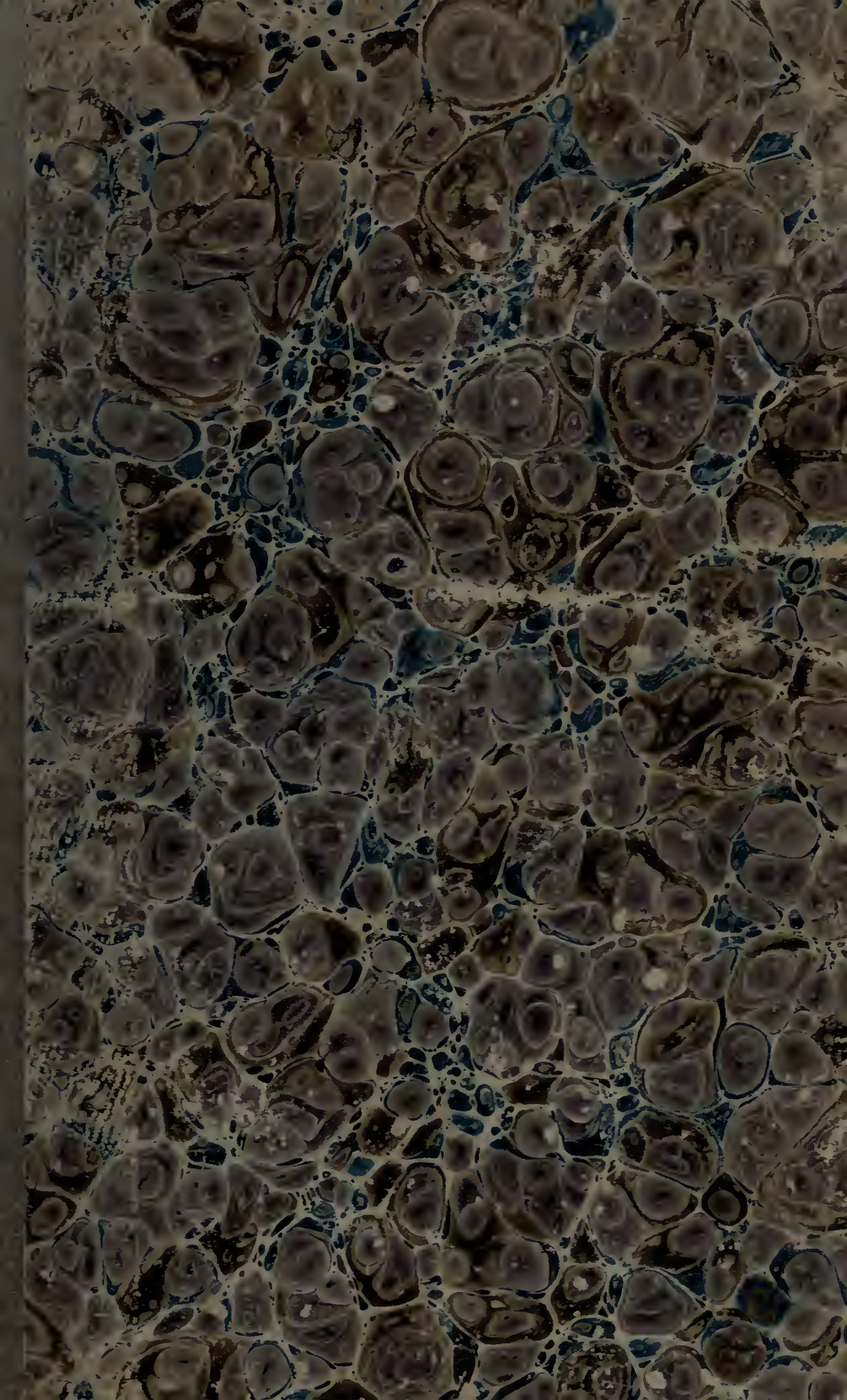

MISTRA JANA HUSI

SEBRANÉ SPISY ČESKÉ.

Z NEJSTARŠÍCH ZNÁMÝCH PRAMENŮ

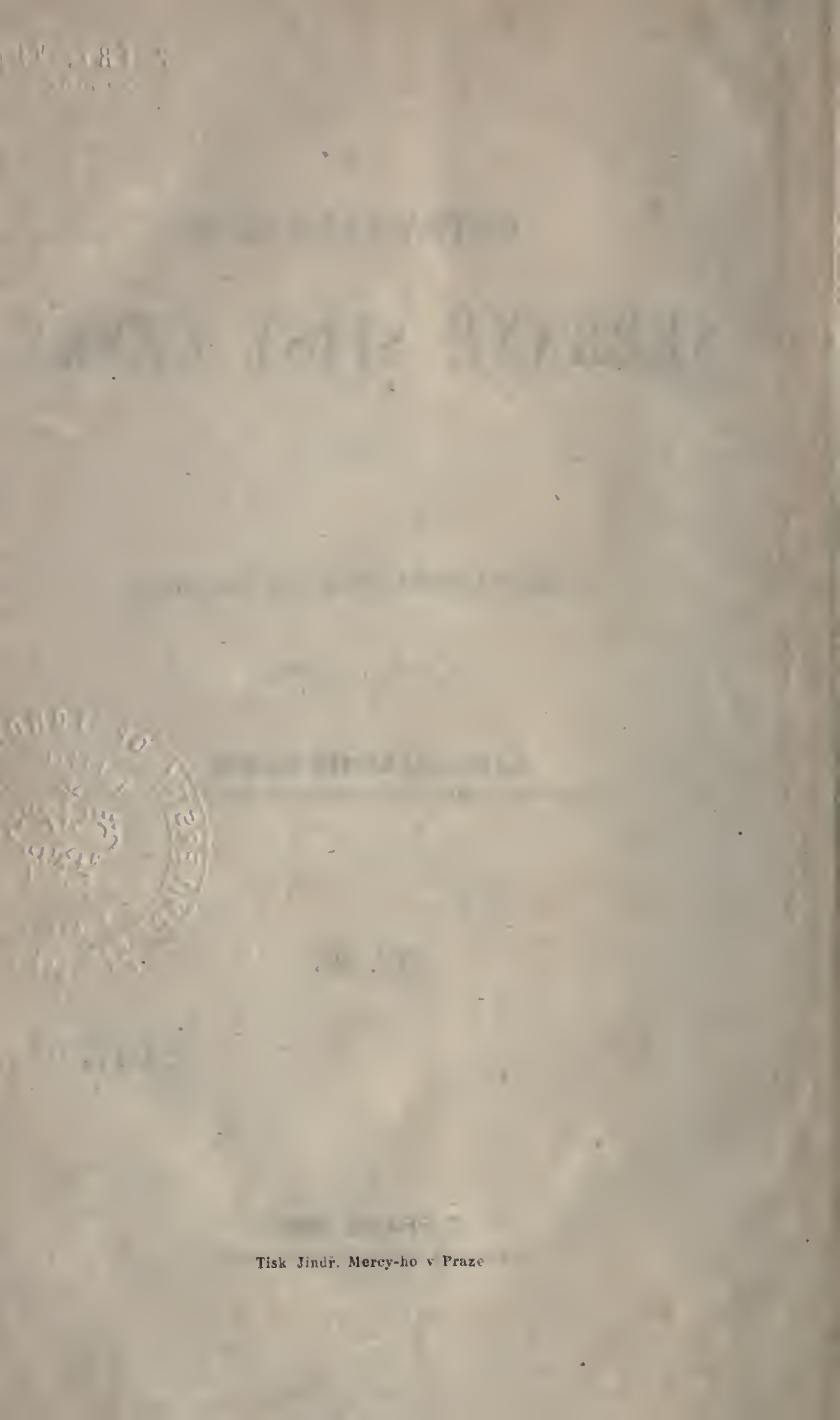
K VYDÁNÍ UPRAVIL

KARLE JAROMÍR ERBEN,
ředitel archivu i jiných úřadů pomocných Pražského magistrátu.

DÍL III.

V PRAZE, 1868.
NÁKLADEM BEDŘICHA TEMPSKÉHO.

Tisk Jindř. Mercy-ho v Praze

Obsah.

Výklad piesniček. *)

Tuto sě počíná výklad na piesničky, jenž slovú Šalomúnovy, a najprvé na předmluvu, takto:

Ciesař a král všeho tvoru, chtě mieti dědice, urodil sobě syna, spolu věčného a spolu rovného; toho jest učinil dědice všech věcí, skrze něhož také stvořil i věky. Kterýžto syn, aby mohl mieti spoludědice k svému království, otec jeho zasnúbil jemu královnu a ženimu, to jest angelské a lidské přirozenie. Zatiem jeden z kniežat jeho, tociž Lucifer, zprotivi sě pánu svému, a chtěl najvyššiemu roveň býti. Jehožto pýše a zlosti královna, tociž angelské pokolenie, přivolila, krále svého a pána opustivši, kniežete sě, tociž Lucifera, přidržela, od něhož byla poškvrněna, a potom i stolice královstvie zbavena a s tiem kniežetem na věčnú púšť odsúzena. Miesto nie hned jest ženima na duostojenstvie zvolena a k koruně královské připsána: ale proto ne ihned jest jie dána, neb ještě nebyla dokonce ozdobena neb okrášlena. Ta okrasa najvyššie té ženimy, tociž lidského přirozenie, byla jest poslušenstvie božského přikázanie. Ale syn králóv vyvolenú ženimu k královské stolici v ráji jako v pokoji tajném posadil, a okrasu svého přikázanie dal, přikázav jie, aby sě poslušenstvím ozdobila, to jie slibuje, že ozdobenú a okrášlenú jeho přikázaním do sieni a do tovařišstva královstvie svého (chce) pojieti.

*) Z rukopisu dílem na pergaméně, dílem na papíře v 16, z roku 1448, kterýžto rukopis někdy náležel J. Jungmannovi.

To nepřietelkyně jejie, tociž angelské přirozenie, zvěděvši, sželilo sě jie toho, že nižšie než ona má v duostojenstvie nad ni povýšena býti, a sama slávy a cti zbavena býti, nemúdrú a neopatrnú lstivě jest oklamala, řkúc, že ta okrasa poslušenstvie jest jie viece k škodě nežli ku prospěchu; a tak pohřiechu od nemúdré okrasu poslušenstvie otjala, když jie radila, aby viece jie než boha poslúchala. Protož choť její, rozhněvav sě, že od sebe danú okrasu zavrhla, né brž nepřietelkyni své a od krále zahnané vzieti sobě dala, z pokoje rajského ji vyhnal, a milosť svú jie tak dlúho odpověďal, dokadž by té okrasy, kterúž jest ztratila, od nepřietelkyně své zase nevzala, a tak potom milosť chotě svého a korunu královskú nalezti mohla. A to mělo býti, aby hřiechóm a žádostem odolala a přikázanie božieho až do smrti poslúchala. Ta okrasa poslušenstvie tepruv lidskému pokolení navrácena jest, když Kristus, syn boží, choť té ženimy, otce svého poslušen byl až na smrť kříže; toť jest to poslušenstvie, kteréž Kristus od svého otce přijav, tak silně držal, že až na kříži mra, jeho neopustil. Potom také i choť jeho tu okrasu tak silně a pevně držala, že aniž tisíce smrtmi od nie nemohla vytržena býti.

Ale když jest byla z ráje vyhnána, aby tociž okrasu svú svého poslušenstvie zase nalezla, v tomto světě blúdila, neb ještě ani zákona, ani učedlníka měla; protož ji obrové, jakožto lotrové od nepřietelkyně jejie poslaní, u věčšie bludy zavedli a mnohým zmazáním hřiechóv poškvrnili. Ale jejie biedy slitovav sě choť, nepřátely jejie potopú shladil, a ji Noeovi jako mistru ku ostřiehání a k naučení poručil; kterýžto přijav ji, v arše jako v škole ji zavřel. Tu sě jest naučila, že Noe Krista budúcieho a archa cierkev svatú znamená, a že čistá hovada v arše čisté manžely, a nečistá nečisté smilníky znamenají; a že potopa znamená křest, jenž má býti zkaženie hřiechóv a spasenie spravedlivých; a že havran z archy vypuštěný, jenž sě zase nevrátil, znamená kacieře budúcie, kteříž vyjdú z cierkve svaté, ale zase sě nevrátie; ale holubice, jenž sě s zelenú olivú vrátila, znamená milosť ducha svatého, danú cierkví svatú; neb znamená sprostné, ješto z hlúposti v hřiech padnú, a tak jako z archy vyjdú, ale z milosti božie skrze pokánie hned sě zase navrátie.

Potom z rady a z naučenie nepřietelkyně jejie nepřietelé a protivníci její udělali sú věži, s niežto by sě jie zevně protivili a od milovánie pravého chotě svého ku požívání cizoložníka, tociž od klaněnie pravému bohu k klanění ďáblu přichýlili. Ale z té práce a nebezpečenstvie choť její ji vysvobodil a řeč nepřátelóm jejím proměnil, a ji pod stráž Abrahamovu a Sáry ženy jeho poručil, kterýžto ji do Mezopotamie uvedl. A tu slyšal jest od boha řkúcieho: V semeni tvém požehnáni budú všickni lidé neb pohané. A opět: Vlásti bude siemě tvé branami nepřátel svých. Tu urodil jest Izáka, svého syna, dědice světa. Tu sě jest naučila, že Abraham sě vykládá „otec mnohých lidí," a znamená Krista, budúcieho otce všech lidí věřících; a že Sára, manželka jeho, jenž sě vykládá „knieže," cierkev svatú znamená, kteráž jest kniežatstvo nepřietelkyni své, t. angelskému pokolení odjala. A že siemě Abrahamovo měl jest býti Kristus, v němžto má býti požehnáno všechno pokolenie lidské; a že brány nepřátelské jsú miesta ztracených angelóv, v nichžto ona má posazena býti; a že Izák, jenž sě vykládá „radosť," znamená věčnú radosť, jenž má za dědicstvie přijieti; a že Mezopotamia vykládá sě „mezi řekami," a znamená minuté sbožie a česť tohoto světa, z něhožto Kristus choť svú vyvedl, aby ji do země slíbené, tociž do královstvie svého přivedl; protož ji sluha Abrahamóv z Mezopotamie Izákovi, synu jeho, Rebeku přivedl za manželku, z nieztō dva syny urodil: jeden, jenž jest byl od otce požehnán, ale druhý od požehnánie odlúčen.

Ten sluha Abrahamóv doktory svaté znamená, kteříž Rebeku, kteráž sě vykládá „rodice," a znamená cierkev svatú, jenž Kristovy syny rodí a pro něho mnoho musí trpěti, z Mezopotamie, tociž z tekúcích a míjejících věcí tohoto světa, k Izákovi, jenž slove „radosť," tociž k Kristovi, jenž jest pravá radosť, přivedli sú. Dva syny znamenáta dva řády neb dvój lid v cierkvi svaté, tociž: kněžský, kterýž ku obětem božským jest přižehnán, a lajkovský, kterýž od toho jest otehnán. Nebo ten dvój lid tělesné a duchovnie znamená: tělesný, jako věčší v počtu, má býti poddán duchovniemu, kterýž jest menší v počtu. Potom ta choť v podobenství, Lij a Ráchel, kteráž byla Jakubovi patriarchovi poručena a oddána, z nichžto jedna

1*

byla plodná, druhá byla dlúho jalová, ale potom toho urodila, kterýž vešken Egypt od hladu zachoval a protož spasitel světa nazván byl. Jakob, jenž sě vykládá „bojovník,“ neb „muž, jenž vidí boha,“ znamená Krista, kterýž s ďáblem pro svú choť silný boj podstúpil, a vždy boha otce svého vidí. Dvě sestře jsú dva životy, tociž pracovitý a bohomyslný: pracovitý plodný jest v tělesných věcech, ale bohomyslný, dlúho jalový v duchovních, kteréžto však potom dán jest syn, tociž Kristus, jenž jest pravý spasitel světa.

Potom jest choť ta hlad veliký trpěla, do Egyptu sě brala, od Faraona v službu podrobena; avšak když jest volala a od boha pomoci žádala, poslal jest jie Mojžieše vuodce a učitele zákona, kterýž ve krvi beránka ji z Egypta vyvedl, s kořistí a s sbožím Egyptským přes moře Červené převedl, nepřátely jejie, ješto ji honili, v moři stopil, na púšti ji božskému zákonu naučil, stan k modlení z lúpeže Egyptského učiniti kázal, chlebem nebeským a vodú z skály za čtyřidceti let živil. Kterúžto choť potom Jozue na svú práci přijal a do země slíbené dovedl, a přemohl nepřátely jejie, zemi jie k dědictví rozdělil. A v tom ve všem naučena jest, že ten hlad znamená hlad slova božieho, a že potom ot ďábla ve mnohé bludy a nesnázky byla podrobena, dokudž by nepřišel pravý vuodce, Kristus, kterýž ji krví svú jako beránka neposkvrněného z bludóv a z moci ďábelské vyvedl. A přišed, křtem svatým ji obmyl a hřiechy jejie jako nepřátely v moři stopil, zákonem čtenie svého naučil, tělem svým a krví svú pásl, světskú múdrosť, jako lúpež Egyptský, v braň a v oděnie spravedlnosti obrátil, když ji tú múdrostí proti chytrostem kacieřským bojevati učil. Kterúžto ještě pravý Jozue, tociž Ježíš, syn boží, pravý spasitel, v den súdný do země slíbené, t. do královstvie svého přivede, a nepřátely jejie, tociž ďábly i protivníky, věčným zatracením porazí, a přiebytek každému vedlé jeho zaslúženie rozdělí.

Pro tu choť jeho Samson v Jaze, tom městě, byl zavřien a od nepřátel obležen; ale zlámav brány a zhroziv nepřátely, jako vítěz vyšel a na vrchu hory sě postavil. Samson, jenž sě vykládá „slunce,“ znamená Krista, pravé slunce, kterýž pro tu cierkev, choť svú, v hrobě neb v pekle byl zavřien a strá-

žnými obsazen; ale na den vzkřiešenie svého brány pekelné vybořiv, ďábly přestrašiv, z hrobu vstav, rytieře zahnav, na nebesiech sě vítěz ukázal. Také David, na sieni své sě túlaje, viděl ženu obnaženú, Uriášovu manželku; sželilo sě jemu, a zahubiv jeho, sobě ji za manželku pojal, z niežto súd múdrosti porodil. David, jenž sě vykládá „žádúcí,“ kterýžto v sieni nebeské, tociž v slávě otce svého přebývaje, viděl lid pohanský, z rúcha nevinnosti a nesmrtedlnosti a ctnosti obnažený; sželilo sě jemu toho, Uriáše, tociž ďábla v jeho moci, mečem kázanie svého zahubil, cierkev, tociž ženu jeho, sobě za manželku pojav, z nie syny, milovníky pravé múdrosti urodil.

Kterýžto David všechny tajnosti choti a chotě, tociž Krista a cierkve svaté, v žaltáři o deseti strunách vyzpieval: tak Kristus rozum cierkvi svaté otevřel, aby rozuměla všechno, což v zákoně i v prorociech i v žalmiech o něm psáno bieše.

Po Davidovi tu choť Šalomún, syn jeho, v podobenství dcery Faraonovy sobě za manželku pojal, jako také královnu od poledne v chrámu božiem mnohými dary daroval, kterýžto chrám z kamenie tesaného, z dřievie cedrového a z zlata čistého byl udělal. Ten Šalomún, jenž sě vykládá „pokojný,“ jest Kristus, pravý pokoj náš, kterýž všechno upokojil, což v nebi i v zemi jest. On jest první cierkev z Egyptu přišlú, tociž židovstvo, jako dceru Faraonovu skrze vieru zasnúbil; potom cierkev z pohanóv, jakožto královnu od poledne, přijal jest k vieře své, jižto rozličnými milostmi obdaroval. Tu do chrámu královstvie svého přijal, kterýž ze tří stavóv lidských: tociž z manželóv, jako z kamenie tesaného, jenž sú skrze šestero milosrdenstvie obrovnáni; z stavu vdovského, jenž jsú jako dřievie cedrové, jichžto jsú skutkové trvaví; z stavu panenského, ješto jsú jako zlato čisté, vzdělal jest.

Potom opět ta choť do Babylona jata byla, ale od krále Cyra, jenž příjmím slul Kristus, od té vazby vysvobožena, a skrze Ježíše kněze, jenž slul Zorobabel, do Jeruzaléma přivedena. Tu sě jest naučila věděti, že ta choť v svých údech ve mnohá kacieřstva a v rozličné hřiechy zavedena bude, jimižto před bohem i před lidmi i před angely božími pohaněna bude; ale když sě káti bude, skrze Krista Ježíše, pravého kněze, bude vysvobozena, a zase do Jeruzaléma nebeského navrácena. Tu

opět potom za tu choť Machabejští až do smrti bojovali sú, a jiní mnozí svú krev prolévali sú.

Najposléze, po takové práci, po tak mnohých biedách, choť svú choti v tak mnohých nebezpečnostech navštievil okrasu poslušenstvie, kterúž byla ztratila, navrátil, křtem svatým od nečistoty obmyl, naučením, příklady a divy ozdobil, tele tučné, tociž sám sě, k hodóm jejím zabiti dopustil, krví svú ji okrášlil, znamením kříže, tociž umučenie svého, ji znamenal, strážným, tociž apoštolóm, ji poručil, a sám připravovat jie miesta na svatbě do nebes odšel. Ale služebníci jeho, po něm přijemše choť jeho, divy a zázraky a naučeními až do smrti sú ji okrašlovali; potom mučedlníci svú krví sú ji ozdobovali; potom doktorové svatí písmem svatým sú ji osvietili. A když již tak konečně okrášlena bude, potom sborové angelští tu choť, aby korunována byla, do nebeské sieni přivedú, kterúžto choť její v slávě své posadě, káže jie být dědičnú královstvie svého.

Znamenité jest ještě toto velmi, kterak mnohým zlým to knieže zlostné a nepřietelkyně jejie častokrát sě pokúšela, kolik obyčeji, kolik chytrostmi, kolik řemesly, zdali by mohla ji od milovánie choti svého odvrátiti, a nemohla jest. Ale abych mezi mnohými příhodami málo pověděl: Najprvé vódce jejieho a koruhevníka Abele nevěrně sú zahubili. Potom skrze obry mnoho zlého sú jie učinili; patriarchy jejie rozličnými obyčeji trápili sú; Jozefa, vladaře jejieho, skrze bratří jeho prodali sú, a potom v žaláři lživě drželi sú. Potom ji v Egyptu pohostinu skrze Faraona a lid jeho rozličným trápením mučili sú, syny jejie ukrutně hubili sú. Pak když sě brala z Egyptu, radami falešnými i boji rozličnými na púšti proti nie bojevali sú. Potom v zemi slíbené již posazenú, pod súdcemi a pod králi, mnohými bojemi trápili sú ji; proroky jejie rozličnú smrtí zhubili sú; Machabejské rozličnými mukami usmrtili sú. Potom pod apoštoly a jich náměstky *) všechny údy jejie vymyšlenými a neslýchanými mukami skrze židy a pohany umořili sú. Potom skrze kacieře falešným naučením, a skrze falešné křesťany pokrytstvím všudy po všem světě trápili sú.

*) Rkp. namiestkow.

A v těch ve všech věcech nemohli sú proti nie odolati, aniž jie od milovánie jejieho chotě odtáhnúti. Ještě před súdným dnem, pod Antikristem a jeho vódcemi, všemi obyčeji sě pokúsí, zdali by kterak ji mohl od lásky svého chotě odtrhnúti, aby tu korunu zaslíbenú ztratila, kterúž jest ona najprvé držala; ale nicť neprospěje, ale brž korunu věčné slávy za svú trpělivosť, a jejie nepřietelkyně věčnú muku za svú zlosť vezme.

Již to všechno tak vypravivše, k liteře sě obrátíme, jenž taková jest: Syn krále Jeruzalémského zasnúbil sobě dceru krále Babylonského, a to skrze snúbce. Jimžto ona řekla jest: Kto jest pán váš? A oni odpověděli: Pán náš jest král nad králi, pán nad pány, král slávy, knieže pokoje. Ona řekla: Jest-li krásný? Řkú jie oni: Jeho kráse sě slunce i měsiec diví; neb jest krásný zpuosobú mezi syny lidskými, veškén žádúcí, v něhož i angelé žádají patřiti. Ona řekla: Jest-li mocný? A oni řkú: Moc jeho od moře až do moře, a od potoku až do krajin okršlka země. A moc jeho moc věčná, a královstvie jeho nebude konce. Ona řekla: Jest-li bohatý? A oni řkú: Sláva a bohactvie v domu jeho, a v něm jsú všichni pokladové skryti. Ona řekla: Jest-li múdrý? Oni řkú: On jest múdrosť otce svého, a jeho múdrostí všechny věci stvořeny sú, a múdrosti jeho nenie počtu. Ona řekla: Ctie-li jeho kterými dary? Oni řkú: Králové Taršti a Ostrovští dary jemu obětují, a králové Arabští a Sabští česť jemu přinosie. Ona tieže: Kto slúžie jemu? Oni řkú: Všichni lidé slúžie jemu. Ona řekla: Která jest velebnosť jeho? A oni řkú: Všichni pohané velebie jeho. To uslyševši, řekla poslóm jeho: Poněvadž tak jest, jakož vy pravíte, on pán váš a král váš, nechať přijda, i políbí mě políbením úst svých: tociž nechať mluví se mnú ústy svými, co sě jemu do mne líbí, a já učiním vóli jeho.

Král nebeského Jeruzaléma bóh otec jest, jehožto syn jest Kristus. Král Babylonský jest ďábel, král tohoto světa, o němž die Kristus: Knieže tohoto světa již súzen jest. Jeho dcera byla lidské pokolenie, následováním hřiecha nakažena. Tu dceru sobě Kristus zasnúbil, když jest, jsa bohem, ráčil člověkem býti; a ještě sě jemu dává, když ji v tovařišstvo svého královstvie přijímá. Ta choť na dvé, jako na dvě osoby

sě dělí, tociž v cierkev židovskú, a v cierkev pohanskú; ku prvnie byli sú poslové prorokové, k druhé apoštolové. Ale z těch obú cierkví jest učiněna jedna choť. Protož ta přítomnosti a příštie svého chotě žádající, takto die, počínaje:

Kapitola prvá.

Polib mě políbením úst svých.

Jako by řekla choť poslóm jeho: Ten, jenž tak mnoho mne skrze vás pozdravuje, tak mnoho tajností svých po vás mi vzkazuje, on již sám příď a svými ústy mne pozdrav, tociž v své osobě a svými ústy svú vuoli mně otevři.

Jinak: Šalomún jest Kristus; dcera Faraonova jest cierkev svatá, kteráž poslóm, tociž prorokóm, odpoviedá řkúc: Ten, jenž dávno mě skrze vaše ústa líbá, těše a pokoj slibuje, on již mě polib políbením úst svých: tociž (po) tak mnoho slibování skrze proroky již naposledy někdy sě vtěl, a přítomností svú mi sě ukaž, a svými ústy pokoj, kterýž sem dávno ztratila, mně zase zvěstuj, řka: Pokoj svój dávám tobě!

Jinak: Polib mě políbením úst svých! Jako by řekla: Choť mój, kterýž rozhněvav sě, mě z ráje pro ztracenie okrasy spravedlivě vyhnal a mně milosť svú odpověďal, on mi sě již skrze vtělenie přibliž, ať by mi skrze jeho políbenie pokoj a okrasa má byla navrácena.

Jinak: Duše věrná, choť Kristova, počne mysliti sama v sobě, kde-li jest byla, kde-li bude, kde jest, a kde nenie: že tociž v přirozeném i v skutečném hřiechu byla jest, a že potom v hrozném súdu božiem bude; a že ještě v marnostech tohoto světa jest, ale v blahoslavenství věčném ještě nenie. Protož jako lkající a bojecí sě die: Polib mě políbením úst svých! Jako by řekla: Ten ješto v mém těle na pravici otcově sedí, mój řečník, spravedlivý súdce, mě již hřiechóv želející a svého súdu sě bojící navštievením svým rač políbiti, a pokoj, ješto jest znamenie přiezni, kterýž jest svými ústy kajícím slíbil, mně rač dáti. *)

---

*) Rkp. mie racz polibiti.

Jinak: Cierkev svatá zde putujície a k onomu nebeskému Jeruzalému vzdychající, die: Polib mě políbením úst svých! Jako by řekla: Ten ješto na každý den ke mně v písmě svatém mluví a mně věčnú radosť slibuje, on někdy sám sě osobně na súdu ukaž, a tu radosť pokoje věčného ústy svými vypověz, řka: Poďte požehnaní otce mého, přijměte královstvie pokoje věčného!

A ihned slova svá obracuje k tomu, jehož miluje, řkúc:

Nebo lepšie jsú prsy tvé, nežli víno.

Skrze prsy Kristovy rozomie sě sladkosť čtenie svatého, jímž sě krmie mladí, tociž v nově k Kristovi obrácení. Ale vínem nazývá starý zákon: neb jako víno mladým dětem jest nezdravo, tak starý zákon, vedlé litery, malé a mdlé viery zahubuje. Jako die svatý Pavel: Litera zabíjie, tociž sprostná řeč starého zákona. Jakož to: že Jakub patriarcha pojal dvě sestře vlastnie jednoho otce pojednú, obě živé, a mnoho jiného. Protož prsy Kristovy lepšie jsú nežli víno. Jako by řekla choť: Úžitečnějšie a sladšie jest přikázanie a rada čtenie svatého, jenž jest jako mléko z prsí, nežli víno, t. ukrutnosť zákona starého. Neb starý zákon die: Kto vylé krev lidskú, vylita bude krev jeho za ni: oko za oko, zub za zub, rána za ránu. Ale čtenie die: Milujte nepřátely vaše, a dobře čiňte těm, kteřížť vás nenávidie, modlce sě za hánce vaše. A opět: Já pravi vám neodolávati zlému; ale chce-li sě kto s tebú vaditi v súdu a sukni tvú vzieti, nechaj jemu i pláště. Ty prsy, tociž ta naučenie, jsú úžitečnějšie nežli víno starého zákona.

Jinak: Kristus narodiv sě, die choti své: Ty's prosila mne po poslech mých, abych tě svú přítomností políbil, tociž svú sladkostí navštievil, a pokoj ztracený tobě navrátil, věrú a milováním s tobú sě spojil, aby ty mi také rodila syny k království otce mého, spoluděědice mé, a je prsy svými, tociž naučením čtenie, krmila.

Vonějície mastmi najlepšími.

Ty masti jsú darové ducha svatého, neb ctnosti dobré, kteréžto cierkev svatá má s života Kristova. Jakož die svatý Pavel: Kristova dobrá vuoně jsme. Dobrá masť, odpuštěnie

hřiechóv na křtu; lepšie mast, abychom po křtu skrze milost ducha svatého střiezvě a spravedlivě živi byli; najlepšie mast jsú darové ducha svatého, jenž jsú: múdrost, rozum, rada, síla, uměnie, dobrota, bázeň. Toho naučenie mlékem vonějí prsy cierkve svaté.

Olej vylitý jmeno tvé.

Jmeno tvé, o Kriste! vylito jest v oleji zmazánie našeho na křtu; neb křižmo řecky slove zmazánie latině. A tak od toho slova „krizmo“ slove Kristus, a od Krista slovú křesťané, proto že sú na křtu olejem zmazáni, jakož i Kristus duchem svatým; neb duch svatý také slove olej, jakož die David o Kristovi: Pomazal tebe buoh, bóh tvój olejem utěšenie, tociž duchem svatým. Ten olej vylit jest, když ta milost ducha svatého věřícím v Krista dána jest.

Jinak: Olej, dokudž v uorudí stojí, nevonie; ale když vylit bude, daleko jej čiti budú. Tak Kristus, dokudž byl v tajnosti otce svého, jako žádné vuoně nedal jest; ale když skrze vtělenie vylit jest, známost jmena jeho po všem světě vylita jest. Jmeno jeho jest Kristus, jenž sě vykládá „pomazaný;“ kteréžto jmeno dřieve sě v židovstvu tajilo, neb jedné králové a kněžie a prorokové olejem mazáni býváchu. A v židovstvu jedno znám bieše buoh. Ale již ten olej, tociž známost jmena jeho, na všechno pokolenie lidské po všem světě vylito jest, jenž olejem křižma svatého v krále a v kněžie mazáni bývají.

Jinak: Tehdy duše věrná jmeno své jako olej vylévá, když pověsť skutkóv dobrých, jako dobrú vóni, svým blížním na příklad činí. Ten olej jako sě v orudí tají, když žádný dobrý skutek před blížními nesvietí. Takovým přikazuje Kristus, řka: Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať by viděli skutky vaše dobré.

Protož mladice milovaly sú tě.

Mladice slovú duše vyvolených, kteréž na křtu skrze Krista sú obnovené, obmyvše poškvrnu starého člověka, jako nynie narození nemluvňátka, rozumní beze lsti. A slovú mladice; neb duše svatých čím viece svú křehkost znají, tiem viece Krista chotě milují a jeho v dobrých skutciech následují, řkúce:

Tiehni mě po sobě, a poběhnem u vóni mastí tvých.

Jako by řekla: Vizi, že svú mocí nic dobrého nemohu učiniti; protož milostí svú tiehni mě k svému následování, ať bych běžala zde v tomto životě v pokoře, v tichosti, v trpělivosti, jenž jsú jako masti, jimiž tobě vonějí tvoji milí. A tak v té vóni mě tiehni, abych tebe mohla následovati až do nebes. Neb psáno jest: Žádný nepřijde ke mně, jedné leč otec mój nebeský potáhne jeho.

Uvedl mě jest král do tajnic svých.

Tuto již choť mluví o Kristovi, choti svém, k mladiciem, tociž k dušiem věrným, řkúc: Uvedl mě jest král do tajnic. Tajnice božie jsú věčné blahoslavenstvie a radosť svrchnieho královstvie, do kteréhož nynie choť vedena jest skrze vieru a naději, potom uvedena bude v skutku.

Jinak: Cierkev svatá, skrze milosť ducha svatého jsúc v známosť písma svatého uvedena, die: Uvedl mě jest král do tajnic svých. Tajnice neb pivnice jsú, v nichžto rozličná pitie chovají; a znamenají kniehy písma svatého, z nichžto rozliční rozumové žieznivým spravedlnosti sě podávají. Neb když sě čte ta lekcie o Jozefovi, kterak jest pohrdal cizoložstvím ženy Putifara, pána svého, co jiného, než jako nápoje proti cizoložství sě nám podává? A když čtemy o Judith, o jejie čistotě, tehdy nám sě nápoj k čistotě podává. A tak o jiném písmě. Do těch pivnic neb tajnic uvedl jest Kristus choť svú, když jest jie rozum otevřel, aby rozuměla písmu; jakož učinil učedlníkóm po svém vzkřiešení. Neb on jediný sám móž do rozumu písma svatého uvesti, kterýž sám mohl sedm pečetí knih zavřených otevřieti; kteréžto pečeti byly sú: tajemstvie jeho vtělenie, narozenie, umučenie, pekla pobojevánie, vzkřiešenie, na nebe vstúpenie a na súd přijitie.

Jinak: Ta cierkev již v nebesiech sě radující die: Uvedl mě král do tajnice své, tociž do všie slávy radosti své, kdežto všichni, jenž lačnějí a žieznie spravedlnosti, nasyceni budú od hojnosti domu božieho, a z prúdu rozkoši své napojí je. Jiežto svatí angelé radostně zpievají, řkúce:

Radovati a veseliti sě budeme v tobě, pamětlivi na prsy tvé nad víno. Upřiemí milují tě.

Radovati sě budem a veseliti, t. z daróv tvých; neb vieme, že jich nemáme sami od sebe, ani z svého zaslúženie. Protož die: V tobě sě budeme veseliti, ale ne v sobě. Jako die svatý Pavel: Kto sě veselí, v hospodinu sě vesel. Pamětlivi na prsy tvé: tociž pamatujíce milosť a milosrdenstvie tvé, jímžto spaseni jsme; neb to jsú prsy jeho, jimiž nás chová jako matka k spasení. Pamatujíce také, že's ty ukrutnosť zákona starého prsmi čtenie milostivého obměkčil, jakož prvé řečeno jest. Upřiemí milují tě: tociž, jenž přiemého jsú srdce, kteříž nic svému zaslúžení nepřipisují, ale všecko milosti tvé; neb nižádný tebe nemiluje, jediné upřiemý, a nižádný nenie upřiemý, jedné kto tě miluje.

Jinak: Radovati a veseliti sě budeme v tobě: tociž to činiece, což duchovnieho jest, jakožto čtúce, kážiece, modléce sě, a to v tobě. Nebo ti skutkové jinak platni nejsú, nebudú-li v boze učiněni. Pamětlivi na prsy tvé: tociž pamatujíce na obój zákon, jenž jsú prsy tvé, z nichžto sme vzali, abychme bohu v spravedlnosti a v svatosti slúžili. A to nad víno: tociž nad múdrosť světskú, kteráž nás učí chvály lidské hledati a sbožie zemské hromážditi. Protož jedné přiemí milují tě: tociž kteříž o pánu bohu právě rozumějí, tiť naučenie Kristovo milují a je plnie.

Černá jsem, ale krásná, dcery Jeruzalémské! jako stanové Cedarovi, jako kuože Šalomúnova. Neroďte mne snabdieti, žeť smědá jsem; nebť obarvilo jest mě slunce. Synové mateře mé bojovali sú proti mně; posadili sú mě strážnú na vinici: vinice své neostřiehala sem.

Tuto tak vedlé litery sě móž rozuměti: že když sú ženy, urozené měšťky Jeruzalémské, k královně, tociž ke dceři Faraonově, s dary přišly, a uzřevše kterak jest černá, jako jí pohrdaly. Jimžto ona řekla: O dcery Jeruzalémské! ač já jsem černá a v vaší zemi škaredá, protoť já v zemi našie jsem krásná. Neroďte mne snabdieti, žeť jsem smědá; neb na cestě

pro bázeň sem sě nekryla, a protož slunce mě zbarvilo. Nebo bratřie mojí, synové mateře mé, přede mnú bojovali proti nepřátelóm, a zatiem mě posadili strážnú na viniciech, kdežto od slunce viece očernala sem; proto sem nic své vinice neostřiehla. To bylo-li je tak vedlé litery, neviem; než k duchovniemu smyslu my hleďme.

Choť od Krista, chotě svého, do tajnic neb pivnic písma svatého jsúc uvedena, co jest tu pila, to ven vyšedši, jiným pravila neb kázala; protož hned v nenávisť a v protivenstvie nevěrných upadla. Kterúžto vidúce nedokonalí a u vieře neustaviční, ano ji pudie, hanějí, trápie, rozličně mučie, jako od boha opuštěnú pohrzeli sú, a život její za bláznovstvie mněli sú, a skonánie nepočestné. Ty ona učí, řkúc, že ona to pro Krista, chotě svého, dobrovolně trpí, a skrze to vnitř sě slávú od něho (bude) okrašlevati, řkúc:

Černáť jsem, ale krásna, dcery Jeruzalémské! jako stanové Cedarovi, jako kóže Šalomúnova. Jeruzalém, jenž sě vykládá „viděnie pokoje,“ znamená královstvie nebeské, v němž jest pokoj věčný; toho dcery jsú duše věrné, jenž v tom Jeruzalémě mají na věky kralovati.

Cedar byl jest syn Izmahelóv, syna Abrahamova, kterýž byl všem v nenávisti a ode všech odlúčen, že nikdiež bezpečen nebyl, ale vždy v staniech přebýval; kteřížto stanové od povětřie zčernali. Protož ten lid Cedarský i podnes mají stany vždy černé, tociž černými kožemi svrchu povlečené, ale vnitř bielým plátnem zbielené. Cedar, jenž sě vykládá „temnosť neb černosť,“ znamená hřiešníky černé v hřiešiech a k věčným temnostem odsúzené. Těch černí stanové jich zlý život znamená, v němžto jako v staniech nikdy nejsú bezpečni, ale bohu a jeho svatým jsú u veliké nenávisti.

Šalomún dokudž jest chrám boží dělal, archa božie kožmi červenými zevnitř přikryta byla, jenž také od slunce a od povětřie zčernaly byly; ale vnitř zlatem a drahým kamením okrášlena. Šalomún, jenž slove „pokojný,“ Kristus jest, jehožto kóže, tociž tělo, bylo červeno krví jeho, a slinami a bičováním zevnitř černo, ale vnitř zlatem, tociž múdrostí a zázraky ozdobeno. Tú koží archa sě přikrýváše: tociž tělesenstvím Kristovým božstvie sě přikrývalo. Ta kuože také znamená cier-

kev svatú, kterážto zevnitř jest krví Kristovú zbarvena, a utrpením a trápením světa zčerněna, ale vnitř mnohými ctnostmi ozdobena. Protož die cierkev dokonalá k nedokonalým: Já zajisté jsem černá, tociž tomuto světu skrze trápenie a utrpenie mrzutá, jako stanové Cedarovi, to jest, jako bych byla z zlodějóv a z lotróv, jenž jsú černi v hřiešiech; ale však jsem vnitř krásná jako kuože Šalomúnova; neb příkladem Kristovým okrášlena jsem ctnostmi. Neb prvnie cierkev od protivníkóv svých v také jest byla nenávisti, že nikdiež jie bezpečenstvie nebylo, ale vždy ji pudili miesto od miesta. Protož sú sě na ně mnozí horšili, mnějíce, že by proto křesťané najbiednější lidé byli. Jimžto ona die: Neroďte mne snabdieti, žeť smědá jsem; nebť mě jest slunce obarvilo. Jako by řekla: Neroďte hleděti na mé trpenie, pro něž světu jsem mrzká, ale znamenajte příčinu, pro kterúžto trpím: neb ani pro krádež, ani pro který hřiech, ale pro Krista, pána mého, to vše mile a ráda trpím. Neb to slunce spravedlnosti zbarvilo jest mě: tociž horkosť milovánie mě tomuto světu mrzkú učinila. Neb slunce někdy Krista, někdy protivenstvie znamená: Krista znamená pro světlo, ale protivenstvie pro horko. Neb die: Když slunce spravedlnosti mě osvietilo, tehdy slunce protivenstvie mě obarvilo.

Neb synové mateře mé bojovali sú proti mně. Toto mluví dcera Faraonova, tociž cierkev z Egyptu za apoštolóv k Kristovi přivedená, jejiežto mátě byl jest sbor židovský, synové její židé, kteřížto cierkev svatú rozličně trápili: neb sú Krista zahubili, Štěpána kamenovali, oba Jakuby zahubili, jiné bičovali, a jiné od sebe vypudili. Oni učinili sú mě strážnú na viniciech: neb vyhnavše mě z končin svých, byli sú příčina, že sem mnohým cierkviem kázala. Vinice své sem neostřiehala, t. prvnie Jeruzalémské cierkve. Cierkev svatá sě přirovnává k vinici: neb jako vinice zevnitř jest suchá a nelícná, ale vnitř jest zelená a rozkošná, tak jest cierkev svatá zevnitř nepěkná skrze trápenie, ale vnitř rozkošná ctnostmi. V niežto Kristus jest vinný kořen pravý, apoštolé ratolesti, jenž nápoj věčného života přinášejí, kopáčové a dělníci jsú všichni vyvolení.

Jinak: Když věrná duše v svatém obcování a v pokor-

ném životě bude nalezena, od tělesných přátel a známých svých bude pohrziena. Jimžto ona die: Vy přietelé moji, jenž chcete býti dcery Jeruzalémské, tociž cierkve svaté, vámť sě černá, tociž ohavná pro potupenie světa zdám, a máte mě jako stany Cedarovy, tociž jako pokrytce, jenž přichodie k vám v rúše ovčiem, ale vnitř jsú vlcie hltaví, jenž jsú stanové temnosti, tociž ďábelští. Ale před očima božíma jsem krásná jako kuože Šalomúnova, tociž ku podobenství těla Kristova: bděním, postem a modlitbami trápena, vnitř ctnostmi ozdobena. Jako kuože mrtvého dobytčete, tak já umrtvena jsem hřiechóm, a proto jsem přiebytek Kristóv, pravého Šalomúna. Protož vy světští a tělesní! nerodte mne snabdieti, žeť smědá jsem, tociž v nízkém a v pokorném životě, ale vizte, žeť toho příčina jest pravé slunce Kristus, kterýž jsa bohatý, pro mě chudým učiněn jest, aby mě zbohatil; kteréžto slunce mě zbarvilo, když mě z pýchy světské ku pokoře přivedl. Protožť nenie div, žeť sě vám zdám ohavná a potupená; neb ani židé, ani pohané, ale křesťané, synové mateře mé, tociž cierkve svaté, bojovali sú proti mně v utrhání, mému bohomyslnému životu utrhajíce a závidiece, a k světu mě táhnúce. A když sú jinak nemohli, posadili sú mě strážnú na vinici: tociž pro svój zisk sú mě zapletli v světské obchody; a tak sem vinice své neostřiehala, tociž duchovnieho života pro obchody tělesné sem opustila. Životové duchovních lidí přirovnávají sě vinici: neb jakož vinice obklíčena jest plotem, tak duše tělem; jakož u vinici jsú ratolesti, jenž úžitek nesú, tak v duši myšlenie dobrá, jenž skutky přinosie. V těch viniciech světští duchovnieho člověka jako strážného posazují, když ho pro tělesný zisk na duchovní úřad vyvolují. Ale on vinice své neostřiehá, když duchovní život opustě, k zisku světskému a tělesnému sě oddá.

Jinak: Choť k nebeské vlasti svú mysl obrátivši, a jiných s sebú potáhnúti žádající, die: Vy milovníci tohoto světa, dcery Jeruzalémské toliko jménem, ale ne skutkem! zdali sě vám nezdám černá v životě pracovitém, tociž v tělesných věcech, jako stanové Cedarovi, tociž jakožto i hřiešní? ale krásnáť jsem v bohomyslném životě, tociž v duchovních věcech, jako kuože Šalomúnova, cnostmi ozdobená. Protož nerodte mne šetřiti,

žeť jsem smědá v světských věcech; nebť jsem vnitř osviecena v duchovních věcech od toho věčného slunce. Ale ne darmoť jsem tak smědá; neb synové matky mé bojevali sú proti mně: tociž kacieři a falešní křesťané, jenž jsú synové cierkve svaté křtem viery, ale ne skutky, tiť sú bojevali proti mně falešným naučením a zlými skutky. Oniť sú mě posadili strážnú na viniciech: tociž pro ně sem přijala práci světskú, a své sem vinice neostřiehala: tociž pro ně sem bohomyslný život opustila.

Ukaž mi, kteréhož miluje duše má, kde paseš, kde odpočíváš o poledni.

Choť pracující ve mnohém protivenství prosí chotě svého, aby ukázal jie, v kterých srdcích odpočívá, řkúc: O mój milý! kteréhož miluje duše má, tociž jehož vší svú myslí miluji, ukaž mi, kde velíš pásti ovce svého stáda, neb ty jsi sám pastýř dobrý. Kde odpočíváš o poledni, tociž v najvěčšie horko protivenstvie a pokušenie. Jakož die Izaiáš: Nad kým bude odpočívati duch mój? A ihned odpoviedá, řka: Nad tichým a pokorným srdcem, a jenž sě třese k řeči mé. Protož aby svatí horkem trápenie a pokušenie neusvadli, on v jich srdcích odpočívá a ode všěho pokušenie ostřiehá.

Jinak: Cierkev svatá v protivnostech jsúc jako zavržena od světa, a na vinici strážnú posazena, vidúci, ano pazuchy s ratolestmi, tociž zlí s dobrými, jsú smiešeni, ano falešní křesťané s pravými syny božími spolu sě postie, bdie, zpievají, tělo božie přijímají, a jinak než samú láskú nemohú rozeznáni býti, toho jsúc velmi žalostiva, i die: Ukaž mi, jehož miluje duše má! Jako by řekla duše věrná: O Kriste! jenž jsi pravý život, jehož miluji nad svój život, ukaž mi tvým vdechnutím, v kterých srdcích v horko těžkého pokušenie odpočíváš, a které paseš pokrmem tvého milovánie. Tehdy duše s Kristem mluví, když vší pilností sě ptá na jeho pravdu; ale tehdy Kristus k duši mluví, když jie tajemstvie pravdy své oznamuje.

Ať sě nepočnu túlati po stádách tovařišóv tvých.

Stáda tovařišská nazývá sbory kacieřské, jenž jsú jako tovařišie Kristovi; neb oni také svá stáda pasú, jako Kristus

své. Ale oni mnoho stád mají, ale Kristus jediné. Protož die: Ukaž mi svaté a vyvolené tvé, v jichžto srdcích odpočíváš, ať snad nezblúdieci upadla bych mezi kacieře, mniec, bych tě tu měla nalezti. Tovařišie Kristovi jsú falešní křesťané, kteříž svátosti božie s pravými křesťany přijímají, svatosť svú jedné v rúchu ovčiem ukazují, ale vnitř jsú vlcie hltaví; neb pravých křesťanóv, bratří Kristových, nemilují. Těch jest takové znamenie, že po ovoci budú poznáni. Jako štěpové když ktvú, všichni sobě rovni jsú, a častokrát kyselejšie ovoce pěknější má květ, a to nemóž jedné na ovoci poznáno býti: tak synové světa a synové boží jedné po ovoci pravého milovánie mohú poznáni býti.

Neznáš-li sebe, o přenajkraššie mezi ženami! vyndi a otejdi po šlepějiech stád tvých, a pas kozly své vedlé stanóv pastýřských.

Choť choti své, kteráž tieže sě, kde by choť její přebýval, on jie miesto přiebytka svého ukazuje, řka: O najkraššie, tociž u vieře; mezi ženami, tociž mezi kacieři. Ty jsi miesto mé, tociž v tobě jest miesto mého odpočinutie, a kromě tebe já nemám miesta ku přebývání. Pakli toho nevieš, že by ty byla přiebytek mój, vyndi z té hlúposti, a jdi po šlepějích stád, tociž následuj židóv, kteříž toliko jedno miesto měli, v Jeruzalémě, kdežto oběti sú obětovali; a pas tu kozly své, tociž uč ty, ješto tělesně toliko smyslejí; vedlé stanóv pastýřských, tociž vedlé písma prorockého. Skrze najkrašší sě rozumějí dokonalí v cierkvi svaté, jenž nemají žádné poškvrny hřiecha smrtedlného. Skrze ženy kacieři a nestateční sě znamenají, jenž sě měkce mají a mdle proti hřiechóm. Stáda slovú židé, kteříž holí zákona sehnáni sú k službě jednoho boha. Kozlové jsú lidé tělesní, jenž pro svú chlipnosť na levici budú postaveni. Pastýřové jsú proroci, stanové jich jsú písma a řeči jich; jakožto bojevníci v staniech přebývají, tak ti, jenž proti hřiechóm bojují, obierají sě v písmě svatém.

Jinak: Neznáš-li sebe, tociž že's mú krví vykúpena, a že's mi stolicí posazena, vyndi, tociž z mého tovařišstva, a následuj příkladu bludných, ale toliko hlasem, ale ne srdcem; a

pas kozly své, tociž uč tělesné žádosti své; vedlé stanóv pastýřóv, tociž vedlé naučenie kacieřóv.

Jinak: Duši, kteráž hledá miesta Kristova, die choť: O krásná v obcování mezi ženami! tociž mezi falešnými bratřími; v toběť jest přiebytek mój, neb tu postavena jest stolice mého milovánie. Neb psáno jest: Duše spravedlivého jest stolice múdrosti. A neznáš-li sebe v bohomyslném životě, že's ty mój přiebytek, ale vyjdi do pracovitého života, a jdi dělajíci po šlepějích stád, tociž po skutciech, jenž nepocházejí z dobrých žádostí, jako jsú diela robotná; a pas kozly své, tociž uč tělesná myšlenie svá vedlé životóv otcóv svatých, v jichžto vieře a v naučení i v skutciech položil sem tvé osviecenie.

Jinak: Duši, jenž sě k nebesóm táhne, die Kristus: O krásná v milování věčné krásy, mezi ženami, tociž mezi cierkvemi, jenž mně duchovnie syny rodie! neznáš-li sebe v tomto životě, kteraká budeš v onom životě, vyndi z těla, a jdi po šlepějiech stád, tociž následuj šlepějí mučedlníków; a pas kozly své, tociž krm lid obecný svátostmi; vedlé stanóv pastýřských, tociž vedlé příkladu a naučenie apoštolského.

Komoňstvu mému na voziech Faraonových přirovnal sem tě, přietelkyně má!

Komoňstvo své nazývá syny Izrahelské, kteříž vyšli z Egyptu, a přešli sú moře Červené. A jakož vozataj veze vóz, tak buoh vedl lid ten do země slíbené. Tomu komoňstvu, kteréž tak miloval, přirovnal jest přietelkyni svú; neb jakož ten lid skrze moře Červené proveden jest a zachován, ale Farao utonul: tak cierkev svatá skrze křest od služby ďábelské jest vysvobozena, a ku pravé svobodě do země slíbené královstvie nebeského jest přivedena. A tak jenž bieše robotná služebnice, učiněna jest svobodná, a přietelkyně a choť Kristova. Protož i die choť, těše choť svú: O přietelkyně má, jiež sem všechno tajemstvie, což sem slyšel od otce mého, zjevil! proto že's také věci trpěla od protivných křesťanóv, jakéž jest trpěl mój lid v Egyptu od pohanóv, avšak's nenásledovala stád kacieřóv, ale utiekala si do stanóv pastýřóv, proto sem tě přirovnal komoňstvu svému, ježto honil Farao na voziech. A jakož sem tehdy lid svój od Faraona vysvobodil, tak i tě

vysvobodím z kacieřóv a z protivníkóv, jenž jsú vozové Faraonovi, tociž ďáblovi, a s pastýři svými, jenž jsú moji vozové, uvedu tě do země slíbené své.

Jinak: Přietelkyně Kristova tehdy jest na voziech Faraonových, kdyžto duše věrná jest mezi falešnými bratřími, jenž jsú vozové ďáblovi. Tu sem komoňstvu svému přirovnal, t. kazatelóm čtenie mého, jenž jsú mé komoňstvo, neb mój boj proti ďáblu vedú. Také to komoňstvo vóz čtenie jeho po všem světě táhnú.

Jinak: Cierkev svatá, z Egyptu tohoto světa utiekající, a ku pravé zemi slíbené táhnúcí, jest na voziech Faraonových, dokudž jest zde smiešena se zlými. Ta bude komoňstvu Kristovu přirovnána, když bude angelským plukóm přitovařišena.

Krásná jsú líce tvá, jako hrdličie!

Líce cierkve svaté k líciem hrdličiem sě přirovnávají, neb sě na líciech najviece stud ukazuje. Skrze to sě znamená, že choť Kristova sě stydí co ohavného učiniti před chotem svým, aneb co by sě jemu nelíbilo, toho sě varuje tajně před bohem, a zevně před lidmi učiniti. Znamenaj, že hrdlice jest pták malý, divoký, samotný, nebeské barvy, řiedko vídán bývá, na jednom družeti dosti má, čistým sě pokrmem pase, vzácné děti rodí, milého vzezřenie, líci pěkné má, žluči nemá, ku oběti božie jest připsána. Tak duše dobrá, jenž jest choť Kristova, jest malá skrze pokoru, samotná, od světu odlúčena, nebeské barvy skrze život bohomyslný; řiedko vídána bývá v světském utěšení, na jednom drúžeti dosti má, tociž na samém Kristovi, kterémuž sě na křtu zasnúbila; čistým pokrmem sě pase, tociž písmem svatým a tělem a krví pána Ježíše; vzácné děti rodí, tociž skutky bohu milé; milého vzezřenie, bohu i angelóm svatým jeho; líci pěkné má, tociž stydí sě zlé učiniti před bohem i také před lidmi; žluči nemá, tociž zlosti v srdci; k božie oběti jest připsána, t. k království nebeskému; žalostivé má piesně, tociž pláče a lká na své i na jiné hřiechy, a pro prodlenie chotě svého viděti.

Oplecie zlaté učiníme tobě, vyražované střiebrem.

Skrze to oplecie rozličná naučenie písma svatého, rozličnými rozumy otcóv svatých setkaná, sě rozumějí. Zlato čistotu

rozumu duchovnieho, stříebro zvuk výmluvnosti znamená. Protož oplecie choť choti své dělá, když Kristus cierkev svú naučením otców svatých, rozumem jako zlatem, výmluvností jako stříebrem ozdobuje a učí, a k své vieře a k následování táhne.

Když bieše král v pokoji svém, nardus mój dal jest vóni svú.

Choť chotě svého králem nazývá; neb on jelikožto buoh všecko zpravuje, a také jelikožto člověk z králového pokolenie sě jest narodil. Pokoj toho krále byl jest život panny Marie, v němž jest jako v domu odpočíval pro naše vykúpenie. A tehdy nardus, tociž pokora cierkvi svaté, jasnějí svú mocí svietila; neb když jest poznala cierkev svatá, že Kristus pro ni člověkem učiněn, viece sě k duchovním ctnostem a k jeho milování zbudila. Ač mnozí sú byli ctnostní a svatí před narozením božím, ale ta ctnosť a svátosť sě viece oznámila a vzácnější byla po jeho příští, nežli dřieve. A tak ten nardus vonný, tociž ctnostné skutky cierkve svaté, jako jest pokora, tichosť, trpělivosť, čistota, chudoba, láska a jiné ctnosti, málo sú voňaly v prvnie cierkvi svaté; ale když již byl král Kristus na svém pokojíku, tociž v svém vtělení, tepruv ctnosti ty byly sú vážny.

Jinak: Když byl král v pokoji svém, tociž Kristus po vstúpení v slávě otce svého, nardus mój, t. pověsť dobrých skutków, dala jest vóni svú, tociž vzácnú službu. Neb tehdy tepruv nalezla choť choti svého v staniech pastýřských, tociž v naučení apoštolském, jehož dřieve mnoho hledala mezi stádem tovaryšóv, tociž mezi bludy pohanskými a kacieřskými.

Uzlík mirry zmilelík mój mně, mezi prsmi mými bude přebývati.

Mirra jest masť lékařská a hořká, jížto těla mrtvá maží, aby červie a smrad jich neporušil; a znamená umučenie Kristovo a jeho pohřeb, jížto nás od smrti vykúpil. Nebo složivše ho s kříže Jozef a Nykodemus, mirrú a aloes, jenž obé jest hořké, pomazali sú. Protož jej uzlíkem mirry nazývá, jenž mezi prsmi jejími bude přebývati, t. u věčné paměti mého srdce; neb já nikdy takového dobroděnie nezapomanu, buď to v štěstí nebo v neštěstí.

Jinak: Uzlík mirry bude učiněn Kristus, když duše dobrá všechny hořkosti a utrpenie jeho v sobě sbéře, a pro něho též trpěti od svých protivníkóv hotova jest. Mezi prsmi přebývá, když v srdci jejiem, jenž jest mezi prsmi, skrze pravé milovánie odpočívá.

Jinak: Uzlík mirry jest Kristus duši věrné, když to všecko, což svět miluje, nevonné a nechutné sě jie zdá, ale v samém Kristovi a v jeho hořkém utrpení sě kochá.

Hrozen Cyprský zmilelý muoj mně, u viniciech Engadských.

Cyprus jest ostrov, v němž jsú kořenové vinní přeušlechtilí, jenž nesú veliké hrozny vinné. Engadis také jest krajina aneb ostrov, v němž jest to dřievie rozkošné, z něhož teče balsamus a ty jiné masti drahé. A mluví tuto choť o vzkřiešení chotě svého, jako by řekla: Choť mój, jenž jest pro mě hořkosť smrti okusil, a tak učiněn jest mi uzlík mirry; ale v den vzkřiešenie svého učiněn jest mi hrozen vinný Cyprský, a to když mě jest těšením svého vzkřiešenie obradoval jako vínem, ješto obveseluje srdce člověka. A to z vinic Engadských, jenž sě vykládá „studnice kozlóv,“ a znamená křest, v němž sě hřiešníci obmývají, a jako kozlové čistí v oběť bohu dáni bývají; neb křest hřiešníky přijímá, ale očištěné ote všech hřiechuov bohu vracuje. Toť jest ten hrozen vinný, kterýž dvá na sochoru přinesla z země slíbené synóm Izrahelským, tociž Kristus na kříži visící, jehožto prorocký a apoštolský zástup všem věřícím kázali sú.

Aj, ty krásná jsi, přietelkyně má! aj ty krásná jsi! oči tvoji holubičie.

Po dvakrát ji nazývá krásnú: pro dokonalosť dobrých skutkóv, a čistotu neb přiemosť srdce. Aj, ty krásná jsi! tociž v svých dobrých skutciech dokonalá, tociž svatě a dokonale a spravedlivě přebývající. Aj, ty krásná jsi! tociž sprostné a přiemé srdce majíc; neb ne pro světskú chválu, ani pro tělesné sbožie, ale aby sě samému bohu líbila, dobré skutky činíš. A protož jsú oči tvoji holubičie. Skrze oči sprostnosť a nevinnosť cierkve svaté sě znamená. Tehdy ona oči holu-

bičie má, když sebe ote všeho pokrytstvie a falše a zlosti učiněnie ostřiehá. Oči také holubičie má cierkev svatá, když učenie písma svatého čistým a sprostným zrakem a pravým duchovním rozumem opatřuje, a nic jiného než boží vuoli v něm shledává. Neb jakož duch svatý v holubičie tváři sě ukázal, tak naučenie jeho skrze holubici sě znamená.

Cierkev svatá holubici sě přirovnává, neb sedmi dary ducha svatého osviecena jest, jako holubice sedmi přirozením obdarována: Holubice sě v skalí hniezdí, cizie děti krmí, čistá zrna vybierá, žluči nemá, ústy neurážie, vedlé potokóv přebývá, a v hluku ráda létá. Tak cierkev svatá v skále v Kristovi sě věrú i skutkem hniezdí, cizie děti, tociž daleké od královstvie božieho, slovem božím a příkladem krmí, čisté rozumy z písma svatého a z knih pohanských a z kacieřských vybierá, žluči, zlosti a nenávisti nemá, ústy utrhajíci a hanějíci žádného neurážie, vedlé potokóv písma svatého přebývá, aby chytrosti a útoku ďáblova, toho jastřába, utekla, v stádách léce, neb mnohé s sebú do králevstvie nebeského přivesti žádá. Té holubice oči před narozením Kristovým byli sú prorokové, jenž sú jie pravé světlo, tociž Krista, ukazovali. Druhé holubice, tociž druhé cierkve po Kristovi, téhož lidu byli sú apoštolové, kteříž sú ji ku pravému světlu, tociž Kristovi přivedli.

Jinak: Duše věrná, přietelkyně Kristova, jest krásná: prvé, že jest obmyta ot hřiechu přirozeného, druhé od skutečného. Jejiežto oči jsú: rozum, jímžto pravé od křivého rozeznává; druhé oko úmysl, jímžto vidí, co má činiti a co nechati. Ty oči jsú holubičie, když to dobré, což činí, dobrým úmyslem činí; ale oči havranie jsúť, když to dobré, což činí, pro zisk tělesný činí.

Jinak: Choť Kristova v tomto životě krásná jest, prvé v milování božiem a v životě bohomyslném, druhé krásná jest v milování blížnieho a v životě pracovitém; protož jest přietelkyně božie. Jejiežto oči jsú doktorové, k věčnému ji životu vedúce; jenž jsú oči holubičie, tociž Kristovy a ducha svatého, od nich jsúce osvieceny. Neb Kristus sě holubici přirovnává pro sedmero přirozenie, jakož povědieno jest, tak Kristus sedmi dary ducha svatého obdarován jest, jenž jsú: múdrosť, rozum, rada, síla, uměnie, dobrota, bázeň. Protož holubice na

jeho oběti obětována jest; protož k tomu vidění vedú cierkev svatú ty oči holubičie, aby viděla v světlu světlo, tociž syna v otci a v obém ducha svatého.

Aj, ty krásný jsi, zmilelý mój, a výtečný! Postélka naše stkvúcie, lemízové domóv našich cedroví, opaženie naše cypresové.

Jako by řekla: Ty mój choti, jenž mě krásnú i v myšlení i v skutku nazýváš, ale já věřím a znám, že tu všichnu krásu od tebe samého mám; neb od tebe krásného já jsem krásná. Postélka naše, postélka cierkve svaté, jest keraká kolivěk tichosť neb odpočinutie zde v tomto světě. Neb cierkev svatá v tomto životě zde jest jako v boji, když pro Krista rozličné protivenstvie trpí; ale tehdy jako na ložci odpočívá, když někaký pokojík od protivníkóv má. Ale to ložce jest stkvúcie, tociž rozličnými ctnostmi jako kvietím ozdobeno, v nichžto cierkev svatá s svým chotem odpočívá; neb tehdy sě svobodnějí v bohomyslném životě kochá, snažnějí sě modlí, častějí sě postí, štědřejie almužnu dává. A tak to ložce upokojenie časného jako rozličným kvietím ustielá, na němž choť její rád odpočívá. Lemiezové domu našeho jsú cedroví. Domové cierkve svaté jsú sborové a sněmové věrných po všem světě. Opaženie neb zábradla těch domóv jsú osoby věrných křesťanóv, z nichž sě vzdělává cierkev svatá.

Ale to jest znamenité, že lemiezové dóm kryjí, ale opaženie toliko ozdobuje: tak skrze lemieze znamenají sě doktorové světí, jichžto naučením a příkladem kryje a hradí sě cierkev svatá; ale skrze opaženie rozumějí sě jiní dobří sprostní, kteříž svým dobrým životem ozdobují dóm cierkve svaté, kteréž jinde skrze vlasy sě znamenají. A jakož zábradla neb opaženie domu k krokvám zavěšeno bývá, tak život dobrých sprostných od naučenie doktoróv svatých pocházeti má.

A ještě znamenitě die, že lemiezové domu cedroví a zábradla cypresová; neb to dřievie obé trvavé jest. A znamená svaté, jenž neporušenú žádostí kochají sě v milování svého stvořitele, a potupivše časné věci, k věčným pospiechají. Cedrus svú vóní hady zapuzuje: tak doktorové svatí ďábly a kacieře naučením svým.

Kapitola druhá.

Já květ polský a lilium údolnie.

Když již choť moc choti svého a svú vypravila, již také sám choť moc svú o sobě vypravuje, a kteraký-li jest v sobě, ukazuje, řka: Já jsem květ polský! tociž vóni svých ctností já po širokosti všeho světa rozlévám. Neb já jsem květ polský, tociž okrasa všeho světa; neb jakožto pole bývá okrášleno kvietím, tak vešken svět věrú a známostí Kristovú. Neb on sám die: Játť jsem světlo světa, jímžto všechny věci jsú krásny. Jsem také lilium údolnie: tociž těm srdciem milosti své udielém, jenž nižádné naděje v sobě nemajíce, sami sě mně pokorně poddávají. Neb údolé znamenají mysli pokorné, jichžto lilium, tociž okrasa jest Kristus. Neb on jest okrasa všech pokorných, řka: Učte sě ote mne, žeť jsem já tichý a pokorného srdce.

Ještě znamenaj, žeť die: Játť jsem květ polský! to přislúší k jeho vtělení, a znamená život panny Marie. Neb pole nebývá oráno, ani brázděno, ani semenem lidským posieváno, ale toliko samo od sebe čistým kvietím ozdobeno: tak jest byl život panny Marie, neporušený, ani semenem mužským nakvašený, jako jiné ženy. Protož die: Játť jsem květ polský, tociž syn panny Marie čisté, ale ne role orané, jako jiní lidé. A lilium údolnie, tociž syn pokorných otcóv starých; nebo údolé znamená jeho pokorné a chudé přátely. Neb syn boží, přišed na tento svět, netoliko chtěl býti člověkem, ale chudým člověkem, a ne bohaté přátely vyvolil, ale chudé, aby svú chudobú nás obohatil.

Jako lilium mezi trním, tak přietelkyně má mezi dcerami.

Vida choť choti svú, tociž Kristus cierkev svatú, ana sě již jako práce liknuje a tesknosti tohoto světa sě vzdaluje, a skrze odpočívánie v životu bobomyslném k věčnému sě životu táhne, popúzie jie túto řečí, aby sě znala, že skrze práci a utrpenie a nesnázky tohoto světa k onomu odpočinutí musíme přijíti, řka: Jako lilium mezi trním. Trnie, jenž bode a trhá, znamená nevěrné a protivníky cierkve svaté. Jako by

řekl Kristus choti své: Tak máš svój život zpósobiti, aby na každú chvíli byla hotova všecko pokušenie pro mě podstúpiti, a proto v tom zamúcení nehynúti: jako lilium mezi trním, ačť mnoho bodenie a trhánie trpí, však proto bělosti své a vóně neztratí. Tak přietelkyně má mezi dcerami. Jako by řekl: Netolik trpíš mnoho zlého od zevně zlých a protivných, jako od pohanóv a židóv, ale ještě od těch, ješto jsú jako dcery tvé, totiž od křesťanóv, ješto sú s tebú mé synovstvie přijali, a jenž s tebú mé tělo jedie a mú krev pijí.

Znamenaj, že sě dřieve Kristus lilium údolnie nazval, ale již choť svú lilium mezi trním nazývá; neb on, jenž v pravdě jest lilium skrze milosť, on také učinil, aby choť jeho byla lilium stkvúcie skrze ctnosť.

Jako jabloň mezi dřievím lesním, tak zmilelý mój mezi syny.

Již choť, chválena jsúc od chotě svého, túž odplatu jemu činí, a pravieci kteraký jest on: že jako jabloň mezi dřievím lesním, totiž má zpuosob a vóni jablkovú, a krásu v květu, a jest vzácná, tak Kristus pán náš stkvie sě zvláštní milostí mezi syny lidskými, totiž mezi jinými svatými. Neb on vedlé přirozenie jest syn boží, ale jiní toliko vedlé vyvolenie, skrze milosť jeho, moc sú vzali od jediného syna božieho, aby byli synové boží.

Pod stienem toho, jehož sem žádala, seděla sem.

Jako by řekla: V jehoť obranu ufám, a mám plnú naději, žeť všecko mé bezpravie, kteréž nynie trpím, bude mi od něho zaplaceno; neb sem já pod stienem choti svého, jenž jest obrana božská, jíž vždy a všudy svých střeže a hájí, odpočívati žádala.

A ovoce jeho sladké jest hrdlu mému.

Totiž opatřenie božstvie, jímž já sě naději nasycenu býti; neb to jest čakánie svatých, jako die David: Nasycen budu, když sě zjeví sláva tvá. Toť jest tepruv nasycenie pravé, totiž viděnie svého stvořitele. Protož jeho stienu i žádá choť, neb jeho obrany čaká mezi protivenstvím tohoto světa. Protož

i jest sladké hrdlu jejiemu ovoce jeho, neb s pravú věrú a nadějí čaká jeho v nebi požívati po tomto životě; protož zde ráda o něm myslí i mluví.

Uvedl jest mě král do pokojíka vinného.

Pokojík vinný jest jedna cierkev svatá, v niežto jest víno, tociž zdravé naučenie čtenie svatého. Do toho pokojíka choť vedena bývá, když ze všech lidí a z národóv věrní v jednotu cierkve svaté budú přivedeni, a tu vínem, tociž zdravým naučením čtenie svatého, budú napájieni.

Zřiedil jest ve mně lásku.

Neb ona mezi všemi ctnostmi prvnie miesto drží, a jížto všechny jiné ctnosti dobře stojie, a bez niež všechno jiné nadarmo jest. Protož láska v cierkvi svaté zřiezena jest, neb ne všetečně neb ledakteraks má držiena býti, ale řádně: neb najprvé má buoh milován býti nade všecko, vším srdcem, vší duší, vší myslí; potom hned duše tvá, potom duše každého člověka, potom tělo tvé, potom tělo blížních tvých, ačť jsú dobří k bohu, potom tělo každého člověka, a naposledy ty dary tělesné, od boha dané, jakož jest sbožie. Ale převrátiti chce ten řád milovánie, ktož milovánie přietele kterého, neb svého těla, neb sbožie, předkládá nad milovánie božie; o nichžto die Kristus: Ktož miluje otce neb mátef viece než mě, nenie mne hoden. Tu lásku zřiedil v nás, neb on nás prvé miloval, a potom kterak jeho máme milovati, ukázal. Jako die svatý Jan: Milujme boha, neb on první miloval jest nás.

Otýkajte mě kvietím, osypte mě jablky, neboť pro milosť nedužím.

Choť poznavši již v sobě lásku zřiezenú, již na čem neb v čem by odpočívati chtěla, to ukazuje, řkúc: Otýkajte mě kvietím. To mluví tato cierkev rýtěřujície ku oné cierkvi svítězilé. Skrze kvietie sě znamená počátek obcovánie svatého, ale skrze jablka dokonalosť skutku dobrého. Jako by řekla: O, vy svaté duše, kteréž sě již v nebi svého chotě přidržíte, otýkajte mě příkladem vašich dobrých skutkóv, kterak-li ste na počátku, neb v prostředku, neb na konci svého ctnostného

života živy byly, to mi ukažte; nebť milováním takého života a žádostí vašeho tovařišstva nemocna jsem. Neb tehdy duše dobrá jako nemocna jest, když nic viece nežli boha miluje, a k milování světa jest jako neduživa; nic jie milejie nenie, než sě kochati v nebeském myšlení a v diele Krista pána svého.

Levice jeho pod hlavú mú, a pravice jeho objímati mě bude.

Jako by řekla: Když v takovém ložci lehnu, jakož již povědieno jest, tehdy levice chotě mého, tociž darové ti, kteréž mi choť mój v tomto životě dává, jenž jest štěstie a sbožie tohoto světa, to jest pod hlavú mú, tociž rozumně toho požívám. Ale skrze pravici znamenají sě darové ducha svatého a rozumové písma, kteříž choť objímají; neb sě v nich zde kochá v naději, jakož sě tam svatí kochají v skutku.

Jinak: Levice Kristova chotě pod hlavú choti jest, když všecky tyto časné věci přijímá proto, aby jie byly pomocny k věčným; ale pravice jeho ji objímá, když její vešken úmysl tam jest, aby někdy sě s svým milým chotem radovala. Ale žádného jeho pravice objímati nebude, ktož jeho levice pod svú hlavú nemá. To jest řéci: Žádný nemóž přijíti k věčnému blahoslavenství, leč zde daróv jeho rozumně k jeho vóli bude požívati.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské! skrze srny a jeleny polské, abyste nezbuzovaly ani procítiti kázaly zmileličce mé, dokudž by sama chtěla.

Hlas Kristóv chotě, jímž zaklíná dcery Jeruzalémské, tociž ty duše, jenž sě zde v bohomyslném životě kochají, aby choti jeho nebudily, t. v náboženství nepřekážely, tociž duši dobrú, v modlitbách, v pění, v chvalách, v čtení zaneprázdněnú, k nižším, tociž k světským, tělesným věcem nenutily, dokudž by sama chtěla, t. dokudž by nenaplnila času modlitebného, a sama vstanúc, dala by sě na diela tělesná úžitečná.

Ale vizme, skrze co zaklíná dcery Jeruzalémské, že skrze srny a jeleny polské, jenž jsú zvieřata čistá, a jedovatým věcem odporná. A znamenají lidi ctnostné, jenž netoliko jsú sami dobře živi, ale i jiné k témuž vedú, a hřiechóm a lstem ďábelským jako jedovatým věcem sě protivie a je kazie.

Hlas zmilelého mého,

doslyš: tento jest. Veselí sě choť, tociž že ji choť její tak velmi miluje, že t. dcery Jeruzalémské zaklíná, aby jie nepřekážely. Protož die: Tento hlas zmilelého mého jest, jenž za mě mluví v mých potřebách, v mé núzi, jako jest mluvil za Marii Magdalenu proti Šimonovi, proti sestře jejie, a proti Jidášovi. Toho zmilelého svého slyší, ale nevidí; viděti žádá, ale nemohúc, die:

Aj, tento přišel jest, skáče po horách, přeskakuje pahorky.

Hory a pahorkové slovú svatého a povýšeného života, jenž svým obcováním rovnosť obecného lidu přesahají. O těch horách die prorok Izaiáš, řka: Budeť hora domu božieho připravena na vrchu hor, a pozdvižena bude nad pahorky. To jest řečeno o Kristovi, kterýž také i podlé tělesenstvie každý smysl i rozum tohoto světa múdrostí svú přesáhá.

Nedie tuto, by stál na horách, ale že skáče, neb sě béře, neb jde. Neb ač kdy choť na malú chvilku skrze vdechnutie vnitřnie srdce svých svatých navštieví, ale však tu dlúho neostává, aby je potom viece v svém milování zapálil.

To jeho skákánie móž také znamenati jeho vtělenie; neb Kristus přicházeje k nám na tento svět, jako někaké skoky činil jest: neb s nebe skočil v život panny Marie, z života jejieho do jesliček, z jesliček ke křtu, odtud na kříž, s kříže do hrobu, a z hrobu na nebe. O tom skákání jeho die David, řka: Plesal jest jako obr k běžení cestú; od vrchu nebe východ jeho, a vrácenie jeho až do svrchnice jeho.

Podobný jest zmilelík mój srně a kolúchovi jeleniemu.

Srny a jelenové to do sebe od přirozenie mají, že skákáním a rychlostí sě k horám berú, a v rovni a v blatinách neradi ostávají, a nesnadně sě polapiti dadie. Protož těm zvieřatóm sě přirovnává Kristus, pro jeho vysoký rod; jakož die Izaiáš: Rod jeho kto vypravovati bude! Také pro jeho zrak ostrý, vedlé rozumu jeho božské velebnosti, žádný jeho sstihnúti nemóže.

A znamenaj, že ne jelenu, ale srnku, jenž jest malé zvieře, sě Kristus přirovnává, pro pokoru vtělenie svého, jímžto netoliko člověkem, ale pokorným a chudým člověkem jest ráčil býti. Také k kolúchovi jeleniemu podoben jest; neb vedlé tělesenstvie z velikých jelenóv, tociž z svatých patriarchóv, vzal jest počátek. Neb také pro rozličnosť ctností a nevinnosť přirovnává sě k kolúchovi jeleniemu.

Aj on stojí za stěnú naší, patře skrze okna, vyhlédaje skrze mřiežky.

Stěna ta, za kterúž choť náš Kristus stojí, podstata našie smrtedlnosti jest, kteráž dělí mezi námi a mezi bohem naším; kterážto stěna tak tlustá a temná jest, že nedá nám tociž tváři jeho opatřiti, ani požívati. Neb první člověk k tomu byl stvořen, aby navštievenie a přítomnosti a tváři božie požíval; ale když jest zhřešil, zastavena jest stěna, tociž smrtedlnosť, jížto sme od něho odlúčeni. Jakož die Šalomún: Tělo, jenž sě ruší, obtěžuje duši, tociž aby jeho nemohla viděti. Protož ta choť, tociž cierkev svatá, jenž dřéve choti svého, tociž Krista, srnkovi a kolúchovi jeleniemu přirovnala, již die, že za její stěnú stojí; neb Kristus někdy blízko jest při své choti, když sě dá viděti skrze opatřenie v mysli; ale někdy sě vzdaluje jako srnek a jelen, když takovú známosť od nie vzdaluje. Ale že taková stěna mezi námi a ním učiněna jest, tak že sme jeho viděti nemohli, protož jest ráčil v té stěně okna a mřieže udělati, skrze něžto by slyšien a vidien mohl býti: to jest, když sě ráčil cierkvi svaté skrze příslovie a podobenstvie, divy a zázraky oznámiti. Jakož die svatý Pavel: Nynie vidíme skrze zrcadlo v podobenství, ale tehdy uzříme tváří v tvář. Také za stěnú naší stál jest, když jest tělesenstvie naše přijal, pod nímž sě božstvie jeho jako za stěnú tajilo. Ale že die: patře skrze okna, vyhlédaje skrze mřieže, to k jeho božství přislušie; neb ten jenž skrze okna a mřieže hledí, to což sě vně děje vidí, ale on vidien nemóž býti: tak Kristus jelikožto buoh všecky naše skutky i myšlenie znamená, ale on od nás sstihnut nemóž býti.

Aj, milý mój mluví mně,

tociž k kázaní svým věrným mne ponúká, řka:

Vstaň, pospěš, přietelkyně má! holubice má! výtečná má! a poď.

Tuto již choť choti svú ku pilnosti a k zevné práci povolává; kteréž dřieve dcerám Jeruzalémským ubuditi nedal, již sám budí, řka: Vstaň, pospěš, přietelkyně má, skrze vieru a milovánie; holubice má, skrze nevinnosť; výtečná má, skrze ctnosti; pospěš a příď! Jako by řekl: Vstaň z toho odpočinutie a ložce tvého, v němž mi sě jedné sama líbiti žádáš skrze život samotný, bohomyslný, skrze čtenie a modlenie; ale již pospěš a poď ku prospěchu blížním svým, aby jim příkladem a kázaním prospievala, ať by tebe následujíce, spasenie věčného mohli dojíti.

Znamenaj, že kteréž dřieve ubuditi nedal, tu již sám budí a ku práci napomíná; neb jako die Šalomún: Všichni časové svój čas mají: jest čas bohomyslného života, a modlenie, a čas práce a dělánie. Některého času mají doktorové světí a kazatelové sě s nebeskými a s bohomyslným životem obierati a v tom sě upokojiti; ale jiného času mají sě laskavě o svých blížních spasenie starati, a v kázaní pracovati, a dobrým příkladem jim prospievati. Jako činil Mojžieš, jenž jednak sě na huoře modlil, jednak na súdě seďal, jednak bojoval.

Nebo jižť jest zima pominula, přieval přeběhl a odšel jest.

Zima a přieval slove ukrutnosť a nevěra starého zákona, jenž jest držala vešken svět až do příštie Kristova, kterýž jest to pravé slunce, jenž zahřievá a osvěcuje každého člověka, přicházejícieho na tento svět, a jenž odhánie každý přieval nedověry našie. K témuž také i svatý Pavel die: Noc pominula jest a den sě přiblížil.

Kvietie ukázalo sě v zemi našie, čas řezby přišel jest.

Po skonání zimy a přievalu hned sě kvietie ukáže: tociž

když mine ukrutnosť a nevěra, hned sě kvietie života ctnostného ukáže v zemi těla našeho. A čas řezby přispěje, t. otřezánie zlého obyčeje, jenž pochodí z bujnosti těla našeho, jako pazuchy vinné z bujnosti kořene vinného. Jakož on die: Kto zuostává ve mně, tenť ponese úžitka mnoho; neb otec mój vyčistí jeho.

Hlas hrdlice slyšien jest v zemi našie.

Tociž hlas kážících apoštolóv a jich náměstkóv, kteříž sě skrze hrdlici znamenávají. Neb jakož hrdlice jest pták nesmilný, jenž vždy rád na vysokém dřieví bydlí, tak doktorové svatí a kazatelé, jenž řéci v pravdě mohú: Naše obcovánie v nebesiech jest. Také hrdlice za zpievánie húká: tak svatí sami lkají a kvielé, a také jiné k tomu ponúkají, řkúce s svatým Jakubem: Biední buďte a lkajte, neb lkánie vaše obrátí sě vám v radosť. Ten hlas buď již slyšien v zemi našie, t. v cierkvi svaté.

Fík vydal jest prvnie fíky své.

Fík znamenává židovstvo. Prvnie ovoce tohoto fíku znamená a slove prvnie ovoce nedospělé a k jiedlu nehodné, jenž hnutím malého větru hned upadne. Ale když hlas hrdlice uslyšien jest, ihned fík vydal jest prvnie ovoce své. To jest řečeno: když apoštolé kázali sú, mnozí vyšli sú z sboru židovského, jenž sú i v Krista věřili, a zákon starý tělesně držeti také chtěli, viece sě kochajíce v ukrutnosti zákona, než v sladkosti a milosti čtenie zuostati, chtiece radějí obřezovánie a oběti zákona vedlé litery zachovávati. O nichžto die svatý Pavel: Milujíť vás, ale nedobře; ale chtieť, abyste sě obřezovali, ať by sě v těle vašem chlubili. Ale já pravím vám, budete-li sě obřezovati, Kristus vám nic neprospěje.

Vinice ktvúcie vydaly sú vóni svú.

Když hlas hrdlice slyšien jest, když fík vydal prvnie ovoce své, tehdy také hned vinice, t. všichni věřící po všem světě, vydali sú vóně dobrých ctností svých a dobrých pověstí. Jakož die svatý Pavel: Kristova dobrá vóně jsme. Protož

Vstaň, pospěš, přietelkyně má! krásná má! a poď.

Volá choť přietelkyni svú, aby ponechala někdy, když toho potřebie jest, bohomyslného života a samotného, a aby jemu syny rodila skrze kázanie a příkladem dobrého života. Protož i die: Vstaň, pospěš, přietelkyně má! Jako by řekl: Neroď prázniti a toliko sama o sobě, o svém spasení toliko péči mieti; ale vstaň a čiň skutky příkladné, a svěť světlem svým, ať tak blížní tvoji vidie skutky tvé, a chválé otce tvého, jenž v nebesiech jest.

Holubice má v děrách opoky, a v dúpatech viničné zdi.

Přietelkyní nazývá choť svú pro zevenie tajností svých; krásnú, pro ty ctnosti, kteréž do sebe má; holubicí slove pro plodnosť synóv, kteréž jemu rodí, a pro utiekánie časté do děr skály té, jenž jest Kristus, t. v rány jeho, kteréž jest na kříži přijal pro spasenie naše. V těch děrách ta holubice, t. cierkev svatá neb duše věrná přebývá: neb všichnu naději spasenie svého v umučení svého vykupitele jest položila. Tu před chytrostmi ďábelskými jako před jastřábem sě kryje, tu sě hniezdí, tu dietky svých dobrých skutkóv plodí.

Skrze zeď viničnú, jenž brání zvěři, znamená sě angelská stráž. V té zdi také ta holubice přebývá; neb angelskú obranú ohražena jest, aby žádná zvěř ďábelská nemohla jie uškoditi. Jakož die Izaiáš o té vinici: Obklíčil sem ji zdí a okopal.

Ukaž mi tvář svú, vzni hlas tvój v uší mých; neb hlas tvój sladký a tvář tvá krásná!

Jako by řekl: Ty přietelkyně má, jenž na tom ložci života pokojného velmi sladce odpočíváš, poď již a ukaž mi tvář svú, t. vyjdi od pokoje tajností svých na jevo, ukazujíc známosť svých dobrých skutkóv. Tehdy choť choti svému tvář svú ukazuje, když ku prospěchu blížním svým, skrze ctnostné skutky, kterak jest krásná, zevuje. Toť jest to, co Kristus die: Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať by viděli skutky vaše dobré. Tu tvář mi ukaž, kterúž sem tobě na křtu dal, když sem tě ode všech hřiechóv vyčistil.

Vzni také hlas tvój v uší mých: hlas kázanie tvého a naučenie svatého, hlas vyznávánie hřiechóv tvých, ten buď hlas tvój, ne cizí, hlas chvály mé, jenž jest hlas sladký, jehož choť rád poslúchá, když z toho hlasu sě jiní k bohu obracují. Hlas tvój vzni tak, aby to, což činíš, bylo bez pokrytstvie, z přiemého úmysla, ne pro jiné než pro mé milovánie.

Zlapajte nám lišky malitké, kteréž kazie vinice; neb vinice naše zkvetla jest.

Hlas tento jest chotóv milého, jenž přikazuje choti své neb dcerám Jeruzalémským, t. doktoróm pravdy své neb dušiem věrným, aby zlapali lišky, jenž jest zvieře chytré a lstivé a v jeskyniech a v dúpatách přebývá, nepřiemú cestú chodí: protož rozdělence a kacieře znamenávají, jenž kazie vinici, t. cierkev boží, kteříž lid věrný kúsati a roztrhovati nepřestávají. Protož přikazuje, aby maličké lišky zlapali, tociž aby bludy kacieřské hned na počátku kazili, ať by sě potom nerozmohúc, silně sě cierkvi svaté neprotivily. Neb vinice naše zakvetla jest, t. po všem světě kvietie dobrých ctností rozplodila jest: to věz, že jakož vinice, když ktve, malá překážka velmi jie uškodí, tak cierkvi svaté, když počíná dobré skutky, snadně ji malé kacieřstvie svede a naprzní.

Zmilelík mój mně, a já jemu, jenž sě pase mezi lilia, dokudž nevzende den a neschýlé sě stienové.

Hlas cierkve svaté: Zmilelík mój mně, doslyš: přitovařišen buď spojením viery a milováním; a já jemu, tociž přispojena budu a sjednána společnú láskú.

Neb jinak: Milý mój mně, t. daj slova svého napomenutie a božského zaslíbenie; a já jemu, t. ukáži tvář svého kázanie a světlého obcovánie.

Neb: Milý mój mě přitiehni k sobě svazkem milovánie, a já jemu spojena budu pravým poslušenstvím, zachovávajíci jeho přikázanie.

Jenž sě pase mezi lilia: tociž utěšenie má mezi čistými a vonnými ctnostmi svatých. Dřéve jmenoval jedno lilium, řka: Jako lilium mezi trním; ale tuto jmenuje mnoho lilií:

neb mnoho jest ctností svatých, mezi nimiž sě Kristus pase, ale jedna jest viera, jedna láska, v niež sě svrchovaně kochá buoh.

Také pase sě mezi lilium: t. svrchovaně sě kochá mezi kuory panenskými; neb skrze bělosť lilium čistota panenská sě znamenává.

Dokudž nepřiblíží sě den: tociž dokudž nepominú mrákoty tohoto života a ukáže sě den jasný věčného blahoslavenstvie, v němžto již ne v zrcadle a v podobenství budeme viděti, ale jasně tváří v tvář.

Navrať sě! Podoben buď zmilelý mój k srně a k kolúchovi jeleniemu na horách Betel.

Hlas cierkve svaté, jenž žádajíci viděti tvář chotě svého, i volá po něm, řkúc: O mój milý! kterýž si mi z ložce mého upokojenie vstáti kázal, abych tobě tvář svú ukázala, a aby hlas mého kázanie slyšal, navrať sě! t. tu slávu, kterúž mi v budúciem životu slibuješ, nechť v tomto životě jsúc, skrze vieru a naději v podobenství opatřím.

Podoben buď zmilelý mój srně: jakož řečeno jest, co skrze srny sě znamená, jenž vysokosť milují. A tuto sě rozumie Kristus, kterýž vstav z mrtvých vedlé těla, bral sě na výsosť nebeskú. A také slove kolúch jelení, t. syn starých otcóv svatých. Jelen neb kolúch jelení tohoto jest přirozenie, že v horkosť slunečnú hledá chladu, kde by odpočinul: tak Kristus jedné v těch srdcích odpočívá, kteříž rosú ducha svatého od horkosti tělesné žádosti sě vystřiehají. Jako by řekla choť: Mój milý! navrať sě, t. svým sě navštievením osvěť a utěš, který's již v tom těle, kteréž si pro mě na se vzal, vysokosť nebeskú proskočil.

A to na horách Betel, jenž sě vykládá „dóm bóží,“ a znamenají sě mysli svaté, v nichž Kristus odpočívá jako na horách. Neb také sě vykládá „dóm bděnie,“ a znamená ty mysli, jenž ostřiehají bděnie nočnieho nad stádem svým.

Kapitola třetie.

V postélce své přes noc hledala sem toho, jehož miluje duše má; hledala sem a nenalezla sem.

Hlas cierkvi svaté z pohanóv sebrané; ta mluví k svaté cierkvi zvítězilé, řkúc: V ložci mém, t. když sem ještě v žádostech tělesných odpočívala, a když sem ještě v noci, tociž v temnostech nevěry a hlúposti přebývala, hledala sem, jehož miluje duše má. Neb mnozí mudrcové pohanští, boha neznajíce, avšak s velikú snažností sú jeho hledali, stvořitele v stvoření chtiece poznati: jako Plato, Sokrates, Aristotileš a jiní mnozí, kteříž vešken života svého čas sú ztrávili, aby tu pravdu, jenž jest buoh, mohli poznati. Protož die: Hledala sem a nenalezla sem. Neb skrze tělesné a světské uměnie buoh nemóž nalezen býti. Ale co učiním?

Vstanu a obejdu město po třiedách a po uliciech, hledati budu toho, jehož miluje duše má. Hledala sem a nenalezla sem.

Vstanu z ložce žádostí svých tělesných a z bludu pohanského, a obejdu město tohoto světa po zemi i po vodách, a budu hledati a tázati, jehož miluje duše má: t. mezi těmi, jenž jdú po široké cestě své žádosti, a také i po úzkostech a nesnázkách tohoto světa. Tu sem všudy hledala, a nenalezla sem.

Nalezli sú mě strážní, kteříž ostřiehají města. Zdali, jehož miluje duše má, viděli ste?

Strážní jsú svatí apoštolové a jiní kazatelové, kteříž tohoto města, cierkve svaté, ostřiehají a od duchovních nepřátel bránie; kteréžto tieže, řkúc: Zdali toho, kohož miluje duše má, viděli ste? Tehdy cierkev svatá neb duše věrná apoštolóv a jiných o svém choti tieže, když pilnú myslí a pravým přiemým srdcem jich kázanie poslúchá, nebo sama čtúc, jiným rozprávie.

Malíčko když pominuch je, nalezla sem, jehož miluje duše má.

Strážné pominúti, jest písmo apoštolské a jich životy pilně a vážně čísti. Neb když s pilností písmo svaté přebieháme, ihned milého, jehož duše naše miluje, nalézáme: neb v jich rozumiech a výkladiech jeho vóli poznáme. Tak nalezl komorník Krista v písmě Izaiášově, když jel do Jeruzaléma. Tak nalezl Kornelius, když sě postil a almužny dával.

Jinak ještě: Když sem pominul je, t. pilně vešken život svatý znamenal, tehdy sem nalezl, kterak ten, jehož miluje duše má, mocí, múdrostí, dobrotú svú všecky svaté přesáhá.

Držala sem jeho, aniž pustím, doněvadž neuvedu jeho do domu mateře své, a do pokojíka rodičny mé.

Držala sem jeho, tociž pravú věrú a horlivú milostí sem sě jeho přidržala; a nepustím jeho, ale v jeho vieře a milování setrvám, až ho i uvedu do domu mateře mé, t. až ho budu kázati sboru židovskému, jenž jest máti má, a jej k jeho vieře a k milování přivedu. A to sě stane k súdnému dni, jakož die svatý Pavel: Když počet pohanóv vejde, tehdy ostatek Izrahele, t. židovstva, spaseno bude. Takú má lásku k svému milému choť, že sě naděje i židy svým kázaním spasiti.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské! skrze srny a jeleny polské, abyste nebudily, ani procítiti kázaly milostničce, dokudž sama nezechce.

Tento verš druhé sě opětuje: prvé mluvil jej choť k dcerám prvnie cierkvi, kteráž byla z židóv; ale tuto již mluví k té, kteráž jest z pohanóv. Nebo jednostajná péče jest jemu i o prvnie cierkvi i o druhé, t. i o židech i o pohanech; neb on všecky chce spasiti, což jest na něm. Protož tento verš prvé vyložen jest. Ale znamenaj, proč tuto mluví k dcerám Jeruzalémským o cierkvi své, jako by spala, a zaklíná je, aby jie nebudily. A málo před tiem o nie die, že s velikú prací a s pilností, túlajíci sě, svého milého hledala jest. Poněvadž jest hledala, kterak jest tehdy spala? Ale tu věz, že to najslazšie odpočívánie jest

každé duši: hledati Krista. Tehdy cierkev svatá neb duše dobrá odpočívá neb spí, když od žádostí tělesných a ot diela světského sě vzdaluje; ale tehdy bdí a choti svého hledá, když o něm o samém myslí, samého sě přidrží a s ním býti žádá. Z toho snu tuto brání dcerám Jeruzalémským, t. těm, jenž sě v nebeské žádosti zde kochají, aby jie nebudili, dokudž by sama chtěla. Jakož ten, ktož spí, od tělesných věcí oči zavierá, tak ten, ktož sě v bohomyslném životě obierá, ode všech věcí světských žádosť svú zavierá, a jedné samy nebeské a věčné vidí.

Která jest tato, jenž vstupuje přes púšť? jako prútek z dýmu, z voňavosti mirry a kadidla a všelikého prachu apotékářského!

Otázka dcer Jeruzalémských, t. svatých prvnie cierkve. Divieci sě kráse a výtečnosti té cierkve z pohanóv sebrané die: Která jest tato? t. kterakého divenie a chvály hodna, nejsúc obřezováním posvěcena, aniž ještě křtem obmyta, vstupuje k ctnostem svatým přes púšť modloslužebenstvie svého ku poznání boha pravého. Toho jest podobenstvie na syniech Izrahelských, jenž jsúc vysvobozeni z služby Egyptské, přes púšť a moře Červené přišli sú do země slíbené: tak cierkev svatá z pohanóv béře sě přes púšť tohoto světa, z Egyptu modloslužebenstvie svého, Faraona - t. ďábla s jeho vojskem potopeného, aby sě krmili mannú, t. tělem Kristovým, a pili vodu z skály, t. krev svatú jeho, a tak do pravé slíbené země, t. do královstvie nebeského přijíti mohli. Vstupuje ta choť k horám ctnosti, nebo k nebi, ctnostmi jsúc povýšena, jako die David: Zdvihl sem oči své k horám; a k toběť sem zdvihal oči své, jenž přebýváš v nebi. Ty hory jsú patriarchové a proroci a apoštolové světí a jiní svatí, jenž pro své dobré svaté skutky slovú hory. Protož najprvé k těm horám cierkev svatá neb duše věrná pozdvihuje očí svých; neb jich naučenie i skutky znamenajíc, naděje sě jich přímluvú obráněna býti, když již prospievajíc v ctnostech, k němu, jenž jest těch hor stvořitel, smie oči srdce svého pozdvihnúti, řkúc: K toběť sem zdvihala oči své, jenž přebýváš v nebi, t. v takových svatých.

Die: Jako prútek z dýmu, z voňavosti mirry a kadidla. Dým sě rodí z ohně, a hned když u výsosť vejde, z očí lid-

ských zhyne. A znamenává žádosť svatých, jenž z uohně milovánie božieho pocházie.

A věz, že netolik ji sprostně dýmem nazývá, ale prútkem dýmu; neb cierkev svatá neb duše věrná, jenž právě boha miluje, tak jest ušlechtilá a rozkošná, tak dary ducha svatého ztenčená, nejmajíci žádné hrubosti tělesných žádostí. Nebo proto jednomu prútku, ne mnoho prutóm, sě přirovnává: pro jedinú jednotu, kteráž jest mezi Kristem a chotí jeho jedinú. Jakož on die: Jedináť jest vyvolená má!

Ale odkud by byl ten dým, ukazuje, řkúc: Z mirry a z kadidla a z všelikého prachu apotékářského. Mirrú mrtvá těla pochovávají, kadidlo v uoběť boží obětují: protož skrze mirru znamenává sě umrtvenie těla, skrze kadidlo čistá a vonná modlitba. Protož cierkev svatá sě dýmu mirry a kadidlu sě přirovnává: neb svatí skrze mrtvenie těla svého a modlitbú čistú a sprostným srdcem sě bohu líbiti žádají.

A ze všeho prachu apotéčného. Nedie, by ty voňavosti byly celé, neb jednostajné, ale žeť sú na prach rozdělané a roztlučené. Neb skutkové svatých s velikú pilností mají váženy a setřieny býti, a jako sítem velikú pilností prosievány, aby snad něco tvrdého neb nepodobného nebylo nalezeno: ať by ďábel, ten chytrý lakač, skrze ctnosti nás neoklamal, jenž také i skrze dobré skutky přivykl jest lidem škoditi.

Aj ložče Šalomúnovo ostúpilo jest šedesáte udatných z najudatnějších Izrahelských, všickni držiece meče, k bojóm přeumělí, a na každého z nich meč na bedrách jeho, pro strachy nočnic.

Kam sě jest brala ta choť předivná, a kam-li jest vstúpila, to sě již ukazuje: že tu, kdež jest ložce Šalomúnovo, kteréž šedesát udatných ostúpilo, a to pro strachy nočnie, kdež by ona bezpečně mohla odpočívati. To ložce Šalomúnovo, ačkoli nebeské blahoslavenstvie móž znamenati, na němž Kristus s svými svatými odpočívá, však k tomuto rozumu tato cierkev svatá rytěřující znamenati móže, v němžto svatí, již přemohše hřmot tohoto světa a hřiechy, již sě objímají, a v kochání Kristovu, pravého Šalomúna, těšie. O němž die David: Učiněno

jest v pokoji miesto jeho neb jejie, tociž i Kristovo i cierkve svaté. To ložce Šalomúnovo, t. cierkev svatú, ostúpilo jest šedesáte udatných: znamenají sě všichni doktorové světí, kteříž cierkev svatú kázaním svým ostúpivše, ostřiehají, aneb myšlením svým k věčnému blahoslavenství přivesti žádají. Ten počet šedesát skládá sě z šesti a z desieti; neb šestkrát deset neb desetkrát šest činie šedesát. Skrze šest znamenají sě dobří skutkové a dokonalí: neb všecky skutky své bóh činil jest v šesti dnech. Ale skrze deset sě znamená odplata zaslúženie, kteráž bude vyvoleným dána na skonání; protož ti, kteříž u vinici dělali sú, desietný, t. peniez, jenž jest deset jiných peněz platil, vzeli sú. Ti „šedesát najsilnějších“ znamenají doktory svaté, jenž jsú silného úmysla a ustavičného; neb všichni silně v Krista věřie a jeho silně milují. A ti jsú z Izrahele, jenž sě vykládá „muž vidúcí boha;“ neb doktorové světí najprvé mají sami boha znáti, a potom cierkev jeho kázaním od ďáblóv a od kacieřóv brániti. Tiť sú ostúpili to ložce Šalomúnovo, t. těm poručena jest cierkev svatá, aby od nich pilným bděním byla ostřiehána; všichni držiece meče, jenž jest slovo božie, a k bojóm přeumělí. Neb potřebie jest, aby duchovně bojovati uměl, ktož proti kniežatóm a mocem, proti světa tohoto zprávcóm temnosti, proti duchovním nepravostem chtie boje vésti; neb ten nepřietel, proti němuž boj vedú, duchovní jest, neb jest sám duch, a protož nemuož vidien býti; také chytrý jest a v tom boji umělý, neb ten boj z dávna vede. Protož die, že každého meč jeho na bedrách jeho. Skrze bedra plodnosť neb plod sě znamená. Tehdy meče na bedrách svých mají, když bázní boží všechna hnutie tělesná neřádná skrocují. A to pro bázeň neb pro strach noční: to jest, pro tajné pokušenie zlých duchóv, kteříž ve tmách tohoto světa najviece těm svatým, jenž jsú strážní cierkve svaté, hledají uškoditi; neb jakž by ty přemohli, tehdy by ložce Šalomúnovo, t. v Kristu pokoj svatý, snadně poškvrnili.

Znamenaj, že prvé die: Všichni držiece meče, tociž v rukú, ale potom die, že na každého z nich meč na bedrách jeho. Tehdy doktorové a kazatelé meč slova božieho v rukú držie, aby kacieřóm a protivníkóm viery svaté sě protivili, a jim jich bludy zahubili; ale tehdy ten meč na svá bedra

kladú, když sami o sobě péči mají, a aby chlipnosť těla svého zkrotili, aby snad jiným kážiece, sami nešlechetní nalezeni nebyli.

Pokojík učinil sobě král Šalomún z dřievie Libánského.

Co dřieve skrze ložce Šalomúnovo, to již tuto skrze pokojík sě cierkev svatá znamená, v němžto svatí boží jako v ložci odpočívají, a jako v pokojíku sedie za stolem nebeského nasycenie. A to večeřadlko jest z dřievie Libánského, kteréžto dřievie pěkností a trvavostí jiné dřievie přesáhá. Libán, jenž sě „stkvělosť neb bělosť“ vykládá, a znamenává svaté, jenž sě nad jiný obecný lid ctnostmi stkvie, a trvají až do konce.

Slúpy jeho učinil střiebrné.

Skrze slúpy doktorové cierkve svaté sě rozumějí, kteříž ji slovem a příkladem držie a zpodpierají; jakož sú byli Petr, Jakub a Jan, o nichž die svatý Pavel: Jenž biechu slúpové cierkve svaté, pravice podali sú mně, a Barnabáševi tovařišstvie. Ti slúpové jsú střiebrní: neb blsktem nebeské výmluvnosti sě stkvie. Jako die David: Výmluvnosť božie, výmluvnosť čistá, střiebro ohněm zkušené.

Odpočívadlo zlaté, vstúpadlo purpurové.

Odpočívadlo zlaté znamená sě věčný život, kterýž sě svatým zde slibuje, k němuž jest vstúpadlo purpurové, t. Kristovo umučenie; neb purpura jest červená. Vstúpadlem, ne vzchodem purpurovým, přijíti musie ku odpočívadlu zlatému: t. ti sami k nasycení a ku odpočinutí věčnému přicházejí, kteříž zde v tomto životě umučenie pána Ježíše celým srdcem pamatují a žádostivě následují.

Jinak: Skrze slúpy střiebrné apoštolové a jich náměstníci, skrze odpočívadlo zlaté kazatelové světí sě znamenají, kteříž nám nevýmluvné věci slibujíce, jako ku odpočívání sladkému nás vedú. A to odpočívadlo zlaté slove: neb nic v světě dražšieho než zlato, a nic duši lepšieho než život věčný. Skrze vstúpadlo purpurové sbor mučedlníkóv svatých sě rozumie, kteříž Krista sú následovali a pro něho svú krev vylili. Ale co my nestateční učiníme, jenž do sebe nic dobrého nemáme?

aniž mezi kazateli, aniž mezi mučedlníky miesta máme; ale aspoň mějme to, což tuto die:

Prostředek láskú podlažil, pro dcery Jeruzalémské.

Neb Kristus všem svú lásku oznámil, trpě za nás, abychom my následovali šlepějí jeho; a tak jest nám připravil věčné odpočinutie. Mějmež tehdy lásku, jížto prostředek toho pokojíka podlažen jest, kteráž proto od Davida slove „široké přikázanie;“ neb přikrývá množstvie hřiechóv, a potom všem zachovačóm svým připravuje věčný život. Tu držme pro dcery Jeruzalémské, t. pro lidi sprostné, ješto jiným sobě spasenie zaslúžiti nemohú, aniž v kterú svú moc neb skutek ufají; ale nechať toliko pána boha a svého blížnieho právě milují, a dosti mají k spasení.

Vyjděte, dcery Sionské! a vizte krále Šalomúna v koruně, jížto jest jej korunovala mátě jeho, v den jeho oddávánie a na den utěšenie srdce jeho.

Tato řeč jest cierkve svaté, jíž zuove dcery Sionské, t. duše věrné, jenž jinde slovú dcery Jeruzalémské, jenž věčného pokoje skrze bohomyslný život s angely svatými požívají. Těm mluví, řkúci: O dcery Sionské! jenž držíte stráž proti ďáblu, světu a hřiechóm, vyjděte z buřavého přebývánie tohoto světa, abyste svobodnú myslí mohly viděti toho, kohož milujete, a vizte krále Šalomúna, t. pravého pokojného Krista v koruně, jíž ho korunovala matka jeho. Jako by řekla: Znamenajte Krista za vás vtěleného, kteréžto tělo vzal jest z těla čisté panny Marie, matky své, v němžto za nás umřel jest, a tak zkazil královstvie smrti. V němž také i z mrtvých vstal a nám naději dal z mrtvých vstánie. O té koruně die svatý Pavel: Vidíme Ježíše skrze utrpenie slávú a ctí korunovaného. A to v den oddávánie jeho, t. v čas jeho vtělenie, když sobě pojímal choť cierkev svatú, nemající poškvrny, ani vrásky, neb když buoh sě s člověkem spojil. A na den utěšenie srdce jeho: neb radosť a utěšenie Kristovo jest vykúpenie naše. Jakož vida mnohé běžiece k svému kázaní a k své vieře, radoval sě v duchu svatém a řekl: Děkuji tobě, otče, pane nebe i země! že's skryl tyto věci od múdrých a chytrých, a zjevil si je

maličkým. A ve čtení o nalezené ovci, kdež die: Radujte sě se mnú, přietelé moji a súsedé! žeť sem nalezl ovci svú, kterúž sem byl ztratil.

Také tato všechna řeč móž k umučení Kristovu přivedena býti, jako by Šalomún v duchu svatém napomínal dcery Jeruzalémské, t. lid židovský, řka: Vyjděte, t. věrú vizte krále Šalomúna, t. Krista, v koruně, tociž trnové, kterúž jeho korunovala mátě jeho, t. sbor židovský, v den oddávánie jeho, t. v den vykúpenie našeho na kříži, a v den utěšenie srdce jeho, když sě jest radoval jako obr k běhu cesty, že svým umučením má vykúpiti svět od moci ďábelské. Protož vyjděte, vy pokolenie židovské! z temnosti své nevěry, a vizte, t. srdcem věřte a písmu rozomějte, že ten, jenž jako člověk trpí, pravý jest buoh. Protož vyjděte z bran vašeho města, abyste jej viděli na huoře Golgata ukřižovaného.

Kapitola čtvrtá.

Kterak krásná jsi, přietelkyně má! kterak jsi krásná a ozdobená!

To, kterak jest krásná, dvakrát opětuje: t. že jest krásná i v skutku i v kázaní. V skutku proto, že nic mrzkého, nic očima mýma nelibého nečiníš. Také jsi krásná v svém kázaní: neb k vieře mého vtělenie, narozenie, umučenie, vzkřiešenie a jiných mých skutkóv, tovaryšky své, dcery Jeruzalémské, zváti nepřestáváš.

Oči tvoji holubičie, kromě toho, což sě vnitř tají.

Skrze oči sě rozumie ostrosť neb smysl rozumu duchovnieho, jimiž cierkev svatá opatruje božské a nebeské věci. Protož oči cierkve svaté sě očima holubičiema přirovnávají, pro milosť ducha svatého, jenž sě jest v uosobě holubičie ukázal. Kromě toho, což sě vnitř tají: tociž kromě té svrchované odplaty, kterúž máš na skonání přijieti. Ačkolivěk ji nynie skrze vieru vidíš, avšak tak tajná jest, že jie v tomto životě očitě viděti nemóžeš, ale potom okem v uoko uzříš.

Vlasy tvojí jako stáda koz, kteréžto sú vstúpily s huory Galád.

Skrze vlasy cierkve svaté rozumějí sě vtipní domyslové a obchodové, jimiž sě častokrát tělesné věci zpravují. A ty sě přirovnávají stádám koz; neb ta zvieřata jsú čistá a ku oběti božie hodná, a na vysokosti a očima vzhuoru pastvy sobě hledají. Tak mysli svatých lidí, ač kdy pro tělesnú potřebu zemskými sě věcmi zaneprázdnie, však proto svú mysli od nebeských žádostí neodstúpie, a v té pastvě, kterúž tělu dobývají, proto vždy oči své k nebesóm mají.

Také móžem skrze oči znamenati doktory a kazatele svaté, kteříž v tom těle cierkve svaté, jehožto Kristus hlava jest, najvyššie miesto držie a duchovnie a nebeské věci nad jiné údy najlépe vidie. Skrze vlasy rozumie sě jiné množstvie lidu obecného, jehož nenie počtu. Ti ačkolivěk nejsú tak vtipní k duchovním věcem jako oči, t. jako kněžie, avšak množstvím svým, budú-li sě přidržeti své hlavy, jenž jest Kristus, skrze milovánie, velikú okrasu činie cierkvi svaté. A dobře podobně sě přirovnávají stádám koz; neb kozy hřiešníky znamenávají: tak lid tento obecný těmi sě skutky zaneprazdňuje, kteříž bez hřiechu nesnadně mohú býti. Protož dobře die: kteréžto sú vstúpily s hory Galád, jenž sě vykládá „hromada svědectvie.“ Neb Jakub patriarcha, když sě jest vracoval z Mezopotamie, honil jest ho Laban, dchán jeho, a třetí den ustíhal jej na tom miestě Galád; tu sú sobě společný slib učinili, aby žádný druhému neškodil. Tomu na svědectvie nanesli sú hromadu kamenie, a převzděli jie Galád, t. hromada svědectvie. Ta hromada jest Kristus, v němž jest množstvie svatých všech, jenž jsú kamenové živí, přidržiece sě toho kamene, o němž psáno jest: Kámen, jehož zavrhli sú stavitelé, ten učiněn v hlavu uhelní. A svatý Petr die: K němužto přistúpiece, k kameni živému, i vy jakožto kamenové živí na něho vzděláni buďte. Protož ta stáda koz s hory Galád vstúpili sú, když množstvie svatých k vysokým ctnostem vstupují, a přijmúce naučenie Kristovo, jeho což najviece mohú následují.

Zuby tvoji jako stáda střižených ovcí, kteréž sú vstúpily z kúpadla.

Jakož skrze vlasy cierkve svaté množstvie sprostných věrných sě znamenají, takéž skrze zuby cierkve svaté doktorové světí sě znamenají; neb jakož zuby pokrm žijemy sobě ku póžitku, tak doktorové světí pokrm duchovní, tociž písmo svaté, jehož sprostní požiti nemohú, to oni jako vykládajíce přežívají. Těch zubóv jeden byl jest Petr svatý, jemuž bylo řečeno u vidění: Vstaň, zbí a jez! Jako by řekl: Ty kteréž k vieře obrátíš, prvé zbí, t. umrtvi od toho, cožť jsú, tociž ať nejsú hřiešníci, a potom je jez, t. uveď je v tělo cierkve svaté. Ale ty zuby ovciem střiženým sě přirovnávají a obmytým v kúpadlách. V jiných zemiech mají obyčej, střižené ovce v čisté vodě obmyti, aby tú špinú, kteráž na nich jest, nezprašivěly. Ovce střižené jsú doktorové světí a kazatelé cierkve svaté, kteříž v kúpadle křtu svatého obmyti sú, a vlnu, t. statek zbožie tělesného, pro Krista odbyli sú. To že die: vstúpily sú z kúpadl, každému křesťanu přislušie; neb žádný beze křtu nemóž spasen býti. Ale ostřiženu býti ne každému přileží: neb ne všichni jsú tak dokonalí, aby chtěli všecko pro Krista opustiti; ale jedno těm, kteříž vedlé rady jeho prodadúc všecko, což mají, a rozdadie chudým, a tak v chudobě dobrovolně Krista následují. Takovíť jsú zubové cierkve svaté: ovce skrze nevinnosť obmyté na křtu, ostřižené skrze dobrovolnú chudobu.

Všecky s dvojím plodem, a jalová nenie mezi nimi.

Neb dvojím milováním, t. boha a svého blížnieho, jiné přesahají, a témuž zachovati jiné učie, neb věrú a skutky jiným káží. A jalová nenie mezi takovými: t. kteříž jsú z toho stáda Kristova, tiť nejsú jaloví ot dobrých skutkuov.

Jako točenice červencová rtové tvoji, a výmluva tvá sladká.

Skrze rty cierkve svaté doktorové světí sě znamenají, jakož i skrze zuby. Červenec ohnivú neb krevnú barvu má; protož rtové cierkve svaté, t. doktorové neb kazatelové, točeničce červencové sě přirovnávají: neb umučenie Kristovo usta-

víčně káží, jenž jest za naše vykúpenie krev svú vylil. Neb proto kazatelé točeničce purpurové neb šarlatné sě přirovnávají, jenž má barvu ohnivú: neb takoví hořie láskú, milujíce ty, kterýmž slovo božie káží, ty také, od nichž co zlého trpie. Protož i duch svatý v ohni dán jest učedlníkóm a v jazyciech; neb je i výmluvné i milovné učinil: výmluvné v kázaní, milovné v lásce.

Ještě dobře točeničce kazatelové sě přirovnávají; neb točenice vlasy spojuje: tak kazatelé svým kázaním k jednotě viery a lásky všecko množstvie lidí v cierkvi svaté mají spojevati. Také skrze vlasy mohú sě myšlenie naše znamenati. Tehdy jako točenicí šarlatnú vlasy své svazujem, když myšlenie svá neúžitečná bázní božskú skrocujem. A výmluvnosť tvá sladká. Tehdy výmluvnosť cierkve svaté jest sladká, když svatí kazatelé neb umučenie pána Ježíše lidem na paměť přivodie, a kterak jest velmi buoh člověka miloval, neb když jim odplatu radosti nebeské zvěstují.

Jako drobet jablka zrnatého, tak jahódky tvé, kromě toho, což sě vnitř tají.

Skrze jahódky dřieve sme řekli, že sě cierkev svatá znamená; neb když sě zač stydíme, tehdy sě nám krev v líciech ukazuje. Jablko zrnaté má kuoru červenú, a vnitř mnohými zrnami naplněno jest; protož i slove jablko zrnaté, že v sobě mnoho má zrn. Skrze drobet neb kus neb zlomek toho jablka zrnatého rozumie sě pamatovánie umučenie pána Ježíše, kteréž dřieve skrze sladkú výmluvnosť znamenáno jest. Jahódky neb líce cierkve svaté zlomku jablka zrnatého sě přirovnávají, proto že kazatelové světí poctivě a stydlivě pamatují a zmienku činie o umučení pána Ježíše, řkúce s svatým Pavlem: Mně sě neslušie chlubiti jedné v kříži, t. v umučení pána našeho Jezu Krista. Také líce cierkve svaté ne celému jablku zrnatému, ale kusu sě přirovnává; neb jablko zrnaté, když bude rozlomeno, tehdy zevnitř červené a vnitř lesknaté neb stkvělé jest: tak světí kazatelové, když umučenie Kristovo káží, tehdy zevnitř někaký poctivý stud mají; ale když pravie, že taký úžitek našeho spasenie z něho pochodí, a že člověk umučením Kristovým netolik od hřiechóv móž učištěn býti, ale také i ne-

beského tovařišstva dojíti, tehdy sě to stkvúcie ukazuje, o němž die: kromě toho, což sě vnitř tají.

Také ještě skrze líce neb jahódky cierkve svaté mohú sě světí mučedlníci znamenati, jenž jsú červení zevnitř skrze krve prolévánie, jako jablko zrnaté; ale když rozlomeni budú skrze smrť, tehdy sě stkvělosť jich ukazuje, neb po smrti divy činie.

Jako věže Davidova šíje tvá, kteráž vzdělána jest s výkuši.

Šíje cierkve svaté jsú doktorové a kazatelové její. Jakož dřieve skrze oči neb zuby, tak tuto skrze šíji též sě znamenají světí doktorové; neb oni jako hrdlo neb šíje přijímajíce pokrm slova božieho, jiným údóm těla podávají, a hlas slova božieho posluchačóm vydávají. Neb jakož skrze šíji neb hrdlo hlava s jinými údy jest spojena, tak skrze doktory svaté, jenž jsú jako prostředek mezi Kristem a obecným lidem, cierkev svatá bývá spojena, aby byla jedno tělo s Kristem, hlavú svú.

Ale ta šíje cierkve svaté k věži Davidově sě přirovnává. David sě vykládá „rukú silný," neb „zraku žádajícieho," a znamená Krista. Ano brž i všecko miesto cierkve svaté jest miesto Davidovo, krále velikého, kterýžto silnú rukú přemohl jest ďábla. O němž die David: Pán silný a mocný, pán mocný v boji! Také jest zraku žádúcieho: neb o něm die svatý Petr, že v něho i angelé žádají patřiti. Pak věže toho miesta ti jsú, kteříž neb uměním písma svatého, neb dobrými skutky jiné převyšují, jako věže jiná stavenie.

Kterážto věže udělána jest s výkuši, neb s arkéři neb střělnicemi: a znamenají vtipné a tajné rozumy písma svatého, s nichžto jako šípové pocházejí proti ďáblóm a údóm jeho kacieřským.

Tisíc štítóv visí z nie, všeliké oděnie silných.

Skrze tisíce štítóv znamenávají sě nepočtené obrany božské, jimiž on brání cierkev svú. Všeliké oděnie silných, t. každé naučenie skutku svatého neb kázanie božského. A dosti podobně šíje cierkve svaté, tociž doktorové, k věži Davidově jsú přirovnáni; neb vždycky jako v boji jsú ku obraně cierkve svaté.

Dvě prsy tvé jako dvě laničce, srny blíženci.

Dvě prsy cierkve svaté, svaté kazatele znamenávají. Nenieť to divná věc, že jedna a táž věc někdy mnohými jmeny sě jmenuje, neb sě skrze mnohé a rozličné věci znamenává. Jakožto doktorové světí jsú někdy oči v cierkvi svaté, proto že cestu života věčného poddaným svým ukazují; jsú zubové: neb pokrm písma svatého rozžívají, jímžto by mdlí mohli krmeni býti; jsú také hrdlo neb šíje: neb hlavu s tělem, t. Krista s cierkví svatú spojují; jsú také prsy cierkve svaté: neb malé a sprostné v cierkvi svaté jako mlékem slova božieho krmie. Jakož die svatý Pavel, k sprostným mluvě: Nemohl sem vám jako duchovním mluviti, ale jako tělesným a maličkým; mléko dal sem vám, nápoj, ne pokrm. A znamenitě die „dvě prsy:“ neb jakož žena každá nemá méně ani viece než dvě prsy, jimiž krmí, tak doktorové světí mají dvojí lásku, t. milovánie božie a blížnieho, jimižto maličké z obého lidu, tociž i z židóv i z pohanóv, mlékem slova božieho krmie. Jakož die svatý Pavel: Kterýž, tociž Kristus, ustanovil jest Petra mezi obřezované, t. mezi židy, ten ustanovil jest i mě mezi pohany, abychme tak na chudé pomněli. A die: Jako dvě laničce srny blíženci: neb plodní jsú synové boží v ctnostech; neb jedna ctnosť sama býti nemóže, ale hned s sebú druhú porodí. A jakož ta zvieřátka velmi ostře vidie, prudce běžie, k horám sě táhnú: tak i doktorové světí, což jest vuole božie, to sami vidie a k tomu jiné vedú, k nebeskému království pospiechají, a od zemských věcí sě k nebeským táhnú, řkúce s svatým Pavlem: Naše přebývánie v nebesiech jest.

Jenž sě pasú mezi lilium, dokudž nevzejde den a nesklonie sě stienové.

Pasú sě kazatelé cierkve svaté mezi lilií, t. kochají sě v stkvúciem a čistém písmě svatém, dokudž ten den nevzejde věčný, o němž die David: Lepí jest den jeden v sieni tvé nad tisíc! A sklonie sě stienové, t. pominú truchlosti a zámutkové tohoto světa. Neb dokudž sě neukáže den, t. dokudž to pravé slunce Kristus nevzejde v srdcích našich; a tehdy všechny mlhy a temnosti tohoto světa pominú.

Chceme-li ještě vedlé litery znamenati, tehdy podobně řečeno jest o vzjití dne a přichýlení noci; neb noc nic jiného nenie, než zastieněnie země, jenž pocházie s zastieněnie země a s zajitie slunce pod zemi; ale když opět slunce nad zemi přijde, tehdy stienové země odcházejí a noc pomine. Doktorové cierkve svaté, jenž sě menují srnky laními, pasú sě mezi lilími, až i vzende den a odchýlí sě noc. Neb svatých kazatelóv tolik jedno v tomto životě potřebujem kázanie a naučenie; ale po tomto životě, když sě ukáže věčný den a skoná sě noc tohoto věku, nebude třeba nižádného naučenie, neb všichni zevnú tváří slávu boží viděti budú. Jakož die svatý Izaiáš prorok: Nebudeť učiti viec muž bratra svého, řka: Poznajte hospodina! nebť všichni poznají mě, od najmenšieho až do najvěčšieho z nich, die pán buoh všemohúcí.

Pojdu sobě k hoře mirry a ku pahorku kadidla.

Mirra mrtvenie těla neb utrpenie pro pána Ježíše, ale kadidlo náboženstvie modliteb svatých znamenává. Protož hora mirry a pahorek kadidla jsú mysli neb duše svatých, jenž jsú vysocí pro svój život bohomyslný. Protož poslibuje choť Kristus, že chce přijíti k hoře mirry a ku pahorku kadidla; neb on jedné ty duše neb ty mysli navštěvuje, kteříž údy neb těla svá mrtvie s hřiechy a s žádostmi, a kteříž také sami sě skrze svaté a nábožné modlitby oběť vzácnú bohu činie.

Všecka krásná jsi, přietelkyně má, a poškvrny nenie na tobě!

Hlas chotě, jímž chválí přietelkyni svú, řka: Všecka krásná jsi! t. s žádné strany nepřijímáš žádné poškvrny, ani vrásky. Neb netoliko sami doktorové světí neb kazatelé před tváří boží krásní jsú, proto že uměním i životem jiné přesahají, ale také sprostní věrní, kteříž pravú věrú a dobrými skutky sě ozdobují, také krásní jsú před tváří boží. Jakož die David: Požehnal jest všem, jenž sě bojie hospodina, maličkým s velikými. Protož i die, že všecka krásná jsi, netoliko stránka která.

Ale z toho nemni sobě, byť kto v tomto životě byl bez hřiechu, najméň všednieho; neb die svatý Jan: Dieme-li, že

hřiechu nemáme, sami sě svodíme a pravda v nás nenie. A jinde písmo die: Žádný na světě nenie bez hřiechu, ani dietě jednoho dne z stáří; ale viera pravá, modlitba čistá a žádosť nebeská stierají každú poškvrnu všednieho hřiecha na té choti jeho, cierkvi svaté. O velikých hřiešiech sě tuto nemiení; neb ktož je činie, nejsú choť Kristova, aniž mají kterú částku v kráse jejie svaté. O nichž die svatý Jan: Kto narozen jest z boha, nehřeší, t. hřiechem smrtedlným. Protož všecka krásná jest cierkev svatá, jelikož sebe ostřiehá od každého hřiechu smrtedlného. Pakli kdy kterým všedním hřiechem posmáhne, rychlým želením, nábožnú modlitbú a nebeskú žádostí obmyje, a k dřévnie kráse sě navrátí.

Poď z Libánu, choti má! poď z Libánu, poď!

Libanus vykládá sě „stkvělosť" neb „obělenie." I volá choť choti svú k sobě, jenž jest zbielena skrze křest a stkvúcie mnohými ctnostmi, a jenž jest vonná jako kadidlo v nábožných modlitbách. Volá ji, aby šla, t. aby v ctnostech prospievala. Nebť netolik volá duši dobrú, když ji z tohoto světa k sobě pojme, ale také skrze vnitřnie nadšenie, aby sě k němu ctnostmi přiblížila; neb čiem viece svatí ctností činie, jako tolik šlepějmi sě k bohu přiblížie.

Znamenaj, že třikrát die: Poď! jako jest třikrát Petrovi řečeno: Miluješ-li mě? pro truojí lásku, kterúž má mieti choť: k bohu, sama k své duši, a k svému bližniemu.

Neb jinak: že chce, aby byla dokonalá v myšlení, v mluvení a v skutku.

Jinak: Prvé volá ji, aby přišla k němu skrze vieru, a to v tomto životě. Volá druhé na smrti, aby hodnú odplatu v nebi již po tomto životě přijala. Volá třetie v den vzkřiešenie, aby již vezmúc tělo své, dvojí slávú neb chválú jsúc ozdobena, na věky sě radovala.

Korunována budeš z výsosti, a manna z vrchu Sanyr a Zermon, z jeskyň lvových, a z hor pardových.

Tociž, když mnohé pyšné, mnohé ukrutníky a lstivé obrátíš ku pánu bohu svému, a za tu práci korunu věčné odplaty vezmeš.

Ranila si srdce mé, sestro, má choti! ranila si srdce mé!

Chotí a sestrú svú nazývá cierkev svatú. Proto choť jeho jest, neb ji Kristus sobě, když sě jest vtělil, zasnúbil, a vyčistiv ji dary ducha svatého ode všech hřiechóv, sobě ji za manželku pojal. Ale sestra jeho jest, neb pro ni sě vtěliv, bratrem jejím býti ráčil; jakož jest řekl, vstav z mrtvých: Jděte, zvěstujte bratřím mým. A že raněné má srdce, vyznává; tiem veliké milovánie své ukazuje, kterak velmi choť svú, cierkev svatú, miluje. A to dvakrát opětuje, aby tiem dvojím vyznáváním ukázal své veliké milovánie. Proč-li je srdce jeho raněno, to ukazuje, řka:

Jedniem okem svým, a v jednom vlasu šíje své.

Dřieve smy pověděli, že skrze oči cierkve svaté rozumějí sě duchovní smyslové neb doktorové cierkve svaté; ale skrze vlasy lid obecný věrný, jimiž ozdobena jest cierkev svatá. A jest tento rozum: Poněvadž, o choti má! všecka jsi krásná, a že tě pro mnohé ctnosti tvé miluji, avšak zvláštně tvá krása jest čistota duchovních rozumóv tvých, a jasnosť doktoróv svatých, v jichžto stkvělosti já sě kochám, jenž jsú jako oči; a také v sprostnosti lidu jim poddaného, kteříž věrně a právě kázanie a rady jich poslúchají, a to skutkem naplňují.

Znamenaj, že dřieve menoval mnoho očí a mnoho vlasóv choti své, řka: Oči tvojí holubičie, a vlasy tvojí jako stáda kozie; ale tuto jmenuje jedno oko a jeden vlas. To sě znamenává jednota doktoróv svatých, a jednota kázanie jich, kteréž pravie poddaným svým, je k jednostajnému království nebeskému táhnúce; neb jakož die svatý Pavel: Jeden buoh, jedna viera, jeden křest, a jeden pán všech! a tak i jedno náboženstvie poddaných věrných a poslušenstvie.

Ještě die: Ranila si srdce mé, sestro má! tociž tvým milováním učinila si, abych já byl raněn pro tě na kříži.

Kterak krásné jsú prsy tvé, sestro, má choti!

Skrze prsy, jako sme dřieve pověděli, doktorové světí sě

rozumějí, jakož i skrze oči; neb doktorové světí jako prsmi naučením svým obecné sprostné lidi krmie. Ale oči cierkve svaté jsú, když jim vysoké a nebeské věci káží. Protož die: Kterak krásné jsú prsy tvé! t. kterak jsú krásní doktorové tvojí; neb řeč jich a výmluvnosť přesáhá jiné údy těla tvého.

Lepšie jsú prsy tvé než víno.

Tento verš na počátce vyložen jest, kdež die, že: lepšie jsú prsy tvé než víno; ale tuto zase v odplatu choť choti svú chválí v prsech jejích. V tom sě jednota ukazuje mezi Kristem a cierkví svatú; neb Kristus hlava jest, a ona tělo jeho. A jakož hlava převyšuje tělo, tak rozum čtenie starý zákon.

A vóně mastí tvých nade všecky vonné věci.

Masti cierkve svaté jsú naučenie a darové nebeští, a ctnosti vysoké, a zachovánie nového zákona, jenž každé věci vonné starého zákona přesáhá; neb rozum čtenie svatého a dokonalosť jeho přesáhá všichnu chválu zachovánie starého zákona.

Plást tekúcí rtové tvoji, choti!

Plást slove stred v vosku, ale stred slove kromě vosku. Protož plást slove duchovní rozum v liteře. Protož rtové cierkve svaté slovú plást tekúcí: neb světí doktorové, jenž sě skrze rty znamenají, proto že duchovnie naučenie věrným dávají, netoliko plást slovú, ale plást tekúcí. Neb jako plást teče, proto že v sobě strdí přehojnosť zachovati nemóž, tak doktorové světí z hojnosti daróv božích rozličnými rozumy, jednak vedlé litery, jednak podobně, jednak duchovně, jednak švrchovaně, t. nebesky, písmo svaté vykládali sú.

Stred a mléko pod jazykem tvým.

Mléko slušie na maličké; protož skrze mléko rozomie sě naučenie sprostnie, jimiž sě hlúpí k vieře navodie. Ale skrze stred, jenž sě z rosy nebeské rodí, znamená sě naučenie duchovnie vysoké, kteréž tolik přislušie dokonalým. Protož cierkev svatá pod jazykem svým stred a mléko má; neb někdy

tajné a nebeské věci, jakožto dokonalým, někdy sprostné a tělesné zvěstuje, jakožto mdlým a maličkého rozumu.

Vóně rúcha tvého jako vóně kadidla.

Rúcho cierkve svaté jsú okrasy dobrých skutkóv. Jakož die svatý Jan: Kment spravedlnosti svatých jsú. A svatý Job die: Spravedlností oděn sem, a oblekl sem sě jako okrasú, a jako korunú súdem mým. Ale kadidlo znamenává čistotu modliteb svatých. Protož rúcho cierkve svaté kadidlu sě přirovnává, neb všichni skutkové cierkve svaté jsú modlitby; neb ve všech věcech, kteréž činí, vždy sě bohu modlí. A tak naplní to, což die Kristus: Musí sě vždy modliti. Toho jinak naplniti nemóžem, jedné leč vešken život náš a obcovánie naše takové bude, aby před tváří boží mohlo modlitbú slúti.

Zahrada zavřená, sestro, má choti! zahrada zavřená, studnice zapečetěná.

Sestrú a chotí svú nazývá cierkev svatú; neb z dievky sobě sestru zvolil, a věnem ducha svatého darovav, z nie sobě choť učinil. Ta choť jest zahradú: neb plod ctnosti jako ovoce z sebe vydává, jenž sě potom skrze rozličné vonné věci znamenají. Tato zahrada jest zapečetěna: neb cierkev svatá obranú spasitele svého jest ohražena a stráží angelskú osazena, tak že s žádné strany chytrosť ďábelská přístupu k nie nemá. Také cierkev svatá jest studnice zapečetěná. Proto slove studnice, neb nebeským naučením teče, jímžto jako potokem všechny v Krista věřície ote všech hřiechóv obmývá, a jako žieznivé spravedlnosti napájie. Také ta studnice jest zapečetěna: neb viera cierkve svaté pravdú čtenie svatého utvrzena jest, tak že ani kacieři, ani zlí duchové, viery cierkve svaté roztrhnúti nemohú. Ta zahrada i ta studnice, t. cierkev svatá, prvé na malém miestě, t. v židovstvu štiepená, a zprýštila sě jest, potom po všem světě ratolesti a prameny své rozpustila jest.

Vypušťovánie tvá ráj jablek zrnatých, s jabloňovým ovocem.

Vypušťovánie cierkve svaté, jakož řečeno jest, znamená

rozmnoženie viery a rozšířenie kázanie; kteréžto vypuštěnie jsú jako ráj, t. zahrada rozkošná. Neb ta prvnie cierkev, kteráž v židovstvu byla jako jedna zahrada, potom po všem světě rozplozena jsúc, zahrad mnoho, t. mnoho cierkví vzplodila jest. Jablka zrnatá, jenž mají kuoru červenú, znamenají ty, kteříž netoliko obecným křtem obmyti sú a posvěceni, ale ty, kteříž po křtu, skrze prolitie krve své, mučedlníci učiněni sú. Ovoce jablkové úžitek dobrých skutkóv znamená, neb ty, kteříž dobré skutky činie. Protož vypuštěnie cierkve svaté byla jest zahrada zrnatých jablek: neb prvnie miesto v cierkvi svaté po apoštolech obdrželi sú sobě mučedlníci, jenž sú umučením svým svého pána Ježíše následovali, ačkolivěk obecně všichni lidé v cierkvi svaté mohú slúti zahrada zrnatých jablek, proto že umučenie pána Ježíše v paměti zachovávají vždycky. A jakož jablko zrnaté v jedné kuoře mnoho zrn zavierá, tak cierkev svatá množstvie věrných v jedné vieře umučenie pána Ježíše shromáždila jest. Jakož die svatý Pavel: Kteříž kolivěk křtěni sme v Kristu Ježíši, v smrti jeho pokřtěni sme.

Cypra s nardem, nardus a šafrán, fistula a skořice, se vším dřievím Libánským.

V této řeči choť vypravuje, kteraké má dřievie v své zahradě, t. v cierkvi svaté. Cyprus jest dřevo vonných mastí, jenž má siemě jako koriandrové, bielé a násvětlé; kteréžto siemě s olejem vařiece a vydáviece, bude masť drahá, jenž také cyprus slove, a jest masť královská. Čteme v knihách Mojžiešových: že manna bieše jako siemě koriandrové bielé. Protož cyprus a manna jednostajné jsú barvy, a znamenají milosť nebeskú, jako manna s nebe sstupující. Tehdy sě cyprus v zahradě cierkve svaté rodí, když všichni věrní naučeni sú, aby uměli milosť a dary božie sobě nade všecko předložiti, a z nie spasenie svého čakati; neb nižádný svým zaslúžením, ale z milosti božské móž spasen býti.

Nardus znamená umučenie pána Ježíše; protož Maria Magdalena nardem zmazala jest hlavu i nohy jeho. Tehdy sě nardus rodí v zahradě cierkvi svaté, když věrní křesťané, poctivě pamatujíce umučenie pána Ježíše, jemu česť, dieku a chválu

vzdávají, že jest je tak miloval, že pro jich spasenie a vykúpenie smrť přijal.

Šafrán jest květ, a má barvu zlatú, a znamenává lásku. Jakož zlato mezi kovy najdražšie jest, tak láska mezi všemi ctnostmi. Jakož die svatý Pavel: Najviece z nich jest láska. Tehdy nardus a šafrán rostú v zahradě cierkvi svaté, když věrní údové Kristovi milovánie božské a svého blížnieho mezi sebú zachovávají. Šafrán zimnici krotí: tak pravá láska žádosti tělesné i světské uhašuje, a pravé milovánie zapaluje.

Fistula jest dřevo nízké, a jinak slove kasia, jenž má kuoru brunátnú. A znamená v cierkvi svaté ty, jenž jsú pokorní a trpěliví, a chudého duchu, jichžto jest královstvie nebeské. Červená neb brunátná barva znamená podobenstvie umučenie Kristova, kteréžto oni v pravé pokoře vždy v svém srdci zachovávajíce, a což najviece mohú jeho následují.

Skořice také jest dřevo nízké, ale divné vuoně a moci. Protož znamená veliký úžitek pokory, jakož o fistule povědieno jest. Tehdy fistula a skořice rostú v zahradě cierkvi svaté, když křesťané pokoru a trpělivosť právě v srdci zachovávajíce, též také jiným v skutku ukazují. Ale že kasia neb fistula má kuoru červenú, znamená: že čím viece světí pamatují na umučenie Kristovo, tiem sě viece nížie, řkúce s Abrahamem: Budu mluviti ku pánu mému, ač jsem koli popel a prach. A s svatým Jobem řkú: Protož sě sám treskci, a činím pokánie v pýří a v popele.

Die dále: Se vším dřievím Libánským. Dřievie Libánské, to krású, zrostem i mocí neb trvalostí jiné dřievie přemáhá; protož znamená doktory svaté, a jiné dokonalé lidi v cierkvi svaté, z nichžto dóm Šalomúnóv, t. cierkev svatá vzdělána jest, jakož jest dřieve povědieno. Protož fistula, skořice, se vším dřievím Libánským v zahradě chotí sě menují: neb i pokorní, i trpěliví, i dokonalí, i doktorové světí, v cierkvi svaté jednostajnú mají vieru a jednostajného blahoslavenstvie čakají.

Mirra a aloes, se všemi prvními mastmi.

Mirra jest dřevo, z něhožto teče jako pryskyřice, jenž slove stakten neb mirra. A jest také moci: což jí pomazáno bude, od každého smradu a od červóv bude zachováno. Aloes

také jest dřevo velmi sladké vóně, ale smahu má hořkú, a jest též moci jako mirra. Protož ku pohřebí Kristovu Nykodemus přinesl mirry a aloes jako liber sto. Skrze to dřievie znamenají sě čistí a nesmilní v cierkvi svaté; neb hnilosť smilstvie sě znamená. Jakož die svatý prorok: Shnila sú hovada v lajnách svých. Protož v zahradě cierkve svaté jsú mirra a aloes, t. ti lidé neb mysli, ode všeho porušenie smilného ďalecí a čistí, slyšiece to, co die svatý Pavel: Následujte pokoje se všemi, a čistotu, bez niež nižádný neuzří boha. Se všemi prvními mastmi. Co skrze prvnie masti, než láska sě rozumie? O niež die svatý Pavel: Ještěť vám vyšší cestu ukáži! A hned die: Bych jazyky lidskými mluvil i angelskými, a nebudu-li mieti lásky, nic mi platno nenie! Dobře po miřře a aloes prvnie masti položeny sú: neb po zdržení těla v čistotě pocházie pravé milovánie božie, jenž jest buoh; neb buoh láska jest. Neb ti, jenž ještě milováním světa a těla držieni sú, té lásky božské účastni býti nemohú.

Studnice zahradnie, prohlubně vod, kteréž tekú prudkostí z Libánu.

Studnice zahradnie jest prvnie cierkev svatá apoštolská, kteráž kázaním pravdy božie mnohé cierkve po všem světě smáčela jest. Ona také jest prohlubně vod živých; neb naučenie té pravdy, kteráž jest v cierkvi svaté, některým jest jako studnice, t. kterým zevná jest; některým jako prohlubně, t. kterým tajná jest. Neb studnice slove, jenž nenie hluboká a z niež teče; ale prohlubně jest hluboká a neteče z nie. Tak cierkev svatá jest studnicí, když v nie tajnosti božské snadně mohú srozumieny býti; ale kdež nesnadně, tu jako vodu z prohlubně s prací dobýváme. Vody živé tajnosť písma svatého slove: neb v sobě nebeskú moc mají, jenž jsú vody skáčície k věčnému životu. Ale čisterny slovú vody sebrané, jenž sě brzo zsmrdie: a jsú naučenie kacieřská a bludná. O nichž die prorok Jeremiáš: Mě sú opustili, studnici vody živé, a kopali sú sobě čisterny rozptýlené, jenž sú nemohly držeti vod. Ti potokové tekú prudkostí z Libánu: t. pocházejí z cierkve svaté, jenž jest zbielena křtem svatým a stkvúcie dobrými skutky, jenž sě Libanus vykládá. Z toho Libánu, tociž z té cierkve svaté,

tekú, t. pocházejí vody naučenie nebeského, a to s prudkostí, t. s někakú mocí, jížto všechny bludy a moci kacieřské zkaženy bývají a převráceny. O tom die David: Prudkosť potoku obveseluje miesto božie, tociž písmo výmluvnosti božie.

Kapitola pátá.

Vstaň puolnoční větře, a příď polední větře, a prověj zahradu mú, a tecte voňavosti jejie!

Znaje pán, jenž jest choť a vykupitel cierkve své, že jeho choť má býti plodná, a rozmnožena trápením a protivenstvím, protož když již vyčetl ctnosti a moci jejie pod podobenstvím dřievie voňavého, již jako některak velí tomu protivenství přijíti, ne z přikázanie, ale z dopuštěnie, řka: Vstaň puolnoční větře, a poď polední větře! Skrze ty větry, t. puolnoční a polední, rozumějí sě protivenstvie, kteráž povstávají proti cierkvi svaté; neb vietr puolnoční jest studený, polední horký. A protož skrze vietr puolnoční hruozy, strachové a protivenstvie sě znamená; ale skrze vietr polední, pochlebenstvie a lahodné oklamánie světa sě rozumie. Kterýmiž dvěma obyčejma, t. hruozú a pochlebenstvím, zkúšena bývá cierkev svatá. Ale skrze to, že die: Vstaň puolnoční větře, a příď polední větře! nevelí zlým, aniž jich popúzie ke zlému; ale dopuštěnie a přístup dává, aby mohli přístup a ukrutnosť mieti proti cierkvi svaté, aby skrze jich zlosť choť jeho byla zkušena a tak slavnějí korunována, a protivníci její těžší pomstu vzeli. Nebť umie hospodin zlosť zlých lidí k užitku přivesti; ale proto ji má v své moci, aby nemohli dobrým tak mnoho škoditi, jakož by chtěli. Neb psáno jest: Jenž činíš větróm mieru neb váhu, t. každému protivenství cíl a mieru si položil. Také svatý Pavel die, žeť učiní s pokušením naším prospěch, abychom mohli snésti.

Prověj zahradu mú, t. cierkev svatú, ať potekú vonné masti jejie, t. ať ctnosti a dobří skutkové jejie na jevo přijdú. Neb čím cierkev svatá viece protivenstvie trpí, tiem z sebe věčší vóni vydává.

Příď, zmilelý mój! do zahrady své, aby jedl ovoce jabloní svých.

Slyšéci choť, že má protivenstvie na ni přijíti, jako sě ostřiehajíci proti nim, volá choti svého, řkúc: Příď zmilelý mój, t. Kristus, choť mój, jehož vším srdcem miluji; do zahrady své, t. do cierkve svaté, aby jedl ovoce z jabloní svých, t. aby sě kochal a krmil z dobrých skutkóv svých věrných. Neb pokrm jeho jest plněnie vuole jeho, jakož i sám die: Mój pokrm jest, abych činil vóli otce mého, jenž v nebi jest.

Přišel sem do zahrady své, sestro, má choti! sžal sem mirru svú s vonnými věcmi svými.

Žádá cierkev svatá, aby Kristus, choť její, k nie přišel; neb jest jie lehko všeliké protivenstvie trpěti, když má s sebú svého milého. A on odpoviedá, že je již přišel k jejie žádosti a pomoci, řka: Přišel sem do zahrady své. Jako by řekl: O sestro, má choti! jáť sem již cierkev svú navštievil svú přítomností, a každý den navštěvuji svú milostí, abych ovocem jabloní jich, t. ctnostnými skutky sě krmil, a jich vóně požíval. Přišel sem do zahrady cierkve své, abych bludné navedl, nemocných posilnil, pochybujície potvrdil, dokonalým a setrvalým věčnú odplatu dal.

Skrze mirru sě znamenají, kteříž skrze mučedlnictvie život svuoj skonají; neb ti, jenž tělo své mrtvie s hřiechy a s žádostmi. Vonné věci slovú skutkové svatých ctností, jenž skrze dobrú pověsť svú vuoni daleko rozlévají. Tehdy Kristus choť žne mirru svú s vonnými věcmi svými, když mučedlníky svaté a jiné dobré vyvolené, v dobrých skutciech znamenité, s tohoto světa srpem smrti odřezuje, a že sú sezráli v dobrých skutciech, protož je v své stodole královstvie věčného schovává.

Jedl sem plást s strdí svú, a pil sem víno své s mlékem svým.

Skrze plást a víno kazatelové sě světí znamenají. Proto světí doktorové slovú plást, neb skrytú tajnosť písma svatého jako stred z plástu vynášejí, a kážíce jiným zevují. Ale stred

slovú dobří posluchači: neb sladkosť slova božieho pilně poslúchají a sě jím rozkošně a sladce krmie. Víno také slovú kazatelé světí, kteříž jako vyššie rozumy písma svatého zvěstují. Ale mléko jsú posluchačové, jimžto zevená tajemstvie jako mléka pokrm přislušie. A těch všech již jmenovaných, t. i kazatelóv i posluchačóv, jest rozličný život; avšak jich úmyslem dobrým Kristus, choť náš, sě krmí a kochá, a tak je jako plást stredový jie, a jako víno s mlékem pie.

Také to ještě móžem k smrti vyvolených obrátiti, kteréžto Kristus jako jie, když je skrze smrť jich k věčnému životu volá, a je v své tělo, t. k tovařišstvu svému, jako krmi přijímá. A ti jsú jako víno, jichžto duše v nebeském utěšení sě radují. Ale ti jsú jako plást stredový, kteříž již i s tělem i s duší sě radují v tom nebeském blahoslavenství: jako jest pán Ježíš s matkú svú, a jako ti, ješto sú se pánem Ježíšem z mrtvých vstali, o nichž doktorové světí dobrotivě věřie, že sú také i v svém těle s ním na nebesa vstúpili.

Jezte, přietelé moji! a píte, a nasyťte sě, najmilejší!

Tuto sě ukazuje v tejto řeči, že netoliko sě pán Ježíš sám raduje z prospěchu svatých, ale také i nás popúzie a napomíná, abychom sě i my z jich dobrých skutkóv radovali, a jich v témž následovali, řka: Jezte, přietelé mojí! t. věrní mojí, jenž činíte to, což já přikazuji, najmilejší mojí! dokonalú mě láskú milujíce. Jezte, die, a píte: t. všech svatých dobrým skutkóm sě radujte, a sami k témuž činění sě zpósobte.

Túto řečí napomíná nás Kristus choť, abychom netoliko jedli a pili, ale také abychme sě i nasytili; neb jsú někteří, jenž jedie, avšak nebudú nasyceni: neb ačkoli s pilností a s chutí slova božieho poslúchají, avšak potom zmařile toho zapomanú, a toho, což sú slyšali, k dobrému skutku nepřivedú. Druzí jedie a nasyceni bývají: kteříž ta slova života, kteráž slyšie, pilně v srdci zachovávají, a potom je v skutku ukazují. O takových die David: Jiesti budú chudí a nasyceni budú.

Jáť spím, a srdce mé bdí.

Tento hlas jest cierkve svaté upokojené, kteráž die: Jáť

spím, t. některakého upokojenie z povolenie chotě svého požívám, a netrpím takých nátiskóv, jako prvnie cierkev svatá; a proto srdce mé bdí, t. proto že mám pokoj, bezpečnějie sě skrze milovánie choti svého přidržím, k němu vší žádostí srdce svého sě táhnu. Ale že ten čas, kterýž ona sobě libuje v takém spaní, nenie čas pokoje, ale čas práce a boje, protož choť Kristus choti svú svatú budí ku práci, tociž k boji a k kázaní.

Hlas zmilelého mého tlukúcieho.

Tluče zmilelý, když Kristus věrných svých k ctnostnému prospěchu napomíná, neb když aby prospěli blížním kázaním svým, neb když skrze nemoc a bolesti, že smrť blízko jest, věděti dává. Jakož sám die: Aby když přijde pán a potluče, brzce otevřeli jemu. Ale v tomto miestě tluče choť, když cierkev svú k kázaní a k dobrým skutkóm napomíná.

Otevři mi, sestro má, přietelkyně má, holubice má, nepoškvrněná má!

Sestrú nazývá ji, neb jest spoludědična královstvie jeho učiněna. Přietelkyně má: neb's z služby ďábelské vysvobozena a tajemstvie mých pravd si poznala; holubice má: neb's dary ducha mého obdarována a posvěcena; nepoškvrněná má: neb's vylitím mé krve ode všech poškvrn hřiechóv očištěna. Otevři mi: tociž z uodpočinutie tvého bohomyslného života vyjdi k skutku mého kázanie.

Nebo hlava má plna jest rosy, a lilíkové moji kropějí nočních.

Hlava cierkve svaté, jakož die svatý Pavel, jest Kristus. Ale lilíkové jsú tajná myšlenie svatých, kterýmiž ne rozpuštěně neb nestydatě plútvají, ale svazkem bázni a milovánie božieho svázáni sú. Rosa a kruopě nočnie, tuto temné a studené myšlenie nevěrných srdcí sě znamenají. Protož hlava choti Kristova plna jest rosy, když lidé světští obecně v lásce božie stydnú. Jakož jest sám řekl: Když sě rozmnoží nepravosť, zstydne láska v mnohých. A když pak jiné dobré, jenž o nebeských věcech myslé, pudie, a jim sě protivie, jako

lilíkové chotě plni jsú kropějí nočních. Protož když již takoví sě rozmohú, a obtěžují cierkev svatú, tehdy choť Kristus napomíná choť svú, aby vstala a pilnosť svú k kázaní přiložila. Ale ona sě jako vymlúvá, řkúc:

Svlekla sem s sebe sukni svú, kterak sě v ni obleku?

Jako by řekla: Již sem ostala péče a práce tohoto světa, bez nichžto úřad kázanie nesnadně aneb nikoli nemóž veden býti; kterak sě v ni obleku? t. kterak to móže býti, abych sě opět v túž práci světskú navrátila, kterúž sem skrze bohomyslný život opustila? Neb kto sě chystá úřad kazatelský přijieti, má své posluchače a poddané tělesnú potřebú obmysliti, kteréžto bez veliké péče býti nemóž.

Ale že by sukně v tomto miestě znamenala práci a pečlivosti tohoto světa, ukázal Kristus ve čtení, řka: Ktož na střeše jest, nesstupuj, aby vzal sukni svú. Jako by řekl: Ktož jest vysoko v bohomyslném životě povýšen, nesstupuj, aby sě opět péčemi a nesnázkami tohoto světa zaneprázdnil. Protož bojí sě choť, a tak každá duše věrná, která sě již z té sukně svlekla, a již sě s svým chotem v bohomyslném odpočívání kochá, opět sě zase obleci a světskými sě věcmi zaneprázdniti.

Umylať sem nohy své, kterak poškvrním jich?

Nohy své, t. žádosti mé, jimiž sem nikdy v prachu nechodila, t. zemských věcí nepósobila, ty sem pláčem hodného pokánie umyla, tak že nic jiného, jedné mi sě chce o bohu svém mysliti. Kterak poškvrním jich: t. kterak móž to býti, abych opět k minutým a zemským věcem mysl svú přiložila, kteráž již prázným a svobodným srdcem božského požívám oblíčeje?

Zmilelý mój vztáhl ruku svú skrze dieru, a břicho sě mé nadulo k dotčení jeho.

Tehdy choť ruku svú skrze dieru púštie, když vnitřním nadchnutím srdce navštěvuje a ku prospěchu v ctnostech zapaluje; neb také když nás ku pamatování svých dobrodiní na-

pomíná neb přivodí, že on jsa buoh, pro nás chtěl člověkem býti, a naše zemské na se přijal, aby nás nebeské vzdělal a za nás umieraje, nám život věčný dal. A když již tak mysliti počneme, tehdy jako břicho, t. tajnosti srdce sě našeho zatřesú, když sě počneme diviti, kterak mnohé věci stvořitel náš nám ráčil učiniti.

Vstala sem, abych otevřela zmilelému svému.

Tehdy zmilelému svému otvieráme, netoliko když jeho samého skrze lásku přijímáme, ale také když i jiným kážeme, a ti jenž sú srdce své skrze zlosť zavřeli, naším kázaním učiníme, aby i oni Kristovi dvéře srdce svého otevřeli.

A dobře die najprvé: Vstala sem; a potom: abych otevřela. Neb kto chce skrze kázanie Kristovi jiná srdce otvierati, má najprvé sám vstáti: t. k dobrému sě pozdvihnúti, a to což jiným káže, skutkem plniti. Jako die o pánu Ježíšovi svatý Lukáš: Počal Ježíš činiti a učiti. A svatý Pavel die: Abych snad jiným nekáže, sám bych nešlechetný byl.

Ruce moji cedily sú mirru, prstové moji plni mirry najvýbornějšie.

Skrze ruce, jimiž děláme, skutkové naši sě znamenají, ale skrze prsty rozeznánie skutkóv našich; neb v nižádném údu těla našeho nemáme tak mnoho článkóv a rozdielóv, jako v rukú. Tehdy ruce cierkve svaté mirru cedie, když kazatelové její tělo své utrpením a mrtvením, své na sobě žádosti těla trápie. Jako o sobě die svatý Pavel: Já treskci tělo mé a v službu je poddávám. Neb také s Kristem umřieti hotovi jsú; jakož die miláček jeho: Poněvadž jest Kristus za nás duši svú položil, i my máme za bratřie duše své položiti. Prstové cierkve svaté plni jsú mirry najvýbornějšie, když skutek svój pilně a múdře rozvážíme a rozeznáme, jest-li pro odplatu nebeskú, čili jej pro chválu světskú činíme; neb kto pro lidskú chválu dobré skutky činí, v rukú svú mirru má, ale mezi prsty nemá, neb nerozeznává v rozumu, proč-li to činí. O takových die Kristus: Jistě pravím vám, že vzaliť sú odplatu svú.

Závorku mých dřví otevřela sem zmilelému svému, a on sě bieše uchýlil, a bieše pominul.

Závoru dřví svých cierkev svatá neb duše věrná Kristovi otvierá, když jemu tajnosť srdce svého zevuje. A on sě uchýlí a pomine: neb častokrát když o duchovních věcech mysliti počneme, a vtipy srdce svého viece ostřiti budeme, tiem sě od nás to, o čem mysliti chcme, viece vzdaluje. Jako die o sobě Šalomún: Řekl sem: múdrý budu! a ona pak dále odstúpila ode mne. A David die: Přistúpí člověk k vysokému srdci, a povýšen bude buoh. Neb čím kto viece v bohomyslném životě, skrze trápenie těla, srdce svého povyšuje, tiem výše to, což jest hledal, nalézá. Protož die: A on sě bieše odchýlil a pominul: neb jeho nižádný, jakož jest v tomto životě, obsáhnúti nemóže.

Duše má rozplynula sě jest, když zmilelý mój promluvil jest.

Jako by řekla: Čím blíže sem čila přítomnosť chotě mého, skrze tajné vdešenie jeho, tiem viece to, což ve mně studeného bieše, zahřelo sě, tak že mi sě nic jiného nelíbí, než v pláči a ve slzách sě rozplynúti. A to sě stává, když Kristus duši věrnú svým vnitřním vdechnutím nadchne, a ji k nebeské žádosti ponukne, a ona sě k té řeči jako rozpustí; nebo čím viece nebeských řečí slyší, tiem viece zemským věcem umierá a jako jich nečije, když samým nebeským živa jest. A to jest, což die prorok: Kto jest slepý, jedné sluha muoj; a kto hluchý, jedné k němuž sem sluhy mé poslal.

Hledala sem jeho a nenalezla sem, volala sem a neodpověděl jest mi.

Opakuje příčinu bolesti a žalosti své: že hledala a volala, a ani ho nalezla, ani slyšala. Všem věrně hledajícím sě vždycky dá sě Kristus naleznúti; jakož on die: Ktož hledá, nalezne. A volajícím k sobě vždycky slyší; jakož die skrze Davida: Volatiť bude ke mně, a játť ho uslyším, t. což jest k spasení. Avšak častokrát duši dobrú, jenž k němu přijíti žádá skrze smrť, neuslyší, a to proto, aby sě v tomto životě

ne tak hotového ukázal, jakéhož sě v budúciem životě ukázati slibuje. Také neodpoviedá, t. neuslyší proto, aby ne každý svatý k své vóli, když by on zamienil, s tohoto světa vystúpil a v nebi sě s svým milým kochal; neb tak svatý Pavel žádáše rozdělen býti s tělem a býti s Kristem, avšak toho v ty časy nenalezl, ani v tom byl uslyšán, ale ještě v tesknostech a v práci pro úžitek jiných byl ostaven.

Nalezli sú mě strážní, kteříž ostřiehají města, zbili sú mě a ranili sú mě.

Skrze ty strážné doktorové světí sě znamenávají, jenž město, t. cierkev svatú, ohražujíce vší pilností, slovem božím a dobrým životem od protivníkóv, t. od ďáblóv a od kacieřóv brániece, a k nebeským žádostem zaněcujíce. Ti nalezli sú choť, hledající milého svého: t. když doktorové světí naleznú duši pilnú nebeských žádostí, a tak nebo slovem božím nebo písmem svatým naučie, a tak ji jako tepú i ranie mečem; neb slovo božie meč jest, jako die svatý Pavel: Vezmúce meč, to jest, slovo božie. Tiem mečem choť bývá bita i raněna, když řeč kazatele o bohu mluví, a posluchačové jako některakú ostrostí milováním probodeni bývají.

Vzeli sú mi plášť mój strážní zdí.

To sě tuto skrze plášť znamenává, což sě dřieve skrze sukni znamenalo, kdež řekla choť: Svlekla sem sě z sukně mé: t. ostala sem sě světských žádostí. Ten plášť strážní, t. doktorové světí, choti Kristově odjímají, když to všecko, což milovánie tohoto světa bylo v nie, skrze kázanie a naučenie odjímají, a ji k milování samého Krista přivodie. Toť jest ten plášť, kterýž Jozef ostavil ženě Egyptské, t. milovníkóm tohoto světa. Takoví mohú řéci s svatým Pavlem: Mně svět ukřižován jest, a já světu. „Strážní“ zdí mohú slúti apoštolé světí; ale „zdi“ jiní kazatelové po nich; neb strážní zdí jsú ti, kteříž ty učie, ješto také potom jiným kázati mohú: jako byl svatý Pavel, kterýž učil Tita a Timothea. Co jest jiného činil, než zdi tohoto města učil, kteříž potom jiné svým kázaním jako zdí sú hradili?

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské! naleznete-li zmilelého mého, abyste vzkázaly jemu, žeť pro miloště nedužím.

Dcery Jeruzalémské jsú duše věrné, kteréž neb ještě v tomto světě v těle jsú, neb sě již tam s Kristem radují v tom Jeruzalémě, v němž jest pokoj bezpečný vidênie božieho. Takové duše zaklíná, a jako jich prosí tato choť, jenž ještě zde přebývá, aby žádosť její Kristovi zvěstovaly, a to, že jeho milováním nemocna jest, jemu pověděly; neb čím kto viece počne nebeské věci milovati, tiem viece k zemským věcem počne nemocen býti. A takoví netoliko slovú nemocní, ale i mrtví, jakož die svatý Pavel: Zemřeli ste, a život váš schován jest s Kristem v boze.

Kteraký jest zmilelý tvój ze zmilelého? o najpěknějšie mezi ženami! kteraký jest zmilelý tvój, že's tak zaklela nás?

Tato odpověď jest dcer Jeruzalémských; a to sě stává, když jeden dobrý s druhým rozmlúvá, a sobě slova o nebeské žádosti podávají, a sě jimi k nebeskému milování zaněcují. I die: Ukaž mi již žádajíciemu, a k známosti a k vidění svého chotě přijíti pospiechajíciemu, kteraký jest zmilelý tvój? t. kterak má Kristus milován býti; neb sem sě jeho již dávno počal báti, ale již láska jeho bázeň zahánie. Protož žádám slyšeti slova, jimiž bych v jeho byl milování zaniecen. Protož ty, kteráž ho již skrze pravé milovánie hledáš, a pro něho v těchto zemských věcech nemocna jsi, pověz mi, kteraký jest zmilelý tvój ze zmilelého? Zmilelý ze zmilelého jest syn z uotce, jakož jest buoh z boha, světlo z světla. Neb zmilelý ze zmilelého jest Kristus z té strany božské, z kteréž má milován býti, ale ne z té, z kteréž sě mají ho báti; neb báti sě boha nenie dokonalých, ale milovati dokonalých jest. Neb kohož toliko bázeň od hřiechu táhne, nenie dokonalý v lásce, neb dokonalá láska vyhánie bázeň. Protož taková duše tieže, řkúc: Kterakýž jest zmilelý tvój ze zmilelého? t. kteraký jest Kristus v těch srdcích, kteráž nic jiného neumějí, jedné jeho milovati? A ona odpovie dá, řkúc:

Zmilelý mój bělostkvúcí a červený, vybraný z tisíciev.

Kristus, choť cierkve svaté, jest stkvúcí panenskú čistotú, červený skrze umučenie. Stkvúcí: neb jest živ byl beze všeho hřiechu; jakož die svatý Petr: Jenž jest hřiechu neučinil, aniž jest nalezena lesť v ústech jeho. Červený také jest: neb jest obmyl nás od hřiechóv našich ve krvi své. A on jest vybraný z tisícóv. Neb zvláštní milostí Kristus, jelikožto člověk, všechny lidi přesáhl jest; neb skrze něho uložil jest buoh otec spasenie lidského pokolenie, a on jest prostředek boží a lidský, o němž die svatý Jan: On jest smírce za hřiechy naše. A David die: Nenie kto by učinil dobré, t. naše vykúpenie, nenieť, t. nalezen, až do jednoho, t. Krista. Protož on jest ten vybraný z tisícóv, jenž jest skonánie počtu, t. z množstvie všech svatých, a jediný sám byl hoden slyšeti ten hlas otce nebeského: Totoť jest syn mój milý, v němž mi sě dobře zaslíbilo.

Hlava jeho zlato najlepšie.

Hlava Kristova jest buoh, jakož die svatý Pavel, jenž sě přirovnává zlatu najlepšiemu; neb jakož zlato přesáhá všecky kovy, tak všemohúcí buoh skutky svými všechny věci přesáhá. Jakož sám die: Žádný dobrý, jediný sám buoh; neb jeho dobrota nevýmluvná jest, jenž všech věcí dobrotu přesáhá. Neb nic nenie dobrého, jedné z účastenstvie tohoto najlepšieho dobrého.

Kščice jeho jako ratolesti palmové, černé jako havran.

Vlasy neb kščice chotě, jest množstvie věřících, jenž sě jeho věrú a milováním přidržie, à ratolestem palmovým sě přirovnávají. Ratolesti palmové jsú větvie pozdviženějšie, kadeřavé, žluté barvy, vždycky vzhuoru sě táhnú, a nikdy zelenosti své nepromĕnie. Takové vlasy, praví choť, že má choť její: neb všichni věřící v Krista vždy v zelenosti své viery trvají, vzhuoru k nebeským žádostem sě táhnú, a tu té sladkosti požívají. A proto k světu jsú černí jako havran; neb čím viece té radosti zakušují, tiem viece před očima svýma za hřiešníky a

za potupené sě mají, a tak svú křehkosť znajíce, nic sobě nedoufají, ale všichnu statečnosť svú na boha vzkládají.

Také mohú vlasy toho choti znamenati angely svaté, jenž sě boha ustavičně přidržie jako vlasové hlavy, a na svého pána z blízka patřie; kteříž dobře ratolesti palmové slovú, neb sú sě nikdy od přiemosti svého stavu neuchýlili, ale vždy v dóstojenství úřadu svého zostávají. Ti čím viece a věčší jasnosť svého stvořitele poznávají, tiem viece vidie, kterak jest biedné každé stvořenie proti němu. A tak v tom slovu: černí jako havran.

Oči jeho jako holubice nad potoky vodnými, jenž mlékem zmyty sú.

Oči tohoto chotě jsú darové ducha svatého, jakož svědčí svatý Jan, řka: Viděl sem beránka jako zabitého, majícieho rohóv sedm a očí sedm, jenž sú sedm duchóv božích, posláni na všichnu zemi. A dobře holubiciem nad potoky duch svatý sě přirovnává: neb sě jedno v čistých myslech kochá a tu sobě přiebytek činí, ne na luziech smrdutých, t. v těch, jenž sě v nečistých žádostech kochají, ale jenž mlékem sú obmyté. Neb jakož řečeno jest, že skrze mléko naučenie ducha svatého sě znamená, jímžto jako mlékem děti, tak cierkev svatá věrné své naučením Kristovým obmývá. Jakož sám die tak obmytým, řka: Již vy čisti jste pro řeč, kterú mluvil sem vám. Také móžem skrze oči chotě doktory svaté znamenati, kteříž sě holubici přirovnávají pro nevinnosť a sprostnosť. Ty holubice podlé potokóv sedie, t. podlé písma svatého, aby sě jastřába, t. ďábla vystřiehly, a jsú obmyty v mléce křtu svatého, a tak čistotú a svatostí zbieleny sú.

A osazují sě vedlé bystřin najplnějších.

Rozdiel tuto činí mezi potokem a bystřinú: neb potok znamená písmo starého zákona, ale skrze bystřinu najplnější hojnosť naučenie čtenie svatého sě znamená. Jakož sám die: Kto v mě věří, bystřiny z břicha jeho potekú vody živé. Protož ty holubice, t. doktorové světí, i na potociech i na bystřinách sedie: neb ustavičně v starém i v novém zákoně tajností proti chytrostem ďábelským vyhledávají.

Jahódky lící jeho, jako zahrádky nasázené od apatékářóv.

Jahódky choti střiedmosť, milostivosť, jasnosť, neb ochotnosť, neb zpuosob tváři jeho znamená; neb ty věci již jmenované na lících mužských mohú znamenány býti. Ten zpuosob tváři, t. studu jeho, dobře mohl znamenán býti, když sě radoval v duchu, hledě na učedlníky své, řka: Děkuji tobě, otče, pane nebe i země! že's tyto věci skryl od múdrých a chytrých. Neb když jest plakal na mrtvého Lazara, neb na zkaženie Jeruzalémské, neb sě byl zamútil na zatracenie Jidášovo. A tak o jiném mnohém jeho skutku ve čtení. Ty jahódky toho chotě zahrádkám apatékářským sě přirovnávají, kteréžto vonnými věcmi dobře zpósobeny a zřiezeny sú, a rozkoš i zraku i vóni dávají těm, jenž na ně hledie: tak tvář a pověsť Kristova i blízkým i dalekým rozkoš dávala, a k jeho milování popúzela. Ty zahrádky sú nasázeny od apatečníkóv: t. od svatých prorokóv neb od apoštolóv svatých; neb jedni, t. prorokové, budúcie věci popsali sú, druzí, t. apoštolé, to což sě již stalo nám, ukázali sú.

Rtové jeho lilia, kapající mirrú první.

Skrze rty chotě řeč pána Ježíše sě znamená, jenž sě k lilijím přirovnávají, neb jasnosť a stkvělosť věčné odplaty zvěstují. Ti rtové kapí mirrú první: neb k tomu životu přijíti skrze mrtvenie a trápenie těla učie. Také rtové Kristovi liliji sě přirovnávají: neb skutky čisté a nesmilné učie; a kapí mirrú první: neb učie každé protivenstvie mile trpěti. Rtové Kristovi lilia biechu, když na huoře učieše, řka: Blahoslavení chudí duchem, blahoslavení tiší, blahoslavení milosrdní, blahoslavení čistého srdce. A potom kapali sú mirrú první, když jest řekl: Blahoslavení, jenž protivenstvie trpie pro spravedlnosť.

Ruce jeho sústruhové zlatě.

V rukú chotě hodní skutkové Kristovi sě znamenají a snadní. Jako což sě v sústruh dělá, to sě snadně rovná: tak skutkové Kristovi snadní jsú a přiemí; neb což jest kolivěk

chtěl, to ihned učinil. Jakož die David: Neb on řekl jest, a učiněna sú; on přikázal jest, a stvořena sú. A čtenie die: Učieše je jako moc maje. V zlatě sě božstvie znamená. Jako zlato všecky kovy převyšuje, tak božstvie všem jiným věcem má předloženo býti.

Plně jacinktóv.

Jacinktus jest kámen nebeské barvy, a znamená žádosť a naději nebeskú. Protož ruce Kristovy plny jsú jacinktóv, neb jeho skutkové nás k naději a k žádostem nebeským pozdvihují. Jacinktus také jest květ aromatský červené barvy, vóně rozkošné. Ruce Kristovy plny jsú jacinktóv: neb hřeby probodené, červeností krvi jeho zbarveny sú.

Břicho jeho slonové, obsazeno zafíry.

Ve všech údech těla člověčieho nenie měkčejšieho, než jest břicho, a nic mrzčejšieho. Protož skrze břicho křehkosť našeho člověčenstvie na Kristovi sě znamená. Slon jest zvieře nesmilné a přirozenie studeného, a protož od draka, jenž jest přirozenie horkého, mnoho puzen bývá. Protož břicho choti slonové jest: neb tělesenstvie spasitele našeho žádné porušitedlnosti hřiecha k sobě nedopustilo; neb jest hřiechu neučinil, ani jest nalezena lesť v ústech jeho. Křehkosť těla na sě vzal jest, avšak beze všeho hřiecha čist byl jest: jako had měděný, od Mojžieše na púšti udělaný a povýšený, jenž jest měl zpuosobu hadovú, ale zlosti a jedu neměl.

Jenž jest zasazeno zafíry. Zafírus jest kámen, jenž má nebe jasného barvu: a znamená skutky velebnosti božské, kteréž Kristus, v těle jsa, činil jest. Protož břicho chotě obsazeno bieše zafíry: neb člověčenstvie Kristovo nebeskú mocí sě stkvělo. A nedie: pln bieše zafíróv, ale jako proměšován; neb tak Kristus činieše skutky božské, aby také neopustil člověčské, a tak jednáše skutky člověčské, aby také to, což jest bylo božského, neopustil. Jakož i řekl: Jáť musím dělati diela jeho, jenž mě jest poslal, dokud den jest. Neb sú byla rozdielná diela Kristova: že lačněl, žieznil, ustal, plakal, ukřižován byl, umřieti mohl, to vše i mnoho jiného k jeho tělesenství přislušelo; ale že mrtvé křiesil, malomocné uzdra-

voval, slepé osvěcoval, sám svú mocí z mrtvých vstal, zevní skutkové božští byli sú.

Hnátové jeho slúpové mramoroví, jenž založeni sú na klúbiech zlatých.

Hnátové spasitele našeho cesty jsú, jimiž jest ráčil člověkem býti, a tak k nám přijíti. Jenž sě dobře slúpóm mramorovým přirovnávají: neb jakož nic přiemějšieho a pevnějšieho než slúp, tak nic silnějšieho než láska. Jakož choť jinde die: Silné jest jako smrť milovánie tvé. A protož hnátové Kristovi slúpové mramoroví jsú, neb všechny cesty jeho i silné i pravé jsú. O jeho síle die David: Hospodin silný a mocný, hospodin mocný v boji! Spravedlivý jest hospodin, a spravedlnosti jest miloval, přiemosť viděl jest oblíčej jeho. A jinde die: Všechny cesty jeho milosrdenstvie a pravda. Ti hnátové jeho založeni sú na klúbiech zlatých: neb všichni skutkové, kteříž v Kristovi neb skrze Krista měli sú děláni býti, radú božskú před ustavením světa převědieni a zpósobeni*) sú. Neb zlato, jakož často praveno jest, jest najdražšie a najstkvělejšie mezi všemi kovy, a znamená najčistší a tajnú radu boží. Protož z klúbóv zlatých slúpové mramoroví pocházejí: neb od počátku věkóv zpósobeno jest Kristovo vtělenie, narozenie, umučenie, z mrtvých vstánie a na nebe vstúpenie, a jiné tajnosti skutkóv jeho, jimiž ráčil pokolenie lidské vykúpiti. Protož prorok ze všech těch věcí chvále boha, i die: Pane bože mój! ctíti budu tě a chválu vzdám jmenu tvému, jenž činíš divné věci; rada tvá stará pravá buď.

Tvárnosť jeho jako Libanus, výborný jako cedrový.

Libanus jest hora cedrová, vyššie nad jiné hory, a dřievie s té hory i zrostem i pěkností i trvalostí obecné dřievie lesnie přemáhá. A protož jako ta hora Libanus jiné hory Judské země převyšuje dřievím svým, tak spasitel náš urozením svým přesáhl jest všecky syny lidské; a jakož dřevo

---

*) Rkp. przewieďíena a zposobena.

cedrus pěkností i zrostem jiné dřievie přesáhá, tak Kristus božstvím svým všechny svaté od počátku světa.

Hrdlo jeho přechutné.

Dřieve řečeno jest, že skrze rty chotě znamená sě řeč jeho; ale již skrze hrdlo znamená sě těch řečí vnitřnie sladkosť, jížto rozum náš má krmen býti a obživen. Jakož die David: Okuste a vizté, kterakť sladký jest hospodin. Nebť mnozí slova božie rozuměti snadně mohú, ale málo jest jich, jenž by chuti a sladkosti jich mohli okusiti, t. jenž by přikázanie jeho z lásky a z žádosti pravé chtěli naplniti.

A veškeн utěšený.

Jako by řekla choť: Co bych sě meškala, abych každý úd jeho vypsala! dosti na tom mějte, žeť jest vešken utěšený neb žádostivý choť mój; neb jest pravý buoh a pravý člověk, dokonalý buoh a dokonalý člověk. Protož vešken jest utěšený: nebť i angely i lidi svaté k svému milování zapaluje. Jakož die svatý Petr: V něhož i angelé žádají hleděti. A čím z blíže jej vidie, tiem sě věčší žádostí zapalují ti, jenž na něho hledie; a k tomu, aby chtěli vždy na něho hleděti, jim tu chuť dává.

Takovýť jest zmilelý mój! a on jest přietel mój, dcery Jeruzalémské!

Zmilelý mój: neb skrze vieru a lásku sě jeho přidržím; on jest přietel mój: neb mě z vazby hřiecha vysvobodiv, tajných věcí svých přietelkyní ráčil učiniti. Jehožto čím kto viece miluje, tiem jeho bližším přietelem bude.

Kam jest odšel zmilelý tvój? o najkraššie ze všech žen! kam sě jest uchýlil zmilelý tvój? a hledati budeme jeho s tebú.

Když choť dcerám Jeruzalémským vypravila a vypsala chotě svého na všech údech jeho, ony tieží jie, řkúce: Kam jest odšel zmilelý tvój? Dcery Jeruzalémské slovú duše ještě nedokonalé; ale skrze choť sě znamenají duše dokonalé. A tuto je nazývá ženami: neb jemu rodie syny duchovnie. A jest

jemu najkraššie: neb krásná jest ta duše, kteráž nenie zprzněna žádným kacieřstvím; kraššie, kteráž pilna jest dobrých skutkóv; najkraššie, kteráž pracuje v ústavném kázaní. Protož řkú nedokonalí k dokonalým, tělesní k duchovním, pracovití k bohomyslným, poddaní k prelátóm svým, neučení k učeným, hlúpí k dospělejším: Kam jest odšel zmilelý tvój? Jako by řekli: O, choti duchovnie! jenž jsi krásná věrú i skutky, jimiž sě bohu líbíš, proto že jemu duchovnie syny rodíš: nauč nás znáti, kterak ty hledáš jako nepřítomného, jehož kážeš všudy přítomného: jest-li přítomný, kterak ho máme viděti? jest-li nepřítomný, kterak má nalezen býti? a budem ho hledati s tebú, věrú a náboženstvím.

Znamenaj rozdiel mezi odjitím Kristovým a uchýlením: neb Kristus odšel jest, když tělesně, ano učedlníci jeho na to hledie, na nebe vstúpil; ale uchýlil sě jest, když z židovstva svú milostí mezi pohany přišel. Protož má vidien býti věrú, hledán modlitbú, nalezen životem dobrým; neb psáno jest: Nebe i zemi já naplňuji. Neb ktož kromě cierkve svaté Krista hledá, blúdíť, a ustati móž, ale nalezti nemóž.

Kapitola šestá.

Zmilelý mój sstúpil jest do zahrady své k záhrobci voňavosti, aby sě pásl v zahradách a lilia zbieral.

Již dřieve naučeni sme, kto jest ta zahrada Kristova: t. cierkev svatá. Jakož řečeno jest: Zahrada zavřená, sestro má, choti! A tuto die, že Kristus sstúpil do zahrady své, jižto sobě připravil a ztiežel, a posadil rozličnými ctnostmi, jižto svú milostí osvietil, stráží angelskú jako zdí ode všie překážky ďábelské ohradil. A dobře die, že do zahrady sstúpil: neb v zahradě chtěl pochován býti a najprvé sě v nie Mařie Magdaleně ukázati, a tak v zahradě počátek choti své posvětil. Sstúpil s vysokosti nebeské do zahrady cierkve své, jižto na nízkém miestě, t. v veliké pokoře štiepil. Ale proto je on sstúpil, aby zahrada jeho, t. cierkev svatá, k němu vstúpila; jakož potom o nie die: Která jest tato, jenž vstu-

puje skrze púšť? Die: k záhrobci voňavosti, jenž znamená duši věrnú, kteráž jest zákonem božím ztiežena a nebeským naučením posáta, a čtením svatým jako čtyřmi stěnami ohražena. Proto sstúpil, aby sě pásl v zahradách: t. aby sě v práci svatých svých kochal, t. v skutciech milosrdných; neb sě on v zboží našem pase, když v chudém krmen bývá. A aby lilia sbieral: t. aby zralé duše ve ctnostech k dokonalé stkvělosti přivedl, a s tohoto světa sbera, s sebú u věčném blahoslavenství radovati kázal. Toť jsú lilia: duše svaté, ctnostmi a pilnostmi dobrých skutków zbielené.

Já zmilelému svému, a zmilelý mój mně, jenž sě pase mezi liliami.

Já zmilelému mému, doslyš: vděčné utrpenie na svém těle připravím; a zmilelý mój mně, doslyš: milostné dokonánie a odplatu věčnú za to dá. Neb: Zmilelému mému já, tociž v sobě přiebytek činím, a zmilelý mój mně, t. také přiebytkem jest. Jakož die svatý Jan: Buoh láska jest; ktož v lásce přebývá, v boze přebývá, a bóh v něm.

Krásná jsi, přietelkyně má! ochotná i výtečná jako Jeruzalém.

Když jest hledala choť choti svého jakožto nepřítomného, ale on, aby sě jie vždy a všudy přítomného ukázal, k jejie žádosti s ní rozmlúvá a brzce odpoviedá, řka: Krásná jsi, přietelkyně má: neb poškvrny a vrásky hřiechu žádného nemáš, ale krású všech ctností sě stkvieš. Přietelkyně má! ochotná a výtečná jako Jeruzalém. Duše každá tak jest výtečná jako Jeruzalém, jenž sě „viděnie pokoje“ vykládá, a znamená ono svrchované miesto, v němž jest pravý pokoj a šťastnosť; neb sě tam svatí tak radují z odplaty, že nemají, čeho by pykali, což sú zde ostavili v porušení. Protož cierkev tato, kteráž ještě na zemi jest, neb duše věrná, ku podobenství Jeruzaléma, t. oné cierkvi nebeské, jest krásná a výtečná, neb jie což najviece móže v dobrém následuje.

Hrozná, jako vojenský zástup zřiezená.

Hrozná jest cierkev svatá zlým duchóm; a jest zřiezena jako vojenský zástup, když t. každý věrný v cierkvi svaté řád svój právě zachovává, a ostřiehá svého povolánie, v němž povolán jest. Jakož die svatý Pavel: Každý, v kterém povolání povolán jest, v tom zuostaň.

Třie jsú řádové cierkve svaté: doktorský, panenský a manželský. Tiť sě znamenají skrze ty tři muže: Noe, Daniele a Joba. Noe, jenž jest mezi velikým vlnobitím archu zpravoval, doktory svaté znamená; Daniel, jenž jest byl angelského a čistého života, čisté panny a vdovy znamená; Job, jenž jest měl ženu a děti, stav manželský znamená. Protož cierkev svatá jest zřiezena jako zástup vojenský: neb každý ten řád cierkve svaté jako vojsko proti nepřátelóm zlých duchóv postaven jest, když t. doktorové světí kázanie a učenie pilni jsú; stav nesmilných, t. panenský a vdovský, světem pohrzejíce, tolik jedno o nebeských věcech myslé; stav také manželský v almužnách a v jiných dobrých dielech tento život svój konají, a tak požívají tohoto světa, aby to, což božieho jest, neopustili. Protož ta zřiezenosť cierkve svaté jest ďáblóm velmi hrozná, jako zástup vojenský, k boji zpósobený; neb ta cierkev svatá tak jest jednotú lásky spojena, že nižádnú mocí ďábelskú, žádnú nesvorností nemóž rozražena býti. Neb nic tak nemútí ďáblóv, jako svornosť lásky.

Odvrať oči své ode mne, neb sta oni mi odletěti kázali.

Jako by řekl choť: Já zajisté dal sem tobě oči holubičie, jimiž by sě opatřiti a tajnosť písma svatého jasně prozřieti mohla; ale varuj sě, aby mne jimi nynie viděti nechtěla, neb mne, dokudž v tomto životě jsi, viděti nemóžeš. Jakož psáno jest: Neuzří mne člověk a bude živ. Ale když z tohoto těla ke mně přijdeš, tehdy mě svobodnú tváří uzříš. A naplní sě řeč jeho, kdež die: Ktož miluje mě, milován bude od otce mého, a zevím jemu sě samého. Ale že die: Oni, t. oči tvoji, sta mi odletěti kázali: neb čím kto viece chce o velebnosti jeho božství mysliti, tiem viece pozná, kterak nesmierný a ne-

zstížený jest poznati. Jako die Šalomún: Ktož mnoho strdi jie, nenie jemu dobro: tak ktož sě ptá na velebnosť božskú, porazí jej sláva jeho. A David die: Přistúpí člověk k vysokému srdci, a povýšen bude bóh; neb kterak-li veliký jest, žádný dosiehnúti nemóže.

Vlasové tvoji jako stáda koz, kteréž sú sě zjevily z Galád.

Tito veršové dřieve řečeni sú, ale nebuď nám léň je druhé opětovati, poněvadž nebylo léň duchu svatému, je druhé položiti; neb proto je duch svatý druhé položil, abychom to za jisté a za pravé drželi, což opětováním tvrditi slyšíme. Vlasové cierkve svaté jsú rozličná a vtipná myšlenie lidí vtipných; a přirovnávají sě stádám koz, jenž znamená hřiešníky. Protož v zákoně bylo přikázáno, ktož by kolivěk z nevědomie shřešil, a potom poznal by hřiech svuoj, aby obětoval kozu na oběť. Protož vlasové cierkve svaté stádu koz sě přirovnávají: neb svatí, jenž jsú údové cierkve svaté, všechny hřiechy myšlenie svého skrze hodné pokánie a pláč a skrúšenie obmývají. A dobře die, že sú sě zjevily s hory Galád, jenž sě vykládá „hromada svědectvie“ neb „síla mučedlníkóv;“ neb ti vlasové, t. vtipná myšlenie, o Galád, t. o Kristovi jsú. Jako kozy, jenž ostře vidie, zdravé býlé ku pokrmu sobě obierají a vysoko sě pnú: tak ty mysli vtipné myslé o Kristovi, kterak jest z těla hřiešných sě mohl bez hřiechu počieti, kterak bez muže z samé panny sě naroditi, kterak netrpělivý mohl trpěti, a nesmrtedlný mohl umřieti. A odtud pak vstupují myšlenie k jeho božství: kterak on jest božská moc i múdrosť, kterak všecky věci skrze něho učiněny sú, kterak všechny věci v moci slova svého zavierá. To a mnoho jiného myšlenie vstupují z Galád, t. od Krista. Ale ty, choti má! stiehni je jako vlasy provázkem bázni; neb toho zde v tomto životě doplna poznati nemuožeš. Protož Galád mysli svatých znamená, jenž jsú hromada svědectvie; neb všechno, což jest světského, sú opustili, a jedno což jest samého boha, to svědčie. Také ještě skrze Galád móž sě pán Ježíš rozoměti: neb Galád jest hora a jest město. Protož s hory Galád stádo koz sě ukázalo: neb cierkev svatá na Krista jest vzdělána a ustavena. Jakož die sám: Nemóž

město skryto býti na huoře posazené. On Kristus také jest hromada svědectvie: neb množstvie patriarchóv a prorokóv skutky svými i písmem jemu svědectvie vydávají.

Zubové tvoji jako stáda ovcí, kterážto sú vstúpila z kúpadla, všecky s dvojím plodem, a jalová nenie mezi nimi.

Skrze zuby cierkve svaté pevnosť a stálosť řeči jejie sě rozumie, jenž dobře stádu ovcí přirovnává ji, kteréž sú vstúpily z kúpadl; neb slova a řeč cierkvi svaté nic jiného než nevinnosť a tichosť neb trpělivosť mluvie, nic na sobě mrzkého, nic ohavného, nic nečistého nenechají, ale v kúpadle čistoty a pravdy a v zpovědi pravé a v pokání svatém sě obmývají, slyšiece, co die svatý Pavel: Řeč zlá z úst vašich nepocházej. Také dobře všechny se dvojím plodem slovú: neb řeč svatých nic jiného nemluví, ani vzní, jedné což k milování boha a svého blížnieho přislušie. Neb jedné to mají mluviti světí, což přislušie duše a těla věčného spasenie.

Jako kuora jablka zrnatého, tak jahódky lící tvú, kromě tajností tvých.

Skrze jahódky, jako sme dřieve pověděli, čistá stydlivosť svatých sě znamená; ale skrze kuoru jablka zrnatého, jenž jest červená, tajnosť umučenie pána Ježíše. Slyšiece, co die svatý Pavel k Filemonovi, řka: Neroď sě styděti kříže Kristova, ani mne, vězně jeho. A to jsú veliké věci, kteréž zevné jsú; nad to veliké a najvěčšie jsú, kteréž tajné a skryté jsú: t. které k budúciemu času zachoval jest buoh svatým svým. Jakož die svatý Pavel: Což oko nevidělo, ani ucho slyšelo, ani v srdce člověčie kdy vstúpilo, což sě vše tajně zachovává k budúciemu věku.

Šestdesáte jest královen, a osmdesáte ženim, a mladic nenie počtu.

Královny jsú doktorové cierkve svaté, kteříž zaslúžením viery a učením v lože krále věčného vcházejí a jemu duchovnie syny rodie. Šestdesát, ten počet, z desieti a z šesti složen jest. Skrze deset sě znamenají desatero božie přikázanie, ale

šest znamenává dokonalosť skutkóv božích: neb v šesti dnech dokonal jest buoh všechna diela svá. Protož šestdesát královen znamená ty doktory svaté, kteříž jsú dokonalí i v skutku i v umění, a pro samu lásku stvořitele svého a pro odplatu věčnú slovo božie káží, a tak pravé syny božie rodie bohu. Také ten počet šestdesát z pětkrát dvanadsti složen jest: neb pětkrát dvanadste, neb dvanadstekrát pět činí šestdesát. Protož královen šestdesát znamenají ty v cierkvi svaté, kteříž pět smyslóv těla svého vedlé ustavenie dvanadsti apoštolóv řádně zpravují.

Ženimy znamenají ty, kteříž ne upřiemým úmyslem Krista a jeho čtenie káží, ale neb pro zisk tělesný, neb pro chválu světskú; neb takoví jakožto i královny skrze uměnie a kázanie k luoži královu přistupují a jemu syny duchovnie rodie, ale od koruny královstvie odstrčeni bývají; neb die takovým Kristus král: Jistě pravi vám, vzeliť sú odplatu svú. A zavierají sě v tom počtu osmdesát; neb ten počet sě z desieti a z uosmi skládá. Neb osmdesátý počet neznamenává dobré věčné, ale časné. Protož těch ženim osmdesát počítá: neb ti, kteříž toliko pro tělesné a vidomé věci královstvie nebeské káží, na duchovnie méně tbají. O takových die svatý Pavel: Jsú někteří, jenž Krista káží, ale ne upřiemě.

A mladic nenie počtu. Mladice slovú duše v Kristu pokřtěné, jenž složivše břiemě a starosť prvnieho člověka, v Kristovi sú sě obnovily; a takové ještě nejsú na vdání, aniž v luože Krista krále vjíti hodny jsú; neb ještě tak dokonalé nejsú, aby Krista jiným kázati mohly. A těch nenie počta. Neb počet duší, jenž v Krista věřie, od žádného člověka nemóž vidien býti; ale před bohem všecky věci počteny jsú.

Jediná jest holubička má, svrchovaná má.

Tociž jedna jest obecná cierkev svatá, po všem světě rozlitá, kteráž jest z královen a z mladic sebrána, a také v sobě ženimy má, t. některé, jenž toliko jmenem slovú křesťané neb kazatelé. Jakož bóh jeden jest, jedna viera, jeden křest, tak jedna jest obecná cierkev, jenž v pravdě holubice slove: neb sě jie v daru svém, v holubičie tváři, ukázal, a tú Kristovi oddána jest a posvěcena.

Jediná jest matky své, vybrána rodičce své.

Mátě naše jest onen nebeský Jeruzalém, o němž die svatý Pavel: Onen, jenž nahoře jest Jeruzalém, svobodný jest, jenž jest matka naše. Protož tato choť, t. tato cierkev zde rytěřujície, jediná jest matky své: t. ku příkladu a ku podobenství oné cierkvi, kteráž již Krista požívá; tato v tomto světě sě má přijednati, ať by k tomu blahoslavenství, v němž s Kristem kraluje, přijíti mohla.

Viděly sú ji dcery Sionské, a najblaženější nazývaly sú ji, a královny i ženimy chválily sú ji.

Kteréž prvé mladicemi, ty již tuto dcery Sionské nazývá; ale skrze královny a ženimy též jako dřiev rozumějmy. Protož i dcery Sionské, t. mladice, i královny i ženimy, t. všechen sbor věrných již jmenovaných, chválé a divie sě cierkvi svaté obecné; neb ta cierkev svatá obecná ze mnoho osob sebrána jest.

Která jest tato, jenž vzcházie jako zářе povstávajíc?

Řeč tato jest o sboru židovském, kterýžto když uzří cierkev z pohanóv obrácenú na skonání světa, lid židovský, kázaním Enocha a Eliáše k Kristovi obrácený, i bude sě diviti, řkúc: Která jest tato? tociž kteraká jest to cierkev z toho lidu židovského, jenž vzcházie, t. vzhuoru postupuje a prospievá z ctnosti v ctnosť? Neb ne státi, ale vstupovati má cierkev svatá; neb nemá dosti na jednom miestě, ale vešken svět svým kázaním zaměstnala a naplnila jest. A jako záře neb dennice, tak pocházie. Jakožto po temnosti nočnie záře vzchodí, tak ten lid židovský po temnosti své nevěry vyzná světlo své pravé viery.

Krásná jako měsiec.

Měsiec od slunce béře své světlo: tak cierkev svatá osviecenie své od Krista, chotě svého, a jeho milostí sě osvěcuje. Neb jinak: Pěkná jest jako měsiec cierkev svatá v tomto životě, když někdy v pokoji a v bezpečenství jsúc, v ctnostech roste a prospievá, a někdy strachem a nebezpečenstvím přežesena, v tom dobrém překážku a umenšenie má.

Výborná jako slunce.

Tociž v uonom druhém životě, v němžto sě věčně stkvieti bude, radujíci sě z vidënie pána boha svého. Jako die Kristus: Tehdy sě budú stkvieti spravedliví jako slunce, v království otce mého. Výborná jako slunce: neb toho pravého slunce přiemú žádostí následuje; o niež die písmo: Vám bojícím sě boha vzejde slunce spravedlnosti. Toho slunce následuje, jsúc živa ve všie pokoře, tichosti a spravedlnosti a v trpělivosti.

Hrozná, jako vojenský zástup zřiezená.

O tom dřieve povědieno jest, kterak cierkev svatá jest hrozná moci ďábelské, a zřiezená v jednotě lásky, spojená jako vojenský zástup, aby žádným pokušením ďábelským nemohla rozražena býti.

Sstúpil sem do zahrady ořechové, abych viděl jablka údolnie.

Zahrada ořechová jest tento život; neb jakož na ořechu škeřepina tvrdá jest a jádro skryto, tak v tomto životě našem sladkosť spasenie našeho nám tajna jest a nezeví sě nám, až jeliž škeřepina, t. křehkosť našeho těla, sě rozbie, tož tepruv, kterakú sladkosť má v sobě to jádro, uzříme a okusíme. Tehdy choť Kristus do zahrady ořechové sstupuje, když skrze doktory neb kazatele své život každého znamená, jakož hned die: Abych viděl jablka údolnie: t. ctnosti, kteréž sě pokorú šlechtie. Protož sem sstúpil do zahrady, osobu služebničí na sě přijav, a přišel sem na svět, abych viděl jablka údolnie: tociž abych odplatu dal každému za skutky pokorné. Jako by řekl sboru židovskému, již sě k vieře obracujíciemu: Hodně sě ke mně již na skonání světa béřeš, neb sem já prvé k tobě přišel, když sem s nebe sstúpil do židovstva, jenž bieše zahrada ořechová, t. cierkev věřících, kteříž zevnitř trpie hořkosť zámutkóv a tvrdosť mají setrvalosti, ale vnitř mají sladkosť, t. naději ku odplatě věčné. Jablka údolnie jsú svatí, vysocí v ctnostech, ale ponížení v pokoře.

A abych opatřil, vzkvetly-li sú vinice.

Tociž: abych znamenal, kteří v dobrých žádostech prospievají. Neb ta vinice jeho jest zde v tomto světě sbor křesťanský, jakož prvé povědieno jest o nie.

A vzplodila-li sú sě jablka zrnatá.

Jablka zrnatá, jakož často povědieno jest, znamená dobrodênstvie umučenie božieho. Protož znamená Kristus v cierkvi svaté skrze doktory, již-li kteří u vieře a v ctnostech prospievají, a již-li kteří tak dospělí a zralí jsú, aby Krista v umučení jeho následovali. Pakli bych toho v své vinici nenalezl, ale abych je tomu naučil. Jako sú byli ti, o nichž die svatý Pavel: Vámť dáno jest, netoliko abyste v Krista věřili, ale abyste pro něho i trpěli. Ale co jest sbor židovský Kristovi, jenž byl k němu sstúpil, učinil? Vyvrhše jej ven z vinice, zahubili sú. A protož sě omlúvá, řkúc:

Nevěděla sem.

Doslyš: t. toho, že's ty mě, zahradu svú, navštěvoval, proto sem to učinila; neb když sem tě viděla mezi lidmi jako člověka obcujíce, nevěděla sem, by ty byl buoh; když sem tě viděla mezi lotry viseti, nevěděla sem, by ty byl spasitel světa: neb bych tě, pána slávy, byla poznala, nikdy bych tebe neukřižovala. Ale ty's oslepil mě, aby spasenie lidské skrze mě dokonal.

Jinak: Nevěděla sem! die sbor židovský, kterýž vida, že taká milosť jest dána cierkvi svaté skrze pravdu čtenie, želeje, že dávno jest nepoznala viery Kristovy, a jako vymlúvajíci sě, že tak pozdě poznává vieru Kristovu, řkúc: Nevěděla sem! Jako by řekla: O, cierkvi z pohanóv, jenž jsi choť Kristova! nevěděla sem takú milosť a také dary duchovních ctností tobě od tvého chotě daných, protož sem tak dlúho v své slepotě váhala.

Duše má zamútila jest mě pro čtverokola Aminadabova.

Zamúcena jsem, die, v duši přielišnú pečlivostí, pro tak

náhlé kázanie čtenie svatého. Viděla sem a znala sem zákon a proroky od boha vydané, a protož když sem v náhle viděla kážíce čtenie, zamútila sem sě: t. žel mi toho bylo, že zákon starý a proroctvie má konec vzieti, a to pro vozy Aminadaba. Ten Aminadab byl jest vnuk Judóv, z jehožto pokolenie pošel Kristus vedlé těla. A vykládá sě „dobrovolný lidu mého," a znamená Krista, kterýž jsa bohem, dobrovolně ráčil býti člověkem; jsa stvořitelem a vykupitelem, z nesmierné dobroty své chtěl býti účastník lidu svého. Protož toho vozové Aminadabovi, t. čtenie Kristovo zamútilo jest duši: t. hlúposť sboru židovského. Když jest viděla ta cierkev židovská, ano sě čtenie po všem světě káže a křest sě šíří, a obřezánie a oběti jejie míjejí, zamútila sě; a tak počala sě preč od Krista obracovati a sě jemu protiviti i čtenie jeho tupiti. Ale sbor královen a dcery Jeruzalémské zase ji odvolávají, řkúce:

Navrať sě, navrať sě, Sunamitská! navrať sě, navrať sě, ať patříme na tě.

Hlas tento jest cierkve svaté, jenž zuove k sobě sbor židovský. Jako by řekla: O, cierkev židovská! navrať sě od slepoty nevěry své ku pravé vieře, navrať sě od nenávisti ku pravému milování! Sunamitská, jenž sě vykládá „jatá" neb „pohrzená:" tak sú byli židé před narozením Kristovým jati od ďábla a pohrzeni od boha. Navrať sě ku pokání, navrať sě, ať patříme na tvój kajicí život a následujeme tebe.

Sbor neb cierkev židovská, když Krista zahubila, pod jeho panstvím sě býti styděla; ale hlas kazatelóv ji odvolává, řka: Navrať sě, navrať sě, Sunamitská! Navrať sě od čtyř úhlóv země k svému vykupiteli, jenž tě čaká, tě volá, tě přijieti chce. Obrať sě v něho věřéci, obrať sě jeho milujíci, obrať sě jeho přikázanie činieci, obrať sě od něho zaslíbeného věčného života čakajíci, ať na tě patříme a tebe v témž následujeme. Neb: Obrať sě skrze čtyři čtenie Kristova, neb skrze čtyři ctnosti: t. opatrnosť, spravedlnosť, střiedmosť a sílu, ať by tak svietili skutkové tvoji před lidmi, ať by vidúce skutky tvé, chválili otce tvého nebeského. Neb židé na skonání světa obrácení tak budú příkladného života, že cierkev svatá bude sě tomu diviti a jich příkladu požívati; neb o nich die David:

Obrátieť sě k večerému a hlad trpěti budú jako psi; a budúť obcházeti město, tociž cierkev svatú, aby slyšeli od křesťanóv slovo božie. A budú požívati téhož ustavenie, jako prvnie cierkev za apoštolóv.

K tomu hlasu povolánie Sunamitská k králi vyšla jest, t. cierkev židovská, a od krále na milosť přijata. A král hned k jejie chvále ustavil zpěváky a pluky neb zástupy vojenské, aby proti nepřátelóm jejím bojovali: neb cierkev židovská po obrácení všudy bude boha chváliti a všudy bude proti hřiechóm bojovati. Protož i die král Kristus královně své, cierkvi z pohanóv obrácené, jenž sě bude diviti té Sunamitské, tociž sboru židovskému, řka:

Kapitola sedmá.

Co uzříš na Sunamitské? jediné pluky vojenské.

Hlas tento jest Kristóv, kterýž slyše, že choť jeho, t. cierkev svatá z pohanóv, volá tu cierkev z židóv, i die jie: Co uzříš na Sunamitské? jedné pluky vojenské! Jako by chtěl řéci: O, ty choti má! lituješ zatracenie sboru židovského, proto že dlúho k vieře nepřijde; ale přijdeť čas, v němž sě obrátí, a tehdy nic jiného na něm neuzříš, jedné pluky neb zástupy vojenské, t. množstvie ctností, jimiž bude proti hřiechóm bojovati, neb svornosť lásky a pevnosť viery a setrvánie v trpělivosti, jimižto pluky pro obranu mé viery bude bojovati. Neb plukové vojenští jsú stanové rytieřští. Protož na Sunamitské, t. na cierkvi židovské, když sě obrátí, zevno bude, že jednostajně s cierkví svatú Krista kázati bude, a pro jeho vieru až do smrti bojovati bude.

Kterak krásní jsú krokové tvoji v uobuvi, dcero kniežete!

Od tohoto miesta počíná choť vypravovati chválu choti své; a počíná chválu její od šlepějí noh, a skonává v ústech chválu její. Jakož dřieve počal ji chváliti od očí až dolóv, tak již nynie počíná od noh až nahoru; a to sě děje pro tajemstvie rozumu skrytého. I die: Kterak krásní jsú krokové tvoji!

Vida cierkev, choť svú, ne na jednom miestě stojécí, ale kázaním svým po všem světě běhající, protož ji od krokóv noh jejích počíná chváliti; neb krokové cierkve svaté jsú rychlé kázanie apoštolské, jímžto po všem světě čtenie Kristovo ohlášeno jest. A to v uobuvi, t. v příkladu otcóv svatých starých, jichžto životóv následujíce, krokové naši jsú bezpečnější, abychom my bez úrazu po nich jíti mohli.

Dcera kniežete — jiní tekstové mají: dcera Aminadabova — jakož dřieve řečeno jest, že znamená Krista. Nebo cierkev svatá jest i dcera i choť: dcera proto, že jest jeho krví vykúpena a jeho křtem obnovena; choť jeho proto, že dary ducha svatého jemu jest přijednána.

Spojenie bedr tvých jako zápony, kteréžto skovány sú rukú řemeslníka.

Skrze bedra v písmě svatém znamenává sě plodnosť. Jako čteme o Jakubovi: že všechny duše, kteréž sú byly vyšly z bedr neb z ledvie jeho, biechu padesát. Protož bedra cierkve svaté jsú synové duchovní lidu věřícieho, skrze slovo kázanie a křest svatý. Ale spojenie bedr cierkvi svaté jest spojenie dvojieho lidu v jedné vieře, t. pohanského a židovského. A to spojenie přirovnává sě záponě; neb viera obojieho lidu, t. i křesťanského i židovského, najviece sě v skutciech oznamuje, neb viera bez skutkóv mrtvá jest. A skovány sú rukú řemeslníka, t. múdrostí a skutkem božským, z jehožto daru moc a síla dobrých skutkóv věrným dána bývá. Toť jest ten řemeslník, o němž pověděl svatý Pavel: že toho města najvyššieho řemeslník jest buoh.

Pupek tvój jako řepice sústruhová, nikdy nepotřebujíc nápojóv.

Co dřieve skrze břicho, to tuto skrze pupek sě znamená, jenž jest najkřehčejšie částka těla, a protož skrze ně křehkosť těla našeho sě znamená. Skrze řepici sě doktorové světí rozumějí. Protož doktorové světí jsú jako řepice sústruhová: neb čím viece na křehkosť svú pamatují, tiem kázanie slova božieho jsú pilnějí. A dobře k řepici sústruhové sě přirovnávají: neb jako v sústruhu sě snadně dělá, tak doktorové cierkve

svaté snadně slovo božie káží neb almužnu dávají, vedlé toho, jakož die Šalomún: Neřiekaj přieteli svému: Jdi a vrať sě zajtra, a dám tobě! když hned móžeš dáti. Také což sě v sústruhu dělá, netřeba k tomu pravidla: tak cierkev svatá, což kolivěk činí, to pro samo milovánie božské a pro odplatu věčnú činí. Neb kto kolivěk neb káže neb almužnu dává pro odplatu zemskú neb chválu světskú, řepice jest, ale ne sústruhová. Ale řepice sústruhová, ta nikdy nepotřebuje nápojóv: neb kazatelóm nikdy neubývá kázanie slova božieho, ale brž přibývá; neb Kristus jim přidává toho nápoje uměnie a moci ustavičenstvie, aby to majíce, jiným podávali. Jakož David die: Hospodin dá slovo kážícím, v moci mnohé. A Kristus die: Dámť vám v tu hodinu, co budete mluviti.

Břicho tvé jako stoh pšeničný, obložený lilijmi.

Táž křehkosť, kteráž dřieve skrze pupek, táž tuto skrze břicho sě znamená; neb břicho nižádnú tvrdosť kostí v sobě nemá. Protož dobře břicho cierkve svaté stohu pšeničnému sě přirovnává: neb svatí v cierkvi, čím viece svú křehkosť znají, tiem viece pilni jsú vydávati úžitek svých dobrých skutkóv. Ten stoh lilími obložen jest. Skrze lilia sě znamená stkvúcie odplata královstvie nebeského. Neb světí, to dobré což činie, vše pro žádosť nebeské odplaty činie.

Také móž skrze břicho cierkve svaté křest sě znamenati, jímž sě věrní jako z břichu druhé narozují. Ten břich stohu pšeničnému, lilími obloženému, sě přirovnává; neb pokřtěný každý má pilen býti dobrých skutkuov a k stkvělosti vlasti nebeské vždycky sě táhnúti.

Dvě prsy tvé jako kolúchové blíženci srní.

Prsy cierkve svaté, jakož prvé řečeno jest, doktory svaté znamenává, kteříž maličké, t. v novotě k Kristovi obrácené, mlékem sprostnějšieho a zevnějšieho naučenie navodie. A dobře dvě prsy slovú cierkve svaté, neb ze dvého lidu, z židovského t. a z pohanského, věrní sebráni jsú, a mlékem duchovnieho naučenie krmeni bývají. Tě dvě prsy jsú dva kolúchy blížence srní neb kozí: a znamenají dva zákony, starý a nový, v nichž všechno kázanie doktorské záleží, jichžto zákonóv jeden jest

mistr a vydavač, Kristus. Srna také znamená doktory svaté, neb i zrakem i během jiná zvieřata přesahají, a jest zvieřátko čisté, kopyto dělí, a přežívá. Tacíť jsú doktorové světí a údové Kristovi: zraku ostrého v písmě svatém, a rychlí zemské věci opustiti a k nebeským sě utiekati, kopyto dělé, t. mají rozdiel mezi zlým a dobrým, a přežívá, to jest, ústavnú myslí přikázanie božská rozjímá a pamatuje.

Šíje tvá jako věže slonová.

Doktorové světí, jenž sě znamenají skrze prsy, ti sě také znamenají skrze šíji. Jako šíje život s hlavú spojuje a sjednává, tak doktorové světí cierkev svatú s Kristem spojují. A jsú jako slonové silní v ctnostech. A jako slonové nesú na sobě věže, s nichžto lidé bojují, tak mužové světí nesú písmo svaté, s něhožto proti nepřátelóm Kristovým bojují. A jakož slon jest zvieře nesmilné, tak ti, ktož jiné učie, mají býti čistí a ctnostní. Jakož hrdlem řeč tvoříme a pokrm jiným údóm podáváme, tak doktorové světí slova života lidem zvěstují a pokrmem písma svatého krmie.

Oči tvoji jako rybníci v Ezebon, jenž jsú v bráně dcery množstvie.

Týž doktorové světí, jenž sě skrze oči znamenají, jakož i skrze šíji; neb oni jako oči všemu tělu cestu ukazují, a naučením svým dávají rozum a osviecenie cierkvi svaté. A ty oči přirovnávají sě rybníkóm, jenž jsú v bráně města Ezebon. Ezebon jest město, maje jednu bránu, a v té bráně studnice tekutá, jenž činí mnoho rybníkóv, v nichžto vcházejíce do města, obmývají sě i ty věci, kterýchž potřebie mají. A nižádný nemóž do města vjíti, jedné skrze ty rybníky. Ezebon slove neb sě vykládá „pás lkánie,“ a znamená cierkev tuto rytěřující, kteráž k sobě přicházejície opasuje pasem pokánie; kteřížto do toho města cierkve svaté vjíti nemohú, jedné skrze bránu viery, jenž jest z studnice křtu svatého. Neb ačkoli mnoho miest ta studnice naplňuje, avšak proto jeden jest křest. A to město Ezebon slove dcera množstvie, pro množstvie lidu, jenž sě tu schodí: tak i cierkev svatá množstvie v sobě lidu zavierá. A jakož řečeno jest, že Ezebon sě vykládá „pás lkánie,“ tak

doktorové světí, opustivše minuté věci tohoto světa a utěšenie, zamúcením a lkáním sě sužují, aby skrze pláč a lkánie zdejšie ku pravé a k věčné radosti přijíti mohli.

Nos tvój jako věže Libánská, ješto patří k Damašku.

Král Šalomún učinil na huoře Libánské sobě pro utěšenie věži vysokú, s niežto patřil proti Damašku, jenž jest město hlavné v Syřii; protož měšťané toho města protivili sú sě velmi té věži. Proto, že nosem vuoni dobrú a zlú rozeznáváme, právě skrze nos doktory cierkve svaté znamenáme; neb oni múdře a rozumně rozeznati umějí mezi vuoní pravého naučenie a mezi smradem bludu kacieřského. Neb o dařiech ducha svatého die svatý Pavel: Jinému zajisté skrze ducha svatého dáno bývá rozeznánie duchóv. Protož nos cierkve svaté věži Libánské sě přirovnává, neb doktorové světí v cierkvi svaté najvyššie miesto držie, a tak jako na Libánské hoře posazeni sú a odtud brání cierkev svatú od duchóv zlých a od kacieřóv. A ta věže jest proti Damašku, v němžto někdy byli sú králové silní, jenž proti Jeruzalému silně bojovali sú. A vykládá sě Damaskus „žiezně krve,“ neb „krve nápoj,“ neb „oko krve;“ neb chtie tomu, že tu Abel, první mučedlník, svú krev vylil. Protož znamená moc tohoto světa, jenž vždy nápoje krve žieznie. Znamenává také moc ďábelskú, jenž krve duší našich žádají. Ta věže jest proti Damašku: neb cierkev svatá vždy sě ďáblu a jeho údóm s pomocí Kristovú protiví.

Hlava tvá jako Karmelus hora.

Karmelus jest hora, na niež přebýval Elizeus, kdež jest viděl vozy ohnivé a jezdce, t. angelské zástupy, ku pomoci své poslané; a znamená vysoký bohomyslný život v cierkvi svaté, v němž přebývá Kristus, pravý Elizeus, jenž sě vykládá „božie spasenie.“ Hlava cierkve svaté počátek rozumu v cierkvi svaté znamenává; neb jakož hlava jiné údy zpravuje, tak rozumem myšlenie sě zpósobují. A dobře podobně hlava cierkve svaté k huoře Karmelské sě přirovnává, jenž sě vykládá „poznánie“ neb „uměnie obřezánie;“ neb cierkev svatá zná, že obřezánie tělesné již má duchovně zachováno býti. Jakož i die prorok: Obřežte sě hospodinu v srdcích vašich. Toho obřezánie

rozumu neměli sú židé; protož jim i svatý Štěpán přimlúval, řka: Tvrdé šíje a neobřezaných srdcí i uší, vy ste sě vždy duchu svatému protivili! Hlava cierkve svaté jest jako hora Karmelská: neb mysli svatých některakým dobrým obcováním pozdviženy sú, a tak Kristovi v sobě přístup dávají skrze prospěch v ctnostech.

A vlasové hlavy tvé jako zlatohlav králový, spojený k žlabóm.

Poněvadž skrze hlavu v cierkvi svaté rozum znamenáme, také skrze vlasy móžem množstvie rozumóv znamenati, jenž z té hlavy rozumné, t. z Krista pocházejí, jako vlasové z hlavy. Purpura neb zlatohlav, jenž má barvu červenú, umučenie Kristovo znamená, vedlé litery, jenž die: Purpura spojená k žlabóm. Žlabové jsú koryta, v nichžto omáčejí vlnu neb niti neb sukno ve krvi rybie, jenž potom purpura neb šarlat slove. Ta koryta neb žlabové pokoru svatú znamenají, v nichžto sě purpura královská omáčie. Neb když světí v pokoře Krista následují a utrpení jeho účastni býti žádají, co jiného než v purpuru sě obracují, aby jsúce účastni práce jeho, také mohli s ním korunováni býti.

Kterak jsi krásná a kterak nádobná, najmilejšie! v rozkošech svých.

Kterak jsi krásná, doslyš: u vieře; a kterak rozkošná, doslyš: v ctnostech a v skutku, a v rozkošech duchovních mně najmilejšie. Dřieve povědieno jest o nie, že jest pěkná jako měsiec, výborná jako slunce, a zřiezená jako vojenský zástup; ale tuto die, že jest krásná a nádobná, a že jest najmilejšie v rozkošech. Jenž jsú jako odporné sobě; neb zástup vojenský a rozkoš jsú sobě odporni: ktož rozkoš milují, v zástupu vojenském neradi bývají; a též zase, kteříž v zástupiech bojují, rozkoši mieti nemohú. Ale cierkev svatá obé to do sebe má; neb jest zřiezena jako zástup vojenský: neb sě nevěrným kacieřóm protiví a ďábly svým dobrým a svatým životem pudí; a také v rozkoši jest: neb nebeské sladkosti ustavičně dásněmi mysli své okušuje, a mezi úzkostmi tohoto světa jie dojíti žádá a jimi vždy nasycena býti. Protož hodně,

kteráž taková jest, móž krásná a nádobná slúti a Kristovi, choti svému, najmilejšie.

Postava tvá přirovnána jest ku palmě.

Postava cierkve svaté jest jejie dokonalá přiemosť; neb sě k nižádným hřiechóm neuchýlí, ani skrze protivenstvie, ani skrze lahodenstvie, ale přiemá a nepohnutá stojí v ustavičnosti, slyšiec, co die svatý Pavel: Bděte a stojte u vieře a mužně čiňte, a všecka diela vaše v lásce buďte. Protož postava cierkve svaté přirovnává sě palmě, neb ve všech věcech, kteréž činí, vždycky na paměti má nebeskú odplatu. Neb palma za vítězstvie bývá dána, a znamenává odplatu, jenž bude dána svatým v nebesiech.

A prsy tvé k hroznóm.

Prsy cierkve svaté, jakož dřieve řečeno jest, jsú doktorové světí, kteříž mlékem sprostného naučenie krmie v nově v Kristu narozené. Ale ty prsy sě hroznóm přirovnávají, když tíž doktorové dokonalejším dokonalejšie učenie zevují. Jakož die svatý Pavel o hlúpých: Nemohl sem vám mluviti jako duchovním, ale jako tělesným, v Kristu mléko dal sem vám, nápoj, ne pokrm. Ale prsy ty, plné mléka, obrátily sú sě v hrozny vinné, když jest řekl svatý Pavel: Myť kážem Krista, moc božskú a múdrosť božskú, a to mezi múdrými a dokonalými.

Řekl sem: Vstúpím na palmu, a pochopím ovoce jejie.

Aby ukázal choť Kristus choti své, že ti všichni darové jejie z milosti božie pochodie, protož die: Vstúpím na palmu. Jako by řekl: Odkud máš ta slova: jako mléko ku pokrmu maličkým, odtud také máš i hrozny vinné, t. slova povýšenějšie, jimiž dokonalejším dokonalejšie dáváš naučenie; a to proto, že sem já milostí svú v tě vstúpil a toho dobrého sem tobě pojčil. Vstúpím na palmu. Palma znamená cierkev svatú neb duši věrnú, jenž pamatuje řeč pána svého, jenž die: Doufajte, žeť sem já přemohl svět. A tak i ona sě na to dá, aby nade všemi hřiechy svítězila. A dobře podobně die tuto: Vstúpím na palmu, o kterémž dřieve řečeno, že sstúpil do zahrady;

neb též znamená i zahrada i palma, t. cierkev svatú. Tehdy k nie sstupuje, když jie hojnosť milosti své a daróv svých s nebes posielá; ale tehdy na ni vstupuje, když dary své v nie rozmnožuje a ji některými ctnostmi výšež a výšež vzhuoru potahuje. Palma z duolu jest ostrá, ale svrchu krásná, listím a ovocem ozdobená: tak cierkev svatá zde dole v tomto světě ostrosť protivenstvie a zámutky trpí pro Krista, ale s vrchu, t. v nebesiech, krásy a sladkosti úžitka čaká.

Také móž sě skrze palmu dřevo kříže neb umučenie Kristova rozoměti, na něž spasitel náš pro vykúpenie pokolenie lidského ráčil vstúpiti, na němž nepřietele našeho ďábla přemohl. I die: Řekl sem, t. skrze své proroky mluvil sem slibem svým, že chci k umučení přijíti a svú cierkev vykúpiti, a pochopím ovoce jejie, t. úžitek dobrých skutkóv a práce, v nichž cierkev svatá pracuje, já odplatím. Neb: Vstúpím na kříž a pochopím ovoce jeho, t. dokonaje vítězstvie umučenie a smrti, přijdu k slávě svého vzkřiešenie, a tak apoštolóm svým a jiným duchovnie dary rozdám.

A budúť prsy tvé jako hroznové vinice.

To již svrchu povědieno jest, že prsy cierkve svaté doktorové jsú, když malitké sprostným naučením krmie; ale hroznové vinní bývají, když dokonalejším vyššie věci pravie. Neb svatý Pavel jedniem a týmž časem i prsy i hrozny vinné měješe, když jest o Kristovi mluvil, řka: Jichžto otcové, z nichžto Kristus bieše. Aj, toť slova sprostná o Kristovi jako mléko! Ale táž slova v silné a v sladké víno obrácena sú, když potom řekl: Kterýž jest buoh nade všechno požehnaný na věky.

A vóně úst tvých jako vóně jablek, hrdlo tvé jako víno najlepšie.

Vuoně úst cierkve svaté jest jejie ústnie a přítomné kázanie, kteréž také neb skrze pověsť jiných, neb skrze písmo k jiným přijde, ješto toho neslyšie. Ale hrdlo jejie přítomný jest hlas kazatelský, jenž sě nynie na každý den slyší. Protož vóně úst cierkve svaté přirovnává sě vuoni jablkové; neb pověsť kázanie jejieho plna jest milosti a sladkosti. Ale hrdlo cierkve svaté vínu najlepšiemu sě přirovnává, neb hlas a ká-

zanie kazatelóv velikú moc a chuť dává posluchačóm. Ale že v novotě jest jim jako vuoně jablková, ale na starosť jako vinná, znamená, že kázanie cierkve svaté i v nových i v starých křesťanech dokonalých má plnú milosť a sladkosť.

Hodné zmilelému mému ku pití rtóm a zubóm jeho ku přežívání.

Tento jest hlas choti, kteráž slyšéci, že ji choť jejie chválí: že vóně úst jejích jest jako vóně jablek, a hrdlo jejie jako víno najlepšie, a ona veselú a jasnú tváří odpoviedá, řkúc: Hodné zmilelému mému ku pití. Jako by chtěla řéci: Choť mój přirovnal hrdlo mé k vínu najlepšiemu, a to víno jest hodný nápoj milému mému: t. to kázanie, kteréž jest on v má ústa vložil, skrze něho a ne skrze jiného má v světě zvěstováno býti. Neb neslušelo jest tajemstvie královstvie nebeského skrze jiného zvěstováno býti, nežli skrze Krista Ježíše, jenž jest prostředek mezi bohem a člověkem.

A rtóm a zubóm jeho ku přežívání. Rtové a zubové choti Krista jsú, jakož řečeno jest, doktorové světí. Protož to víno najlepšie jest zachováno ku přežívání rtóm a zubóm choťovým, neb naučenie a kázanie a výklady čtenie svatého od doktoróv svatých má vyloženo býti. Věz, že tuto die: ku přežívání. Neb doktorové světí písmo svaté přežívají, když rozumy čtenie svatého a přikázanie božie pilným rozumem a častým pamatováním spolu přemietají a rozmlúvají.

Já zmilelému mému a ke mně obrácenie jeho.

Já zmilelému mému, doslyš: slúžiti budu správně a nábožně, jemu a ne jinému vieru svú a službu slibuji. A ke mně obrácenie jeho, doslyš: aby mně v práci tohoto světa pomáhal a potom v radosť nebeskú uvedl. Také móž tato řeč býti otcóv svatých, jenž sú žádostivě čakali příštie Kristova, řkúce: Já zmilelému mému. Jako by řekla ta cierkev prvnie: Viem, že mój milý vždycky svú přítomností při mně jest, protož já jemu celým srdcem slúžiti žádám. A ke mně obrácenie jeho: t. žádám, aby tak v mém těle, jako's mi slíbil, sě ukázal. Neb slíbil dřieve choť, řka: Vstúpím na palmu: t. slíbim sě vtěliti a na svět přijíti a svým utrpením lidské pokolenie

vykúpiti. Protož sě z toho jako radujíci, die: Já zmilelému mému, a ke mně obrácenie jeho: t. věřím, že má člověkem přijíti a v mé podstatě člověčské světu sě ukázati.

Poď, zmilelý mój! vyjděme na pole, přebývajme ve vsech.

Hlas jest sboru židovského, jenž die: Příď již, mój zmilelý! t. ukaž sě skrze vtělenie své. Též die David: Vzbuď, pane, moc svú a příď! A Izaiáš die: Aby aspoň nebesa obořil a sstúpil. Vyjděme na pole. To pole svět tento jest. Vyjíti na pole, jest kázati čtenie; ve vsi přebývati, jest vieru Kristovu zvěstovati. Pohané ve vsech přebývají, neb daleko jsú od města božieho.

Také muož býti to hlas cierkve svaté z pohanóv: Příď, zmilelý mój! Jako by řekla: Já věřím, že již skrze vstúpenie, své přijaté člověčenstvie na nebesa pozdvihl; ale proto příď, mě božskú velebností a přítomností svú často navštěvuje. Vynděme na pole: t. kažme vieru tvého vtělenie všemu světu; přebývajme ve vsech: t. také hlúpým a sprostným vieru tvú zvěstujme. Dobře die „přebývati,“ ne málo pobyti: t. dokudž z pohanóv a z jiných nevěrných neučiníme lidu tvého.

Ráno vstaňme do vinice.

Ráno slove ukázanie nové milosti, když t. pominuly sú temnosti nevěry pohanské, a čtenie počalo po všem světě svietiti a kázáno býti.

Vizme, zkvetla-li jest vinice, zrodili-li sú květové ovoce.

Vizme, zkvetla-li jest vinice: t. ohledajme cierkev, již-li jest počátek viery přijala; již-li květové ovoce učinili: t. již-li ti, jenž sú v Krista uvěřili, již-li jsú hotovi k dobrým skutkóm. Tehdy vinice, cierkev svatá, kvietie vydává, když prvé lidé vieru přijímají; ale to kvietie ovoce přinášie, když již z té viery a z lásky dobré skutky činie, aby viera bez skutkóv nebyla mrtva. Jakož die svatý Jakub: Viera bez skutkóv mrtvá jest.

Zkvetla-li sú jablka zrnatá.

Jablko zrnaté má kuoru červenú, Kristovo krve prolitie neb jeho úduov znamená. Protož die: Zkvetla-li sú jablka zrnatá: t. již-li ti, kteříž u vieře a v skutciech jsú dokonalí, také-li jsú pro Krista hotovi svú krev vyliti a pro něho trpěti a jeho ve všem následovati. Jablka zrnatá byli jsú ti, jimžto řekl svatý Pavel: Vám dáno jest netoliko abyste v Krista věřili, ale abyste pro něho také i trpěli.

Tamť dám tobě prsy své.

Prsy cierkve svaté jsú doktorové, jenž věřície najprvé svým naučením krmie. Jako by řekla: Když na pole vyjdeme, t. mezi pohany neb mezi sprostné lidi, tuť já tobě, choti mój! dám prsy své, t. zvláštnie tobě skrze doktory svaté syny roditi budu.

Mandragory vydaly sú vóni svú v branách našich.

Mandragora jest kořen lékařský, a má podobenstvie jako tělo člověčie. Ovoce neb jablka jeho jsú velmi rozkošné vuoně, ku podobenství jsú jako jablko plané. Ten kořen jest lékařský k mnohým věcem. Ty mandragory daly sú vóni v branách našich. Brány cierkve svaté jsú apoštolé a jich náměstkové; neb žádný do města cierkve svaté nevejde, jedné skrze ně bude vodú křtu svatého obnoven a v jich bude naučení potvrzen. O těch branách pravieše David, řka: Milujeť hospodin brány Sionské nade všechna stanoviště Jakobovy. Vuoně mandragor znamená ctnosti. Protož v branách cierkve svaté mandragory vydaly sú vóni svú, když apoštolé neb jich náměstkové pověsť dobrého domněnie neb dobrého životu a vóni dobrých ctností daleko a široce na všechny strany rozlévali sú: jako byla vóně Marie Magdaleny, kteráž podnes a až do dne súdného po všem světě voněti bude. Protož i zuove choť choti svého, aby sstúpil do vinice své, že již jmeno jeho dalece a široce skrze apoštoly a jich věrné náměstky zvěstováno jest, a skrze kázanie jich hlas, jako die David, po všem světě slyšien jest.

Všecka jablka, nová i stará, zmilelý mój! schovala sem tobě.

Znala to cierkev svatá, že všechno, což jest v starém i v novém zákoně položeno, skrze žádného, než skrze Krista, (nemóž) naplněno býti. Protož die: že všecka jablka, nová i stará, t. všecka zaslíbenie i přikázanie nového i starého zákona, tobě připíši, mój zmilelý! Jako by řekla: Tebe čakám, aby to skrze tě naplněno bylo v novém zákoně, co psáno jest v starém. Protož vise na kříži, když okusil octa, řekl: Dokonánoť jest! A po svém vzkřiešení řekl učedlníkóm svým: Musí sě naplniti všecko, což psáno jest v zákoně a v prorociech a v žalmiech o mně.

Také mohú jablka znamenati svaté v starém i v novém zákonu. Jakož die: Schovala sem tobě, t. já choti tvá, nová i stará jablka: t. lidi spravedlivé, jenž sú předešli v starém zákoně, neb ještě mají býti v novém, tobě sem schovala, zmilelému svému, t. aby skrze tě odplatu za svú práci přijeli. Neb nižádný svatý do královstvie nebeského vjíti nemohl, jedné skrze Krista; neb on najprvní do nebe vstúpiv, potomním údóm svým královstvie nebeské otevřel.

Kapitola osmá.

Kto mi tě dá, bratra mého, jenž sse prsy matky mé?

Hlas tento jest cierkve židovské před narozením Kristovým, kteráž žádajíci vtělenie Kristova, die: Kto mi tě dá, bratra mého? Jako by řekla: Ty nynie jsi v luonu otce svého nebeského: kto mi to dá, aby byl člověkem, a tak jsa účastník mého přirozenie, slul bratrem mým? Jakož sě jest potom sám nazval, řka: Zvěstujte bratřím mým!

Jenž sse prsy matky mé: t. jenž všechno na sobě naplňuje, což přislušie na lidské přirozenie, kromě hřiecha. Skrze máteř sboru židovského tuto sě rozomie přirozenie člověčie, z něhož také i židovstvo pošlo.

Abych nalezla tě samého vně, a políbila.

Abych nalezla tě vně, t. abych tě člověkem učiněného zevně viděla. Neb jako vnitř a skryt bieše buoh, když sě tajil u otce svého; ale vně nalezen jest, když člověkem učiněn jest, a krása všeho tvoru pro nás mrzký učiněn jest, a nesmierný chtěl obsežen býti. Abych tě políbila. Jako by řekla: Zev mi sě, ať bych tě zevně viděla, jehož toliko nynie políbením viery znám. Jakož prvé řečeno jest na počátku těchto knih, řkúci: Polib mě políbením úst svých: t. sám v své osobě přiď, a již mi sě ukaž svú přítomností, kterýž mnoho mi sě ukazoval skrze proroky.

A již nižádný aby mnú nezhřzel.

Cierkev židovská jako pohrziena bieše dřieve, než jest přišel Kristus; neb zákonnými obětmi jsúc obtiežena, podobenstvím, ale ne v pravdě jest Krista znala. Ale když sě Kristus v těle zevil, a přítomnú milostí svú vešken svět osvietil, již nižádný nepohrzie první cierkví, ana jest brž hrozná nepřátelóm, a jako zástup vojenský zřiezená. Neb potom po všem světě Krista jest kázala, a panovánie světské jemu jest podmanila. Nediv sě tomu, že již tuto cierkev židovskú, jenž slove synagoga, cierkví svatú neb chotí nazývá: neb jedna jest choť Kristova, i před jeho narozením i potom.

Pochopím tě, a povedu tě do domu matky své, a do pokojíka rodice své.

Pochopím tě, o zmilelý! t. skrze vieru a lásku budu sě tebe přidržeti, a tak tě uvedu do domu matky, t. do té cierkve, kteráž v nebesiech jest. O niež die svatý Pavel: Onen Jeruzalém, jenž nahoře jest, svobodný jest, jenž jest matka naše. Dovedu tě, die, do domu matky své: t. budu tebe následovati, až i dokonáš vtělenie, narozenie, umučenie své, a až potom i na nebesa vstúpíš. Nebo když na nebe vstupoval, učedlníci jeho očima svýma tam ho provodili, když sú po něm do nebes hleděli, až jim anglé řekli: Mužie Galilejští! co stojíte, hlediece do nebes?

Tu mě učiti budeš.

To móž k tomu obráceno býti, kdež die: Abych nalezla tě vně samého. Jako by řekla: Když tě vně naleznu, t. když vtěleného tě a narozeného uzřím, tu mě budeš učiti, t. ke všem otázkám mým mně odpoviedati. Neb častokrát, když sú ho učedlníci chtievali otázati, on jim prvé odpověděl.

Také muož k tomu býti přivedeno, kdež die: Povedu tě do domu matky své, a tu mě budeš učiti. Jako by řekla: Když na nebe vzat budeš, a mě po sobě vtáhneš, tu mě učiti budeš, t. v známosť každé pravdy uvedeš, ješto jest nepodobno v tomto životě toho dojíti kterému člověku. Toť jest, ješto řekl Kristus učedlníkóm svým: Přijdeť hodina, když již ne v přísloviech budu mluviti vám, ale zevně o otci mém zvěstuji vám. Tu mě učiti budeš: t. se i otce svého, i božstvie všie svaté Trojice mně zevně tváří v tvář ukážeš.

A dám tobě nápoj z vína dělaného.

Skrze víno horlivá láska a milovánie sě znamená. Dám tobě nápoj z vína: t. ukážiť, kterakú horlivú milostí tě miluji. A to víno nebude sprostné, ale dělané z dobrých skutkóv a z ctností. Neb, jako die svatý Řehoř, milovánie božie nikdy neprázdní, jest-li v člověku dělá veliké věci; pakli přestane dělati, tehdyť nenie milosť božie. Protož víno dělané slove láska s skutky. Jakož die Kristus: Ač kto miluje mě, řeč mú zachová. Neb ukázanie pravého milovánie jest skutku ukázanie.

A mest zrnatých jablek mých.

Jablko zrnaté slove, jenž v jedné kuoře mnoho zrn zavierá, a má kuoru červenú; protož nese podobenstvie umučenie pána Ježíše. Mest jablek zrnatých znamená milovánie mučedlníkóv svatých, kteříž sú Krista tak velice milovali, že sú pro něho i umřieti nepochybovali. A znamenitě menuje mest, ne které jiné pitie: neb mest najvrúčejší jest, tak že velikým vřením svým každú nečistotu a hnis z sebe vymietá. I dá cierkev svatá Kristovi choti svému mest z jablek zrnatých svých: t. ukáže v umučení svatých mučedlníkóv, kterakúť jeho

milostí miluje, že nižádné nečistotě zlého pomyšlenie nedá v sobě ostati.

Levice jeho pod hlavú mú, a pravice jeho objímati bude mě.

Tento verš druhé položen jest. Skrze levici, jakož die S. Řehoř, znamená sě všechno štěstie tohoto života; ale pravice budúcie blahoslavenstvie znamená. Protož cierkev svatá levici chotě svého pod hlavú má, a pravice jeho ji objímá: neb všecko libé tohoto světa sobě za nic neváží a vším pohrdá, a k samým věčným a nebeským (věcem) sě táhne, když jedno od samých nebeských věcí žádá objímána a kochána býti.

Zaklínám vás, dcery Jeruzalémské! abyste nebudily ani procítiti kázaly zmilelé mé, dokadž by sama chtěla.

Má cierkev svatá některé lidi v sobě, kteříž křtem Kristovým sú obnoveni, a toliko jmenem slovú křesťané, ale obyčejem a životem světu slúžie, a cierkev svatú nepokojem a búřkú vždy zamucovati hledají. Takové choť dcerami Jeruzalémskými nazývá, pro milosť svatosti jeho, kteréž od cierkve svaté berú, ač pak sě životem jie protivie. Ty choť zaklíná, t. přikazuje jim, aby nebudily zmilelé jeho, tociž v bohomyslném životě jie nepřekážely, a ku práci světské jie nenutily, dokud by sama chtěla: tociž dokud by službu boží v chvalách, v pění, v modlitbách nedokonala, a potom ku práci světa úžitečně jíti chtěla.

Která jest tato, jenžto vstupuje z púště, rozkoši jsúc plna, zpolehši na milém svém?

Hlas tento jest cierkve židovské, jenž sě diví cierkvi pohanské, řkúc: Která jest tato, t. kterak jest velikého zaslúženie, jenž vstupuje z púště. Neb cierkev z pohanóv byla jest pustá od milosti božské a od pravdy a od známosti jeho, pro své modloslúženie; ale potom vstupováše jako po stupniech z jedné ctnosti do druhé, a to z púště bludu a nevěry, v nichžto za dlúhý čas jako na púšti přebývala, jsúc plná rozkoši, t. viery a dobrých ctností; zpolehši na svého milého,

t. doufánie majíci v samém Kristovi, a tak všecky dobré skutky své jeho milosti připisujíci; neb vie a zná, že sama od sebe nic dobrého učiniti nemóž. Protož s svatým Pavlem die: Milostí boží jsem, to což jsem. *)

Jiní textové mají: Zpolehši na milém mém. Neb jest mněla cierkev židovská, by jedné ona sama měla známosť božskú, a všichni pohané by tak v své nevěře měli ostati.

Pod stromem jabloňovým vzbudil sem tě.

Strom jabloňový kříž neb umučenie Kristovo znamenává, pod nímž cierkev židovská od smrti prvorozeného hřiechu vzkřiešena jest, a moci ďábelské zbavena. Všechno pokolenie lidské pod jabloní v smrť upadlo, když první člověk z jabloni zapověděné jedl; ale pod jabloní kříže vzbuzen, když jest Kristus za ně umřel.

Tu porušena jest mátě tvá, tu poškvrněna jest rodična tvá.

Mátě lidského pokolenie jest přirozenie člověčie, kteréžto před hřiechem bylo neporušitedlné, netrpělivé, nesmrtedlné. Ale když potom upadlo v neposlušenstvie, ty všechny biedy sú na ně přišly. Také mátě toho pokolenie lidského byla jest Eva, kteráž pod jabloní dřeva zapověděného chytrostí ďábelskú porušena jest; kterážto byla neposkvrněna, žádným hřiechem, ani bolestí, potom na sobě čila chlipnosť žádosti těla, a potom trpěla i bolesti.

Také mátě a rodična sboru židovského jsú věčší a mocnější a duostojnější z lidu židovského: jako sú byli kněžie, mistři a zákonníci, jenž sú Krista Pilátovi vydali. Kteříž sú jiný lid obecný jako mátě a rodična zpravovati, učiti, krmiti zákonem božím, a vésti k dobrému měli, ani jej pak navedli k vraždě, aby nestydatě volali, řkúce: Ukřižuj, ukřižuj! Ta mátě toho lidu židovského pod jabloní kříže porušena jest a poškvrněna, když jest sě i své syny potomnie v ukrutné zlořečenstvie poddala, řkúci: Krev jeho na nás i na naše děti! Neb sú i oni pod dřevem kříže stáli: ne s věrú a s náboženstvím, ale ukrutné pomsty na se i na své děti čakajíce.

---

*) Rkp. Milost božíe sem to což sem.

Polož mě jako pečeť na srdce své, jako pečeť na rámě své.

Jako by řekl choť: Že sem pod stromem jabloňovým tě vzkřiesil, t. umučením mého kříže tě sem vykúpil, protož polož mě jako znamenie na srdce své, t. měj mě vždycky v své paměti, a nezapomínaj, kterak sem mnoho pro tvé spasenie a vykúpenie trpěl. Polož mě jako znamenie, ješto sobě lidé kladú, když chtie pilně co na paměti mieti, aby na to zhlednúce, to sobě na paměť přivedli: tak my dobroděnstvie jeho sobě na své srdce položme, abychom vždy na ně hlediece pamatovali, a za to jemu česť, chválu a dieky činili. Polož mě také jako znamenie na rámě své, skrze dobré a hodné skutky: abychom jeho vždy pamatujíce, právě veň věřiece, tu vieru dobrými skutky ozdobovali. Jest-li že to učiníme, on také nás sobě na znamenie položí, ať by na nás vždycky pomněl; jakož die skrze proroka: Ale jáť nikdy nezapomenu tebe. A jinde die: V ten den přijmu já tě, Zorobabeli, sluho muoj! a položím tě jako znamenie před tváří mú. Pakli my dobroděnstvie jeho zapomenemy a z nich jemu nebudemy dieky vzdávati, on také nás zapomene, a dieť o nás, jako řekl o zlém králi Jekoniášovi: Bude-liť Jekoniáš prsten na pravé ruce mé, odtud strhnu jej a dám jej v ruku nepřátel jeho.

Neb silná jest jako smrť milosť, tvrdé jako peklo milovánie.

Milovánie Kristovo silné jest jako smrť; neb jako smrť duši od těla lúčí, všechny věci v tomto světě ostudí, tak milovánie Kristovo, kohož právě navštieví, všeho tomuto světu umoří, a všechny věci světu milé jemu ostudí, tak že bude světu mrtev, a jedné samému Kristovi živ. Týž rozum jest, kdež die: Tvrdé jako peklo milovánie. Jakož peklo, kteréž jednú přijme, viec nepustí, ale vždy drží, tak pravé milovánie Kristovo, kohož jednú zachopí právě, nikdy potom nepustí. Jakož die svatý Pavel: Kto nás odlúčí od lásky božie? zdali zamúcenie, zdali úzkosť, zdali hlad, zdali meč? Také milovánie to, kterýmž nás Kristus miloval, bylo jest silné jako smrť; neb nás tak velmi miloval, že jsa nesmrtedlný, pro nás

chtěl smrť přijieti. Také bylo tvrdé jako peklo milovánie jeho: jakož peklo neumie sě slitovati neb od muk přestati, tak milovánie Kristovo nemohlo od milosrdenstvie přestati, aneb kterým ukrutenstvím neb protivenstvím zahnáno býti od milovánie pokolenie lidského.

Lampy jeho, lampy ohně a plamenóv.

Lampy jsú srdce svatých, v nichžto jako v lampách světlo, tak v nich milovánie Kristovo přebývá. Ta srdce jsú lampy ohně, neb vnitř hořie skrze milovánie. Jsú také lampy plamenóv: neb zevnitř svietie blížním skrze dobré skutky. Neb tak velí Kristus: Tak svěť světlo vaše před lidmi, ať by viděli skutky vaše dobré.

Vody mnohé nemohly sú uhasiti lásky, ani řeky zatopie ji.

Vody a řeky jsú násilné hruozy protivníkóv, neb jich lahodné pochlebenstvie, jimižto svaté od milovánie božieho odlúčiti hledají. O těch vodách die Kristus ve čtení o muži múdrém, jenž jest dóm lásky vzdělal na pevnú skálu: Přišli sú potokové, dýmali sú větrové, a řítili sú sě na dóm ten, a nepadl jest! Vody mnohé nemohly sú uhasiti lásky: neb nižádný zámutek, žádná úzkosť, žádné protivenstvie nebude moci svatých od milovánie božieho odlúčiti.

Dá-li člověk vešken statek domu svého za milovánie, jako ničímž povzhrdá jím.

Tento verš nepotřebuje výkladu; neb to každý múdrý vie, že všeho světa sbožie i bohatstvie proti pravému Kristovu milování nic nejsú. Čteme o mnohých svatých, že sú pro lásku Kristovu všechno, což sú měli, opustili; avšak když sú to k milování Kristovu přirovnali, za nic sú sobě toho neváželi. Jako svatý Pavel, když byl netolik sbožie světské, ale také i otcovská ustavenie pro Krista opustil, řekl: Ty všechny věci měl sem za lajna, abych Krista získal, t. abych jeho lásky dosáhl.

Sestra naše malitká jest a prsí nemá; co učiníme sestře našie v den, když namluvena má býti?

Hlas choti Krista, jenž mluví k cierkvi židovské o cierkvi pohanské, řka: Sestra naše, t. cierkev má z pohanóv, malitká jest v počtu věrných, a prsí nemá, t. doktoróv svatých, kteříž by mléko uměnie majíce, jiné krmili. Neb za apoštolóv, a ještě potom dlúhý čas, cierkev svatá mdlá jest byla proti protivníkóm svým. Co učiníme sestře našie, t. cierkvi z pohanóv, v den, když namluvena má býti? t. v den súdný, když bude mieti angelóm přitovařišena býti, t. nebude-li počet její dokonalý. Jinak: Malitká byla jest cierkev najprvé, a prsí neměla: neb ještě kázaním svým bohu synóv duchovních nerodila. Protož jako rady cierkve židovské požívaje, die: Co učiníme sestře našie v den zasnúbenie jejieho? Den zasnúbenie neb namlúvánie jest, když Kristus vnitř tajně vdechne, neb zevnitř skrze kázanie zevné napomíná duši člověka věrného. Jako by řekl: Když skrze apoštoly své budu sobě snúbiti cierkev z pohanóv, co učiníme, t. kterak jie přikázanie nebeské poručíme? hned-li za mladu jie všecka svá přikázanie oznámíme, čili až starší bude, věčšie a dokonalejšie tajnosti nebeských věcí jie zevíme? Neb bóh v mieru a vedlé pochopnosti přirozenie lidského měří slovo kázanie svého. Ale cierkev židovská nic k tomu nedie, protož on sám odpoviedá, řka:

Jest-li zeď, vzdělajme na ni výkuše střiebrné; jsú-liť dvéře, spojme je prkny cedrovými.

Jest(-li) sestra naše zeď, vzdělajme na tu zeď, t. na cierkev z pohanóv, výkuše neb střielnice střiebrné. Jako by chtěl řéci: Kdyžť počnú apoštolé moji kázati cierkvi z pohanóv, budú-li tací posluchači, kteříž by pro stálosť viery své mohli slúti zeď, vzdělajme na takovú zeď výkuše neb arkéře střiebrné: t. přidajme jim výmluvnosť písma svatého. Jakož die David: Výmluvnosť božie, výmluvnosť čistá, střiebro ohněm zkušené. Pakliť takoví budú posluchači, ješto by sě nepřátelóm svým ne tak silně mohli jako zeď postaviti, ani šípy ďábelské, t. pokušenie jeho od sebe otehnati, ale jsú jako dvéře, jenž sprostné věci kážiece, některé sprostné u vieru cierkve svaté

uvodie, jako jsú kněžie menšieho úřadu, ješto křtem a jinými svátostmi lidi k spasení přivodie, spojme je prkny cedrovými: t. předložme jim na příklad životy otcóv svatých starých, jenž jsú jako dřievie cedrové trvavé, tak skutkové jich, a jako prkna široká, tak oni v umění a v milování roztaženi sú. Jakož die David: Cestú přikázaní tvých běžal sem, když's rozšířil srdce mé. Protož těmi cedrovými dckami, t. příklady svatých, spojme ty dvéře, abychom jich životy k následování přivodiece, jiné jako dveřmi u vieru cierkve svaté přivodili.

Já zeď, a prsy mé jako věže.

Hlas cierkve svaté, kterážto když uslyšala, ano choť její o jejiem spasení rozmlúvá a jako radu béře, ona vesele k tomu odpoviedá, řkúc: Já zeď jsem, neb na pevnú skálu založena jsem, a jako vápnem božským milováním spojena a utvrzena. Já zeď jsem z živého a výborného kamenie: t. z svatých lidí vzdělána jsem. A prsy mé jsú jako věže: t. takové mám v sobě, jenž životem i naučením jiné jako prsmi krmiti mohú, a svú snažností jiné ohražovati jako zeď, a brániti jako věže. Neb jako věže zeď převyšuje, tak doktorové světí naučením i životem jiný obecný lid přesahají. Ale toho nemám svým zaslúžením, aniž já sobě toho připisuji, ale milosti a daróm chotě mého. Protož die:

Jakž učiněna sem před ním, jako mír nalezši.

Jako by řekla: Jakž kolivěk on krev svú pro mě vylil, a ukojiv boha otce svého a shladiv nepřiezni, kteréž biechu mezi bohem a člověkem, a mně nebeské věci upokojil. Jakž sem ten mír neb pokoj nalezla, hned sem počala býti zeď, a prsy mé jako věže: t. hned sem počala tu zeď dělati z živého kamenie, a měla sem v sobě silné obrance jako věže. A ihned také byla sem:

Vinice má byla jest pokojnému, kterážto má národy.

Pokojnému Kristovi, jenž jest pokoj náš, neb skrze něho upokojeny sú všecky věci, i nebeské i zemské. Protož ho prorok nazývá knieže pokoje. V jehož podobenství předšel jest Šalomún, jenž sě vykládá „pokojný," kterýž složil tyto kniežky.

Toho pravého Šalomúna, t. Krista pokojného, jest ta vinice, t. cierkev svatá, kteráž má národy neb lidi. Tiem ukazuje, že mluví o té cierkvi z pohanóv, kteráž jest ze mnoho lidí a národóv sebrána; ale cierkev židovská toliko z jednoho lidu byla vyvolena.

Dal jest ji strážným.

Strážní té vinice, t. cierkve svaté, jsú prorokové, apoštolé a jich náměstkové, neb také angelské moci, kteříž od nápadu zlého pokušenie a ďábelské chytrosti ji ostřiehají a bránie.

Muž přinosí za póžitek její tisiece střiebrných.

Muže nazývá silné a statečné v ctnostech: neb muž slove od ctnosti po latinsku. Úžitek cierkve svaté jest odplata nebeská, pro nižto cierkev svatá zde v tomto životě ustavičně pracuje. Tisíce střiebrných, kteréžto muž přinosí za úžitek její, znamená to všecko, což muože člověk na tomto světě mieti. Protož muž, t. člověk dokonalého života, za úžitek té vinice, t. pro odplatu, kterúž má vzieti cierkev svatá, přinosí tisíce střiebrných, t. dá to všecko, což má, aby jie mohl dosáhnúti, t. té odplaty nebeské: jako sú světí činili, jenž sú své vlastnie opustili a chudým rozdali, a v dobrovolné chudobě Kristovi slúžili. Toť jest to podobenstvie, kteréž pověděl jest Kristus ve čtení svém, řka: Podobno jest královstvie nebeské pokladu skrytému v roli, kterýžto když nalezne člověk, skryje, a pro radosť jeho jde a prodá všecky věci, kteréž má, a kúpí roli tu.

Vinice má přede mnú jest.

Hlas Kristóv. Jako by řekl: Ty pravíš, že sem vinici svú dal strážným: a zdali nevieš, že vinice má přede mnú jest vždycky? Neb ač sem koli ji strážným poručil, avšak já najvěčší o nie péči mám, nebť jsem s ní až do skončení světa.

Tisíce tvých pokojní, a dvě stě těm, jenž ostřiehají ovoce jejieho.

Tisíce, doslyš střiebrných, kteréžto dá muž za úžitek té vinice, jsú pokojní tvoji. Jako by řekl choť: O duše věrná! neroď pečovati za odplatu královstvie věčného, za něž si

všechno v tomto světě opustila. Neb tisíce střiebrných pokojní tvoji jsú: t. zachována jest tobě jistá odplata, a pravý úžitek z té vinice vezmeš. A dvě stě střiebrných, doslyš: jsú těm, jenž ostřiehají úžitka jejieho. Dvě stě střiebrných znamená ty, kteříž v učení i v skutciech dokonalí jsú, a kteříž v ctnostech a v dobrém životě sami sebe od hřiechóv ostřiehají, a kázaním svým jiné obracují. Takovým dvě stě střiebrných jsú pokojní jich: t. dvojnásobnie odplata čaká jich v nebesiech. Jakož die svatý Pavel: Kněžie, jenž dobře zpravují, dvojí cti hodni jsú. A Daniel prorok die: A kteříž k spravedlnosti přivodie mnohé, stkvieti sě budú jako hvězdy na věčné věky.

Ty ješto bydlíš v zahradách přietele svého, ožidají tebe, kaž mi slyšeti hlas svuoj.

Tento hlas Kristóv, jímž namlúvá choť svú, cierkev svatú, řka: O, choti, jenž přebýváš v zahradách, t. kteráž jsi pilna v zplození ctností. Neb zahrada Krista chotě jest cierkev svatá, jižto, jakož často již povědieno jest, slibuje navštieviti. Ta choť jeho v zahradách přebývá: neb sě v ctnostech a v dobrých skutciech jako v zahradě ustavičně obierá. Kaž mi slyšeti hlas svój: t. kaž, kterýmž móžeš, čtenie a přikázanie zákona mého, i zaslíbenie královstvie nebeského jim zvěstuj. Neb to mi jest utěšeno a veselo, abych tak slyšal hlas tvój: t. abych slyšal, a ty slova věčného života kážeš. Neb i přietelé, t. angelé světí, pozorují neb poslúchají neb slyšeti žádají hlasu tvého, a v něm sě kochají, kteréž sem tobě přátely vzdělal skrze prolitie krve své, kteréž sem také pomocníky a strážné proti zlým duchóm ustanovil. Také přietelé, t. duše spravedlivých, pozorují tebe, kteréž sem z tvého sboru k sobě vzal do nebes; neb sě i oni radují z tvého kázanie, a z spasení bratří tvých.

Ale choť odpoviedá milému svému, řkúc:

Utec, zmilelý mój! přirovnaj sě k srně a k kolúchovi jeleniemu na horách voňavosti.

Divná je to odpověď! volá Kristus choť svú k kázaní, aby on slyšal hlas její, a ona pak velí choti svému, aby utekl. Ale divná jsú tajemstvie božská, kteráž jest skryl v řečech

svých. Neb jakož prvé choť mluvila o jeho narození, řkúci: Kto mi tě dá, bratra mého, jenž by ssál prsy mateře mé? potom mluvila jest o jeho umučení, řkúc: Pod stromem jabloňovým vzkřiesil neb vzbudil sem tě: již túto řečí napomíná choti svého k jeho na nebe vstúpení, řkúc: Utec, zmilelý mój! t. skrze vstúpenie své vrať sě k otci svému. Jako by řekla: Velíš mi kázati, chceš hlas mój slyšeti: utec zmilelý mój! t. když's naplnil tajemstvie vtělenie a umučenie svého, již sě navrať do nebes, ať bych tebe již ne jakožto člověka, ale jako pravého boha následovala. Tehdy uslyšíš hlas mój; neb potom svobodnějí tě všemu světu budu zvěstovati. Toť jest, ješto řekl Kristus učedlníkóm svým: Potřebieť jest vám, ať bych já odšel. Veliké potřebie bylo učedlníkóm i všie cierkvi svaté, aby Kristus odšel a přítomnosť svú odjal; neb dokavad sú ho přítomného měli a tělesného, nemohli sú ho duchovně milovati; nemohli sú toho, jehož sú člověkem viděli, jako boha nevidomého mysliti a všudy přítomného. Ale když jest již na nebesa vstúpil, tepruv počala jest jej cierkev svatá duchovně milovati, a jako pravého boha věřiti a kázati. A to jest, ježto die S. Pavel: Jest-li že sme znali Krista vedlé těla, ale již neznáme, t. toliko jako člověka, ale jako boha. Protož zmilelý mój! chceš-li, ať bych tě kázala, pravého boha a člověka, utec odsovad do nebes, a jenž si byl sstihnutý podlé člověčenstvie, buď již nesstihnutý podlé božstvie: ale však mne v tomto životě navštěvováním své milosti neopúštěj.

Proto že die: Přirovnaj sě k srnkovi a k kolúchovi jeleniemu, jenž jsú zvieřata divoká a varují sě obecenstvie lidského, avšak na horách často vidieni bývaji: tak i ty, mój choti! po tvém vstúpení, ačkoli nevidomý jsi, však mě rač dary tvé milosti často navštěvovati, ať bych tě mohla vnitř v duchu vídati. A to na horách voňavosti, jenž jsú svatí života povýšeného, k nebi pozdviženi vóní, pověstmi dobrých ctností. O nichž die svatý Pavel: Naše obcovánie v nebesiech jest. A jinde die: Kristova dobrá vóně jsme. Amen.

O poznání cěsty pravé k spasení.*)

Slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své: slyš uchem, viz rozumem a přichyl volí ucho své pilně, aby slyšiec rozuměla, rozumějíc toho, co bude psáno, pilna byla, a jsúc pilna, aby naplnila, naplniec odplatu věčnú vzala, a s chotem svým Ježíšem, pravým bohem a pravým člověkem, přěbývala, jenž jest panenstvie zvelebil nad jiné stavy, ráčiv sě z čisté panny uroditi a panicem čistým býti, aby nám i panicstva i panenstvie potvrdil a nad jiné stavy zvelebil a povýšil. To slyš, dcerko! jenž si jemu panenstvie zaslíbila: slyš, dcerko! a přichyl ucho své a viz, žeť chci, aby poznala sě, vědúc k komu jsi podobná stvořena; druhé, aby poznala své svědomie; třětie, aby poznala nynějšieho života biedu; čtvrté, aby poznala zdejšieho přiebytka pokušenie; páté, aby poznala tři nepřietele; šesté, aby právě sě kála; sedmé, aby dóstojenstvie duše vážila; osmé, aby k budúciemu súdu pilně hleděla; deváté, aby život věčný vážila; desáté, aby pána boha nade všechny věci najviece milovala. A v tom toto písemce konečně chci zavřieti.

Kapitula prvnie.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, žeť sem řekl najprvé, aby sě poznala, vědúc k komu jsi podobná stvo-

*) Z rukopisu na papíře ve fol. z roku 1414 v bibliotéce musejní v Praze (2 D, 18).

řena. Nebuď jako ti, jenž mnohé věci umějí, a sami sebe neznají; na jiné lidi hledie, a sami na sě nepomnie. Ty od sebe počni, aby snad sebe neznajíc, jiné věci daremnie chtěla znáti. Ty poznaj sě, neb čím viece sě poznáš, tiem viece boha poznáš; a čím viece boha poznáš, tiem viece k němu přistúpíš, a viece milovati budeš; a čím viece milovati ho budeš, tiem viece on tě zasě bude milovati. Slyšiž, dcerko! viz, a přichyl ucho své, a poznaj sě, že jsi člověk, a tak že máš tělo a duši. Tělo slove člověk zevnitřní, duše člověk vnitřní; tělo tiehne k hřiechu, a dušě k ctnosti. Dušě má tři věci v sobě, jimiž na boha pomní, jeho zná a žádá: prvá věc paměť, druhá rozum, třětie vóle: pamětí na boha vzpomíná, rozumem k němu hledí, a volí sě ho drží neb chápá Když ty tři věci v duši své poznáš, tehdy shledáš, že's jiná stvořenie nerozumná přěsáhla a k bohu duší podobná jsi stvořena, tak že jakož bóh jeden duch jest tři osoby, to věz otec, syn, svatý duch, tak duše tvá jest jeden duch, a tři tyto věci: paměť, rozum a vóle; a jakož otec nenie syn, ani duch svatý, též rozum nenie paměť, ani vóle; a tak jakož syn, ani duch svatý nic nevolí, než což otec volí, též tvá paměť a vóle nic nemá přijieti, než což rozum ukáže. A když sě ty tři věci v duši tak sjednají, tehdy držie v ní obraz a podobenstvie svaté Trojice, jenž jest tě podobnu k sobě stvořila, a to mocně, múdře a dobrovolně. Pomniž na moc otcě boha, jemuž zvláště přislušie pro lidi moc, aby nemněli, by proto, že jest otcem, byl ne tak mocný, jako syn; pomni na múdrosť syna božieho, jemuž přislušie zvláště múdrosť, aby nemněli lidé, by proto, že jest synem, nebyl tak múdrý, jako otec; pomni na dobrovolnosť ducha svatého, jemuž zvláště přislušie dobrovolnosť, neb dobrotivosť, aby nemněli lidé, proto že jest duchem, by nebyl tak milostivý, jako otec a syn. A z toho zběřeš, že rovné jsú tři osoby v božství, v moci, v múdrosti i v dobrotě. A ty tři osoby stvořily sú každé stvořenie, a zvláště člověka učinily k sobě podobného; a dal mu otec moc, aby mocně stál proti zlosti, a syn múdrosť, aby uměl sě vystřieci od zlosti, a duch svatý vóli svobodnú, aby nevolil zlosti. A když ty tři věci člověk zachová, tak sě znaje, tehdy drží obraz a podobenstvie svaté Trojice, k níž jest vnitřním člověkem, mezi

všemi věcmi stvořenými, najviece podoben; a v tom člověku vnitřniem Trojice svatá přebývá milostí, když pamětí, rozumem a volí najviece po ní tiehne. Protož ty pomni, že tě bóh stvořil k sobě podobnu, rozuměj, že on jest všeho světa stvořitel, a tak sě jemu samému klaněj, a žeť on jest najlepšie dobré, protož jeho najviece miluj. Když na boha vzpomeneš, nepojdeš daleko, v sobě ho nalezneš, a v něm sě pokocháš, jakož on ráčí pojčiti, a srozumieš, že bóh v sobě jest neosažený rozumem, neb on jest prvý i poslední, počátek i konec všech věcí: počátek nepočatý, ale od něhož sě všechny jiné věci počínají; a konec neskonalý, ale v němž sě všechny jiné věci konají. A tiem srozumieš, že nenie rozumem osažený, že on všechny věci osáhá a osáhl jest, a jeho nižádná, neb on jest nesmierný. Pomni také, že on, jsa věčný, stvořil jest angely i jiné věci; a tak v angeléch jest žádúcí, neb oni žádostivě v něho rozumem hledie; v svatých jest utěšený, neb oni ustavičně v něm sě radují; v stvořených věcech jest divný, neb všecky věci stvořil jest, a činí mocně a zpravuje múdřě, a rozdává všem věcem potřěbu milostivě; v lidech jest milovný, neb jest jich bóh, a oni jsú jeho lid, on v nich přěbývá jako v chrámu, a oni jsú jeho chrám. Nižádným nepohrzie, neb ktož kolivěk ho v paměti má, kto ho zná rozumem a miluje, s tiem jest milostí; a má ho každý milovati, neb on prvé miluje nás, a učinil jest každého k sobě podobného. On svatý, proto že znaje všecky věci, nemóž býti hřiechem zprzněný, a činí lidi svaté, že dal jest jim rozum, a pak zachovává je od zlosti konečně. A tak slove člověk svatý neb angel svatý, když maje rozum od boha daný, zachovává sě od zlosti, a zvláště od přivolenie k hřiechu. Protož ty poznajíci sě, že's tak od boha svatého stvořena, buď svata, nebť on toho žádá, řka: Světí buďte, nebť já svatý jsem pán bóh váš! buď svata: zachovaj sě od smrtedlného hřiecha, a od všednieho, jakož dále móžeš, a bude v tobě a s tebú bóh přěbývati. Znamenaj, kterak slavné stvořenie jsi, k bohu podobné, jemu velmě milé. Patři, aby nic zlého s přivolením v srdce nevpustila s libostí; patři co vypustíš z úst v řeči, aby nebylo nic marného. Každý den znamenaj pilně, kterak's podobna k bohu, aby podobenstvie nezšeřadila hřiechem smrtedlným. Viz prospěch svój v dobrém,

a raduj sě; spatři nedostatek, a pokoř sě. Pomni, co jsi, odkud jsi, a kam pojdeš: co? že božie, rozumné, slavné a krásné v duši stvořenie; odkud jsi? že od boba pošlý; a kam pojdeš? že k bohu v radosť věčnú, ač jeho obrazu konečně hřiechem nepoškvrníš. Pomni, že učinil tě bóh věčnu, a v tobě chce věčně přěbývati: věčnu, to věz, nezhynulú, neb na věky nezhyneš; a aby nezhynúc byla v radosti věčné, dal jest bóh otec syna jediného, boha pravého, sobě rovného, a on syn dal sě sám za tě na smrť ohavnú a velmi ukrutnú, aby nezahynula na věky: on najlepší, najkrašší, najmúdřejší, najbohatější, a tak najoslavnější! Protož to pomni, a poznaj sě v duši, zda's ho kdy rozhněvala, a pokoř sě, a pros milosti u něho; a on tobě buď choť najmilejší, jemuž jsi svú vieru slíbila: tu drž, té jinam neobracuj, k němu nadějí tiehni, žeť jest odpustil, co's provinila, že tě od hřiechu smrtedlného zachová, ruky, to věz, moci své od tebe neodtrhne, a po smrti v život věčný přijme. Tak sě poznaj, že jsi podobna k bohu, aby pamatovala, boha znala a milovala, a tak s ním zde v milosti ustavičně přěbývala.

Kapitula druhá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, žeť hodné jest, aby poznala své svědomie. Věz, že nemóžeš hřiechóv konečně skrýti, neb musíš je všem lidem, angelóm i ďáblóm v súdný den oznámiti. Tu viz a přichyl uši své, že kam sě obrátíš, co's v duši, v svém svědomí položila, buď zlé neb dobré, svědomie chová tobě, dokud jsi živa, a vrátí tobě, když budeš mrtva. Neb ta jest každé duši položena úmluva, aby slib svój bohu držěla: činí-li zle, i hned přirazí sě svědomie; pakli činí dobřě, a v tom nepýchá duše, nekárá pravé svědomie; ale když zle činí člověk, svědomie jest při živém, a vleče sě po mrtvém. A tak kam sě člověk obrátí, vždy aneb chvála, aneb pohaněnie za ním jde; a tak člověk v domu svém, to věz, v duši své čeledi má protivníky: aj žaluje na něho svědomie, svědčí paměť, súdí ho rozum, rozkoš ukazuje, kterak má mučen býti, bázeň neb strach jest kat, a rozkoši jsú mu-

čenie; neb koliko jest měl člověk zlých a kterak velikých zlých rozkoší, tolik a tak velikých má mieti utrpení, jakož die písmo. To slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Slyš také a viz, že svědomie jest své poznánie, to věz, jímž sě člověk sám zná, jest-li vinen hřiechem, čili nenie, a umie roztíkati, jest-li hřiech, či nenie. A bývá blud v svědomí: prvé, když člověk nevie, má-li učiniti či nemá; u příkladě, když jest člověk nemocen, a velé jemu v postní den jiesti mléčné, a on vrtlá, nevěda, má-li to učiniti, aby neshřěšil, čili nemá. Druhé, blud bývá v svědomí z netbánie, jako když kto netbá sebe poznati, jest-li v hřiechu; a pakli tbá, ale nechce jiného otázati, neuměje sám sebe rozsúditi. Třětie, bývá blud z pýchy, když kto přieliš doufaje sobě nad jiné, i neučiní sobě poznánie v hřiechu svém. Čtvrté, bývá blud nezřiezené žádosti, jenž člověka odchyluje od dobré věci, které on žádá, a tak činí, že poblúdí. Páté, z přielišné bázni, jako když sě kto bojí toho, čehož *) sě nemá báti vedlé rozumu; jako činil-li by kto sobě svědomie, že by chudému dal almužnu před lidmi dobrým úmyslem. Protož aby člověk zpravil své svědomie, i v minulých skutciech, i kteréž ještě činí, a kteréž potom bude činiti, má vždy k písmu hleděti. A má sě varovati svědomie přieliš širokého, i svědomie přieliš úzkého; neb svědomie široké často má zlé za dobré, hřiech za nehřiech. A v tom svědomí jsú lidé zlořečení, jakož die písmo: Běda těm, jenž řkú zlému dobré, a dobrému zlé. O, co jest zlořečených v tom svědomí mnoho kněží, jenž smilstvie, lakomstvie a svatokupectvie svého za hřiech smrtedlný nepokládají! též v jiných staviech, jenž frejóv, tancóv, zabylství, klásóv, her, stříhánie rúcha, a jiných zlých obyčejóv za hřiech nemají, a tak svědomie sobě z nich nečinie! To také široké svědomie dává veliků všetečnosť, to jest, zlú přielišnú smělosť, tak že člověk směle činí hřiech, a nechce mieti za hřiech, a tak často položí člověka k spasení, an slušie k zatracení. A slove široké svědomie, že jakož veliký pytel slove široký, že veliké věci v sě béře, neb dóm široký, neb vrata široká, jimiž bez zavazenie **) veliký kóň, velblúd, neb vóz projede: též to

*) Rkp. což. **) zawazaníe.

svědomie béře v sě veliké hřiechy, tak že nic sě rozumem a volí nedostrčí v člověku, jenž taký hřiech dopustí. A tak široké svědomie měli sú kněžie a zákonníci za Krista, jenž jest řekl: Běda vám, mistři a zákonníci a pokrytci, jenž komára vycedíte, a velblúda požieráte! to jest, z malých věcí sobě svědomie činíte, ale božie přikázanie přěstupujíce, z toho sobě svědomie nečiníte. A v tom Kristově zlořečení jsú všickni nynie ti, kteříž málo vážie přěstúpenie zákona božieho, a svá ustavenie a přikázanie mnoho vážie; jakož činie papeži, biskupové a jiní preláti a zákonníci, i také kniežata, páni i měštěné. Také má sě člověk varovati svědomie přieliš úzkého, neb to vede člověka k zufalství; neb die člověku, že jest přieliš zlý, že sě hřiechóv právě nekaje neb nezpoviedal, že nic dobřě nečiní, a tak že dobré položí člověku za zlé. A tiem úzkým svědomím klamá ďábel obecně ty, kteříž jsú hřiechóv hrubých sě nedopustili, neb kteří dopustivše sě, již sě jich kají; a položí chytrý čert člověku i promluvenie za hřiech, i jiedlo, i napitie, i jiné skutky. Protož má sě ho člověk velmě ostřiehati, aby nepokládal za hřiech, což nenie hřiech; jako sú pokládali kněžie a zákonníci, že jiesti, neumývajíce rukú, jest veliký hřiech, a pán Ježíš ukázal jest, že nenie hřiech. Také věz, že svědomie sluhy božie má býti pokorné a smutné, aby pokora zdržala od pýchy, a múcenie od chlipnosti neb od marného veselé. To všě pilně má člověk znamenati, aby mohl duchovně vesel býti.

Kapitula třětie.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, že potřěbie tobě jest, aby poznala nynějšieho života biedu. A věz, že bieda jest nedostatek dobré věci, a tak jest bieda v duši i v těle: v duši bývá bieda, když milosti božie nemá, a tak když boha právě nezná. Protož hřiech smrtedlný duši jest najvěčšie bieda, ač toho lidé biední neznamenají. Pak nedostatek těla jest prácě, žiezeň, lačnosť, horko, studenosť neb zima, nahota, opilstvie a jiné bolesti, jenž sě držie člověka až do smrti: toť jest-li zdráv a nemá zbožie, chudoba ho nuzí; jest-li bohat, zbožie ho mučí; jest-li nemocen, tožť bolesť hubí; jest-li pánem, musí slúžiti slu-

hám, aby dal každému potřebu; a tak zbožie dobývá s prací, drží je s bázní, aby neztratil, a konečně pustí je lakomý s bolestí. Pakli jest chudý, slúží-li, tožť biedy dosti: tu musí střepěti, aby pánu neb paní ve všem uhověl; a nelzě vždy uhověti, ani dobré obrátě ve zlé, ani sě zespí, ani právě odpočine. I kto by mohl vymluviti, neřku vypsati všecky psoty, co jich móž člověk v světě mieti: jest-li mlad, nutí ho žádosť tělestná k smilství, ku pýše, k rozkoši; nemá-li toho, toť jest otrapený; pakli má, toť veškeren jest poražený; a tak pravé jest písmo, jenž die: Člověk urozen jsa z ženy, krátký jsa čásek živ, plní sě mnohými psotami. Pakli příde k věku starému, i hned srdce jeho bude tesklivé, hlava sě jemu třěse, truchliva jest duše, duch smrdí, tvář sě vráská, velikosť sě krčí, blikáta i tečeta oči, z nosu chlipí, ústa slinie, zuby pršie, rtové hnijí, vlasy lezú, uši hlechnú, hlas chřipí, srdce mdlé, chrop v prsech a hudci v hrdle, a co jiných po těle nedostatkóv! A v duši kterak starý neduží, shledám, že takto: starý, v zlosti zastaralý, nebrzo sě polepší, jako křivé dřevo staré nebrzo kto napraví; starý brzo sě popudí, a těžcě a nebrzo sě ukojí, brzo zlému uvěří, a nebrzo od toho odstúpí; starý lakomý a skúpý, smutný a žalobný, brzký k mluvení, a zpozdilý k slyšení a hotový k hněvu; má-li penieze, těch tají, maje požívati, sě bojí; nerad dává, rád béře, když dadie; chválí lidi staré, zmrlé, hyzdí živé; túží po času minulém, chlubí sě dávními skutky, vzdychá po nich, zatřásá hlavú, sklesna zuby pořehtává, že nemóž hřěšiti; již sě mu srdce třese, plíce jedva vietr k dýchání přijímají, pleci sě nad hlavu pozdvihují, chřbet sě krčí, tělo sě třese, již na paty cídí, a smrť u dveří stojí; a však šiet neb baba pokřikne: Hý! a Jan-li mi nedá skočiti přěs zahrádku, o túho veliká! Aj, neskrotí člověka tak psota rozličná, aniž mladý kunštuj starým: neb což jsme, on jest byl, a budeme snad někdy, co on jest. A znamenajme ještě, co túhy jest v světě: péče nutí, pilnosť práce mútí, strach smrti hrozí, bolesť trútí, a bude-li kdy světské veselíčko, tehdy ihned aneb po malém času mnohým pomine zamúcením; neb die Šalomún, jenž jest v království svém vše libosti zkusil: Smiech s bolestí bude smiešen, a konec radosti drží sě lkánie. A tak jest pán bóh zpósobil, že nemóž nižádné veselé býti světské bez

někaké bolesti. Aj, lidé světští za najutěšenější věc pokládajíť libosť v smilství krásných lidí, a písmo svaté i pohanské praví, že v té milosti jest najviece tesknosti. Die Ovidius: Ta milosť vysušuje duši, ta milosť jest tesklivosť, rána, hanba i smrť. A jinde die: Kolik kvietków na poli, tolik bolestí v milosti A opět die: Ach běda! že nižádným milosť nemóž býti ulé-čena kořením. A těchto bolestí a tesklivostí jsú prázny čisté panny, a čistí panici, a svaté vdovy, a také sě nalézají svatí manželé. Pak co jiných psot a běd jest v tomto biedném našem životě, ktož móž vypsati? než toto vězme, že čím nás bóh déle čaká, nepolepšíme-li sě, tiem nás ukrutnějie súditi bude. Proč tehdy tak pilni jsme, abychom dlúho byli živi, jsúc v tomto životě tak mnohými biedami obklíčeni? a čím jsme déle živi, tiem viece hřiechóv přibývá, a také tiem věč-šie muka nás čaká. Každý den zlosti přibývá, a dobroty ubývá; vždy sě člověk mění, i v zčestí i v nezčestí, a nevie, dnes-li sě smrť přiblíží. Jako jiskra sě ukáže, a ihned uhasne: tak člověk jedné chválú světskú poblyskne, a ihned zhyne; a když najradějie chce býti živ a u veselí přebývá, a mní, že má dlúho býti živ, a klade před sebú, že mnoho zpósobí, a ihned sě ho nemoc chopí, a smrť ho udáví. Bez opatřenie duše s tělem sě rozlúčí, a s velikú bolestí a báznî; neb die sv. Bernard: že přijdúce angelé, chtějí vzieti a před súd vésti hrozného súdcě, a ona vzpomenúci na své hřiechy, kteréž jest i v noci i ve dne páchala, chce jich zniknúti; a hřiechové jako by řekli: Ty si nás činila, tvoji skutkové jsme, tebe sě nepustíme, s tebú budeme vždy; a ďáblé sě také nezmeškají, hrozní sě jí ukáží, a bude-li v hřieše smrtedlném, ihned sě jie chopie, a do ohně věčného ji vzlupie. Co prospěje krása, urozenie, co bohatstvie i uměnie? co dlúhá zde rozkoš i smil-něnie? co síla i všeho světa oslava, aneb chvála? již po smrti ukáže konec, kam chvála světa chýlí; již pozná duše, že co bude kto zde sieti, to bude po smrti žieti. Psota po psotě leze, a duše sě do pekla veze. Brzky utěšenie minulo, mla-dosť, chvála, krása, bujnosť i zbožie na smrti neutěšie. Tak máme vážiti tohoto života psoty a biedy, abychom sě zde ne-těšili, bydla dlúhého již nežádali, ale znajíce tu biedu, domóv k svému milému otci, k věčné radosti statečně pospiechali.

Kapitula čtvrtá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a poznaj zdejšieho světa pokušenie. A věz najprvé, že jest pokušenie jedno, jímž kto pokúšie jiného, a druhé, jímž kto pokúšien bývá: neb pokúšie bóh, pokúšie člověk a pokúšie ďábel. Bóh vždy pokúšie dobře, neb když pokúšie, tehdy pokúšie spravedlivě; člověk někdy pokúšie dobřě, a někdy také zle; ale ďábel vždy zle. Ale když člověk vezme sobě příčinu od které kolivěk věci, jenž nenie rozumna, aby zevnitř byl pokúšen, ten sám sebe pokúšie, aneb ďábel ho pokúšie skrze tu věc, ale ta věc ho nepokúšie. Jako Evy jablko, neb které ovoce jest jedla, to jest jie nepokúšělo, ale ona sama sebe, a ďábel skrze to ovoce. Neb každá taká věc nerozumná nic jiného nečiní, než což jí bóh v její přirození rozkázal. Dále věz, že bóh svého syna vyvoleného, neb dcerky své vyvolené pokúšie k zaslúžení, jakož písmo ukazuje; a o tom psal sem mnoho jinde. Ale ďábel ten pokúšie k zatracení, a člověk někdy k hřiechu. Ale ďáblovo pokúšenie jest vždy zlé a najhoršie, protož toho sě má člověk najviece varovati. A tu věz, že člověk nemá pokušenie s strany těla, by nebyla dušě, ale s strany dušě; neb kdy tělo jest bez dušě, tak právě ho ďábel málo pokúší, jako hovada neb kamene. A z toho i hned poznáš, že dietěte, dokud rozumu nepožívá, ďábel nepokúšie, a též i blázna, jenž z mladosti dětinské jest bláznem. A tak ač člověk od které věci čitedlné, jako od té, již móž viděti neb vidí, má některak počátek pokušenie, od čichu, tak že čije viděním neb slyšením, povoněním, okušením neb dotčením: a však nikdy konečně nemá pokušenie, jedné ač v rozumu, u vóli neb v žádosti duše bude pokúšen. A že v člověku vóle jest moc duše najvyššie, tak že jest svobodná, že rozum, ač jí co móž raditi k dobrému a táhnúti ji od zlého, a tak nemóž jie připuditi k dobrému ani odstrčiti od zlého bezděky, protož konečně každý hřiech koná sě volí, a má hniezdo u vóli. Jakož sám spasitel náš praví, řka: že z srdce, to jest z vóle srdečné, pocházějí myšlenie zlá, vraždy, cizoložstva, smilstva, krádeži, křivá svědectvie, rúhánie, a tak i jiní hřieši. Protož pokúšie-li člověka

ďábel kterým kolivěk hřiechem, tehdy nikdy nenie hřiech smrtedlný, když k němu člověk nepřivolí. Protož die sv. Augustin, že hřiech tak jest k vóli přiměřený, že nenie-li volen, tehdy nenie hřiech; a pohan Aristotiles die, že nižádný nebývá zlý bez vóle, to jest, nevolí-li hřiecha, a nižádný nebývá blahoslavený bez vóle, to jest, nechce-li voliti, aby byl blahoslavený, a že lidé najtěžšie pokušenie mievají v myšlení. Protož to mají pomnieti, že kterak kolivěk myšlenie zlé padne na mysl člověku, že nepřivolí-li, ale brání sě jemu statečně, tehdy jemu neškodí. Protož die sv. Řehoř: Myšlenie, buď kterak kolivěk nečisté, duše nepoškvrní, když rozum nepřivolí. A svatý Augustin die: Nic mi nebude škoditi, když mám od hřiechu pokušenie, když jedné prázden budu přivolenie a libosti. A tiemto písmem má sě každý zpravovati, a ďáblu a žádosti zlé nepřivolovati. A má věděti člověk, že ďábel z pýchy své má žádosť, aby člověka pokúšel konečně u vóli, to jest, aby člověk k hřiechu přivolil, a zvláště, aby zufal jako i on, a tak věčně byl zatracen. Protož najviece o to stojí, aby člověk konečně sě hřiechu nekál. A móž býti v tom pokušení tento příklad, že jakož dva člověky sědáta o vítězstvie, až sě jeden druhému dá: též ďábel tepe sě s volí člověka dotud, až ji od dobrého odrazí a ke zlému přitiehne; a dotud člověka dusí, až sě přizná, že konečně nechce sě hřiechóv káti, neb die: Čerte, jižť sě dávám! A v tu dobu již čert má za to, že již jest ten člověk jeho usědanec. A má ďábel z svého přirozenie a z dávného zvykánie a naučenie mnoho vtipóv a chytrostí, jimiž lidí pokúšie, a svodí je a přěmáhá; protož jednoho člověka jedniem a druhého jiným hřiechem pokúšie, jakož sě domnievá po příchylnosti a po znameních, kterým by, člověka pokúšeje, zklamal. A toho jest dóvod ve čtení, jenž ukazuje, že pána Ježíše pokusil jest trojím obyčejem: lakotú, znamenav, že zlačněl; pýchú, poznav, že jest učeným literátem; a lakomstvím, jenž učené velmě klamá. Aj, poňavadž o najvyššieho pokusil sě rozličnými obyčeji, ovšem též činí i na jiných lidech menších. A týž jest dóvod o Evě, prvé ženě, a o svatém Job, a o jiných, jichž jest (ďábel) rozličně pokúšěl, a hlédá pokušením, kdež by mohl najviece uškoditi. Protož prelátóv a kniežat velikých viece jest pilen,

aby je svedl s božie cěsty; protož také najviece jest pilen mužóv svatých a zvláště těch, kteříž slovem božím v cierkvi svaté prospievají, neb ti najviece rušie jemu jeho královstvie. Protož velmi popúzie proti nám svých údóv, jako jest popudil biskupóv a kněží i zákonníkóv proti Kristovi, aby ho zamordovali, mně, by tudy jeho moc přemohl. Ale zklamal sě jest; neb by byl věděl, že Kristova smrť bude jeho poraženie a duší vysvobozenie, byl by radějí překazil, aby byl Kristus neumřěl. Protož strachuje sě již svého přěmoženie, byl jest ženu Pilátovu navedl, aby Pilát s Kristem neměl nic činiti; neb řekla jest, jakož die čtenie: Nic nebuď tobě do tohoto spravedlivého, nebť sem mnoho trpěla skrze viděnie. Dále věz, jakož jsem řekl, že ďábel najviece stoje o to, aby člověk konečně hřiechóv sě nekál, má své dóvody: Prvý tento, že namietá člověku, řka: že bóh ho předvěděl k zatracení, a což bóh jest předvěděl, aby sě stalo, to musí sě státi; což tehdy platno jest, aby hledal spasenie? Druhý dóvod ďáblóv jest z těžkosti hřiecha, jehož sě člověk dopustil, a dovodí takto: Poňavadž bóh nemóž své spravedlivosti opustiti, a božie spravedlivosť chce tomu, aby ty pro mnoho menší hřiech byl zatracen, než's jej učinil, protož musíš ty zatracen býti. Neb poňavadž já pro malé pomyšlenie, jsa angelem, spadl sem s nebe a jsem zatracen, a dietky nekřstěné, nikdy nehřešivše, jsú pro hřiech otcóv zatraceni, a Kain a Saul vedlé písma sú zatraceni, jenž sú méně hřěšili než ty, kterak ty chceš spasen býti? Třětí dóvod ďáblóv, že die člověku: Ty což učiníš, to vše zle činíš, neb jsi v hřieše smrtedlném; ty mníš, by sě ho kál, ale nekaješ sě, neb's právě sě ho nezpoviedal, ani's ho právě želel. Čtvrtý dóvod, že die člověku: Jsi mlad, požívaj světa, ještě máš dosti času ku pokání; pakli budeš nemocen, ale v nemoci budeš želeti. Pátý dóvod, že die: Oč máš péči? však bóh za tě trpěv, dosti jest učinil, a jsi boží syn vyvolený k spasení; jistě budeš spasen, buď živ zde jakož chceš u veselí, v libosti tělestné a v rozkoši. Šestý dóvod, že die člověku: A, kterak jest vám bóh těžko zákon ustavil! i kto jej móž naplniti, an zapověděl každé utěšeníčko, a velí kříž po sobě nésti, a velí, aby člověk sám sebe nenáviděl? i chceš ty sě o to pokusiti a jsa člověk křehký? A má ďábel chytrý

mnoho jiných lstí, ale těchto zvláště požívá, chtě člověka uvesti k nekání konečnému; a některého člověka několiko těmi dóvody a některého jedniem kláti, a onoho jiným a druhého jiným. Aby člověk uměl ďáblu k jeho dóvodóm odpovědieti, musí znamenati prvé, aby svého života přirozenie znamenal; neb člověka nezpósobilého v přirození brzy ďábel zklamá, jako: tesklivého, hněvivého a báznivého. Protož že omladné ženy v své bolesti a po porození dietěte mají veliké pokušenie a strachy, že sú velmě hnuly svým přirozením, a mokrosť ta sě v nich rozmnožila, protož i těm ženám, i tesklivým i báznivým, jest dobré, aby samy nebývaly, a temností aby sě varovaly. Neb ďábel maje na nich ty pomoci, to věz, nezpósobnosť přirozenie, spieše je porážie, jich rozum zavodí v zufalstvie, že sobě život odjímají. Protož dobré jest člověku, aby sě varoval temnosti, samoty i těch neduhóv, a zvláště tesklivosti, neb tu velmě ďábel lidi k zufalství zavodí. Druhé, aby mohl člověk státi nepřěmožen od ďábla, jest jemu potřěbie, aby věrú, nadějí a láskú byl osviecen; neb k přěmožení ďábla jest velmě člověku úžitečné, aby z božie milosti byl písmem osviecen, jímž by sě bránil ďáblu, jakož i Kristus bránil sě jeho trojému pokušení a přěmohl ho písmem, jakož ukazuje ve čtení sv. Matěj. Třětie příprava proti ďáblu jest, aby člověk byl pilen ustavičně služby božie, jednak sě modle, jednak umie-li psáti píše, jednak o něm pozpěvuje, jednak obcuje vesele s lidmi rozumnými, jenž boha milují; a zvláště, aby sám nebýval mnoho súkromě v těch věcech, jenž nejsú mnoho potřěbné k spasení, neb samého člověka nalezna ďábel, rád ho láká pilně. A tak nalez Evu samu i zklamal ji, i pána Ježíše také v samotě pokúšěl. Tyto tři věci když člověk bude mieti, s boží pomocí, již on hotov jest dáti i jeho angelé, když jedné člověk sám sě přihotoví, přěmóž ďábla i jeho dóvody. A jakož die sv. Pavel: že bóh nepřěpúštie člověka pokúšeti nad jeho moc, aniž móž to býti, by bóh tak milostivý a spravedlivý přěpustil na člověka přěs jeho moc ďáblu pokušenie. Ale milosrdný spasitel činí z pokušenie prospěch, když jedné člověk nezatvrdí sebe temností hřiechóv. Protož stojme v světlosti viery, lásky a božie milosti, a odpovězme ďáblu k jeho dóvodóm, když najprvé die ďábel člověku: „Bóh tě předvěděl

k zatracení," rceme: Ďáble! vieme, že jsi lhář a svú lží mnohé si zklamal, protož lžeš, bych já byl přědvěděn k zatracení; však si ty nebyl v radě boží, aniž vieš jeho tajemstvie, jakož nevieš i dne súdného a jiných budúcích věcí; a písma božieho nemáš, jímž by mi mohl dovesti, bych já byl přědvěděn. K druhému dóvodu, když die ďábel: „Bóh nemóž své spravedlivosti opustiti," toho jemu pojčme; a když dále die: „a bóh tomu chce, aby ty pro mnoho menší hřiech byl zatracen, než's jej učinil," tu děme: Ďáble, lžeš! a když dieš, ďáble: „Já pro malé pomyšlenie, jsa angelem, spadl sem s nebe a jsem zatracen," tu dieme: Ďáble! že ne pro to samo pomyšlenie, které's učinil v nebi, ale pro tvé nekánie, jenž jest najvěčší hřiech, jsi zatracen; protož kaj sě hřiechu s pravú pokorú, a pán bóh bude tobě hotov odpustiti, jenž die a selhati nemóž: že když hřiešný učiní pokánie ze všech svých hřiechóv, a učiní súd a spravedlivosť, a zachová má přikázanie, já na všecky jeho zlosti nevzpomenu, živ bude a neumře. A ďáble! když dále dieš, že „dietky nekřstěné, nikdy neshřešivše, jsú zatraceny pro hřiech otcóv," tu miesíš lež s pravdú; neb lžeš, by dietky nikdy neshřěšily: však svatý Pavel die, že všichni sme v Adamovi hřěšili. A pravdu dieš, že pro hřiech otcóv jsú zatraceny; ale ďáble! přidaj, že i pro svój: neb ten hřiech jest i jich i otcóv, a by sě kály, nebyly by zatraceny; ale nekánie konečné, jako i tvé, to je zatratilo; ale my sě chceme káti. A když dále dieš, že „Kain a Saul jsú zatraceni, jako die písmo," toho pojčieme; a když dieš, že „sú ti méně shřěšili, než já," toho přím: neb oni sú shřěšili hřiechem nekánie konečnieho, tak že sú sě hřiechu konečně nekáli, a ten hřiech jest věčší, než jiní všichni hřiechové; neb by člověk měl kteraké kolivěk hřiechy, jedné že toho nemá, tehdy nenie, zatracen, a nebude-li ho mieti, nebude zatracen; a ten hřiech, ďáble, jest tvój hřiech! Pak třětie, když dieš, ďáble! člověku, jenž do sebe nevie hřiecha smrtedlného: „Ty což činíš, to vše zle činíš," ďáble! toho příme; a když dovodíš, řka: „neb jsi v hřieše smrtedlném," ďáble, lžeš! nemóžeš toho dovesti, a což potom dieš, lžeš: neb já kaji sě, želém hřiecha a zpoviedal sem sě ho pánu bohu i vždy zpoviedám, dávaje sě jemu vinen, kterak sem kolivěk shřěšil. Aniž mne, ďáble! na to navedeš,

abych vždy v teskliyosti z nova sě zpoviedal, a všechny příčiny a okolky hřiecha knězi pravil, neb všecky zvláštie hřiechy jmenoval; neb viem, že pánu bohu netřěba jich vyčítati, an všechny zná, a já dávám sě jemu ve všech vinen a želém jich. Toho ty, ďáble! neučiníš, protož věčné zatracenie trpíš. Pak čtvrté dieš, ďáble: „Jsi mlad, požívaj světa!“ Ďáble! chci požívati, jako bóh velí, ale ne, jako ty. A kdy dieš: „ještě máš dosti času ku pokání,“ o ďáble! již tě tvým šípem zastřělím: aj! prvé si řekl, že nelze mi sě pokáti, a tuto dieš, že mám dosti času ku pokání; i kterak's brzo zasě svú lež obrátil! A však, ďáble! z tvé řeči chci póžitek sobě vzieti; neb když dieš takto: „Ještě máš dosti času ku pokání,“ ďáble! z toho chválím boha, že jest tak milostivý, že člověku dal času dosti ku pokání, tak že dokud duši má v prsech, ještě dotud vždy má času dosti, v němž móž mieti skrúšenie, a tak móž sě hřiechóv káti. Ale, ďáble! protoť já nechci hřěšiti, ani čakati nemoci, abych sě v ní kál, aniž chci doufati mladosti, poňavadž ty jsa jedné stvořen, potom velmě brzcě si u věčné zatracenie svržen. A také, ďáble! vizi, že mladí tak obecně mrú jako staří, a že tak mnoho prodávají koží telecích, jako volových neb kravích. Pak páté, když dieš, ďáble: „Oč máš péči? však bóh za tě trpěv dosti jest učinil;“ ďáble! znám to, že milosrdný bóh za mě trpěv, dosti jest učinil; protož o to mám péči, abych jeho svaté smrti sobě k spasení nezmařil, jako si ty zmařil hotové královstvie nebeské, o němž já mám péči. A když dále dieš: „Jsi boží syn vyvolený k spasení,“ ďáble! ufám bohu, že jsem; protož abych milého otcě nehněval, nechci tebe ve zlém poslúchati. A když dieš: „Buď živ zde jakož chceš u veselí, v libosti tělestné a v rozkoši, jistě budeš spasen,“ ďáble, lžeš! neb viem, že bohatec, jenž jest byl živ tak, jako ty velíš, umřel jest a jest od tebe pohřeben v pekle. A když dieš šesté: „A, kterak jest vám bóh těžký zákon ustavil!“ ďáble, lstivě sě divíš, neb on die: Jho mé sladké jest a břiemě mé lehké. I co slazšieho, ďáble! a lehčejšieho synu pravému božiemu, než milovati ho nade všecky jiné věci a svého bližnieho jako sě? A to když člověk má, tehdy svój kříž nese po něm. A když dieš, že: „i kto móž ten zákon naplniti?“ ďáble! diem, že každý, ktož chce. A kdy dieš: „an za-

pověděl jest každé utěšeníčko,“ ďáble, lžeš! an sě velí svým všem veseliti a radovati; ale zapověděl jest každé veselé zlé, marné, jenž v pravdě nenie veselé, ale marnosť; jakož svědčí Šalomún duchem svatým, jehož ty si zklamal veselím marným, a zvláště utěšením a veselím v smilství, pro něž ty si zavedl Davida, ale ten z tvé moci vyšel, a Šalomúna, jenž sě jiným bohóm modlil a tak tobě, zapomenuv svého stvořitele. Ty snad vieš, kde jest Šalomún, jest-li v tvé moci, ale jáť písma svatého o tom nemám. A když dále dieš, ďáble! že „bóh velí, aby člověk sám sebe nenáviděl,“ rozuměj, ďáble! žeť jest lehké: neb sebe člověk nenávidí, když zlé vóli nepřivolí a tělo své od hřiechu drží, a tak v pravé pravdě miluje sě k věčnému životu. Aj, ďáble! tvoji dóvodové za nic nestojie; nemáš-li jiných lepších, jakož i nemáš, protož jdi ote mne, nebť tebe lháře poslúchati nechci, ale milého otcě svého a spasitele, Jezu Krista, jenž jest věčná pravda!

Kapitula pátá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a poznaj tři nepřietele každého člověka v světě, jenž chtie jeho duši poraziti. Tiť jsú: tělo, svět a ďábel, pro něž každý člověk, v smrtedlném jsa zde životě, má řka bohu volati: Pomoz mi, pane bože mój! nebť sú nepřietelé obklíčili duši mú; tělo mé z bláta jest, protož blatná, nečistá a rozkošná myšlenie ot něho mám, a marná a divná od světa, a lstivá a zlostná od ďábla. Aj ti třie nepřietelé, tělo, svět a ďábel, obklíčili sú duši mú. Od těla uteci nemohu, ani ho od sebe zahnati mohu, ale musím je těpati, neb jest přivázáno, a zabiti ho neslušie, živiti je musím; a když je vypastvím, že ztučnie, tehdy svého nepřietele proti sobě krmím: neb jakž dosti jie a pie, tak sě proti mně vzbujé, a jeho síla a zdravie mně sě protivie. Svět pak, ten mě všudy obklíčil a oblehl na všechny strany, a pěti branami mě raní. Pět bran jest pět smyslóv v člověku, kterýž je má: zrak, sluch, okušenie, povoněnie a dotknutie. Aj, těmi mě raní branami svět, a smrť vcházie oknami mými v duši mú: neb hledí oko, a smysl mysli přěvrátí; slyší ucho,

a úmysl srdečný zkřiví; voněnie dobrému myšlení překazie; ústa mluvie, a lží jiné hanějí, klásy i jiné škodlivé a marné řeči vydávají; a dotýkánie k smilství popúzie, a nebude-li brzy odvrženo, i hned pálí tělo a pudí mysl, aby přijala libosť, a vóle aby k libosti přistúpila, a tak aby sě hřiech dokonal. Pak ďábel, jehož viděti nemohu, ten napal jest lučiště své v temnosti, protož těžko mi jest sě ho vystřieci, a zléčel jest všudy osidla svá v zlatě, v stříebře i v jiných věcech, abychom jich neřádně požívali a tak v jeho osidlách zvázli. Aniž tolik osidla svá zlécel jest, ale i lepem nastražil jest. Lep jest žádosť bohatstvie, příchylnosť tělestná k přátelóm, milovánie cti světské, a rozkoš tělestná. Aj! tiem lpem duše jest v svém peří lpena, že nemóž vysoko létati. Peřie duše jest myšlenie o radosti nebeské, o božiem milosrdenství, o věčném zatracení, kterýmžto peřím jednak by sě vznesla v nebesa, jednak sě spustila do pekla, onde by spatřila veliké utěšenie, a tuto velikú biedu, a tak by právě po velikém orlu letěla, po Kristovi, jenž stúpiv do pekla, vzletěl jest na nebesa, jehož křídle jsta spravedlnosť a milosrdenstvie. Pak střely ďáblovy jsú hněv, závisť, pýcha, smilstvie; a slovú, jakož die sv. Pavel, šípové ohniví, jež móž uhasiti, ktož má štít viery, to jest, věří-li, že otec i syn i duch sv. jsú tři osoby a jeden bóh, a věří-li, že božstvie duše a tělo jsú jeden Kristus, pravý bóh a pravý člověk. Neb die sv. Jan v své epištole: že ta viera přemáhá svět, to jest, všicku zlosť v světě, jenž jest všudy své šípy rozpustila, tak že všudy člověku boj jest, všudy pokušenie, všudy hnutie, tak že kam sě obrátím, nikdež bezpečnosti nemám; neb i těch věcí, jenž mě těšie, i těch, jenž mě mútie, lekám sě: neb i lačnosť, i sytosť, i spanie, i bděnie, práce i odpočinutie bojují proti mně, i hněv i veselé, vše mě móž raniti. A tak zčestie z jedné strany, a nezčestie z druhé strany móž mě raniti. Zčestie svú sladkostí mě klamá, že pokládám bezpečenstvie sobě, a nezčestie mě svú hořkostí straší, a vede mě v netrpělivosť; a co ďábelských myšlení! Aj, takť ti třie nepřietelé proti mně bojují, jednak zjevně, jednak skrytě, ale vždy zlostně. A ďábel najviece doufá pomoci od těla, neb tělo s ďáblem proti mně sú sě spikli; protož tělo vždy sě protiví mému duchu, vždy repce proti

němu, a nechce ho poslúchati, neb jest sobě jiný zákon i obyčej položilo nežli duch. Protož těžký jest boj, tak že statečný bojovník sv. Pavel křičí, řka: Vidím jiný zákon v údech mých, jenž sě protiví zákonu mysli mé, a jenž mě jímá v zákoně hřiecha, kterýž jest v údiech mých. Nezčastný já člověk, kto mě vysvobodí z těla smrti této! Aj, tak sobě stýskal jest sv. Pavel, trpě od těla pokušenie a řek: Kto mě vysvobodí? i hned dále přidal: milosť božie, skrze pána Jezu Krista našeho. Protož má volati člověk s Davidem a řéci: Vysvoboď mě z nepřátel mých, bože mój! i od těch, jenžť sú mě nenáviděli: nebť sú zsilněli proti mně!

Kapitula šestá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Slyš, že sě máš káti, a viz, z čeho sě máš káti; a přichyl ucho své vnitřnie a slyš tělestným také, že právě sě káti jest, minulých hřiechóv želeti, a již mieti vóli jiných sě nedopúštěti. A tak pravý kající jest ten, kterýž tak želé minulých hřiechóv, že sě jiných volně nedopustie, tak že nižádného hřiecha nelíbí, ač bez všednieho nemóž v tomto biedném životě býti. Pravý kající držie božie přikázanie, jest v zamúcení pro hřiechy, že sě jich dopustil, a jest v utěšení, že sě jich kaje a že jich ostal. Pravý kající pracuje o radosť nebeskú, a netbá utěšenie tohoto světa; ale ten, ktož činí ještě to, čeho má sě káti, neb mienı́ učiniti, čehož by sě měl káti, ten jest posměvač kánie. Protož ty chceš-li sě právě káti, želej hřiechóv minulých, měj v mrzkosti všechny hřiechy, již neroď viece hřěšiti; nebť die sv. Augustin: že daremné jest kánie, kteréž potomnie škvrní hřěšenie. Tak rozuměj: že by sě tisícekrát kál, a potom vždy shřěšil, vždy by kánie tak zrušil, že nekál-li by sě konečně člověk, tak aby želeje již nikoli nechtěl hřěšiti, tehdy všechna kánie prvnějšie by k spasení zmařil. Neb die pán bóh: Odvrátí-li sě spravedlivý od spravedlnosti své, a učiní-li zlosť, všechny spravedlnosti, kteréž jest učinil, nebudú jemu vzpomenuty, ale v hřieše svém umře. Tak die bóh. Protož jakož konečné kánie to samo jest plné a dokonalé, jenž člověka, kterak kolivěk byl jest hřie-

šný spasí, tak konečnie nekánie, kterak kolivěk byl jest člověk dobrý, toho zatratí. Protož ty, jakož uřám, že's kajície, ostřiehaj sě od hřiecha, pilnosť přilož, a rozuměj, že sama sebe neostřežeš, než s boží pomocí. Protož na jeho zpoléhaj pomoci, k němu volaj, ať tě zbaví zlého, a nedá padnúti v pokušení. Také pros svatých, ať jsú pomocni, ostřiehaj všech čichóv svých, život svój každý den aspoň kratičce přěvrz v mysli své, a pilně znamenaj, již-li prospieváš, čili hyneš v ctnostech, kteraká jsi v žádosti a v obyčejích, kterak jsi podobna k svému choti Kristovi v skutciech a kterak nepodobna; neb máš pilna býti, aby sě s ním, jakož najdále móžeš, sjednala v skutciech; a tak zřieď své žádosti, myšlenie i skutky, aby nic ohavného sě nedopustila; postav sě sama přěd sebú, jako by jiného postavila, a vidíš-li co nehodného, želej sebe, jako by jiného želela, a ještě viece; plač na své hřiechy, a srdce ukazuj bohu, a potom vezmi posilenie, pojez chleba živého, těla pána Ježíše, aby lačností nezamřěla, jehož ten lépe požívá, ktož ho viece miluje. Ty sama sebe zkus, jako sv. Pavel velí, a tak jsúci od hřiechu smrtedlného v naději čista, želejíc hřiechóv minulých, varujíci sě, aby v nižádný neupadla, majíc žádosť, aby již vždy dobřě živa byla, a ostřiehajíc sě i všedních lehkých hřiechóv, na památku pána Jezu Krista a k svému prospěchu přistúpaj k jeho svatému tělu. Miery tobě dáti neumiem, jakož nemohu tobě dáti žádosti dobré, ani daru ducha svatého; protož tvá viera, naděje a láska, a tak žádosť, má tě vésti k tomu chlebu. Protož die sv. Pavel: Zkus sebe sám člověk, a tak, to věz, jsa pevný u vieře, v naději a v lásce, a tak čist od hřiechu smrtedlného, ten chléb jez, buďto každý den, neb ob den, neb jednú v týden, neb v neděli toliko, neb jednú u měsieci, neb jakož bóh obdaří. Jedné hřiechu sě varuj pilně, a miluj boha velmě; nebť to jest jeho jiesti: velmě ho milovati, a tak v něm milostí přěbývati, a v tom pokánie konati, jenž má tyto kusy: želenie, vyznánie, a dosti učiněnie: želenie hřiechóv do smrti, vyznánie bohu jich do smrti, a dosti učiněnie modlitbú, postem, almužnú duchovní: jako dobrým naučením, radú, tresktáním, viny odpuštěním; a tělestnú: jako nakrmením lačného, napojením žieznivého, oděním nahého, navštievením nemocného neb žalářného,

a tak i jinými svatými činy. Tak sú sě káli hřiešní, jenž sú již velicí světí; neb takým pokáním duše bývá ďáblu odjata, a Kristovi navrácena. Také kánie nižádného nezamietá, nižádným kterak kolivěk zlým nehrzie; také kánie na hřiešnici Magdalenu plačtivú, na pohanku Kananejskú pilnú vzezřělo jest; také pokánie cizoložnici v hřieše popadenú vysvobodilo jest; také pokánie zjevného hřiešníka, jenž sě modlil, nad zákonníka pyšného spravedliva učinilo jest; také pokánie Davida cizoložníka a vražedlníka očistilo a velikým prorokem učinilo; také pokánie Mathea, zjevného hřiešníka, apoštolem učinilo a písařem syna božieho.; také kánie Pavla, cierkvi svaté násilníka, a Petra, nevěrného přísežníka, milostivě k Ježíšovi navrátilo; také pokánie lotru zlému rúhavému, na kříži poslední hodinku volajíciemu: „Vzpomeň na mě, pane! když přijdeš v své královstvie,“ ráj jest otevřělo; neb řekl jest jemu umučený na kříži spasitel: Věru, pravi tobě, dnes budeš se mnú v ráji. I proč sě to tak stalo? jedné aby všem byl dán příklad, že nižádný nebude od nebeského královstvie zavržen, ktož bude káním na poslední hodinku navštieven. O divná božie dobroto, o převeliké božie a nesmierné milosrdenstvie! že jenž sě zlosti smrti hodné dotřěl, a svému spasiteli rúhal, brzcě, jsa káním obrácen, slyšal jest: Dnes budeš se mnú v ráji. O lotřě! kde's to vzal, že's najprvé tomu vítězilému králi v radosti přisazen? i kde's to vzal, že najprvé tak slavně si pasován? Jistě divná moc jest pravého kánie, že tak brzo dalo jest ráj lotrovi, že dává živým posilenie, mrtvým živosť, slepým prozřenie, že vracuje naději zufalým, že z synóv hněvu činí syny lásky, a z ďáblových sluh činí božie sluhy; že pokáním sě člověk pozná, jenž jest sebe neznal, a hlédaje sebe zatraceného, nalézá sě již s bohem smieřeného, a shledna sě prvé syna ďáblova mrzkého, nalézá sě syna boha najvyššieho a spoludědicem s Kristem královstvie nebeského.

Kapitula sedmá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a važ dóstojenstvie duše své, že duše tvá, jenž jest duch, jest stvořenie

rozumné, k svaté Trojici podobné, jenž jest přěsáhlo všechna jiná stvořenie nerozumná; a tak tvá duše jest vzácnějšie bohu, než nebe i země. Neb die sv. Augustín: Jakož bóh převyšuje každé stvořenie, tak duše každé stvořenie hmotné svým přěsáhá přirozením. Protož velmi ji má člověk vážiti, neb duše jest chrám boží, jakož die sv. Pavel: Chrám boží jste vy, a duch boží přěbývá v vás; a poškvrní-li kto chrám boží, rozptýlé ho bóh; neb chrám boží svatý jest, jenž jste vy. A jest duše svatá chrám boží: prvé, že jest miesto modlitebné, neb v ní člověk má sě modliti; druhé, že v ní obětuje sě oběť bohu vzácná: mysl pokorná, a duch skrúšený; třětie, že v ní jest oltář, na němž sě Kristus obětuje; oltář ten jest viera živá, a oheň, jenž nikdy nemá uhasnúti v duši, jest milovánie pána boha; čtvrté, duše svatá jest chrám boží, že v ní jest napsáno podobenstvie Trojice svaté, a Kristovo umučenie; páté proto, že v ní bóh přěbývá svú milostí, a viece sě v ní kochá, než ve všech chrámiech, klášteřiech i v kaplách, z čeho kolivěk, neb kterak kolivěk krásně udělaných; neb chrámi nejsú, ani mají pro jiné býti do súdného dne, jediné aby duše byla pánu bohu k věčnému přiebytku zachována. Aj to slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, poznaj dóstojenstvie duše své, a viz, kterak ukrutné sú byly jejie rány, pro něž musil jest, neb jest chtěl, syn boží ukrutné v své tělo přijieti rány; ale netoliko chtěl býti raněn, ale chtěl býti zabit, a nelehkú smrtí, ale najohavnější a najukrutnější. A by toho netrpěl, šla by i se mnú na věčné zatracenie, v němž jsú věčné temnosti, oheň věčný, i všeho utěšenie věčné zbavenie. Přichyl, dcerko! ucho své, a slyš sv. Augustína, jenž die: O duše křěsťanská! procič, a jest-li v tobě která moc lásky, kteráž láska vše strpí, následuj šlápěje; znamenaj, kterak mnoho tisícóv tobě sú cestu utlačili, co tisícóv mučedlníkóv šli sú již, panny i panici, a ještě sě bojíš? Však povede tě, jenž jesti cesta, pravda i život: cesta nebludná, pravda nezklamávající, a život, jenž nezhyne. To slyš, dcerko! a viz dóstojenstvie duše své, a neroď sě strachovati utrpenie. Aj, spasitel plakal jest pro tě, plač ty sama na sě; on potil sě krvavým potem pro tě a svú krev vylil, a ty jsúc vděčna, to mile pamatuj; on jest umřel pro tě, umři ty hřiechu pro něho i pro sě. I malé-li

jest dóstojenstvie duše, že pro ni, aby ji spasil, bóh chtěl býti člověkem, aby člověk některak byl bohem? bóh věčný chtěl biedným v těle býti, aby člověk byl slavným; chtěl bóh nesmrtedlný umřieti, aby člověk smrtedlný mohl věčně živ býti. To slyš, dcerko! a važ dóstojenstvie duše své, a chovaj jie čistě.

Kapitula osmá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své, a hleď k budúciemu súdu pilně. Ten súd zajisté jest každému jistý, neb všichni máme na něm státi; ten súd jest nám skrytý, abychom vždy bděli, a byli pána čekající; ten súd jest hrozný, neb před súdcí páliti bude všechny jeho nepřátely. Tu sě ohňové sejdú: neb pekelní oheň bude páliti zatracené, a čistcový bude dobré páliti, od všedních hřiechóv je vyčiščuje; oheň zdejší všecky věci zemské bude páliti a spálí je: neb již nebude potřebie kterých věcí člověku, než dobrým nebe ku přiebytku, a zlým peklo zuostane. Jistě hrozný súd bude, na němž nelze sě bude ani vymluviti, ani vykúpiti, ani odhroziti, ani odbiti; neb bóh bude súditi, a s ním každé stvořenie. Bude proti hřiešnému hrozný súd, neb hřiešník všudy bude obklíčen: neb nad ním bude súdce hrozný zlým hněvivý, pod ním bude peklo otevřené, na pravici všichni hřiechové žalují, na levici ďáblové do pekla táhnúce, vnitř svědomie hrozné kúsavé. Tu budú všichni světí súdu spravedlivého proti hřiešníkóm pochvalovati, tu každého člověka hřieši budú všem angelóm, lidem i ďáblóm boží mocí oznámeni. O, kterak hrozná hanba bude zatracencóm z jich hřiechóv, že sú sě jich dopustili a pokánie činiti nechtěli! O, přehrozné odsúzenie, že lidé sě tebe nebojie: Jděte, zlořečení! do věčného ohně, jenž jest připraven ďáblu a angelóm jeho. A po tom odsúzení dále die súdce, že pojdú zlí do věčného ohně. Nastojte! ano těžko jednu jiskru trpěti na maličký čas, a tam pak trpěti oheň věčný, jenž všecko tělo i duši páliti bude na věky u věčné temnosti s ďábly bez ottušenie, i bez naděje vysvobozenie. O běda, přeběda, kto ztratí radosť věčnú pro chlipnosť velmi krátkú, a upadne u věčnú muku!

Kapitula devátá.

Slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své. Tehdy, dcerko! krále věčného slyš, a myslí nábožnú přichyl ucho své k myšlení o radosti své, a viz rozumem, kterak utěšené jest královstvie nebeské; protož slyš a viz, a tak važ život věčný. Vyprázdni rozum ot marných myšlení a vóli ot marných žádostí, a tak pozdvihni rozumu i žádosti, a vejdi v radosť pána svého, jiež jest oko tělestné nevidělo zde v světě dokonale, ani ucho slýchalo, aniž jest na srdce člověka ta radosť dokonale v životě smrtedlném vstúpila, již jest bóh připravil milovníkóm svým, jakož die sv. Pavel, jenž jest byl něco, jsa v třetiem nebi, spatřil. Slyš pána Ježíše spasitele, jenž die: Tento jest život věčný, aby poznali tě, samého pravého boha, a jehož's poslal, Ježíše Krista. To slyš a viz rozumem, co mienie spasitel, když tak mluvě k otci bohu, die spasitel, že život věčný jest, poznati pána boha otce a syna jeho, Ježíše Krista. Protož znamenaj, že život věčný v jednom rozumu má každá věc, kteráž bude živa na věky; a tak angelé, ďáblé i zatracenci budú mieti život věčný. O ten nepracujeme, neb ten každý z nás mieti budem. Pak v druhém rozumu jest život věčný nasycenie bez nedostatka; a to nasycenie záleží na Trojici svaté, poznánie té Trojice svaté; neb die Kristus: Tentoť jest život věčný, aby poznali, to věz, vyvolení, tebe otce, pravého boha, a syna tvého a tak i ducha svatého. A tak nasycenie bez nedostatka počíná sě v poznání, tak že blažení světí v nebeském království poznají rozumem boha otce, i syna, i ducha svatého, a tělestným okem poznají Krista člověka i všechny svaté lidi. A z toho plného poznánie budú mieti veliké utěšenie a velikú radosť, a v tom poznání utěšeném i v té radosti budú mieti věčné ukojenie. Tu rozum nasycen bude poznáním, neb již boha pozná, jakž jest, a v bohu všecky věci; tu vóle bude nasycena všie rozkoši, tak že již bude mieti, což bude chtieti; neb po súdném dni již bude tak žádosti plu, že již nic budúcieho nebude žádati a nic zlého nebude moci chtieti. Protož, jakož die sv. Augustin, blahoslavený jest ten, kterýž má, což nechce. Ale tak plně ještě blahoslavený nenie ani sv. Petr, ni sv. Pavel, a die Ori-

genes, že ani Kristus. Ale tu právě třeba jest rozuměti: neb jinak sv. Petr, Pavel, neb jiní světí nemají ještě plného blahoslavenstvie, a jinak Kristus; neb Petr, Pavel a jiní světí ještě nemají těla oslavného, ale Kristus v své osobě má plně oslavné tělo, že již nemóž býti oslavnější; ale jakož miení Origenes: Kristus jest hlava a všichni vyvolení jeho údové, a hlava ač v sobě jest plně zdráva, však když údové pod ní trpie, to sobě pokládá. A tak die Kristus: Nah sem byl, neoděli ste mne, žieznil sem, nenapojili ste mne. A zasě die: Lačen sem byl, a nedali ste mi jiesti, žiezniv, a nedali ste mi píti. A zasě spravedliví dějí i zatracenci: Kdy sme tě viděli, to sme učinili. A on spravuje die: Což ste jednomu z najmenších mých učinili, mně ste učinili. A tak až do súdného dne budú údové Kristovi trpěti a v hrobiech shnilí ležeti. A tak v údech svých Kristus nemá plné oslavnosti; ale když v súdný den všichni z mrtvých vstanú v slavných tělech, tehdy již všechno tělo Kristovo, jenž jest sbor všech vyvolených božích, ve všech údech bude plně oslavné. A tak již vóle Kristova v oslavení jeho údóv bude plně skonalá; a tak již každý svatý bude plně blahoslavený, neb již bude jeho vóle naplněna a stvrzena, tak že bude mieti, což bude chtieti, a nic zlého nebude moci chtieti. Tu již rozum nebude moci blúditi, neb bude všechny věci znáti v světle svaté Trojice; tu vóle nebude moci chtieti viece, neb již bude mieti božstvie, jenž jest nesmierné dobré; paměť nebude teskliva, vzpomínajíc minulé věci, ano rozum všechny zná; tu oko tesklivé viděti bude svého milého spasitele, matku jeho i jiné svaté, a v tom vidění některak člověk přesáhne angely, jako v Kristovi člověčenstvie přesáhlo jest angely svaté. O, blaze bude člověku tomu, jehož oko uzřie Krista krále v kráse jeho! A že, jakož sem řekl, blahoslavenstvie jest nasycenie bez nedostatka, nasycenie, to věz, rozumu i vóle, protož tam nebude žádný nedostatek; neb kdyby byl kterak koli nedostatek, již by nebylo plné blahoslavenstvie. A že člověk bude mieti, což bude chtieti, protož hřiechu tam nižádného nebude, a tak ani bolesti, ani tesknosti, ani strachu, ani práce, ani smrti, ani pokušenie, ani žiezni, ani hladu, ani které protivné věci duši neb tělu, ale bude svrchovaná svoboda radosti věčné, v tvé radosti upokojenie, věčné světlo. Neb die sám Kristus:

Budú sě stkvieti spravedliví jako slunce v království otce mého. O, kteraká to bude stkvostnosť, kteraké světlo, když ot nesmierného světla bude každému světlo! O, že tak veliké věci nevážie lidé, a vážie veselé kratičké v světě, lstivé zbožie, moc, jenž brzo mine, chválu, jenž jako mlha sě vleče, rozkoš, jenž sě vždy s bolestí miesí! Aj v radosti nebeské čaká bóh otec duše jako dcerky milé, bóh syn jako choti své vyvolené, bóh duch svatý jako přietelnice své velmi vzácné: bóh otec čaká, aby dědičkú věčnú ji v království nebeském učinil; bóh syn čaká, aby všechno, což jest svým narozením i svú smrtí dobyl, aby jie to dal; bóh duch svatý čaká, aby jie své nesmierné dobroty účastnu učinil. Čaká jie všechna řieše nebeská, čeleď božie, andělé i všichni světí, aby ji v své tovařišstvie přijeli, jenž sě radují, že sú nepřátely tohoto světa přemohli, že sú hřiechóv zbyli, a že sú věčného zatracenie a každé biedy znikli, a radujíce sě, zpievají: Svatý, svatý, svatý pán bóh zástupóv! svatý pán bóh otec, jenž jest nás od světa, od těla i od ďábla mocně vysvobodil; svatý pán bóh syn, jenž jest múdřě od hřiechóv vyčistil a od muk vysvobodil; svatý pán bóh duch svatý, jenž jest nás tak dobrotivě od věčných muk zachoval! Protož plna jest všecka země slávy jeho, že tak slavně nás v své věčné radosti ustanovil. O, by té radosti, již mají světí v nebeském království, člověk zde okusil, jistě ve všech věcech tohoto světa utěšenie by sobě marného nepoložil. Protož die sv. Řehoř: Když srdce jednú v nebeských věcech by sě ustavilo, ihned by spatřilo, kterak sú zavržené věci, jenž sú sě prvé veliké zdály. O, poňavadž milujeme zdejší přiebytek a tento život smrtedlný, v němž s tak velikú prací živi jsme, jemuž jedúce, pijíce, spiece, jedva tělu dosti učiníme, a ještě vždy biedy viece máme, než utěšenie: i kterak nemáme srdečně milovati blahoslavenstvie, v němž jest plné bez nedostatka nasycenie i rozumu, i žádosti, i vóle, i všech čichóv pět tělestných; neb v tom záleží život věčný. Zde bojíme sě umřieti a žádáme dlúho živi býti; protož pán Ježíš sliboval vždy dáti život věčný, jako by řekl: Bojíte sě umřieti a chcete mieti život: aj dám vám život, jehož žádáte, a dám vám věčný, aby sě umřieti nebáli. Aj, to slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, a některak poznaj, a važ blahoslavenstvie věčné. Málo

sem pověděl o něm, neb málo umiem; neb ani jest ho mé oko vidělo, ani ucho slyšalo, ani na mé srdce plně vstúpilo, to což jest pán bóh připravil milovníkóm svým.

Kapitula desátá.

Slyš, dcerko! a viz a přichyl ucho své, žeť sem řekl desáté, aby pána boha nade všechny jiné věci milovala; neb když to naplníš, tehdy všecky dřéve psané řeči lehce zdržíš. A slyš a přichyl ucho své, že boha milovati jest, dobřě dobré bohu chtieti. A ten dobřě dobré bohu chce, ktož nejsa v hřieše smrtedlném, chce vše, což bóh chce, a tak sjednává sě s ním u vóli. A že bóh volí vše dobré, protož ktož boha miluje, ten volí a tak i miluje vše dobré. A čím co jest lepšie, tiem viece má to milovati; a že bóh jest najlepšie dobré, protož boha má člověk najviece milovati; a což kolivěk najviece miluje, v tom najvěčší libosť má, k tomu najviece tiehne a najviece ho žádá. Protož dóvod má člověk, že boha najviece miluje, když o něm najviece myslí a žádá, aby což móž najspieše býti, aby s ním byl, a vší snažností stojí o to, aby jeho přikázanie plnil; neb tak pozná, že boha miluje, když jeho naplní přikázanie. Neb die Kristus: Zachováte-li přikázanie má, ostanete v milování mém, jakož i já přikázanie otce svého zachoval sem a přěbývám v jeho milování. Ale snad dieš: Kterak mohu znáti, držím-li jeho přikázanie? Tu diem, že když člověk položí pevně v srdci svém, že by radějie umřěl, než by přikázanie božie přěstúpil a tak stojí v úmysle, tehdy má veliké znamenie, že jeho přikázanie plní, a že jeho miluje viece, než své tělo, jehož hotově poddal by na smrť, než by boha rozhněval. Neb již člověk nemá věčšieho milovánie k komu, jedné že života pro něho hotov jest na smrť nasaditi, a to die Kristus; aniž móž mieti člověk věčšieho znamenie, že boha miluje, kromě zjevenie božieho. Již pomni, že boha máš najviece proto milovati, že jest najlepšie dobré, nad něž nemóž lepšie pomyšleno býti. Také má bóh proto milován býti, že jest svému stvoření dobrý; a tak člověk má boha milovati proto, že z své dobroty

stvořil jest tento svět, a že člověka učinil rozumným stvořením a k blahoslavenství, ač bude chtieti vděčen býti. Neb poňavadž člověk miluje otcě tělestného z přirozenie, že mu dal byt tělestný, jehož by nemohl dáti, by bóh nedal: ovšem viece má milovati boha, jenž jest stvořil i duši jeho i tělo. A poňavadž člověk miluje přietele, že jemu pomáhá, a jest na něho laskav: ovšem viece má milovati boha, že nesmiernú láskú dav jemu vše, což má člověk, ještě otec dal syna na smrť, a syn dal sě sám za něho, aby ohavnú a ukrutnú smrtí svého protivníka od věčného zatracenie vykúpil. A poňavadž choť svého choti miluje, že má s ním utěšenie krátké: ovšem má člověk viece milovati boha, s nímž má mieti utěšenie věčné. Ale vždy má člověk tak milovánie zřiediti, aby najviece proto boha miloval, že jest najlepšie dobré, a potom že jest jiným věcem dobrý. Neb jakž by ho miloval proto viece, že jemu jest dobrý, dávaje jemu potřěbu, než proto, že v sobě jest najlepšie dobré, tehdy by již neprávě ho miloval; neb již by viece miloval to, co jemu dal, než jeho samého. Jako miluje prázdná žena toho, ktož jí dává, protož že jí dává; neb když nebude dávati, již ho nebude milovati. Ale pravá věrná manželka ta vždy svého choti miluje, daj neb nedaj, a trpí s ním ráda všelikakú núzi. Též choť Kristova. Toho sú milovánie dokázaly i mladé dievky: svatá Kateřina, Margareta, Dorotea, Lucia i Barbara. Protož všichni, kteříž v chudobě neb v kterém protivenství ne tak milují boha, jako když sú byli bohatí a když sú měli vše k své vóli, ti mají do sebe věděti, že boha nemilují právě, když z chudoby a z protivenstvie repcí, nechtějíce rozuměti, že pán bóh nic nepřěpustí na člověka než pro jeho lepšie. Protož die sv. Pavel, že milujícím boha všechny věci pomáhají k dobrému těm, kteříž vyvolením božím nazváni sú světí. A tak i chudoba, i pokušenie, i nemoc, i smrť, když bóh přěpustí, má mile člověk vše trpěti; neb přijde jemu k prospěchu konečně, když setrvá v bázni boží, a prospěje ne k malé věci, ale k životu věčnému, to jest k němu, jenž jest život věčný, jakož die svatý Aúgustin: Život věčný pro tě podstúpil smrť, aby ty vzal život věčný. A sám Kristus die: Já jsem život! A tak sbera člověk v rozum svój, že bóh jest najlepšie dobré, že jest otec najlepší, stvořitel i přietel milostivý, choť

i život věčný, má ho milovati nade všechny jiné věci; neb proto pozná, že k němu jest podoben: pozná své svědomie, pozná tohoto světa biedu, pozná zdejšieho světa pokušenie, pozná tři nepřietele, bude sě uměti právě káti, bude dóstojně své duše vážiti, bude pilně k súdu budúciemu hleděti, bude život věčný vážiti. A tak všech desět kusóv, kteréž sem položil, bude spolu mieti.

To slyš, dcerko! a viz, a přichyl ucho své: slyš uchem, viz rozumem, přichyl pilností, aby rozuměla, pamatovala a naplnila. Neb co by bylo platno toto, co jest psáno, bude-li od tebe čteno, rozumieno, a nebylo-li by naplnieno? Protož přilož pilnosť, aby čtla, rozuměla, sě poznala a boha milovala, aby bojovala, svět, tělo a ďábla přěmohla, a aby prácě tvá obrátila sě v odpočinutie, lkánie v radosť, a aby po temnostech světa tohoto viděla slunce spravedlnosti, Ježíše Krista, s jeho matkú i se všemi svatými, a jsúc oslavna, s nimi sě radovala. Toho tobě rač dopomoci mocný bóh otec, múdrý syn boží, milostivý duch svatý, jeden bóh všemohúcí na věky požehnaný! Amen.

Zrcadlo člověka hřiešného.*)

Najmilejší! Poňavadž v cěstě jsme tohoto biedného a utiekajícieho světa, a dnové naši jakožto stien hynú; protož potřěbie jest nám pomnieti pilně a často srdečně rozjímati, že naše křehkosť, naše nešlechetnosť často nás pudí zapomínati, co jest to, že všemohúcí pán buoh pro naše lepšie, žádaje našeho úžitka, dává nám radu skrzě svatého Mojžiešě, takto řka: O by smysleli a rozoměli, a na najposledniějšie věci patřili!

O najmilejší! budemy-li této božie rady poslúchati, budem sě moci zahynutie vyvinúti; neb rada našeho spasitele jest nám zrcadlo hřiechóv našich ohlédánie, jest lékařstvie k spasení, jest výstraha proti věčnému zatracení. Neb abychom hřiechy své seznali, a lékařstvie k spasení hlédali, a věčného sě zatracenie ostřiehali, die milosrdný a žádúcí spasitel: O by smysleli a rozoměli, a na najposledniějšie věci patřili!

O kterak k spasení jesti přěúžitečná tato božie rada, z niež nám naučenie múdrosti, napomanutie k opatrnosti, ku pokání statečnosť, a tak božie pocházie milosť. O přědivná dobroto našeho stvořitele! o nevýmluvná lásko našeho vykupitele! o přěslavná horlivosti našeho spasitele! my sluhy zlostny, sluhy zmeškaly v lenosti, sluhy nestatečné a neúžitečné

*) Z rukopisu pergaménového v 16 z roku 1412, v bibliotéce musejní (XXIII, B 23, fol. 24—53) a z rkp. na papíře ve fol. z roku 1469, v cís. veř. bibliotéce v Praze (XVII, B 6, fol. 73—77).

jsme pro své hřiechy, jenž smrti věčné byli sme hodni, a snad ješčě mnozí jsmy hodni. Aj, dobrotivý spasitel, života davač a odpuščenie zlosti, on ščedrodárcě milosti, žádostivě nás popuzuje k spasení, tak řka: O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci patřili! I kto, jediné prokletý a zatracený zatracenec, tu radu velebnú slyšě, nehnul by sě a neradoval sě, že bóh všemohúcí, král všěch věkóv, pán angelský, stvořitel všěch stvoření, má péči o nás od ďábla poražených, řka: O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci patřili!

Protož pilná a statečná má v nás býti péčě, abychom jej nade všěchny jiné věci milovali, pilně jeho přikázanie plnili, s ním sě ve všem svolili, a jeho nikdy nezapomínali. O běda nám na věky bude, ač tu jeho radu zavrhúc, co on nám velí, ač toho neučiníme! biednější nade všěchny jiné lidi a horší budemy, jakož die svatý Pavel: Vieru majíc, nevěrní svému milostivému pánu budemy. Jistě k naplnění jeho svatých přikázaní prázdni, marni a nestatečni jsmy, ač všeho, což sě jeho milosti nelíbí, v nenávisti nemámy; ač srdečně nemilujemy, což jeho nesmierná vóle miluje. Protož pilně, snažně a nábožně v noci i ve dne mámy sě jemu modliti, aby nám ráčil dáti pomoc svú, abychomy naplnili tu radu, jenž die: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili!

O najmilejší! prosím, rozumějte, co slyšíte; neb rozumné spatřenie té božie rady jest pýchy zkaženie, závisti uhašenie, smilstva vypuzenie, chlúby a marnosti vyprázdněnie, a tak od hřiechóv uzdravenie; neb ta božie rada jest ustavenie poslušnosti, zapuzenie zlosti, potvrzenie svatosti, a zpósobenie k věčné radosti. Protož die žádúcí a svrchovaný pán a rádcě: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! Běda, běda! kterak nemnohých lidí ta jest ctnosť; neb nemnozí jsú, by tu svatú radu našeho spasitele vážili; nemnozí jsú, by tak, jakož velí, smysleli; nemnozí jsú, by před oči mysli své tu radu položili; neb nemnozí jsú, jimž by před jich vnitřníma očima bylo poznánie své křehkosti, porušitedlnosť tělesnosti, hřiechóv žalostivé zpomínánie, smrti ustavičné čekánie, a věčného zatracenie spatřenie. Aj najmilejší! kterak úžitečné jest hřiešným zrcadlo, ta rada božie! věrně který by hřiešník právě sě v tom zrcadle ohlédal, byl by sil-

nější nežli Sampson, ostražitější nežli David, múdřější nežli Šalomún. Ti třie mužie v tom zrcadlu ohlédati sě zmeškali, často sě v ně nenahlédali; protož chlipností těla jsúc oslepeni, byli sú poraženi. O poněvadž ti a tací mužie v tak hrozný v hřiech sú upadli, v nichž byla síla, múdrosť a duch boží, kterak veliké pilnosti, opatrnosti a snažnosti jest nám potřěbie, jenž jsmy v duchu mdlí, hlúpí a nesťateční! Protož o těch mužiech nám psáno jest a položeno, aby ti třie byli na příklad, ne ku pádu, ale k výstrazě, aby nižádný z nás nedoufal své síle, své múdrosti a své svatosti, ale abychom byli vždy bázniví, vždy své hřiechy vzpomínali, a vždy svého spasenie pilni byli; také abychom své křehkosti, smrtedlnosti a nestatečnosti nezapomínali. Protož všichni, jenž zde jsúc biedným světem obklíčeni, těch věcí nepamatují, ani smyslé, ani rozomějí, ani na najposlednějšie věci patřie, a tak k hřiechóm a k zatracení sě přibližují. Protož aby náš rozum a našě mysl k pilnosti vždy bděla, božie nás rada popúzie, když die: O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci patřili!

O najmilejšie bratřice! tři věci v té radě pán bóh nám položil: uměnie, rozomnosť a spatřenie. Neb chce pán bóh, abychom věděli, rozuměli a opatřili: věděli a znali život nynější, tekúcí, nejistý, krátký, mnohými psotami poražený, v marnosti položený, hřiechy poškvrněný, a k smrti přiblížený, né brž i v smrti položený; a protož mámy věděti, proto abychom vážili, a spatřiec, že tak jest tento svět nestatečný, kluzek a bieden, a tak naň netbali, a k věčnému přiebytku chvátali. I chce pán, aby každý znamenal svú biedu, že každý z nás s pláčem a s bolestí z břicha sě vyvalil, a nah s kvielením a s bolestí v zemi sě vrátí; chce bóh, aby každý znamenal, že neurodil sě v svět na hody, ale k pracování, jako pták k létání; že sě narodil, ne aby zde ostal na věky, ale aby sě v zemi vrátil, řka: Pomni, člověče! že prach jsi, a v prach sě vrátíš. Protož má každý z nás znamenati, že východ náš v svět jest plačtivý, a náš přiebytek v světě jest nestatečný, a východ z světa hřiešným velmi jest biedný a hrozný. A tak má každý znamenati, že jest v údole biedném jako z vlasti své vypověděný, nemocný, v ctnostech chudý, a smrti, jiež vždy čeká, poddaný. O by to každý věděl, a v svém

srdci jako v knihách napsal, zčastný byl by jistě, byl by bohu živ vděčně, od hřiechu zachoval by sě čistě, a měl by sě k smrti vždy hotově; bděl by, jakož die spasitel, čekaje, skoro-li sě pán vrátí a dá otplatu věčné radosti, pán, řku, jenž die: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! O kterak svatá dušě jest, kteráž bdí, aby příchodu chotě svého nezaspala, kteráž rozumně patří, aby sě v utěšení nerozdřiemala. Protož najmilejší! my všichni spolu smyslme a rozumějme, a v tom zrcadle sě pilně spatřme, jenž nám před očima buoh klade, a řka: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! O kterak svatá dušě, jenž ten rozum má!

Již sme slyšěli, co mámy smysleti, i co mámy rozuměti; již prosme boha, ať nám ukáže, co mámy spatřiti, a řci každý z nás s prorokem: Oznam mi, pane! konec mój a počet dnóv, kteraký jest, ať viem, co mi sě nedostává. O úžitečná modlitvo! o zčastné v duchu pozdviženie! o potřěbné žádánie! Nežádá prorok, aby budúcie věci zvěděl, kteréž jest bóh v své moci položil; nežádá, aby uměl rozličné vtipnosti: ale věda prorok, že jest host a pútník v cizie zemi, člověk nemocný a na malý čas zde živý, volaje die: Oznam mi, pane! konec mój. Patřil ten na poslední věc, smyslil a rozuměl, uposlúchal božie rady, jenž die: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! By smysleli, kterak hřiechové jsú hořcí; neb die Jeremiáš: Viz, kterak hořké a zlé jest, že's boha opustil svého! zlé to věz, že hřiech v sobě, a hořké v mukách za hřiech utrpenie. O by rozuměli tohoto světa marnosť, jakož die Ecclesiastes, to jest Šalomún: Marnosť nad marnostmi, a věčchny věci marnosť! O by na poslednie věci patřili, to jest: věčnosť oslavenie dobrých, a věčnosť zatracenie zlých, aby sě, jako Josef, budúcieho hladu vystřiehli. Neb die múdrý každému z nás: Ve všěch skutciech svých pamatuj na najposlednějšie věci své, a na věky, to jest, nikdy nebudeš hřěšiti. Jistě, najmilejší! by každý z nás znamenal krátkosť zdejšieho života, a co sě jemu nedostává pokánie pravého za hřiechy, a kterak neplní božieho přikázanie, smyslil by a rozuměl by, a smrť před očima svýma položě, i bez pochybenie, nečekaje na sě pomsty, nechal by pýchy, pečlivosti světské, chlipnosti

i rozkoši tělesné, a bděl by a břiechu sě varoval, a tak smysle a rozuměje, jakož bóh radí, k budúcím by sě věcem připravoval. Neb múdrý netoliko hledí ku počátku které věci, ale na konec, a myslí prvé o trpení, nežli příde trpenie, aby uměl zniknúti utrpenie.

Ale snad die někto: Hotov jsem přivoliti, abych smyslil a rozoměl, a na najposlednějšie věci patřil, vedlé božie rady; ale ukaž mi, které jsú ty najposlednějšie věci. — Věz, že poslednějších věcí nenie, než radosť věčná a psota věčná. Ukazuje to spasitel, řka, že pojdú dobří v život věčný, to jest, živi budú u věčné radosti, a zlí pojdú v muky věčné. Tyť věci mienı́ múdrý Sirach, když die: Ve všěch svých věcech, to věz v skutciech, pamatuj na najposlednějšie věci, a na věky nebudeš hřěšiti. Žádáš-li živ býti věčně, buď dobřě zde živ, a neumřeš na věky. Bojíš-li sě věčného zatracenie, temnosti, ohně, a radosti odlúčenie, nelučiž sě nynie od ctnosti. Pomni, co posledníeho tě potká v tomto životě. Najposlednějšie věc tobě živému jest: dušě od těla rozdělenie, při němž budú čěrtie střěpěti, aby duch vzěli, přietelé, aby tebe mrtvého skoro odbyli, a kněžie, aby tvé mrchy jako havranové požili! Co s sebú ponesеš? snad ďábel vezme duši, přietelé neb nepřietelé sbožie, a črvi prolezúc plachtici, v které tě položie, s myšmi a s žabami o tělo sě rozdělé! Protož, milý! smysl a rozuměj, komu paseš tělo, komu sbožie chováš, co na sě v každú hodinu čakáš. Jistě lépe těla smilného neskrotíš, než když tyto věci v svú paměť položíš; neb ty věci jsú poslednie, o nichž die bóh: O by smyslili a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! O by božské věci smyslili, a světa tohoto věci srozuměli, a co radosti v nebesiech, a biedy u pekle, by lidé spatřili, tehdy by jistě boha poslúchali, a radosti věčné srdečně by žádali, světa by nechali, ani jeho tbali, a pekla by sě strachovali. Neb v tu přěhroznú hodinu poslední kto z přátel, kto z tovařišěv, kto z sluh, kto z pánóv, kto z kněží, kto z papežóv přijda bude moc mieti pomoci? Tu ani berla, ani kopie neb meč, sudlicě ani kropáč, ani sviecě ďábla odrazí! Nebude, kto by utěšil ze všěch najmilejších přátel, k nimž bude člověk hleděti, nebude-li od pána boha svobody mieti!

Protož važmy, najmilejší! kterú bázní mámy sě boha báti, kterým milováním mámy jeho milovati, kterú ctí mámy ho ctíti, pána Jezu Krista, jenžto ráčil jest nás od těch hrozných věcí vykúpiti, jenž nám v tu dobu sám pomoci móž, kdyžto ráčí. Protož, najmilejší! vzpomínajmy často na ten den poslední, a myslmy, kam čie dušě z nás pojde, když z těla vystúpí; neb to myšlenie a pamatovánie skrúšenie přivodí, náboženstvie krmí, mysli k bohu pozdvihuje, naději veličí a milosť zapaluje; né brž věděti mámy, že v nižádném umění nenie naučenie, jenž by člověka spieše připravilo k pravé ostrazě, k spravedlivosti, k bázni božie a k svatosti, než své biedy znánie, věčného zatracenie paměť a hrozné smrti. Neb člověk bude jako nečlověk, když lká v nemoci, v niežto nedúh roste, a hřiešný sě strachuje, tělo sě třěse, smysl neb čich hyne, moc schne, tvář bledne, čelo prahne, oko bliká a teče, ucho ohlúšie, nos zpráchnie, jazyk v hrdlo sě vtiehne, ústa zmlknú, žíly vadnú a kosti svadnú! Tehdy krása tělesná bude smradem, libé tělo bude mrzké, a utěšenie velmi hrozné i ohavné! Aj dosti hrozné, najmilejší! jest toto divadlo, ale jest nám velmi úžitečné zrcadlo! Neb nižádné lékařstvie, nižádné člověka učenie tak nepudí ot nás pýchy, ani tak přěmáhá zlosti, aniž tak hasí chlipnosti, aniž tak tlačí světské marnosti, jakož toho zrcadla ohlédánie; neb by je měl člověk, jakož buoh velmi radí, přěd sebú, i zdaliť by pýchal, neb smilnil? zdaliť by jiné tupil, vida, že snad zajtra bude tak biedný s biednými, nemocný s nemocnými, ohavný s ohavnými, a mrtvý s mrtvými, a bóhdaj nebyl zatracený s zatracenými! Protož dic pán: O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci patřili!

I co jest lidem mrzutějšieho nežli člověk mrtvý? Viz: hnoji, lajnóm, i jiným věcem nečistým dlúhé v domu dadie odpočívánie: a člověku prvé milému nedadie do třetieho dne přěbývati! neb viece smrdí než hnój neb lajno, a čím rozkošnějie jest krmeno, tiem bude viece smrděti, aby tiem spieše bylo vývrženo, v zemi skryto, a črvóm dáno na pokrm. Protož má sě styděti člověk pyšným býti; má sě varovati lakoty a všie nehody, jenž by mohla jej na duši poškvrniti; neb proto die buoh: O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci

patřili! by smysleli chytrci, tohoto světa lakomci, by rozuměli prelátové a kněžie tuční, by rozuměli všichni smilní a pamatovali, že sě na ně to božie slovo chýlí! Neb před tiem slovem die pán buoh: Zhruběl jest zmilelý, a odvrátil sě jest; zhruběl jest a ztučněl a rozšířil sě, a opustil jest boha, stvořitele svého, a odšel jest od boha, spasitele svého. Važmy, kto sú najviece zhruběli, ztučněli a sě rozpásli, a nenaleznem viece rozpasených v rozkoši nežli duchovních, jenž sú opustili Krista, stvořitele a spasitele svého; nebo sú sě odvrátili od něho obyčeji svými. Neb Kristus strázný, pracovitý v slovu otcě svého, pokorný, tichý, nesmilný, chudý, lačný, žieznivý: a tito vždy zpět, nice netrpie, jediné když je břicho bolí z obžerstvie a z opilstvie; práci velikú nesú, když je na koně sázějí a na lože vnosie; u nichž chudoba jest ohavnosť, pýcha velebnosť, a smilstvie slove přirozenie! Protož ihned jakož pán buoh die, že jsú tací pokolenie zlé, a nevěrní synové; a potom die všěm takým, jenž sú boha svého opustili: Lid neb pohanstvo bez rady jest a bez opatrnosti. O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! by smysleli, tehdy by bláznivě nehřěšili; by rozuměli, tehdy by marnosť opustili; by na poslednie věci patřili, tehdy by shledali, že musie svému bohu přěde vším světem z každého skutku a z každého pomyšlenie i z slova prázdného počet vydati; by smysleli a rozuměli, tehdy by nechajíce pýchy, smilstvie a marnosti, táhli by pokorú, ale ne smilstvím, a jinými ctnostmi k života svatosti; hnuli by sě z ďáblovy školy a přěstúpili by do Kristovy, i přijeli by tu radu, že by smysleli a rozoměli a na najposlednějšie věci patřili; slyšěli by, co buoh die, že všěm die: Chopte sě utrpenie, ať sě nikdy nerozhněvá buoh, abyste nezhynuli z cěsty spravedlivé. O běda, kteří sě nechopie zde utrpenie, jakož buoh velí! Neb jinde die pán bóh: Každá dušě, kteráž nebude trpěti tento den, zahyne z lidu mého. Važmy slova ta, že die bóh: „každá dušě zahyne, kteráž nebude trpěti,“ to věz, nravného tresktánie, za hřiechy pokánie žalostí a dosti učiněním. A die buoh: „tento den,“ to věz, v tento milostivý čas až do smrti; neb ktož před smrtí nepřijme plného za hřiechy dosti učiněnie, po smrti nenalezne miesta odpuščenie. O by smysleli a rozuměli, ktož sú hřěšili, aby sě právě káli

a dosti za hřiechy učinili, a v odpustky trhovské nedoufali! by smysleli, že jakožto kto zaslúží, takéž jemu buoh odplatí; by rozuměli, že milosti neb hřiechóv odpuščenie nemají za penieze prodávati, aniž mohú, než že lidi klamají, když na penězích milosť řěčí svú vydávají. O by na konec hleděli, kterak na smrti nepomohú papežovi listové, nepřědejdú-li dobří skutkové.

A to znamenajíc, najmilejší! smyslmy, kterací smy byli; pomněmy, kterací jsme; vizmy, kterací budemy. Prohleděmy, neb die pán: O by smysleli a rozoměli a na najposlednějšie věci patřili! By smysleli, že nemóž žádný jíti z radosti světa bez utrpenie v radosť inhed nebeského královstvie. By rozoměli, že musil jest Kristus trpěti, a tak v svú v oslavu jíti, a že údové jeho musie také trpěti a svój kříž nésti. By patřili, že buoh spravedlivý nižádného hřiecha nenechá bez pomsty. O by smysleli a rozuměli, a patřili k onomu dni, o němž die prorok: Den ten den hněvu, den truchlosti a biedy, den veliký a hořký velmi! O by smysleli a rozuměli, a patřili na svój den, když dušě bude mieti z těla vystúpiti, okolo niež ďáblové jako lvové budú střepěti, a hřiešnú duši jako chtiece pohltiti. Tu hróza obklíčí duši přěveliká pro ďábly, pro temnosti, pro oheň věčný, pro bolesti, pro rozlúčenie od těla, v němž jest měla utěšenie, pro zbavenie věčné radosti, a pro věčné a nesmierné tesknosti. O by smysleli a rozuměli, a na ty věci patřili! Co zlému prospěje v tu dobu uměnie? co světa povýšenie? co papežstvie, ciesařstvie neb jiné dóstojenstvie? co které sbožie, co urozenie, krása neb lepota? a co smilstvie neb lakota? I zdali moci budú duši zlú zlata neb střiebra která vykúpiti? čili jejie vóli nasytiti? i zdali tělo bude moci smilniti, neb kterú rozkoš mieti? Jistě nic. Avšak lidé oslepení nesmyslé, nerozumějí, ani na to patřie! Protož napomíná je buoh a řka: O by smysleli a rozuměli, a na najposlednějšie věci patřili! I zdaliť tu radu boží plnie, jenž jsú v libosti světa pohříženi, jimž sě nechce umřieti, jimž sě viece líbí smilstvie nežli duší zdravie, jimž sě viece líbí sbožie než čisté svědomie, jenž sě viece táhnú ku obrokóm než do nebes k prorokóm? Zemščí jsú, zemské věci čenichají; svině jsú, lajna přěmietají: hlavy pozdvihnúti k nebeským věcem nemohú!

O by smysleli a rozoměli, a na najposlednějšie věci patřili! by smysleli, odkud sú přišli; by rozuměli, kde jsú; a by patřili, kam pojdú, a kterú cěstú! Že těch věcí nepatřie, protož pýcha jich pozdvihuje nad jiné, hněv jich popúzie na jiné, trápí závisť, pálí smilstvie, vieže lakomstvie, nestateční lenosť, lakota hovadí, a zlosť všelikteraká klátí. Protož jako blázni jsúc učiněni, jsú v zlosti zavřieni, boha netbají, bližních nemilují, sobě najviec slúžie! Zavrhli sú řěč boží, rady sú jeho nepřijeli. Protož die buoh, že jsú lidé bez rady a bez opatrnosti. O by smysleli a rozoměli a na poslednie věci patřili! O by smysleli, rozoměli a patřili, že ďábel chytrý o Krista sě pokusil, aby ho v hřiech uvedl, a o svatého Martina na smrti, aby ho sveda, duši v zatracení uvedl. O by patřili, proč volal syn boží hlasem velikým na kříži: Otče! v rucě tvoji porúčiem duši svú. Nedarmo křičí, jehož sě dušě ďábla nebojí, jenž jest peklo pobojoval a své vyvedl; ale volá, dávaje nám naučenie, že těžké bude duši našie vystúpenie, abychom sobě nedoufali, kterak kolivěk bychom byli dobří; ale abychom smysleli a rozoměli. Protož syn boží volá na kříži, řka: Otče! v ruce tvé, to jest, v moc tvú, porúčiem duch svój! abychom na poslední svú hodinu patřili. Nebál sě Kristus dušě ztratiti, a volal; ukázal, že ktož jako milý syn otci bohu dušě neporučí, mra, že maje hřiech smrtedlný, z moci božie vypadne. Bál sě toho prorok, protož modlil sě, řka: Uslyš mú modlitvu, kdyžť prosím, a od bázni nepřietele vysvoboď duši mú. Aj, prosí zbavenie od bázni nepřietele hrozného. O by lidé blázniví smysleli a rozuměli, kterakú hrózu a bázeň má každá dušě zlá od ďábla velikú, kterakú má tesknosť přětěžkú: jistě by ne tak všetečně hřěšili, zde by sě boha jako synové báli, hřiechóv by sě statečně káli, rady by otcě svého poslúchali, jenž die: O by smysleli a rozoměli, a na poslednie věci patřili! Ale že na poslednie věci nepatřie, protož sě jiným posmievají a radu boží zamietají. Ale zda jim tak to pomine? jistě nic; neb die pán takým: Já vašemu zahynutí budu sě smieti, a budu sě posmievati, když vám to příde, čehož ste sě báli, a když vás ohromí křik a truchlosť.

O smysl každý hřiešný zde v světě ten súd boží hrozný!

Jistě, by jemu právě rozuměl, nemálo by sě toho lekal, což die buoh: Já vašemu zahynutí, to jest, zatracení, budu sě smieti, to jest: vás položím hodny k smiechu; a když vás ohromí brzká truchlosť, to jest, brzká psota věčná, budu sě vám posmievati, to jest: vás hodny věčného posmievánie ukáži. O bohdaj tomu rozuměl a k tomu patřil hřiešný, jenž hřiechóv svých nepatří, myšlení, řěčí a skutkóv neřiedí; jenž jest hotov k zlosti, a nebrzek k ctnosti; hotovějí k stolu, než k modlení bohu; jenž jest silen k pití, a mdel k náboženství; jenž jest bdící k básněm, a spalivý k božiemu slovu; jenž jest hotový k mluvení, ale zpozdilý k božiemu chválení; hotový k hněvu a k utrhání, ale nehotov k milosrdenství; závisti milovník, chudých protivník; jenž drástku neb mrvu v ciziem oku znamená, a v svém nevidí prkna; jiných činy tupí a své velebí; jenž jiné treskce, a sě nelepí; jenž jiné hyzdí a sě chválí, zlosť nalezuje a ctnosť tupí! A budiž kterým kolivěk jiným hřiechem obklíčený, věrně, ktož sě těch i jiných hřiechóv nevaruje, ten právě nesmyslí ani rozumie, aniž na poslední věci patří. A zdá-li sě komu, že taký nenie blázen, slyš ducha svatého, jenž die: Bláznóv nekonečný jest počet! Neb kto z nás, kto zde v světě móž počísti bez božieho zjevenie, co jest smilníkóv, lakomcóv, opilcóv, kostkářěv, i jiných hřiešníkóv? a ty všěchny písmo nazývá blázny; neb což móž bláznivějšieho býti než zabiti sě samému? oheň sobě strojiti, aby v něm hořal? všecko, což máš, darmo dáti, otcě a matku haněti, a od dědicstvie sě pryč lučiti? To vše činí, ktož smrtedlně hřěší: neb sám sě najprvé na duši zabie, jehož by nižádný nemohl tak zabiti; oheň sobě věčný hřiechem strojí; vše co má, darmo, neb za nic dává, to jest za hřiech, i sám sě vešken tak prodá; jakož die písmo: Darmo ste prodáni, a bez střiebra budete vykúpeni! Veliké bláznovstvie, dáti věčnú radosť za velmi krátké utěšenie, a protiviti sě otci svému nebeskému a haněti jeho! Ale blázen taký tomu nerozumie, jakož die prorok: Muž nemúdrý nepozná, a blázen nesrozumie. Protož die prorok, že spolu nemúdrý a blázen zahyneta. Kterak to rozdělíme? Takto: Nemúdrý jest ten, kterýž neznamená, že jest v cizie vlasti pocěstným, od radosti své vlasti jsa odlúčen; ale blázen jest ten, který ač rozumem to zná, avšak dobrými činy sebe

z biedy vysvoboditi netbá! Opět takto: Nemúdrý jest ten, jenž nevěří, by byly zlým věčné muky, a dobrým věčné radosti připraveny; ale blázen jest ten, který ač věří to, ale však nechce býti dobřě živ, aby muk věčných byl zbaven, a radosti věčné aby došel. Protož spravedlivým božím súdem spolu nemúdrý a blázen budeta zatracena. A to by sě nestalo, když by smysleli a rozuměli a na najposlednějšie věci patřili, jakož radí pán buoh milostivý.

Aj najmilejší! již ste slyšeli v tom zrcadlku hřiechuov, co mámy smysliti a rozuměti, a nač patřiti; protož pilni buďme, abychom to v srdečné paměti položili: neb sě tak hřiechuov ostřežem, a ďábla a svět a tělo přemóžem, a zatracenie věčného zniknem, a v radosť věčnú puojdem, s pomocí Trojice svaté, skrze pána našeho milého Jezu Krista. Amen.

Zrcadlo hřiešníka menší *).

Že ižádnému nelze spasenu býti, ktož tohoto světa a okrasy jeho nepotupí, to die syn boží ve čtení, řka: Nižádný člověk nemuož dvěma pánoma slúžiti. Též svědčí svatý Jan v kanonice své a řka v kapitule druhé: Neroďte milovati světa, ani těch věcí, kteréž na světě jsú; neb miluje-li kto svět, nenie láska božie v něm. Nebo všecko, což jest na světě, žádosť těla jest, a žádosť očí a pýcha života, a svět pomine i jeho žádosti; ale ktož činí vuoli boží, ostává živ na věky. Též čte se o pannách, i o jiných zvolených božích, řkúc: Království světa i všecku okrasu potupila sem, pro milosť pána Jezu Krista, kteréhožto viděla sem, kteréhožto milovala sem, v kteréhožto věřila sem.

Ale že potupenie světa nemuož býti bez poznánie sebe, protož najprvé potřebie jest povědieti o poznání sebe, a potom o potupení světa, že jakož svatý Bernart praví a řka: Člověk chce-li přijíti ku poznání pravému, musí najprv znamenati stav vedlé těla i duše. S strany těla znamenaj, člověče! co si byl před narozením, a co jsi narodiv se a kde jsi, a kde budeš po smrti. Zajisté nic si nebyl před narozením: počal si se v hřieše, a narodil si se v hřieše. Narodil's se z nečisté věci, protož styď se a buď pokorný. Neb narodě se člověk ihned pláče: pacholík pláče na Adama a řka: A! a! a! a děvečka na Evu, řkúci: E! e! e! A tiem pláčem vyznávají biedu tohoto světa, a strach věčné biedy.

---

*) Z rukopisu čís. veřejné bibliotéky v Praze z roku 1469 na papíře ve fol. (XVII, B. 6, fol. 59 p. v.)

Člověk s strany těla jest nečistá a smrdutá věc, pytel lajnuov, pokrm črvuov, po člověku črv a po črvu smrad a ohavnosť.

Protož, člověče! čemu pýcháš? znamenaj, že's se počal z mrzuté věci, a potom jsi dán ve mnohé biedy v tomto světě a k hřiechu, a budeš pokrm črvuov v hrobě. I co pýcháš, praše a země! kteréhožto početie jest v hřiechu, naroditi se muka, živu býti bieda, umřieti snuzenie? pročež tehdy tělo své drahými věcmi okrašluješ, keréžto po malých dnech črvie budú žráti? ale duše své neokrašluješ skutky dobrými, kerážto bohu i angelóm svatým měla by býti obětována v nebesiech! I proč duši svú málo vážíš a jie předkládáš tělo? paní slúžiti, a děvce panovati zajisté veliká ohavnosť jest! Neb zajisté duše rozumná dražšie jest než tento svět; neb syn boží nedal jest svého těla za celý svět, ale za duši dal jest na smrť; protož dražšie jest duše vykúpená krví pána Jezu Krista než svět. A protož kerúž dáš odměnu za svú duši, jenž ji dáváš za hubenú libosť tělesnú? Však syn boží pro ni s nebe sstúpiti ráčil jest, aby ji vysvobodil z moci ďábelské, kerúžto když viděl jest, ana svázána mnohými hřiechy, pro keréžto měla by u věčném ohni hořeti, plakal nad ní, kerážto neuměla sebe plakati, a netoliko plakal za ni, ale dal se za ni na smrť ohavnú, aby ji svú svatú krví vykúpil. Poznajž, o člověče! kerakť drahá jest duše tvá, a kerak těžké rány na duši jsú, totiž hřiechové, za něžto syn boží tak ukrutně raněn byl. Neb by nebyly ty rány na duši k smrti věčné, nikoli neumřel by byl za ně syn boží. Protož neroď málo vážiti ran duše své, kerejžto vidíš dáti slitovánie od boha všemohúcieho. Syn boží umýval se slzami za tě: umývajž i ty po všecky noci lože své slzami a srdcem svým skrúšeným; syn boží vyléval jest svú svatú krev: a ty vylévaj ustavičně z svého těla utrpenie. Jakož die pán buoh v pátých knihách Mojžiešových v rozdielu XVI a řka: Sedm dní budeš jiesti chléb utrpenie bez kvasu.

Ale snad dieš: Tvrdá jest to řeč; nemohu světa potupiti, a nemohu na těle tak trpěti! — Nu pověz mi, kde jsú milovníci tohoto světa, jenž sú nedávno s námi byli? Nic z nich jiného neostalo, jedno prach a črvie! Znamenaj pilně, co sú

byli: lidé sú byli, jako i ty; jedli sú a pili sú, jako i ty; tancovali sú, smieli sú se a jiné hřiechy plodili: a okamženě sstúpili sú do pekla! I co jim platna jich marná chvála a utěšenie krátké, moc světská a rozkoš těla, sbožie lživé a veliká čeleď? Ty všecky věci pominuly sú, jedno věčná bieda ostává! A tak vědúce ty biedy v světě, i měli bychom je opustiti. Jakož svědčí sv. prorok Naum v třetiem rozdiele: Každý, keryž tě opatří, uteče od tebe.

Pak tuto s strany duše znamenaj pilně, člověče! sám se, vstúpě v své srdce: znamenaj, odkud jdeš? že hřešíš-li smrtedlně, tehdy jdeš od svého spasitele, pána Jezu Krista, i sám od sebe, i ode všeho svého dobrého; kam jdeš? že snad do věčného ohně; co činíš, i co si nalezl, a co's ztratil? Opatř, přibývá-liť na každý den svatého života, čili ubývá? kerá se myšlenie najviece v tvém srdci tlukú? kerá pokušenie tě najviece trápie? statečně-li se jim bráníš? pilně-li svého srdce ostřiehâš? velmi-li vážíš hřiechy své? velmi-li se za ně stydíš před pánem bohem i před lidmi? velmi-li se za ně kaješ? velikú-li za ně tesknosť a žalosť máš? velmi-li tě již mrzejí? již-li nechceš jinak živ býti, jedno k vuoli boží? již-li túžíš velice po pánu bohu a po nebeském království?

Když seznáš stav svuoj podlé těla i duše, tehdy poznáš, keraký jsi, a keraký by měl býti; z poznánie svého budeš se moci pozdvihnúti ku poznání pána boha tvého; a čím viece na všaký den poznáš se, tiem viece pozdvihneš se vzhuoru k nebesóm. A to poznánie svatý Bernart nazývá zrcadlem, v kteréžto zrcadlo pravý kající na všaký den nepřestává hleděti, a vytierati netoliko zlá myšlenie, ale i každá neúžitečná myšlenie, aby nic neostalo v svědomí, jenž by se bohu nelíbilo. A když se vyčistí to zrcadlo právě, a pilně v ně hleděti bude člověk, tehdy ukáže se světlosť božská jemu; a takým viděním duše bude zapálena a prozří až na onen svět, a počne velmi milovati pána boha; a všecky věci časné bude sobě málo vážiti, i všecky žádosti zlé; a tak svú vuoli od sebe odvrže a na samého milého pána Jezu Krista zpolehnúci, vstupovati bude vzhuoru, kochajíci se v duchovních rozkošech; a tak ukřižuje své tělo s hřiechy a s žádostmi, a samému bohu bude živa.

O potupení světa.

O potupení světa již slušie krátce povědieti. Najprvé má člověk věděti, že potupiti svět, jest všecky časné a minuté věci bez milovánie pominúti v tomto životě; najprvé hledati královstvie božieho a jeho spravedlnosti, a potom jiné věci budú přidány; a na utěšenie a na radosti tohoto světa nic nedbati, neb radosti tělesné konec jest bieda věčná; jakož die spasitel ve čtení a řka: Běda vám, jenž nynie smějete se, neb plakati a lkáti budete! Protož, člověče! potupiž svět, ač nechceš s ním zahynúti. Neb ohavná věc jest milovati lajna, a tak ctíti a milovati, ješto jsú zemské věci. Proto bohatci lakomí, učiniece se služebníci nad lajnami biednými, i radují se, když je nazývají pány: a však v pravé pravdě jsú sluhy hřiechu.

Dále, člověče! znamenaj, že milosť tohoto světa a milosť božie jsú sobě odporné věci, protož nemohú v jednom člověku spolu přiebytka mieti. Neb milosť božská tiehne člověka od zemských věcí vzhuoru k nebeským; ale milosť tělesná zase táhne od nebeských věcí k zemským. Nebo milosť jest někeraká váha v duši, jakož die svatý Augustin: Milosť má jest váha má; milostí se nesu, kamž kolivěk jdu. Protož čím viece a hlúbe milosť tělesnú od sebe zapudí člověk, tiem viece okusí milosti božské. O biedná duše! co hlédáš v světě, kdež všecky věci vidíš, any tě klamají? O biedná duše! proč neznamenáš, že miluješ tento svět, v němžto jest plno osidl? jakžto die svatý Augustin a řka: Prostřed toliko osidl jsem, keráž jest rozlékl ďábel, aby jimi lapal duše. A těch osidl jest pln svět. O biedná duše! kam od boha utiekáš, s kerýmžto máš pravé sbožie a radosť? a běžíš po tomto světu, a s ním velikú biedu a psotu máš! a svět volá: Já hynu! a Kristus volá: Já obživuji a opravuji!

Ale snad dieš: Keré jsú to věci, jenž překážejí potupiti svět? Odpovie se tobě, že mnohé jsú ty věci, jakožto: sbožie tělesné, rozkoš, krása, přiezeň lidská, mladosť, česť, chvála, moc, duostojenstvie; a krása tělesná nic jiného nenie než zástěra ohavnosti. Ty i jiné věci jsú, jenž překážejí potupiti svět. Ale ku potupení světa a okrasy jeho napomínají nás mnohé

věci: Najprvé náš milý spasitel napomíná svým životem i řečí; neb narodil se jest u veliké chudobě, a umřel jest nah na kříži za ny za hřiešné. Jakož svědčí ve čtení a řka: Lišky dúpata mají, a ptáci nebeští hniezda: ale syn člověčí nemá kde své hlavy skloniti. Druhé napomínají nás ku potupení světa všickni světí, starého i nového zákona, svými životy příkladnými i naučením dobrým. Třetie napomíná nás odplata veliká zde i v nebeském království. Jakožto svědčí syn boží ve čtení a řka: Nižádný nenie, jenž by opustil duom anebo rodiče, nebo bratry, nebo ženu, nebo syny pro královstvie nebeské, aby nevzal mnohem viece v tomto času, a v budúcím věčný život. Čtvrté napomíná nás krásné stvořenie, jakžto: nebe, slunce, hvězdy, abychom my, vzhlednúce na ně a na jiné věci tělesné, i potupili svět a žádali duchovních a nebeských věcí. Páté napomíná nás ku potupení světa hnutie světa, abychom jej potupili; neb vidíme, ano svět všudy hyne: tělo naše, rúcho, domové, a jiné věci všecky napořád hynú. Šesté napomíná nás krátkosť života tohoto a dlúhosť věčného života, abychom jej potupili. Sedmé napomíná nás věčná bieda pekelná, abychom svět potupili. Osmé napomínají nás rozličné psoty tohoto světa, abychom jej potupili a brali se k nebeským věcem.

Nu vol sobě, co chceš; ale pravímť: budeš-li milovati tento svět, zahyneš i s ním; pakli budeš milovati syna božieho, budeš kralovati s ním, i se všemi svatými na věky v království nebeském. Amen.

Devět kusuov zlatých.*)

První artikul neb kus zlatý jest tento: Ktož dá jeden haléř pro bóh za svého zdravého života, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, než by po smrti tolik zlata dal, což by sě jeho mezi zemí a mezi nebem mohlo obdržeti. A toho móž snadný rozum býti: nebo před smrtí dán jest čas k zaslúžení a k získání milosti božie; a po smrti nižádný nic nemóž dělati, ani zasluhovati, ani sbožie rozdávati. Pakli skrze jiné chce po smrti rozdávati, a moha sám za živa rozdávati, neměl jest milovánie zřiezeného a jistého k bohu, že jest sám z své svobodné vóle za živa neučiniv, porúčie komus, nevěda, co on z toho učiní, a jakým úmyslem a komu rozdá. Nejistě po smrti rozkazuje rozdávati ty věci, kterých s sebú pobrati nemóž; a by mohl jimi vlásti, nedal by jich pro bóh, ale spieše by jich viece přidobyl. Protož čímž již člověk nemóž vlásti a ostavie po sobě to: kto vie, líbí-li sě bohu zaň, což po něm někto činiti bude? Živému jest řečeno: Což móž ruka tvá, to dělaj; nebo potom diela, ani smysla k dielu, ani času (nebude). Nebo po smrti rozdávánie svatokupci na očistec sú úvedli; protož po smrti nevieme, by sě slíbil kto bohu, by celý svět zaň dali.

Druhý kus zlatý jest tento: Ktož jedno slovo protivné strpí, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje,

*) Z rukopisu na papíře v 4 asi z polovice věku XV, v císařské bibliotéce v Paříži (N. 29, Fonds Slave).

nežli by tolik metel o svój chřbet zbil, co by jich mohlo v najvěčšiem lese zruosti. Jedno jest v tom rozuměti: že na těch, kteří jsú přestupníci přikázaní božích a stojie v hřiešiech smrtedlných, nemóž nižádné zaslúženie, ani které utrpenie bohu sě líbiti, ani slovo protivné strpěti, ani veliký les metel o chřbet sobě zbíti, ani sě pro bóh dáti upáliti. Die sv. Pavel: Bych dal tělo své na utrpenie, že bych hořal, a milosti neměl, nic mi platno nenie. A milosti božie nižádný nemóž mieti, ktož přestupuje přikázanie božie. A jest-li mluviti o těch, ješto stojie v přikázaních božích a tak v milosti božie, že by na těch lépe sě líbilo bohu strpenie jednoho slova protivného, než zbitie metel o svój chřbet velikého lesu, to by proto mohlo býti, že by z přikázanie božieho někdy měl strpěti slovo protivné, a metel mnoho o sě zbíti z svého zámysla; jakož mnozí pobiehají těch trpení, kteréž na ně bóh vzkládá svým súdem nebo svým přikázaním: a což sobě sami nazamýšlejí a zvolé nesnází a utrpení, to chtie trpěti. Protož jedno slovo nebo viece jich strpěti k vóli boží a k jeho přikázaní, velmi jemu líbí sě: nebo tak trpě činí vuoli boží; ale nechaje člověk těch trpení, kteráž jemu bóh přikazuje, i zamyslí sobě jiná mnohá, v těch svú vóli činí; protož sě bohu nic nelíbí.

Třetí kus zlatý jest tento: Ktož sě najmenšiemu pokoří, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, než by od jednoho konce až do druhého konce světa putoval, a v každé šlepěji svú krev prolil. Nebyl-li by všechen úplně pokorný, ač by sě menšiemu někdy z příčiny pokořil, tiem by sě nemohl mnoho líbiti bohu; pakli jest úplně pokorný, tiem viece jist svú pokorú, že sebe menšiemu móž sě vždy pokořiti, a svú pokoru k dobrému přivesti. Nebo vyššiemu sebe pokořiti sě, nevždy bývá pravá pokora: nebo snad pro své hubenstvie, boje sě jeho, pokoří sě jemu, hledaje milosti od něho; a kdyby jemu roven byl, snad by jemu hrozil. Protož kto jest v sobě pokorný k menšiemu pokoru ukazovati, mnoho sě ten líbí bohu; ale zputovati všechen svět do krve noh svých, nenie přikázanie božie, ale zámysl bludný lidský; protož nic sě nelíbí.

Čtvrtý kus zlatý jest tento: Ktož dá bohu všemi svými údy vlásti, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje,

nežli by všechen svět pro bóh na hlavě schodil. Toť vše proto móž pravé býti: nebo to přikazuje, aby ze všech mocí duše i těla milovali sě. A svatý Pavel die: Zdali neviete, že údové vaši jsú chrám ducha svatého, jehož máte od boha? protož nevydávajte údóv vašich v oděnie hřiechóv. To jest: aby skrze údy vaše, neskrocené a rozpuštěné, moci nevzeli hřiechové u vás. Protož jest přikázanie božie, aby všecky údy těla svého poddávali v službu Kristovi: ale na hlavě zchoditi všechen svět, nenie přikázanie božie. A by pak bylo přikázanie božie, ale nemóž to býti, by kto na hlavě zchodil svět: nebo nenie dán chod na hlavě; dosti by měl silný, zchoditi na nohách stranu světa, a to učině, byla by marnosť jako i jiná, a nemohl by jí boha ctíti.

Pátý kus zlatý jest tento: Ktož jednu slzu na své hřiechy unoří, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, nežli by po smrti tolik plakal, až by jemu z očí dvě řece tekly. To vše pravé jest proto, že zde miesto i čas jest ku pokání, k nalezení milosti, k zaslúžení spasenie věčného: ale tam ani skutek zaslúžilý bude, ani múdrosť, ani umění; a kohož spravedlnosť božie zastihne bez pokánie, tam věčný pláč očima bude a škřehot zubóm, a nic sobě nevypláče. Pakli řkú, že v očistci plačie, z něhož vyjíti mohú: ale jest-li že zaslúžile plačie, tehdy pokánie činie, a tam čas ku pokání mají; pakli nezaslúžile plačie, tehdy darmo plačie a nic nevypláčie. Protož najlépe jest věřiti, že nynie čas vzácný jest a dnové spasenie jsú; a že ti blaženi jsú, kteříž v pánu bohu umierají, jimž jest řekl duch, aby odpočinuli od svých prací, a skutkové jich jdú po nich. Ale o těch nenie nižádné jistoty, kteří tam cizieho vykúpenie hledají.

Šestý kus zlatý tento jest: Ktož sobě pána boha nade všecko stvořenie draze váží, a jemu sě všechen poddává, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, nežli by za něho matka božie se všemi svatými prosila. Bez pochyby viece prospěje milovati boha, a vážiti jeho sobě nade všecko stvořenie; jest přikázanie božie každému člověku, aby tiem boha ctil po vše časy, a opustě přikázanie božie, bude nepřietel boží a v nenávisť jemu padá. Kterak matka božie se všemi svatými prositi bude, jehož bóh pro jeho hřiechy zatratiti chce? musí býti matka božie mající vóli odpornú proti bohu:

ona chce, aby ten spasen byl, kteréhož bóh zatratiti chce; a tomu věřiti nepodobné jest. Než to pravé jest, že v nebi nepřebývá nižádná odpornosť: jakož bóh chce, tak matka božie se všemi svatými. A že die tuto, že kto miluje boha nade všecko stvořenie, viece ctí boha, než by za něho matka božie se všemi svatými prosila: tu jemu nepříleží v tom boha ctíti, že někto za něho prosil by, když sám za sě prosě, nemóž svú modlitbú boha ctíti. Protož zdá sě, že by ty řeči něco byly, vložiece v to matku boží, ale nic nejsú: ktož sebú boha nectí, nemóž jeho skrze jiné ctíti.

Sedmý kus zlatý jest tento: Ktož nižádného bláznivě nesúdí, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, nežli by byl jako svatý Vavřinec na roště pečen. Tuť spolu budú mieti. Přikázanie božie jest, neb zápověď jeho každému, aby nižádného bláznivě, všetečně a z nenávisti nesúdili, to jest z nenávisti: z domněnie nejistého a z narčenie lživého načítajíce jeho těmi nebo oněmi hřiechy nebo bludy, a to držiece křivě, i mluvie tak jiným o něm; a snad jeho peklu přisuzují pro svá domněnie lživá. Takové súdy jsú bláznivé a zlostné, jichž sě má člověk chovati jako cizoložstvie. A což vie neb vidí zevně, že tak sě děje, tomu móž řéci, že jest hřiech; ale nepříleží člověku potupiti jeho pro hřiech, ale móž-li opraviti, dlužen jest. Než pak tato pře, ježto sě die, že takový, jenž nesúdí bláznivě nižádného, viece boha uctí, nežli by byl pečen na roště jako svatý Vavřinec: o tom pře jest. Nebo sv. Vavřinec pro vieru a pro svědectvie Ježíše Krista trpěl jest slavné mučedlnictvo, a tiem jest mnoho mohl poctiti a oslaviti boha; a že ten, ktož nesúdí bláznivě nižádného, poslúchá boha a činí vóli jeho, a tiem ctí boha. Ale činí to snadně, toliko mysl rozumem zpravuje, a nedá v ní (miesta) hněvóm, nenávistem a smělostem všetečným, z nichžto súzenie křivé jiných rodí sě; a to činí bez prolitie krve, netrpě mnoho o to: ale vyznávajíce jmeno Ježíšovo, trpěti proto mučenie těžké a smrť ukrutnú, tomuť viece milosti i viery k bohu má přidáno býti, a věčšie poctivosť k bohu, než prvniemu.

Osmý kus zlatý jest tento: Ktož milosrdenstvie kterému člověku učiní pro buoh, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, nežli by byl do třetieho nebe vtržen, jako

sv. Pavel. To na váze stojí; nebo ne vždy milosrdenstvím každým bývá bóh uctěn: že zlý křivým úmyslem činí milosrdenstvie, nebo po přiezni činí je zlému člověku, jehož buoh nenávidí. Protož těmi slepými milosrdenstvími, ješto je zlí zlým činie, nebývá bóh ctěn; než pak když sě zřiezeně děje milosrdenstvie podlé vóle božie, tiem bývá bóh uctěn. Než že tuto die, že viece bývá uctěn, než by do třetieho nebe byl vtržen, jako svatý Pavel, tomu jest snadno věřiti: nebo skutek milosrdný jest v moci i u vóli člověka, aby jej činil ke cti božie; ale vtrženie do třetieho nebe nenie v moci člověka, než toliko v moci samého boha; protož těmi skutký nemohú lidé boha ctíti.

Devátý kus zlatý tento jest: Ktož sě vóli božie neprotiví, ten viece pána boha uctí, a své duši viece prospěje, nežli by všechen svět, kdyby jeho byl, pro bóh dal. Vědomoť jest, že ten sě vóli božie neprotiví, ktož činí to, což vóle božie chce, a tak poslúchá boha v jeho přikázaních; tomu bóh chce. Ale darovati boha vším světem nemóž, ani o to stojí, aby jeho kto světem daroval; nebo jeho vždy jest, a on z své vóle udává světa každému méně nebo viece. Protož ten, ktož poslúchá boha a činí vuoli jeho v přikázaních jeho, móž poctiti boha z té stránky světa, kterú jest vzal od něho; ale ten, ktož přestupuje přikázanie božie a protiví sě vóli boží, nemóž ani celým světem boha ctíti, ani kterú najmenší věcí tohoto světa: nebo (kto) sám sě nelíbí bohu, i nemóž skrze nižádnú věc sě líbiti bohu. Amen.

Provázek třípramený

z víry, lásky, naděje, kteréhož se má každý křesťan držeti, kdo chce do věčného blahoslavenství přijíti. *)

První pramen, víry.

Spatřiv, že lidé v hříších velmi tonú, a boje se, aby do propasti věčné neupadli, ale aby z hříchuov a z hrdla ďáblova vytaženi byli, rád bych oznámil provázek, jehož držíce se lidé, mohli by vytaženi býti do věčné radosti. A že lidé neradi slyší dlúhé řeči, a také písaři česky neradi píší, pakli píší, ale neprávě, a prázdnosti také dlúhé nemám: protož provázek o třech pramécích kratičce již chci splésti. Provázek ten jest život svatý, z víry živé a naděje a lásky v člověku zachovaný, kteréhož provázka má se každý člověk v tomto světě držeti, nechce-li na věky zahynúti. Protož kdož chce, ten jej přijmi, a nauče se písmem, drž jej skutkem, neb umějící a nemilující nebudú z propasti vytaženi.

Ekleziastes král snažně znamenav marnosť světa tohoto, popsav knihy, dí u konce svých knih: Marnosť nad marnostmi, i všecky věci marnosť. A před tím dí: Prvé, nežli se odtrhne provázek stříbrný, a pomine neb navrátí se život zlatý, a rozspe se vědro nad studnicí, a zláme se kolo nad čisternú, a navrátí prach v zemi svú, z níž bíše, a duch se navrátí k bohu, jenž jest jej dal. Aj, král velikú marnosť světa znamenal, a duchem svatým jsa naučen, nám na paměť popsal,

*) Z exempláře vytištěného léta 1545 v Praze u Jana Hada.

že v marnosti svět tento jest potopen. Protož kdož chce neutonúti, musí provázkem vytažen býti, jenž jest v tomto světě život nevinný, a prvé, nežli se odtrhne provázek stříbrný, jenž jest svázání duše s tělem; a prvé, než pomine život zlatý, jenž jest v tomto světě nekojný; a prvé, než se rozspe vědro nad studnicí, jenž jest život křehký nad božím milosrdenstvím; a prvé, než se zláme kolo nad čisternú, to jest věk světský, jenž jest založen na nálezcích lidských; a prvé, než prach, jenž jest tělo člověka, navrátí se v zemi svú, z níž jest tělo učiněno; a prvé, než duch se navrátí k bohu svému. Aj, před těmi věcmi člověk má poviděti sobě o provázku, jímž by mohl vytažen býti z marnosti světa, aby v ní neutonul, a potom u věčné propasti nebyl na věky pohřížen. Provázek ten má býti o třech pramenech, aby se neodtrhl. První pramének jest víra, druhý naděje a třetí láska. Ohledajž ty prameny a věz, že víra, jakož dí svatý Pavel k židuom, jest založení věcí, o kterýchž naději máme, duovod věcí neviditedlných; neb víra jest první ctnosť od boha vlitá, na níž jako na dně neb krumfeštu má každá ctnosť založena býti, a bez níž nelze se bohu líbiti, jakož dí svatý Pavel. A má býti víra i jest o věcech, k nimžto jest doufání, a jenž jsú skryté od našich tělestných očí. Protož dí svatý Augustin: Co jest víra, jediné což nevidíš? to věz, že víra jest o těch věcech, jichž nevidíš; neb by viděl, již by víry z toho neměl. Protož i dí svatý Pavel, že víra jest duovod neviditedlných věcí, jakož jest božství, Trojice svatá, blahoslavenství a jiné věci, jež věříme, jichž nyní nevidíme; ale když blahoslaveni budeme konečně, tehdy všeckny ty věci opatříme v Trojici svaté jako v zrcadle neb v prvním světle, v němž všecky věci jsú popsány od věčnosti. Protož dí pán Ježíš: To jest život věčný, aby poznali tě, samého pravého boha, a jehož's poslal, Jezu Krista. Jako by řekl milý spasitel: Na tom záleží věčný váš život, jenž jest věčné utěšení, aby věřící poznali konečně tě boha, a tak Trojici svatú, rozumem, a všecky věci v Trojici svaté, a tak i pána Jezu Krista, o němž nyní věří, že jest pravý buoh a pravý člověk; neb to jest pravá víra, abychom věřili a vyznali, že pán náš Ježíš Kristus, boží syn, buoh i člověk jest. Ztiehniž ten první pramen, totižto víru, tak vedlé řeči svatého Augustina, aby

věřil o pánu Ježíšovi, což on chce o sobě věřenu býti, tak aby vše, což sluší na jeho božství, božství víru přidal, a co na jeho člověčenství sluší, aby tomu člověčenství taky víru přidal. Na božství sluší věřícímu vyznati, že jest věčné, počátku ani konce nemaje; neb jako se jest nepočalo, tak se neskoná na věky. A na člověčenství sluší vyznati víru, že počátek má; neb se jest počalo mocí ducha svatého v životě panny Marie, ale konce nemá a na věky jmíti nebude. A tak pán Ježíš věčný, počátku a konce nemaje jelikožto buoh, a jest počátek maje, ale konce nemaje jelikožto člověk, jenž počat jest duchem svatým, z Marie panny narodil se, trpěl, ukřižován, a tak dále, jakož ho jelikožto člověka — však od něho ani v hodinu smrti jeho neodlučuje božství — dotýká. Kdož tak, živě syna božího nevida, v něho věří, ten má věčný život; neb on sám dí ve čtení svatého Jana: Kdož věří v syna božího, ten má věčný život. Také kdož tak milovně věří, ten svět přemáhá; jakož dí svatý Jan v první kanonice v páté kapitole, neb dí: To jest vítězství, víra naše, jenž svět přemáhá. Ale kdož jest, jenž svět přemáhá? jediné kterýž věří, že Ježíš jest syn boží.

Ale že mnozí klamají se, řkúc z té řeči, že budú spaseni, kterak kolivěk živi jsú, neb věří, že Ježíš jest syn boží, a řkúc: „Kdo křtěn bude a uvěří, ten spasen bude,“ protož úžitečné jest jim věděti, že jiné jest věřiti boha, a jiné jest věřiti bohu, a jiné věřiti v boha. Neb věřiti boha, jest věřiti, že buoh jest; a věřiti bohu, jest věřiti pravdě boží; ale věřiti v boha, jest boha nade všeckny věci milovati, a v tělo Jezu Krista, jenž jest sbor svatých, se vtěliti. Prvé dvě věření neb víře jsta i ve zlých i v dobrých i v ďáblích; ale třetí toliko jest v svatých; neb ti sami boha zde milují nade všecky věci, a jsú údové těla Jezu Krista, jenž jest církev, to jest sbor svatých. První víra s druhú často stojí bez lásky, ale třetí nestojí; protož ony bez třetí slovú mrtvá víra, ale třetí živá. Protož napřed řekl sem: Kdož věří živě neb milovně, ten svět přemáhá; „svět“ rozuměj ďábla se všemi hříchy a protivníky božími, jenž jsú strana ďáblova; neb světa nemuož kdo přemoci, jediné ač přemuože hřích, tělo a ďábla. Pakli chceš svět nazvati lidi zlé vedlé čtení svatého Jana, jenž dí v první kapitole: Na svět jest přišel a svět jest jeho nepoznal; a

v XVII kap., jenž dí pán Ježíš: „Otče! za něť prosím, které's mi dal, a za ty, kteříž uvěří slovuom jich, ale za svět neprosím,“ to jest, za zlé přezvěděné, tehdy vždy pravda jest, že kdož věří v boha a že Ježíš jest syn boží, ten má život věčný, a ten milovně a živě svět přemáhá, totižto zlé hříšníky, nepřivoluje s nimi k hříchu smrtedlnému; neb ten není mrtev, ale jest živ věrú, spravedliv jsa, jakož dí prorok Abakuk v II kap.: Spravedlivý z víry živ jest. A aby rozuměl tomu slovu, znamenaj, že jakož živosť tělesná a tak tělo má od duše, že roste, živí se, v žilách a v údech stvrzuje se a v jednotu táhne: též živosť duchovní věrú roste, nadějí se krmí a láskú neb milováním se živí; a tak víra se krmí nadějí jako tělo krmí se milováním, jako duši tělo a milování dobrými skutky se ukazuje. Protož víra, jakož dí svatý Jakub, bez skutkuov mrtvá jest; a tak každý duch stvořený a rozumný, který nemá skutečného milování ku pánu bohu, aniž chce míti, ten není živ z víry, neb není spravedlivý. O němž dí Abakuk, že spravedlivý živ jest z víry.

A že řečeno jest, že věřiti jest, neb že víra jest o věcech neviditedlných, a těžko jest skryté věci věřiti; protož dvě jsú věci potřebné, aby bylo věřeno pevně: První věc jest pravda, jenž jest osvícení duše, již pozdvihuje; protož slovo boží, jenž jest pravda od něho vydaná, slove světlo v svatém písmě. Druhá věc jest zpráva mocné pravdy, jenž duše potvrzuje: prvá věc věrú a druhá písmem pevným od ducha svatého vydaným. A tak písmo brání víry, a víra přivoluje písmu. A když jest víra živá, tehdy jest křesťanská; a živá jest, když písmu věříc přikázaní boží mile plní. Protož dí svatý Augustin v knihách o lásce: Milováním víra křesťan(ov)a, bez milování víra ďáblova; ale kteří nevěří, horší jsú než ďáblové. Protož kdo chce víru platnú a živú míti, musí boha nade všecky věci milovati, polože víru jako kořen v srdci, a vyznání pravdy boží jako ovoce v ústech, aby víra srdečná vyznání pravdy vždy plodila. A k tomu mluví svatý Jan zlatoústý, řka: Kořen vyznání jest víra srdce, ale vyznání ovoce neb úžitek jest víry. Dokavad víra veliká jest, vždy plodí neb rodí vyznání v ústech; ale jakž vyznání v ústech tuchne, rozuměj bez pochybení, že víra srdce toho již rozťata jest.

Aj dí apoštol: Srdcem se věří k spravedlnosti, a ústy vyznání bývá k spasení; protož ani vyznání úst bez víry srdečné, ani víra bez vyznání platná jest. A tak praví ten svatý; a má pochop z řeči páňa Ježíše, jenž dí: Kdož mne vyzná před lidmi, toho já vyznám před bohem i před anděly jeho. Hrozné slovo! Ale pohříchu! toho málo dbají, kteříž pravdy nevyznávají; pakli ústy vyznávají, ale skutky zlými odpírají. O nichž dí svatý Pavel k Titovi: Vyznávají, totiž ústy, že znají boha, ale skutky, to věz zlými, zapírají; a takoví mají víru mrtvú jako ďábel otec jich; a víry živé nemají, kterúž mají synové boží, již svět přemáhají. O nichž svatý Jan v své kanonice dí: Všeliké, jenž z boha narozeno jest, přemáhá svět. Dí: „všeliké“ neb „každé,“ aby ukázal že buoh neodlučuje ani ženy, ani malého, ani kterého jiného člověka, než všelijaké přijímá, jenž k němu živú věrú jdú. Protož dí milý pán Ježíš: Všeckno, jenž jde ke mně, nevyvrhu ven; totiž nižádného člověka z svaté obce nevyvrhu, jenž ke mně přijde živú věrú, jíž hřích ďábla a svět přemáhá. Tenť jest počátek živé víry a druhý život věčný. Protož dí svatý Pavel k židuom v XI kap.: Svatí skrze víru přemohli sú království, činili sú spravedlnosť, dosáhli sú zaslíbení. Dí „království,“ totiž mnohá, neb sú přemohli království ďábla, království hřícha a království světa; činili sú spravedlivosť, neb sú dali každému, co na něho sluší: bohu dali víru živú, bližnímu dali lásku pravú, a sobě utrpení, aby vzali život věčný. Jistě tiť sú měli pramen první provázka tříprameného, jimž se neodtrhl, až sú z marnosti světa tohoto vytaženi.

Druhý pramen, naděje.

Druhý pramínek jest naděje, jenž jest jisté čekání budúcího blahoslavenství z daru božího a z zaslúžení zvlastního čekání. Znamenaj, že dí se: „jisté čekání,“ aby tím bylo odvrženo pochybenství; neb nižádný nemá pochybovati o svém spasení. A protož milý pán Ježíš říkal jest: Doufaj synu! odpúštějí se hříchové tvoji. Dí se také: „čekání“ pro očité seznání, jehož zde pocestní nemají, ale budú míti, když blahoslavenství ko-

nečně dojdú. Dí se také: „budúcího blahoslavenství," pro bázeň služebnú, že jest čekání budúcí psoty, aby jeho nezatratil; a (kdo) nemá bázně synovské, aby boje se boha jako milého otce, hříchuov se varoval, ten čeká budúcí psoty. A jest úžitečné tuto rozeznání mezi bázněmi; neb jest některá bázeň dobrá, některá zlá, a některá ani zlá hříšná věc, ani dobrá, to věz, ani ctnostná. Dobrá bázeň, pravá jest bázeň počínající, jíž se kdo bojí boha rozhněvati, království nebeského ztratiti s jedné strany, a u věčné muky upadnúti s druhé strany, varuje se hříchuov. A tu bázeň nazval Šalomún počátek múdrosti, neb tu počíná člověk právě býti múdrý a pravý křesťan. Druhá bázeň dobrá jest, jíž se kdo tak boha bojí, že by žádných muk nebylo, ještě, aby boha milého otce nerozhněval, nechce hřešiti a hříchu se bojí; ta bázeň slove synovská. Třetí bázeň dobrá jest, jíž se blažení v nebesích s poctivostí bojí boha, ale hříchu již se nebojí. Ta bázeň ostane na věky v svatých; neb dí David: Bázeň boží, ostávající na věky věkuov. Ta také bázeň netesknú svatých, neb v království nebeském nemuož býti tesknosť. Pak zlá bázeň první jest bázeň světská, jíž člověk bídně se boje ztratiti zboží světa, i dopustí se hříchu smrtedlného a ctnosť opustí. A túto bázní pohříchu! velmi lidé jsú poraženi. Druhá bázeň člověka zlá slove, jíž kdo, boje se ztratiti dobré přirození, tak upadne v hřích smrtedlný, jako boje se ztratiti ruky neb nohy, neb života tohoto časného, i přivolí k smilství, neb k modloslúžení, neb k jinému hříchu. Třetí bázeň zlá slove služebná, a jest bázeň, jíž se kdo bojí hříchu dopustiti jediné pro muky, jako zloděj krádeži pro oběšení. A ta bázeň jest nedokonalá, neb nemá lásky; a však víže člověka, aby zlého nechal a dobře činil. Protož jest ta bázeň úžitečná a slove služebná bázeň; neb dělá jako bezděčného sluhu, jenž boje se zbití od pána, i varuje se zlého a činí dobré, ale nedobře, neb činí bezděčně; a kdož co činí bezděčně, odplaty blažení nemá.

Pak bázeň, jenž ani jest ctnostná, ani hříšná, ač jest pro hřích na člověka spadla, slove bázeň přirozená; a jest bázeň, jíž se kdo bojí ztratiti dobrého přirozeného, bez zamúcení rozumu aneb vuole k ctnostem. Neb každému živočichu přirozeno jest báti se smrti, neb úrazu těla; a tak vuol, osel,

myš bojí se smrti bez hřícha. A tú báznì pro nás pro hříšné bál se jest pán Ježíš až do krvavého potu; neb dí sv. Marek: Počal se jest Ježíš báti a teskliv býti. A svatý Lukáš dí: Stal še jest pot jeho, jako kruopě krve kapající, nebo tekúcí na zemi. To uvedl sem o bázni, aby bylo srozumíno, kterak naděje jest čekání budúcího blahoslavenství a nebudúcí psoty, jíž čekají bázniví, bázni služebné jsúce poddáni. Dále dí se: „z daru božího aneb z milosti boží," to jest z dobrotivosti, to jest pro odstrčení zufalství, jenž ukrutnosť boží jedné znamená. Dále se dí: „z zaslúžení sobných neb zvlastních," pro smělosť neb drznosť neb všetečnosť, jížto lidé jedné k boží dobrotivosti hledí. Z tohoto oznámení naděje vybéře člověk, že kdož jest v hříše smrtedlném, ten živé naděje nemá, proto že nemá v tu dobu sobného zaslúžení k blahoslavenství, jehož má sobě zaslúžiti dobrými skutky. Druhé vybéře, že kteříž hledí toliko k milosti boží, a tudy chtí spaseni býti bez svého zaslúžení, že ti naděje živé nemají. Třetí vybéře, že kteříž hledí toliko k spravedlivosti boží, a hřešivše a milosrdenstvie nehledají, že ti naděje nemají, a ti zvláště slovú zufalci. A čtvrté vybéře, že jedné ti mají živú naději, kteříž jsúce dobře živi, čekají blahoslavenství z boží milosti.

Naděje dvoje.

Věděti také jest, že dvoje jest naděje: jedna pomoci, druhá odplaty. První položena má býti v svatých, ale druhá v samém bohu, jenž sám blahoslavenství věčné dává. A ta naděje trojí se: neb první jest k odpuštění hříchuov, druhá k milosti vzetí; a ta muož slúti jedna naděje, ale třístupná: první stupeň hříchuov odpuštění, a druhý k milosti vzetí, a třetí k blahoslavenství přijití. Jistota naděje pochází z boží štědrosti, z hojnosti, z zaslúžení, z okušení věčných věcí. Prvního jest duovod tento, že člověk znamenaje boží nesmírnú štědrotu, jíž každému vuoli nasycuje, jíž se sám dává k věčnému požívání: otec dal syna na umučení, aby hříšné vykúpil; syn dal své tělo, aby lačné sytil, krev, aby žíznivé napojil; duch svatý dává se, aby v dobrém hojně zapálil. Viz tu štědrosť velikú! byl-li's velikým hříšníkem, utec se k štědrému krve

vylití syna božího, a budeš něco jistějí v naději; pakli jsi veliké lásky, jez jeho tělo a pí jeho krev, neb jest obé z štědrosti tobě připravil, a tak budeš jistějí v naději; neb dí: Kdo jí tělo mé a pí krev mú, ve mně přebývá a já v něm, a neumře na věky. Také přistup rozumem k duchu svatému, a věz, že z jeho nesmírné dobroty všickni darové pocházejí, a tak i naděje, v níž budeš posilen.

Druhého tento jest duovod, že kdož pilně milému bohu slúží, ten hojně zasluhuje, a tak má pojištění*) odplaty; protož jistější má i naději z slova pána Jezu Krista, jenž dí: Měhoděk,**) sluho dobrý a věrný! že v malých věcech byl si věrný, nad mnohé ustavím tebe: vejdi v radosť pána svého. A také z onoho slova: Věru pravím vám, že, vy kteří ste následovali mne, v druhém narození, když sedne syn člověka na stolici království svého, sednete i vy na dvanácti stolicech, súdíce dvanácte roduov Izrahelských.

Třetího duovod jest, že když okusí člověk věčných věcí, rozuměj rozumem, váže věčnú radosť, maje v paměti, že svatý Pavel dí, byv v nebesích: že oko nevidělo, ani ucho slyšelo, ani na srdce člověčí vstúpilo, což jest buoh připravil milujícím jeho, neb milovníkuom svým; neb oko tělesné, ucho i srdce zde nemuož úplně seznati pána boha a té radosti, kterúž bude člověk v království nebeském míti: aj, když člověk těch věcí zakusí velikú žádostí, tehdy něco své naděje pojistí. A tak již máš, že jistota naděje pochází z boží štědrosti, z hojnosti, z zaslúžení, a z okušení věčných věcí.

Rozdíl naděje a víry.

Naděje má rozdíl od víry v tom, že jest jediné o budúcích věcech; ale víra o minulých a o budúcích: neb věříme, že umřel jest Ježíš, a že sedí na pravici otce, a že přijde súdit; ale nemáme naděje, by umřel, aby seděl, ale že přijde v súdný den a dá nám věčný život. Také naděje jest toliko o dobrých věcech, ale víra o dobrých i o zlých: neb věříme, že zatracení bude zlým a spasení dobrým; ale naději máme

*) Tišt. počištění. **) Mihoděk.

toliko, že spasení bude nám dobrým. Sjednává se také naděje s věrú v tom, že i víra i naděje jsú o věcech, jichž nevidíme; a z toho máš, že v nebeském království není naděje jako i víry, neb tam již svatí znají a vidí jistě to, což sú věřili a ufali jako skrze zrcadlo a podobenství; jako dí svatý Pavel. Také věz, že naděje dává potřebu; protož dí svatý David: Oči všech v tě ufají, pane! a ty dáváš jim pokrm v čas nuzný. Druhé, od núze pomáhá. Příklad na Zuzaně a na Danieli. Třetí, v dobrém posiluje. Čtvrté, mysli k bohu pozdvihuje. Páté, spasuje. Šesté, od pohanění vysvobozuje. Protož, křesťane! měj naději živú; neb tu maje, núze a hanby zbudeš, v dobrém posilen, k bohu pozdvižen a do blahoslavenství uveden (budeš), jenž jest konec naděje najposlednější.

Třetí pramínek o lásce.

Třetí pramínek jest láska, jenž jest milování boha nade všecky jiné věci, a blížního jako se samého: boha samého pro něho, že jest nesmírné dobré, a blížního pro boha a v bohu. A věz, že boha milovati jest, bohu dobré dobře chtíti; a tehdy dobré bohu člověk dobře chce, když plně jeho přikázaní, žádostivě to volí, že buoh jest věčný, všemohúcí, dobrota nesmírná; a že buoh jest jediný v bytu, a trój v osobách; a že otec jest mocný, syn múdrý a duch svatý dobrovolný; a že ty tři osoby jsú jedné moci, jedné múdrosti, a jedné dobroty; potom že buoh jest stvořitel světa, že spasitel dobrých; že syn boží se vtělil, aby od hříchuov lid vykúpil; potom že (má) vuoli, aby sám i jiní jeho vuoli plnili. Neb to jest také boha milovati: vuoli boží plniti a jeho vuoli před svú vuolí vznésti. Protož zjeveno jest, že nižádný nemiluje boha dobře, kdož jeho vuole v přikázaní neplní; neb tak svú vuoli vznáší před vuolí (boží) zlým skutkem, ač ne ústy, řka: Ne tvá vuole, ale moje má býti. Protož dí svatý Jan v své kanonice: Dí-li kdo: Miluji boha, a přikázaní jeho neostříhá, totiž nedrží, lhář jest, a pravdy v něm není. Protož znamení lásky v člověku jest, když radějí by umřel, než přikázaní boží proti jeho vuoli přestúpil.

Pak blížního milovati jest, dobré dobře blížnímu chtíti; protož ten dobře blížnímu tehdy chce a tak jeho miluje právě, když jemu žádá blahoslavenství, jsa sám bez hříchu smrtedlného; když jemu žádá dobrého jako sobě, a nechce jemu řádem zlého, kteréhož sobě nechce. A dím: „řádem;“ neb ač súdce neb popravce sobě smrti nechce, neb není vinen, však chce řádem smrti zlému, tím jeho miluje; neb chce, aby více nehřešil, ale aby se kál a pokání za hříchy trpěl. A to jest dobré; neb by to nebylo dobré, tehdy by nekázal zlých hubiti, a tak každý by hřešil, kdož by zlého na smrť odsúdil. Protož řečeno jest, aby což řádem sobě chceš neb nechceš, aby téhož řádem přál neb nepřál svému blížnímu.

Řečeno jest, že láska jest milování boha nade všecky jiné věci. To vedlé výkladu svatého Jana zlatoústého mínil jest pán Ježíš, když jest řekl v zákoně ve čtení svatého Matúše, jednomu mistru odpověděv: Které jest najvěčší přikázaní v zákoně? Milovati budeš pána boha svého ze všeho srdce svého, i ze vší duše své, i ve vší mysli své. To jest, dí milý spasitel, najvěčší a najprvnější přikázaní. Najprvnější: neb co by se člověk učil, to opustě, jeho učení netoliko by bylo marné, ale i škodlivé. A dí, že to jest najvěčší, to věz najdražší a najúžitečnější: neb když to bude zachováno, tehdy nelze jest člověku v cestě spasení zahynúti; neb milujícím boha všeckny věci prospívají k dobrému. Dí svatý Pavel k Římanuom.

Protož že to přikázaní jest najprvnější a najvěčší: Miluj najprvé a najvíc pána boha svého ze všeho srdce svého, ze vší duše své, i ve vší mysli své; neb to jest zákon najprvnější, najlepší, najvěčší, najlehčejší, najkratší, najúžitečnější, od něhož každý smrtedlně hřeše pobíhá, a tak jest poběhlec s Luciperem od první řeholi, to věz zprávy, jíž se všeckna obec svatá zpravuje, aby upřímě k hospodinu šla do nebe. Protož snažně znamenaje to, věrný křesťane! milovati budeš pána boha svého ze všeho srdce svého, i ze vší duše své, i ve vší mysli své. Věz také, že jest pán, a tak mocný, protož boj se jeho; a že jest buoh, protož jest dobrý a vševidúcí, ej miluj jeho a hříchuov nechaj; že jest pán, a pán všemohúcí, všudyť muož mstíti, neutečeš; a že jest buoh vševidúcí, nikdež se s hříchem neukryješ; a že jest pán tvuoj,

má všudy právo k tobě, protož boj se boha a přikázaní jeho zachovávaj: neb tak milovati budeš pána boha svého. A že jest pán doufajících v něho, a svrchovaně zachovávajících a dobře činících svrchovaný odplátce; protož doufaj v něho a čiň dobře, neb tak milovati budeš pána boha svého. Ej, miluj toho pána, jenž od tebe nežádá, jediné což tobě jest úžitečné; neb pro velikosť svého panství, ne k své potřebě, ale k tvé tě má sluhu. Ej, milý člověče! milujž toho pána, jenž nemuož tebe neřádně zmeškati v odplatě, ale předchází, dávaje prvé víc, než ty muožeš zaslúžiti. O miluj toho pána, jenž přede všemi nepřátely muož tě obrániti a brání; važ jeho moc, ať bázeň synovská od zlého tě odtiehne; jeho nesmírnú dobrotu znamenaj, ať milování synovské tě k dobrému přitáhne: neb tehdy milovati budeš pána boha svého ze všeho srdce svého, ze vší duše své, i ve vší mysli své. V té řeči tři stránky milování máš, přichylíž to ke třem osobám: že jest pán a tak buoh otec, milovati budeš ze všeho srdce svého; a že jest buoh a tak syn, milovati budeš ze vší duše své; a že jest tvuoj a tak buoh duch svatý, milovati budeš ve vší mysli své, a tak nade všecky věci. Milovati budeš pána boha svého, i Jezu Krista, jehož kdo nemiluje, jest prokletý a od svaté obce odlúčený, jakož dí svatý Pavel v první epištole k Korintuom v XVI kapitole.

Již máš krátce řečeno, co jest láska, a co má tebú hnúti, aby miloval nade všecky věci pána boha.

Řád lásky vedlé řeči svatého Augustina.

Najprvé milovati jest, co nad námi jest, to jest boha; druhé, což my jsme, to věz duši; třetí, jenž vedlé nás jest, to věz blížního, tak člověka i anděla; čtvrté, jenž v nás jest, to věz tělo své a blížního. A tak řádem miluj boha, duši svú, anděla, svého blížního duši, své tělo a blížního, vedlé řeči svatého Ambrože na ono slovo v kantikách: Zřídil ve mně lásku. Najprv buoh má milován býti, potom rodiči, potom synové neb dítky, potom čelední, kteříž jsú dobří, nad zlé děti mají milováni býti. Žena od muže má více milována býti, a zase muž od ženy více než rodiči: ale to (k) spolu

přebývání, ale ne k srdečnému milování. A tak řád lásky chce, abych více měl milovati svú ženu k řádu manželství, více otce neb máteř k životu, v němž právě jsem zachován, a že více mám milovati šlechetnějšího z té příčiny, že obci boží více prospívá. A aby jiné příčiny nebylo k milování pána Ježíše nade všecky věci po bohu, jelikožto jest člověk, jistě z té příčiny, že on, jelikožto člověk jest najšlechetnější a najvěčší, jenž obci boží prospěl jest svú smrtí a prospívá svú modlitbú, přimlúvaje se před otcem za nás, ještě má jelikožto člověk nad každého po božství milován býti. Nuž křesťane! držiž řád milování tak, aby lepší bohu a obecnému dobrému věc líbější předložil; a z toho urozumíš, že nemáš nižádného milovati ku povýšení světa anebo k utěšení tělesnému, jediné kterak daleko chýlí se to povýšení a utěšení k chvále boží a prospěchu obecnému obce svaté, a tak dále, jelikožto to chýlí se k dobrému šlechetnému, jenž záleží na vyplnění přikázaní božího a jeho rady. Druhé z toho urozumíš, že přijímání osoby velmi rmútí a kazí obecné dobré, neb to přijímání ruší zákon řádného milování. A jakož oheň více žádá z přirození, aby v svém místě nad povětřím byl nežli na zemi neb v povětří, ač prvé časně neb k času a řád svého ustavení žádá bližšího místa: též člověk prvé miluje boha a anděly a šlechetné lidi, ač má blížnějším více skutkem ukázati tělesné dobrodinství. A tak dále seznáš, že dvojí jest řád milování: jeden v skutku a druhý v žádosti. A druhý řád milování jest podoben k milování, jímž se svatí v nebesích milují a boha, bez skutečné pomoci z núze, neb žádostivě chtí bez závisti lepším svatým věčšího dobrého; a tak svatí více milují lepší než samy se, a více duši svého blížního, než své tělo. A kdybychom to zde zachovali, tehdy bychom následovali Krista, jenž jest víc miloval svú choť, obec svatú, než své tělo: neb jinak nedal by byl života svého na smrť pro spasení své choti, obce svaté, ani by kdo pro spasení blížního podstúpil mučedlnictvo; a to by zrušilo řád dokonalé lásky. Protož dí laskavý svatý Jan v své kanonice: V tom známe lásku boží, že on za nás duši svú položil jest. I my máme za bratří položiti, to jest, na smrť sebe pro spasení jich duši nasaditi; neb v tom záleží láska, jenž bázeň bídnú

vyhání, jíž také člověk pilnější jest spasení lidí jiných, než svého úžitku; jíž člověk žádá umříti a býti s Kristem, jíž duchem chodí a jest bohatý, a bez níž každý bohatý jest chudý bídník. Ta láska v protivnostech trpí, v štěstí skrovní, v tvrdých věcech silní, v dobrých skutcích veselí, zboží chudým šíří, mezi blížními radosti, mezi falešnými stráži a trpělivé činí. Ona jest, jenž v protivnostech nehyne, neb trpělivá jest; křivdy nečiní, neb dobrotivá jest; jíž štěstí cizí nermútí, neb nezávidí; jíž zlé svědomí nebode, neb zle nečiní; jenž ve cti se nevýší, neb se nedme; jenž v zavržení se nestydí, neb není chlúby žádná; jíž žádosť lakomství nesužuje, neb nehledá svých, totiž tělesných požitkuov; jíž hanění nepotupuje, neb se nepopúzí; jíž křivá domnění nenečistí, neb nemyslí zlého; jíž cizí zlé neveselí, neb se neraduje nad zlostí; jíž bludové neslepí, neb raduje se pravdě; jíž smrti rozdělení neukrátí a nezabí, neb nikdy nevypadne, věčná bude k bohu věčnému; jíž přitáhne se stvoření k stvořiteli, aby jej nade všecky věci milovalo, v něm věčně přebývalo a svú radostí bez nedostatku v něm se více než v sobě kochalo: neb tak blahoslavenství v rozumném stvoření jest dokonáno. —

Jižť jest spleten provázek ze tří praménekkuov: z víry, naděje a lásky, a každý pramének sežván ze tří kúdelek, totiž ze tří malých rozdílcuov neb kapitolek. Ještě dobré jest věděti, že první pramének, víra, má tři niti: první niť vyznání, druhá písma milování, třetí v bohu kochání. První niť předú hlúpí, sprostní dobří, druhú rozumní, třetí dokonalí. Druhý pramének naděje také má tři niti: první, aby nižádný nezufal; druhá, aby nižádný v naději nehřešil; třetí, aby každý svú nadějí hříchy rozptýlel. Také láska má tři niti: první niť, aby milování bylo nad tělesné rozkoši; druhú, aby bylo nad tělesné potřeby; třetí, aby bylo nad tělesnú živnosť. A tak spletený provázek nemuož delší býti; neb dí milý spasitel: Věčšího nad toto milování nižádný nemá, než aby duši položil za nepřátely své. Tu niť napředla jest múdrosť božská, syn boží pán Ježíš, když jest z milosti, ne z dluhu, dobrovolně, ne bezděčně, ne za přátely, ale za nepřátely, za nás hříšné, svú duši dal z těla na kříži ukrutnú smrtí vypuditi. O této přízi a o nitech mluví Šalomún v přísloví v poslední kapitole:

že žena silná hledala vlny a lnu, a dělala jest v múdrosti rukú svú, ruku svú vztáhla k silnému dílu a prstové její drželi sú vřeteno. Žena ta, o níž dí Šalomún z ducha svatého, jest církev neb sbor svatý, jenž jest žena silná, ale pracuje statečně, aby tu přízi a ty niti, o nichž jest řečeno, dokonala; neb na těch nitech má býti všeckno rúcho drahé setkáno, aby její čeledínové, jsúc dvojím rúchem odíni, nebáli se zimy. První rúcho vezpod skryté, koltr, plátno bílé, jest nevinnosť v duši, jíž na její čeledi zde nevidíme; druhé rúcho zevnitř zlatohlavové, šlechetní zjevní obyčejové. V tom dvojím rúše chodí čeledíni krále pána Jezu Krista a jeho milé choti, církve svaté, jenž jest žena silná v ctnostech; neb síla a okrasa jest rúcho její, síla ne tělesná, ale statečnosť, jíž se smí pro Krista a jeho pravdu na smrť nasaditi, aby za něho umřela z dluhu, za niž on jest umřel bez dluhu z milosti. Najblahoslavenější ji nazvali, a muž její, pán Ježíš, chválil ji, neb jest k múdrosti ducha svatého ústa svá otevřela, a zákon dobrotivosti byl jest v jejích ustech; mnohé dcerky shromáždily sú, to věz duše svaté shromáždily sú zboží mnohá, to věz ctnosti, ale ona sama přesáhla jest všecky; neb církev svatá, jenž jest choť jediná Kristova, jíž jest tři a třiceti (let) svatě frejoval, ji dělal, pro ni ostrým klál, když jest na kříži od Longína kopí hrubé v bok svuoj svatý přijal, pro niž jest umřel. Ta jest jemu velmi milá, jíž bude chváliti, řka v kantikách: Všechna krásná, přítelkyně má! a poškvrnka není na tobě; pojď, budeš korunována. Tato choť, církev svatá, jenž jest sbor všech svatých, jichž Kristus jest hlava, to věz najduostojnější, a oni údové, to věz méně duostojní. *) Ta církev svatá i s Kristem, jelikožto člověk(em), přesáhla jest v zboží všie duostojnosti každú jinú duši, jenž jest dcerka Kristova, a té matky choti pána Jezu Krista; kterážto choť volá k svému choti v kantikách neb v písních Šalomúnových: Tiehni mne po sobě, totiž z marnosti světa k věčnému blahoslavenství, a to provázkem víry, naděje a lásky, jenž jest napřed spleten. Neb k tomu jest připraven ten provázek, že k blahoslavenství má člověk vtažen býti z marnosti světa provázkem dříve řečeným, jenž

*) Tišt. mýmě dústogněgšij.

se nebrzy odtrhne tomu, kdož jej pevně splete, a člověk také bude tím pilnějí pletení i táhnutí, když sezná některak, k čemu plete a tíhne, že k blahoslavenství.

Protož aby některak věrú poznal blahoslavenství, věz, že jedno blahoslavenství jest věčné: jenž jest byt neb božství, jeden buoh, otec, syn i duch svatý, svrchované dobré, od něhož každá věc dobrá vzala jest svú dobrotu, a od něhož každé stvoření rozumné blahoslavené jest blaženo. Druhé blahoslavenství jest stvořené, a to jest dvoje: jedno před smrtí a druhé po smrti; první neplné, druhé dokonalé a plné. První blahoslavenství člověka jest v smrtedlném životě zřízeným milováním pána boha. Z toho věz, že každý zde člověk smrtedlný, jenž boha zřízeně miluje, jest blahoslavený. Druhé věz, že poněvadž zřízení, boha milovati, jest najsvobodnější, najlehčejší, najspravedlivější a najduostojnější a najutěšenější, že každý člověk má o to najvíce státi do své smrti. A dím: „najsvobodnější," neb nižádný nemuož zabrániti člověku boha milovati; a dím: „najlehčejší," neb i chudý i bohatý, i zdravý i nemocný, i cele údný i chromý, starý i mladý, muž i žena, na zemi i na moři, v domu i na poli, v povětří i v nebi muož boha milovati, odstrče hřích od vuole své a zvláště nenávisť, jenž člověka táhne od boha a vzdaluje, v mysli roztržena činí, v cestě blahoslavenství zmeškává. Třetí dím: „najspravedlivější," neb všeckny spravedlnosti proto jsú, aby se milování boží množilo; protož tak jest, že všeckny spravedlnosti nečiní člověka spravedlivého, když boha zřízeně nemiluje; a kdož boha miluje, ač jiných spravedlností nemuož dostati, tak jest spravedlivý, poněvadž že miluje boha zřízeně, a tak miluje i blížního. Čtvrté dím: „najduostojnější," neb kdo boha miluje zřízeně, ten jest synem božím; protož dí sv. Jan v první kapitole: Kteříž kolivěk vzali sú, totiž Krista, dal jest jim moc, syny božími býti, těm, kteříž věří ve jmeno jeho a z boha urozeni jsú, totiž láskú a milováním. Aj, dí svatý Jan evangelista, že dal jim moc syny božími býti. O, moci člověku daná nade všecky věci, jenž jsi věčší, než moc, králem moci býti všeho světa, a než moc, moci papežem býti! neb co platna jest tato která moc, když by nebylo k tomu moci synem (božím) býti? Protož stojíš-li, člověče! o moc království, papežství,

neb o jinú kterú moc v světě, ej milý křesťane! stuoj o tu moc, jenž jest moci synem božím býti, a tak králem v nebesích po smrti věčným, a zde králem vítězným nad ďáblem, a býti bratrem pána Ježíše, jenž všeckny nazývá, nestydě se, bratřími a sestrami, kteříž vuoli otce jeho plní, řka ve čtení svatého Matúše v XII kapitole: Kdož kolivěk učiní vuoli otce mého, jenž v nebesích jest, ten jest bratr muoj, sestra má, i matka má. A vuoli otce jeho učiniti, jest boha zřízeně milovati; protož to jest najduostojnější. Páté dím, že jest „najutěšenější;“ neb co muož bez strasti člověka konečně utěšiti, jediné zřízené boží milování? zboží nic, chvála světská nic, žena krásná nic, muž nic, útěcha všeho světa nic. Kdož nevěříš, slyš pravdu, jenž dí ve čtení svatého Matúše v XVI kapitole: Co platno jest člověku, získá-li vešken svět, a své duši škodu vezme, aneb na duši utrpí? neb kterú dá odměnu člověk za duši svú? Slyš také, co, když mrú, utěšení mají, kteříž sú řádem boha nemilovali věrně; uslyšíš, ani skoky ztratíc, zboží, chválu, ženy, muže, veselé opustíc, naříkají: Běda mně, nastojte! a na úve! Oči kryjí a tvář doluov k zemi obracují, neb sú otce, jenž jest v nebesích, řádem nemilovali. Ale milovníci boží vesele umírají, k svému otci volají a utěšení své duše v jeho moc porúčejí. Příklad na milém pánu Ježíšovi, jenž jest řekl, na kříži mra, ve čtení svatého Lukáše v XXIII kapitole: Otče! v ruce tvoje porúčím duch muoj. A tak máš, že boha řádně milovati jest věc najutěšenější.

Druhé blahoslavenství po smrti, to se dělí na dvé, jakož dvojí jsú blahoslavení: jedni v radosti věčné, a druzí v očistci; první jest bez zámutka, ale druhé v zámutku. Protož věz, že konečné blahoslavenství, k němuž věrní táhnú, jest jmění všeho dobrého bez vuole zlé. Protož dí svatý Augustin: Blahoslavený jest, který má co chce, a nic zlého nechce. Z toho věz, že blahoslavenství jest nasycení (vuole) bez nedostatku; rozumné stvoření, jako anděl neb člověk, blahoslavenstvím tak bude v své vuoli nasycen, že což bude moci chtíti, to bude míti, a nic zlého nebude moci chtíti; neb již bude v své vuoli dobré stvrzen. Ale snad díš: Svatí ne všeho mají v nebesích, což chtí; neb chtějí, aby jich těla z mrtvých vstala a byla oslavena, a toho nemají. To věz, že svatí ještě nemají plného

blahoslavenství; neb ještě nemají těl oslavených, kteráž po dni súdném budú míti. Protož po z mrtvých vstání v súdný den, tu úplně bude dokonáno blahoslavenství na choti vyvolené pána Ježíše, to jest, na sboru všech svatých, jenž spolkem jsú jedno tělo, v níž nebude nižádný nedostatek. Ač nyní mnozí údové toho těla trpí od zlých, ani je tlačí; ale když pán Ježíš přijde a dí: Pojďte, požehnaní otce mého! přijměte království; tehdy i hned vejdú v věčný život, to jest, v plné poznání boha jednoho v bytu a trojího v osobách, a to rozumem; v poznání pána Ježíše v těle, tělesným okem; jakož dí pán Ježíš ve čtení svatého Jana v XVII kapitole: To jest věčný život, aby poznali tě, samého pravého boha, a jehož's poslal, Jezu Krista. A z toho dále vynmi, že blahoslavenství věčné v rozumném stvoření záleží na plném poznání boha, a na kochání a na milování boha, a na držení a věčném odpočinutí v bohu, a v jeho poznání a milování. O, blahoslavené odpočinutí! jenž odpočívati budú synové boží, požehnaní bez zlořečení, vidúce tvář jeho, majíce jmeno na svých čelech, sedíce bez noci v světle, neb víc noc tam nebude; sedíc v světle bez lucerny, jíž nebudú potřebni, neb buoh věčné světlo je osvítí. Protož ni slunce, ni měsíce budú potřebni; chrámu nebude potřeba: neb všemohúcí jich chrám bude beránek; sednú odpočívajíc od práce v odpočinutí hojném, plném a věčném a bezpečném: neb odejme buoh každú slzu od očí jich, a smrť více nebude, ani pláč, ani lkání, ani křik bude více; sednú bez ohavnosti těla a bez poškvrny duše i těla: neb nic ohavného, ani poškvrněného nevejde v nebeské město. Nu kde jste škaredí i škaredé, žádající krásy? kde jste chromí, klécaví, hrbovatí, i jinak zlámaní, žádající celi býti? kde jste nemocní, chtíc zdrávi býti? kde chudí, chtíc býti bohati? kde zavržení, chtíc býti vzácni? kde jste bázniví smrti, chtíc býti vždy veseli? Aj, škaredí! před vámi krása bez poškvrny; chromí, klécaví, hrbovatí a jinak zlámaní! před vámi celosť bez újmy; nemocní! před vámi zdraví u plnosti; chudí! vám hotovo království věčné, všelijakého zboží naplněné; zavržení! před vámi vzácnosť, aby již byli nazváni páni, králi, paní i královny, synové boží i dcerky, bohové i bohyně účastní smrti; bázniví! vám hotov život věčný, chtíce býti živi, budete, a

bojíce se umříti, neumřete; neb dí Ježíš, pravda věčná, že jeho věrní budú míti život věčný. Teskliví! kde jste? aj před vámi radosť bez zamúcení plná, a bez konce věčná; neb dí milostivý spasitel ve čtení svatého Jana: Mluvil sem vám, aby má radosť v vás byla, a radosť vaše aby byla naplněna. A potom dí: Uzřím vás, a radovati se bude srdce vaše, a radosti vaší nižádný od vás neodejme.

Protož o vy všickni již jmenovaní! poznajte blahoslavenství a vězte, že tyto věci jsú v něm. Držíte-li provázek třípramený: víru, naději a lásku, chcete-li dotaženi býti, nedajte ďáblu, světu a tělu nižádného pramének přetrhnúti: věřte právě, ufajte dobrotivě, milujte boha nade všeckny věci silně; neb tak z marnosti světa, z mrzkosti hřícha, z ukrutnosti ďábla, a od věčného zatracení vytaženi budete do věčného blahoslavenství. Jehožto mně i vám náš milý spasitel, skrze zaslúžení pána Ježíše a jeho milé matky, panny čisté, i všech svatých, rač bez prodlení dopomoci. Amen.

Kázanie na den památky těla božieho. *)

V ten čas řěkl Ježíš učedlníkóm svým a zástupóm židovským: Tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě jest nápoj. Ktož jie mé tělo a pie mú krev, ve mně přěbývá a já v něm. Jakož mě jest poslal živý otec, i já živ jsem pro otce; a ktož jie mě, i on živ bude pro mě. Tentoť jest chléb, kterýž jest s nebe sstúpil! Ne jako otcové vaši jedli mannu na púšči, a zemřěli sú: ktož jie chléb tento, živ bude na věky.

Že Kristus pán a spasitel náš nikdy slova nižádného nadarmo nepromluvil, ale jakož i skutky svaté vedl jest, nám na příklad, jakož sám svědčí: též i slovem svým každým, nám k naučení, prospěch ráčil jest učiniti nemalý. A protož jest čtenie tohoto slova tohoto z lehkosti a bez příčiny nemluvil, jako my bez příčiny a bez úžitečného prospěchu ji ploščíme. Příčina, pro kterú jest toto čtenie mluvil Kristus, muož býti ze čtenie, kteréž před tiemto čtením položil jest svatý Jan: že když jest Kristus pět tisícóv židovstva nakrmil na púšči, šel jest jich po něm hluk a zástup veliký, proto že sú od něho tělesně nasyceni byli. Ale Kristus, chtě je přitáhnúti k žádostem pokrma nasycenie duchovnieho, aby toho viece žádali, než tělesného, řekl jest jim: Věru, věru pravi

*) Z rukopisu pergamenového v 16 z roku 1412, v bibliotéce musejní v Praze (XXIII B. 23, fol. 54—75), a z Postilly vytištěné v Norimberce l. 1563, fol. 197.

vám, že hledáte mne ne proto, že ste zázraky viděli, ale že ste jedli chléb mój a nasyceni jste. Ale že sú jeho pro tělesný pokrm marně hledali, protož Kristus chtě je duchovně nasytiti, řekl jest jim: Pilni buďte ne tohoto pokrmu, ješto tělo sytí, a zahyne, ale tohoto, ješto ostane na věky, kterýž syn člověka dá vám.

Tu znamenaj, že kto tak chodie po Kristu a jemu slúžie proto prvým úmyslem, aby od něho tělesně nasyceni byli a pro něho: onen pro obroky na kněžstvo sě světě — by těch nebylo, nesvětil by sě; jiný pro věčný pecnec do kláštera sě dada; a jiní pro sbožie v manželstvo od Krista ustavené vstupují, a tak o jiných neřádiech; a nejdú-li po Kristu proto napřěd, aby jeho následujíce, jeho svatým tělem duostojně nakrmeni byli a jeho krví napojeni: ti podobni jsú k těmto židóm, s nimiž konečně Krista na věky nedojdú, ani naleznú. A že Kristus žádal jest, aby lidé věřili veň, a tak věřiece, aby měli život věčný; a ti nemohú živi býti, jedné ač je Kristus obživí tělem svým svatým, ješto jest pravý pokrm: protož na počátku čtenie die takto: Tělo mé jistě neb právě, ne u podobenství, ale právě jest pokrm. Kteraký? Věru ješto duši nasycuje hojnějie a dokonalejie, nežli pokrm tělesný sytí tělo.

Tuto znamenaj, že tělo božie jest pokrm, a krev jeho nápoj, pro tyto troje příčiny: Najprvé, že pokrm a nápoj tělesný jest k zachování těla. Druhé, že pokrm tělesný odhánie lačnosť, a nápoj žiezeň tělesnú. Třetie, že pokrm tělesný a nápoj lidem dává rozkoš tělesnú: a to lidé ukazují, že častokrát syti jsúce, však pro rozkoš pokrmu a nápoje požívají; a takoví najméně všědně hřěšie, ač nečasto a skrovně toho požívají. A protož že tělo Kristovo a krev jeho ty troje věci činí na dušiech věrných, Kristus je pokrmem nazývá. Neb najprvé tělo Kristovo sytí a tak živí duši. Protož die Kristus tuto: Ktož jie mě, ten živ bude pro mě. Druhé, že těla Kristova krev žiezeň zahánie, i die Kristus: Ktož pie mú krev, nebude žiezniti na věky. Třetie, že velikú rozkoš dává tělo a krev božie. O tom die David, prorok svatý: Chléb s nebe dal's jim, an má v sobě všicku rozkoš a všelikú vóni utěšenie a sladkosti. A o tom die svatý Augustin v obecném svém

kázaní na dnešnie čtenie: Poněvadž skrzě nápoj a pokrm toho žádají lidé, aby nebyli lačni ani žieznivi, toho v pravé v pravdě nedává jediné tento pokrm a nápoj, kterýžto ty, od nichž duostojně přijímán bývá, nesmrtedlné a nepoškvrněné činí. Dóvod toho: neb vezmi který chceš pokrm najrozkošnější, neb nápoj, ješče potom zlačnieš, a porušen buďeš tělesně; ale pokrm těla Kristova přijmeš-li dóstojně, na věky nezlačnieš; a ač tělesně porušen budeš, že shniješ, však potom oslavný vstana, na věky nebudeš moci býti porušen. A tak tuto die Kristus: Tělo mé jistě jest pokrm. Kteraký? Jistě ješto člověka vnitřnieho živí a duchovní život zachovává, a žiezeň i lačnosť zahání a všelikteraké utěšenie dává, a potom k věčnému životu připravuje a dopomáhá.

Ale že sú lidé nerozuměli této řeči Kristově o jedení těla Kristova a pití krve jeho; neb viděli tělo přěd sebú stojiece, a také viděli sú, že jest krev v jeho těle, i mněli sú, by hmotně tělo Kristovo v svém zpósobu, jakož jest, měli jiesti a krev jeho píti, a tak sú v první blud a v kacieřstvo upadli o božiem tělu; protož Kristus, chtě z nich ten blud vyraziti, a naučiti je, že tělo posvátně pod zpósobem chleba jiesti a krev jeho píti, jest v něm přěbývati a jeho přěbývajícieho v sobě mieti, die takto: Ktož jie mé tělo a pie mú krev, ve mně přěbývá a já v něm. Tu die svatý Augustin v obecném kázaní: Toť jest tehdy jiesti ten pokrm a píti ten nápoj: v Kristu přěbývati a jeho přěbývajícieho v sobě mieti. A protož kto nepřěbývá v Kristovi, a v komž nepřěbývá Kristus, bez pochybenie nejie jeho těla, ani pie jeho krve, ačkolivěk tak veliké věci posvátnosť k věčnému súdu sobě jie a pie. To die ten svatý. Z té řeči vezmi, že kto chce dóstojně jiesti tělo Kristovo, ten má mieti lásku a svornosť k bohu, a potom k každému blížniemu. A o tom die svatý Augustin na čtenie svatého Jana, na ono slovo, že sú sě vadili židé; i die takto: Vadili sú sě zajisté, neb sú nerozuměli chlebu a pokrmu svornosti, aniž sú jeho přijieti chtěli. Neb ktož taký pokrm a chléb v svornosti jedie, nevadie sě spolu; neb jeden chléb a jedno tělo mnozí jsme, a skrzě to buoh činí, aby lidé jednoho obyčeje byli, a v domu přěbývali svaté cierkve. To die ten svatý.

Dále die Kristus: Jakož mě jest poslal živý otec, tociž skrzě vtělenie vedlé tělesenstvie sebe menšieho, a já, jelikožto člověk, živ jsem pro otcě. Tu die sv. Augustin: Tociž k němu pokládám život svój, podlé tělesenstvie jsa ponížen, v němž mě jest poslal. Aby každý živ byl pro mě: to má mieti z účastenstvie jedenie těla mého. Protož ktož jie mě posvátně nebo duchovně a dóstojně, i on živ bude pro mě, jakož skrzě dokonalejšieho.

Tuto znamenaj, že jedenie těla božieho, i pitie krve jeho móž býti troje: Prvé jest duchovnie toliko, a tak jeho požívají světí v nebesiech s rozkoší utěšenie nevýmluvného. Tak také duchovně požívají jeho všickni, ktož jsú zde na světě bez smrtedlného hřiechu v milosti božie. A k tomu jedení die Kristus: Ktož jie tělo mé, a pie mú krev, ve mně přěbývá a já v něm. Jakož by řekl: Tak duchovně jiesti tělo mé a píti mú krev, jest ve mně přěbývati a mě přěbývajícieho v sobě mieti. Protož ač si sě nepřipravil k tomu, aby posvátně přijal tělo božie, jedno varuj a vystřiehaj sě hřiechóv smrtedlných, a pokoř sě pánu bohu; a tak jsa v milosti božie, dóstojně, duchovně přijal si tělo božie. Neb die svatý Augustin v čtvrtých knihách o Trojici svaté: Tělo Kristovo tak od oltářě přijímati, jest nevinnosť k oltáři těla božieho nésti, (hřiechóv ostati,) ač nejsú smrtedlní, ale i všědní, blížniemu odpustiti; a odpustíš-li, bezpečně přistup, neb jest chléb nadstatný, nenieť jed.

Druhé jest přijímánie těla božieho posvátnie toliko. Tak je přijímají zlí posvátně, jsúc vědomě v smrtedlných hřiešiech, sobě k zatracení s Jidášem přistupujíce. A taký každý v tom hřiešě, v kterém jsa přijal jest tělo božie, viece zatvrzen bude, a tieže hřěší novým hřiechem: pokrytstvím a pýchú vnitřní. Ale takový nepřijímá duchovně těla božieho, neb nenie sjednán vláščě s Kristem a s jeho údy v jednotě. A o tom die svatý Augustin: Ktož sě nesrovnává s Kristem, ani jie dóstojně těla buožieho, ani pie krve jeho, ačkoli tak veliké věci posvátnosť k súdu věčnému sobě jie a pie. Tu die výklad, že takový zlý nevtělí sě v tělo Kristovo, skrytě maje živú vieru. A k tomu die svatý Augustin: Ten jeda tělo božie posvátně, nejie jeho duchovně; neb nepožívá milosti božie,

jemuž by sě mohl slíbiti, jsa bez smrtedlného hřiecha. A zasě die svatý Augustin: Ktož jsa bez hřiechu smrtedlného, ač nejie posvátně těla božieho, ten smrtedlného hřiechu nemá, ale jie tělo božie duchovně, neb jest sjednán s Kristem a s cierkví svatú v milosti božie a v lásce. By to znamenali lidé, varovali by sě snažně hřiechóv, a zvláščě smrtedlných; neb ačkoli by posvátně těla božieho nepřijímali, však by jeho duchovně bez přětržky požívali, jsúce v milosti božie; a ovšem požívali-li by jeho duchovně, k tomu tělesně přijímajíce, dvojí by otplatu vzěli.

Protož třětie přijímánie těla božieho jest duchovnie a posvátnie spolu, když člověk, jsa bez hřiechu smrtedlného, napřěd duchovně, potom posvátně přijímá tělo božie, ale zlý nic; nebo zlí jediné posvátně sobě k zatracení přijímají. Protož tuto Kristus, mluvě o jedení duchovniem a potom posvátném, die takto: Ktož jie mě, i on živ bude pro mě. Ale že by židé, k nimž jest Kristus tuto řeč mluvil, mohli sú pomysliti, kterak jest chléb Kristus, odkud pošlý? k tomu odpoviedá dále Kristus ve čtení, a die takto: Tento jest chléb, ješto s nebe sstúpil skrzě vtělenie v život panny Marije, z niež jest své tělesenstvie přijal; a to jest řekl Kristus, na své tělo ukázav. Ale že židé mohli sú mysliti, kterak jest ten chléb s nebe sstúpil, tak-li jako manna židóm seslaná? to domněnie Kristus z nich vyrazuje, i die takto: Ne jakožto otcové vaši jedli sú mannu na púšči a zemřěli sú, někteří smrtí duchovní a na duši, a všickni smrtí tělesnú zemřeli: ne tak umře, ktož jie tento chléb, ale živ bude na věky. Poněvadž tehdy na věky živ má býti, ktož jie duostojně tělo božie: zasě zpětně věz, ktož nejie dóstojně těla božieho, nebude živ. Jakož die syn boží v tomto čtení: Nebudete-li jiesti těla syna člověka, tociž panny Marije, z niež jest své tělesenstvie přijal, a píti jeho krve, nebudete mieti života zde v milosti a potom v oslavnosti v sobě. Tu die svatý Augustin na čtenie svatého Jana takto: Aby nemnějíce hovadní lidé, by syn boží mienil tuto život časný, i vadili by sě, přidal jest syn boží a řka, že bude mieti život věčný. Protož toho života nemá, ktož toho chleba nejie, ani pie krve této; neb die: Časný život bez tohoto mieti mohú lidé pokrmu, ale věčného nikoli ovšem nemohú. To die ten svatý.

Poněvadž toto čtenie položeno jest na památku božieho

těla, z něhož smy znamenali velikú snažnosť syna božieho, kterak nás k dóstojnému přijímání těla svého svatého popuzuje a napomíná; druhé smy slyšěli, co nám dobrého dóstojné přijímánie těla božieho činí a dává, a dále o trojiem těla božieho přijímání; a také sme slyšěli, kterak mají zpósobeni býti, kto chtie dóstojně tělo božie přijímati: protož tuto pilně znamenajmy, co přislušie k dóstojnému přijímání těla božieho; a jakož die svatý Tomáš z Akvině, že k dóstojnému přijímání těla božieho troje věci přislušějí: Najprvé, čistota svědomie, a ta jediným smrtedlným hřiechem odjata bývá. A protož, ktož kolivěk má který hřiech smrtedlný na sobě, nemá čisté dušě, ani takého svědomie, a tak nepřijímá dóstojně, nebo v tom v hlubší žádosť hřiechóv upadne. A k tomu die svatý Augustin: Když mysl a tak vóle v žádosti hřěšenie jest, viece přijímáním těla božieho obtiežena nežli pozdvižena bývá. Druhé přislušie pozdviženie mysli v boha, skrzě skutečné náboženstvie a o bohu myšlenie, aby měl horlivú žádosť ku přijímání těla božieho; a potom aby zřiedil život svój ve všěch skutciech svých; a také aby v řěči sobě uskrovnil, aby tak klopoten nebyl k řěči oplzlé a prázdné jakožto prvé, ale aby vždy viece táhl k náboženství. Třetie přislušie čistota tělesná, aby mysl roztržena nebyla od náboženstvie a o bohu myšlenie, a od těla božieho přijímánie. Neb když jest kto tělesně nečistý, taký velmi jest roztržen od přijímánie těla božieho.

Zpětně tehdy znamenaj, že tyto věci jsú, ješto překážějí dóstojnému přijímání božieho těla: Najprvé a najviece hřiech smrtedlný. Ten mášli na sobě vědomě, nikoli nepřistúpaj k tělu božiemu; ovšem v úmyslu máš-li který hřiech smrtedlný, že mieníš sě veň navrátiti ješčě: buďto v pýchu, v frej, v lakomstvo, v smilstvo, neb v který koli jiný hřiech smrtedlný, a nemáš-li úmyslu pevného, že dřieve nežli by sě v který hřiech smrtedlný chtěl navrátiti, že by raději chtěl najukrutnější smrtí umřieti, nikoli nepřistúpaj; pakli by přistúpil, tieže zhřěšíš nežli Jidáš, kterýž jest zradil Krista smrtedlného; ale ty tak přistupuje zrazuješ jeho oslavného a již nesmrtedlného, a znova, jakož die svatý Pavel, v sobě křižuješ syna božieho. Druhé, ješto překážie, jest mysli ztupenie; nebo (když) mysl jest tak tupá, že sě nemóž v nábožen-

stvie pozdvihnúti, to také překážie dóstojnému přijímání těla božieho. Třetie jest nečistóta tělesná, s kterúž sě nemóž milosť božie v jedné duši směstnati, jest překaza také přijímánie těla božieho dóstojného, dokadž sě pokáním a srdečným želením nezčistí.

A že smy slyšěli, které a kolikery jsú věci, ješto přislušějí k dóstojnému přijímání těla božieho: tuto vizme, co dobrého nám příde z dóstojného přijímánie těla božieho. Protož znamenaj: že dóstojné přijímánie těla božieho najprvé přivozuje památku božieho umučenie na mysl člověku. A to jest řekl Kristus na veliké večeři svým učeníkóm, jakož svědčí svatý Matúš ve čtení, a svatý Pavel v I k Korintóm v jedenadsté kapitole, a řka: Kolikrát koli přijímajíce jiete mé tělo a piete mú krev, to čiňte na mú památku, vešken mój život přěmietajíce na své mysli. To my činiti také mámy, rozmýšlejíce sě na všěcek jeho život, kterak jsa bohem věčným, ráčil býti člověkem služebným a poraženým pro našě hřiechy a smrtedlným; kterak sě narodil v psotě a v chudobě tělesné ten, ješto všěcky zbohacuje, a ráčil mezi hovádkami ležěti na sěně, jehožto hovádka požívají, abychom my hovadní, jehož smy podlé božstvie dostihnúti ani poznati nemohli, jeho již podlé člověčenstvie poznajíce, jeho požívali jakožto sěna hovádka, toho, ješto jest uvadlo pro našě hřiechy. Jakož sám die skrzě proroka Davida svatého: Já jsem jakožto sěno uvadl. A opět: Bit sem jakožto sěno, a uvadlo jest srdce mé. Dále aby myslil, kterak sě jest narodiv, ráčil zde pracovati, chodě kázal, a tak jiné skutky milosrdné a spasitedlné činil, aby náš jsa otec milý, nás rozptýlené syny skrzě hřiechy shromáždil a k sobě přivinul, a nás hledaje, od zlých zlořečeným ráčil býti nazván a bičován, a konečně mezi lotry na kříži upečený, nám ráčil k obživení a ku posilení dáti, abychom jej jedúce, to činili na památku jeho; neb nám die: To čiňte na mú památku! Kterak sě ti z hřiechu vymluvie, a s jeho poručenstvím s tiemto sě sjednají, kteříž pro oféru, pro lakomstvie a peněz nahrabánie, nebo pro zlořečený hnis pokrytstvie tělo jeho svaté lepcí nedóstojně jakožto zvěř najukrutnějšie? Co jiného, než že sobě věčný súd jedie a pijí, nerozsuzujíce dóstojenstvie a řádného přijímánie krve těla božieho.

(Ceptati) požívati

Druhé, těla božieho přijímánie hřiechy shlazuje, všědnie i smrtedlné; neb nechce ten drahý host, kdež zavítá milostí a duši sobě ku přiebytku zvolí, by v nie co bylo poškvrněného, ješto sě jemu nelíbí. Třetie, v ctnostech potvrzuje, aby člověk sobě viece zaslúžil. Dále od pokušenie vystřiehá, aby hřiechy nebyl poražen člověk smrtedlnými. Čtvrté, že mdlí zápal k smilstvu, aby tělesenstvie nemohlo na duši hřiechem smilným vítězstvie mieti. Páté, duši obživuje a krmí. O tom die Kristus ve čtení svatého Jana v šesté kapitole: Ktož koli příde ke mně, nebude łačen; viz pokrm: neb jsem já chléb živý, ješto s nebe sstúpil. Šesté, posiluje; protož zpievá cierkev svatá o něm takto: O spasitedlná oběti, ješto dvéřě nebeské odvieráš! bojové tisknú nás nepřátelščí, protož daj posilněnie i pomoc svú svatú. Sedmé, utěšenie a rozkoš dává; jakožto die Šalomún v knihách múdrosti v desáté kapitole: Dal's jim chléb bez prácě a bez úsilé, an má v sobě všelikterakú rozkoš a vóni sladkosti. Běda zlým, kteříž sě nekochají v dóstojném pokrmu tohoto chleba nebeského! Osmé, těla božieho přijetie dóstojné obživuje duši. O tom die svatý Jan v páté kapitule: Jediné ač jiesti budete tělo syna člověka, a píti krve jeho, nebudete mieti života v sobě, a zvláščě živosti dušě, kterúž obživuje milosť božie. A zasě zpětně: Budete-li dóstojně jiesti tělo jeho, budete v milosti jeho mieti zde život v sobě, a potom věčný v oslavnosti. Deváté, dává život zde milosti božie v naději. O tom die svatý Jan v šesté kapitole: Nebť jest chléb živý, jenž s nebe sstúpil, a dává život světu. Desáté, těla Kristova přijetie dává život věčný. O tom die Kristus v evangelium sv. Jana v VI kap.: Ktož jie tento chléb, má život věčný.

Toť jest těch desět póžitkóv, v počtu přikázanie božieho desatera zavřěných. Ktož ta zachová v skutku, hoden bude dóstojného přijetie těla božieho, jemuž těch desět póžitkóv syn boží dá skrzě dóstojné přijímánie svého svatého těla; jehožto dóstojného přijímánie desátý a konečný póžitek jest: dánie života blahoslavenstvie věčného a královstvie nebeského. Jehožto nám všěm dopomáhaj otec, syn, duch svatý. Amen.

O sedmi smrtedlných hříších. *)

Pýcha.

Pýcha jest kořen i počátek a královna všech hříchuov, z níž vychodí neposlušenství, svárové, smilnosť, pokrytství a prázná chvála. Toť muož člověk na sobě poznati, má-li na sobě co pýchy, tímto obyčejem: zdali kdy srdcem, ústy neb skutkem nad jiné se povýšil, a to pro zboží, pro krásu neb urození, neb pro múdrosť, neb pro chlúbu lidskú, jenž jeho více než jiného chválí; aneb se snad sám chválí z dobrých skutkuov, a snad i ze zlých: neb jest to najhorší, kdož se chlubí zlými činy, jako lapky neb smilníci. A tak jest, pohříchu! mnoho, ješto se rádi postí, almužny činí, modlitby říkají: a pak skrze pýchu rúcha svého, aneb pyšnú postavu svého těla žádají chvály světské, skrze to pak všecko dobré ztratí. Neb praví svatý Cyprián doktor: Kdož se v šarlat neb v drahé rúcho obláčí, v boží rúcho se nemohú obleci.

I dí někdo: Já skrze to nemíním nic zlého. Ten slyš, žeť meč nemyslí nic zlého: ale člověk hněvivý, jenž meč nese, ten zle myslí. Pakli díš: Nežádám nižádného hříchu! Toběť pravím: Ač ty nežádáš, ale jiní snad žádají tebe, a skrze to hřešíš smrtedlně; neb jed před lidmi pokládáš, aby okusíc jeho i umřeli. A snad pomyslíš sobě, a řka: Nečiním toho pro pýchu. K tomuť odpovědí jistí svědkové; neb komu jest

*) Z Postilly vytištěné v Norimberce léta 1563, fol. 238—243.

lépe věřiti, tvému-li jazyku, jenž řídko pravdu praví? čili svědkuom tvým, ješto na tě ukazují? neb otevřené prsy tvé, a odkrytá šíje tvá, zvedení hlavy tvé, zmazání líčidlem oblíčeje tvého, opásání zlatem bedr tvých, a obtažení přílišné tvé, a u tvých střevíc křivé nosy, a nade všecko nestydaté oči tvé, tyť to svědčí na tě, že ne pro buoh, ale pro pýchu to činíš. O těch praví buoh v žaltáři: Nebudú přebývati prostřed domu mého, kdož činí pýchu.

Protož kdož chce přemoci tento hřích, jest mu potřebí trojí věci:

První, aby člověk vždy pomněl na svuoj příbytek, odkud jest přišel, neb kam má jíti. Neb praví svatý Řehoř: Myšlení, jehož člověk nemá, to jeho naučí, a když nemá, tehdy modlitba jemu na bohu obdrží. A týž svatý na jiném místě dí: Tu dušičku bez přestání buoh miluje, kteráž bez přestání se ostříhá a sama se súdí. Opět týž svatý praví: Budeš-li všecko tajemství věděti, a nepoznáš-li sám sebe, budeš podoben k domu, jenž jest bez základu.

Druhé, aby jemu, jenž tobě laje, neb (tebe) tresce, veselý oblíčej ukázal; a tak budeš od mnohých trestán, a nižádným pochlebenstvím nebudeš odlúčen. Neb nižádný tomu nerad praví, kdož nerad slyší.

Třetí, aby zrcadlo svatého písma vždy před svú myslí ustavičně položil. Neb praví svatý Řehoř: Svaté písmo neb svaté kázaní, to jest položeno před naší myslí, zdali by co na nás šeredného bylo, abychom my to svým náboženstvím a skrúšením smyli s sebe, a zlého se varovali.

Závisť.

Druhý hřích smrtedlný jest závisť, když jest člověk pyšný a nechce sobě míti rovni; ale jest-li kdo jeho vyšší na některém dobrém, neb na některé milosti, i závidí jemu z toho. Z té závisti vychodí nenávisť, utrhání, posuzování, radosť nad cizím zlým, truchlosť nad cizím dobrým. To muož člověk dobře poznati, hřeší-li skrze závisť, tímto činem: má-li radosť, kdyžto se komu co děje zlého, aneb truchlosť, když se komu co děje dobrého; a zdali jest kdy utrhl svému bližnímu,

zjevně nebo tajně, anebo zdali kdy pořekl na koho zlý skutek falešně. Tento hřích jest jako mol, neb on všecky dobré skutky pokazí.

Toho hříchu nemuož žádný lépe přemoci, jedné když zboží tohoto světa i duostojenství potupí: neb když nic nebude hledati, což jest tohoto světa, z ničehož nižádnému nebude záviděti; a tak ač koho jiného v tom uzří, nic mu toho žel nebude, neb toho nežádá. A ačkoli všickni ne ovšem mohú světa potupiti, však proto všeliký člověk nemá žádati svému bližnímu nic zlého; ale což koli muož v bohu komu dobrého učiniti řečí, neb skutkem spomoci, jest jemu povinen. Také ač jemu vděk není, však má to učiniti; buďto že druhdy jest jemu mrzký pro jeho činy, však tím více přes svú vuoli má na něho hleděti, rozpomínaje se, že on jest boží stvoření; protož také, což muože najlepšího, má jemu učiniti.

Ale mnozí jsú, jenž sami se hříchuov varují, a pak vidúce jiné, ani zle činí, anebo jich potupí, aneb jich posúdí, a tak těžce hřeší; neb nižádný nemá nižádněho potupiti: neb ač dnes jest zlý, zajtra muož býti dobrý; ani kdo má druhého potupiti, když on jemu není poručen. Neb praví svatý Pavel: Ty kdo jsi, jenž súdíš sluhu cizího? neb svému stojí, neb padne. A kdož jiného súdí rád, v témž neb v horším bude v skuoře. Protož praví svatý Bernard: Vidíš-li koho, an zle činí, řci, že dobrým to úmyslem činí; pakli nemuožeš úmysla vymluviti, ale řci, že nemuož bez toho býti, aneb řci, že pokušení těžké naň spadlo. A tak mysliti máš: Co bych já sobě učinil, kdyby na mne to pokušení spadlo? Ale mnozí jsú, ješto cizí nedostatky dobře vidí, ale sami sebe v své psotě nechtí viděti. O nichž dí svatý Bernard: Mnozí mnohé vidí, ale sami se nechtí viděti. Na ty praví syn boží v evangelium, a řka: Pokrytče! vyvrz prvé břevno z oka tvého, a pak přijda vyvržeš mrvu z oka bratra tvého.

Hněv.

Třetí hřích smrtedlný jest hněv, z něhožto vychodí svár, popuzení, zloba, nepodobné věrování a křivé přisahání. Tento hřích muož na sobě člověk poznati tímto obyčejem: Jest-li to,

že má hněv tajemný v srdci, a že dlúhý hněv není, tehdy jest nenávisť; a ten jest hněv přátelský a nějaká prchlivosť brzo pomiňúcí, a to obecně jest všední hřích. Pakli jest vypustil svú zlosť z svých úst skrze slova nečistá a nepravá, tehdy jest hřích smrtedlný. Neb praví svaté evangelium: Z tvých úst spravedliv budeš, a z tvých úst zatracen budeš. Neb když kdo zlosť svú skutkem naplní, tehdy snad někdo uražen bude neb na těle, neb na zboží. Ten hřích jest jako oheň; neb jako oheň, což koli dosáhne, všecko sežže, též hněv všecky dobré skutky z člověka vypudí; neb ten jest hřích upřímo proti druhému. Protož praví svatý Řehoř: Když srdce člověčí naplněno bude hněvu, tehdy duchu svatému chrám ruší. Protož praví jeden svatý člověk: Hněvivý, by tak dobrý byl, že by mrtvé křísil, však by se bohu líbiti nemohl; neb milý buoh nižádného skutku od hněvivého člověka nepřijímá, leč se s nepřítelem smíří. Vedlé svatého evangelium, kdežto praví: Oférueš-li dar tvuoj na oltáři, a rozpomeneš se, že bratr tvuoj má něco proti tobě, nechajž tu daru před oltářem, a jdi, směř se s bratrem tvým, a pak přijda ofěrujž oběť tvú.

Ale snad pomyslíš sobě a řka: Tolik mi jest protivného učinil, že nemohu toho nikdy učiniti, bych kdy jemu co dobrého přál! O slepoto přílišná! i kterého by více pykal, by bratr tvuoj nebo sestra tvá pověděla tobě slovo protivné, a ty pak dal sobě nožovú ránu? Téžť jest, když bratr tvuoj neb sestra tvá zaviní co proti tobě, a ty pak raníš duši svú hříchem smrtedlným, proti přikázaní božímu, nechtě málo odpustiti bratru nebo sestře tvé, aby tobě buoh mnoho odpustil; a nechceš málo přetrpěti, ano za tě buoh mnoho trpěl. Ale ovšem jsi-li syn církve svaté, tehdy máš jeho více pykati nežli sám sebe, znamenaje jeho velikú škodu: jednu, že jeho velice tupí, popuzuje proti tobě; druhé, že se dělí od synuov božích a od matky své, od sboru svatého.

Ale snad díš: Nemám s ním nic zlého činiti, aniž chci jemu co zlého příti. Ale slyš: ač jemu skutkem nic zlého nemyslíš, ale slovem zlým hledáš jeho uraziti, a když jiný o něm co zlého mluví, rád slyšíš. Ale snad díš: Ani slovem, ani skutkem žádám jemu co zlého, jedno že s ním nemohu mluviti. A to jest veliké bláznovství tvé: neb více želíš je-

dnoho údu nežli celého těla; a také že horlíš z toho, že se tobě křivda děje, a toho nedbáš, že neodpustě svému bratru, sám se i jeho snad na duši zabíš, a tak odděle se i svého bratra od sboru svatého, jenž jest tělo skryté, jehožto Kristus jest hlava, celému tomu tělu škodu činíš. Neb to věz: neodpustíš-li svému vinníku, buoh tobě nikdy neodpustí tvých hříchuov. Neb dí svaté evangelium: Když stanete na modlitbě, odpusťte, máte-li co proti komu, aby také otec váš odpustil vám vaše viny. A modlitbu páně říkaje díš: Odpusť nám naše viny, jakož i my odpúštíme našim vinníkuom.

A tento hřích muože v sobě člověk uhasiti tímto obyčejem, jakožto oheň tělesný uhašen bývá: najprvé vodú, druhé dříví rozmetáním, a třetí děr zacpáním. Též tento oheň pekelní, totiž hněv, muož uhašen býti:

Najprvé vodú, totiž dobrú radú neb naučením. Protož hněviví nic nemají bez rady múdrých učiniti, chtí-li se hříchuov od hněvu pocházejících vystříci; neb praví mistr Seneka pohanský: Dokavadž se hněváš, nesluší nic ani zlého, ani dobrého učiniti; neb v tu dobu rozum člověčí jest oslepený, že neví, co činí. Neb co kolivěk jemu náhlosť a slína přinese k jazyku, to proplíští; a ač jest křiv, však mní, by byl práv. A protož mistr Káto, když byl jednú popadl svého mladšího, jenž byl proti němu zavinil, chtě jeho bíti, a když ruku s metlú zdvihl, i rozpomenul se, že jest hněviv, i nechtěl ho bíti. Tehdy přišed jeden jeho přítel, i poče jeho tázati, co by činil? I odpověděl jemu, že: Toho sem chtěl bíti; ale že se hněvám, nechci jeho nyní bíti.

Druhé, hněv muož uhašen býti děr zacpáním, to věz, aby slov nevypustil z úst: ne proto, jako někteří činí, když sebe v tu dobu aneb v ten čas pomstiti nemohú, tehdy mlčí, čekajíce času, když by se mohli pomstiti; ale proto sluší slova v ústech zavříti, aby mohl hněv v sobě ukojiti: neb v hněvě čím více mluví, tím více k hněvu zbudí. Protož praví múdrý Šalomún: Když se dříví nedostane, uhasne oheň; a když se slov nedostane, uhašen bude hněv.

Třetí, muož uhašen býti oheň, totiž rozmetáním dříví, to jest, aby mysl svú v jiné dobré myšlení obrátil, aby toho

tak zapomenul, jako by toho nikdy nebylo; neb čím více na hněv se zpomíná, tím více se hněvá.

Ale snad díš: Budu-li toho nedbati, budú mníti lidé, bych já se hněval. A nerozpomínáš se na to, že když svatá Maří Magdalena seděla u noh jeho, totiž syna božího, když onen Šimon na ni žehral, jenž se božích noh dotýkala; a když Jidáš, boží zrádce, na ni žehral pro masť, již byla vylila na hlavu syna božího, ona vždy mlčeci seděla, neb za ni syn boží odpovídal. Též i ty máš učiniti; nebť milý buoh odejme vešken zlý úmysl od lidí, a ty svú pokorú dobrý příklad dáš od sebe. Neb praví svatý Řehoř: Lépe jest protivenství trpěti pro buoh, nežli jiné skutky činiti dobré. A týž svatý jinde die: Lépe jest, by mlče běžel od nepřítele svého a dal se jemu, nežli by jeho přemohl. A zajisté, jakož nenie nižádná hanba s králem z jedné číše píti: též i když jest náš buoh milý pil z prúdu na tomto světě, totižto rozličné protivenství trpěl, nemá nižádný od toho běhati. Neb praví svatý Augustin: Nechceš býti v těle, to věz s vyvolenými božími, když nechceš nenávisti trpěti s hlavú, t. s synem božím. A protož jako by se hněval, byť kdo dal zlatú hrúdú v bok, aby ji sobě měl: též se hněvati máš, kdyžť se co protivného stane. Neb všeliké protivné slovo aneb skutek, když je trpíš pro milý buoh, bude tobě obráceno u věčné zboží; neb jiné cesty není do nebes než protivenství. Jakož praví svatý Pavel: Skrze mnohé zámutky musíme přijíti do nebes. I syn boží praví v evangelium: V vaší trpělivosti zachováte duše vaše. Protož praví múdrý Šalomún: Lepší jest člověk trpělivý nežli silný.

Ale snad díš: Rád bych s pokojem byl, i dráždí mne. O těch praví svatý Řehoř: Kdož cizího protivenství trpěti nemuož, ten sobě sám skrze netrpělivosť svědek jest, že dobrý není. Neb jakož oheň pokúší zlata, též buoh skrze zámutky pokúší člověka. Neb praví týž svatý: Snadno hlavu svěsíc choditi, ale dobrého jest v zámutku a v trpělivosti poznati. Protož milí křesťané věrní! nehněvajme se rádi; neb jakož si o tom slyšel, hněv jest hřích smrtedlný.

Lenosť.

Čtvrtý hřích smrtedlný slove lenosť na boží službě, z něhožto vychodí zlá myšlení o bohu, nenábožné zufání. Tento hřích muožeš na sobě poznati, mášli tesknosť v dobrém skutku, činíš-li dobrý skutek s roztrháním, a jsi-li lenivý neb ospalý na boží službě, neb když máš co dobrého učiniti, a to opustíš, neb učiníš nesnadně, řídko se zpovídaje bohu: poněvadž naši skutkové od zpovědi mají se počíti. Jakož praví David prorok v žalmu: Předejdeme tvář jeho v zpovědi. A múdrý Šalomún dí: Múdrý na počátku své řeči dává se bohu vinen. Protož všeliký, kdož chce vděčně slúžiti, má se často zpovídati: neb budeš-li se svých hříchuov na zpovědi tajiti, buohť je zjeví; pakli je budeš zjevovati, buohť je skryje. A protož kteříž dobře činí a nezpovídají se bohu často, jsú ti takoví, jako ten, ješto naplní sud smrdutých věcí, a potom veň nalije dobrého pití, a tak jedno druhým zkazí. A protož jako věrný sluha boží, jakž kolivěk shřeší netoliko smrtedlně, ale všedně, i hned se utec na boží zpověď. Neb praví svatý Řehoř: Kterýž kolivěk hřích skrze pokání shlazen nebude, ihned svú těžkostí k jinému táhne.

Tento hřích muož přemožen býti tímto obyčejem: když kdo pamatuje svú smrť, aneb súdný den; a zvláště když tě tesknosť napadne, aby neostal svaté modlitby. Neb někteří jsú hříchové, před kterýmižto sluší běžeti; ale proti tomuto nesluší nikdy běžeti: neb jakž by pro tesknosť poběhl z modlitby, i hned by byl od ďábla přemožen. Protož když kdo počne své modlitby říkati, nemá pro žádnú tesknosť jich nechati; a čím více na koho tesknosť spadne, tím snažnějí má se modliti a nikdy neodjíti, až dokoná. Neb ač někdo někdy své myšlení myslí přemoci, nemá často místa měniti na modlitbě, ale má své tělo na jednom místě ustanoviti, a pak milý buoh skrze snažnosť člověčí ráčí ho utěšiti, a chuť i nábožensтví na modlitbě dáti.

Ale jsú někteří, že když nemají náboženství, i tam i sem pocházejíce se túlají, tudy chtíce té tesknosti zbýti. A ti čím se více túlají, tím se více roztrhují, neb se roztrhují na své mysli. Jakož nemocný, kam se koli obrátí, tu vždy bude nemoc jeho: též i tito, kam se koli obrátí, tudy tesknosti ne-

zbudú. Protož všeliký sluha boží nemá i zde i onde místa hledati sobě k modlení, neb jest sám místo. A protož jakož praví David prorok: když jest bojoval s Filistíny, nikdy před nimi neběhal, ale vždycky je přemohl svú ustavičností: též ty proti tesknosti nikdy neběhaj, ale vždycky se protiv svú ustavičností na své mysli i na své modlitbě, a tak ji přemuožeš. Neb ač nemuožeš snaženství míti, v tu dobu tobě není nic lepšího, jedné aby se v pokoře a v trpělivosti zdržel až do božího smilování; neb když tu trpělivosť v pokoře sneseš, jest tobě to tak úžitečno, jako by měl veliké náboženství. Neb jako rataj někdy v déšť a někdy u vítr vseje, však mu se dobře urodí, jako by v jasno sil: též tobě na dobré přijde, když budeš ustavičný na boží službě. A tu buď konec o tomto hříchu, aby se mohl vystříci s boží pomocí; neb když to činiti budeš s dobrým úmyslem a s velikú pilností, tehdy tebe ďábel v pokušení neuvede.

Lakomství.

Pátý hřích smrtedlný jest lakomství. Z toho vychodí lúpež, krádež, lichva, svatokupectví. A muož člověk na sobě poznati, hřeší-li tímto obyčejem neb hříchem, takto: chová-li zboží příliš skúpě; pakli kdy co puojčí, více vezme, nežli jest jistina; pakli prodá své obilé na roky dráže, nežli v tu dobu platí; neb kupuje-li obilé za lacina na draho; neb když koho na míře, na váze, neb na počtu oklamá, neb věda, že je kradené, i kúpí; neb když neprávě béře své chudině, jakožto páni, rytíři, králové rozličně bezprávně (činí), i kněží, prelátové i biskupové; aneb (kdy) něco nalezl, a nevrátí; aneb dlužen jest, i nechce dáti; aneb snad almužny sobě poručené nerozdal; aneb kdy je co ukradl, aneb co kúpil duchovního, aneb prodal; aneb snad almužny více vzal, než mu potřebí bude neb bylo. O tom hříchu praví múdrý Šalomún, že nad člověka lakomého nemuož nic býti hříšnějšího. Neb praví pán v evangelium: Kdo se neodpoví všeho, což má, nemuož býti muoj učedlník.

Druhé, hřích jest lakomství v zboží, neb v duostojenství. Lakomství v zboží muož přemoženo býti štědrostí; neb

čím kdo méně má a z toho pro buoh dává, tím méně žádá. Neb mníš(-li), by kdo své lakomství zbožím nasytil? tohoť jest nelze býti; neb zboží jest věc zemská, ale žádosť jmění jest věc duchovní. Právě (tak jako) když by člověk měl velikú žízeň, a měl před očima sud vína, a kdyby jeho nepil, své žízně nemohl by uhasiti: též kdo má zboží, žádá jeho, tím své žízně neuhasí, ani naplní; ale čím více má, tím více žádá: neb by vešken svět měl, a jednoho šarta neměl, i toho by žádal. Právě jako ten, ješto chce oheň uhasiti, i přikládá více drev k ohni: též kdo přikládá zboží k zboží. Též kdo chce lakomství v sobě uhasiti, rozmeciž zboží mezi chudé, aby byl jako ten, o němž praví písmo: Rozdělil a dal chudým, spravedlnosť jeho zuostává na věky.

Lakota. (obžerství)

Šestý hřích smrtedlný jest lakota. V tom hřeší lidé mnohým činem. Seznaj to takto: jest-li že člověk pí neb jí příliš lakotně, neb zruší puost bez potřeby, neb jí-li dřéve času, neb po času, a jedl-li jest co vymyšleného lakotně, neb pije-li rozkošně; neb snad jiného přivedl's k opilství, z něhož mnozí hříchové pocházejí: smilstvo, vražda, sváda. O těch praví písmo: Opilý netoliko učiní hřích, ale že on sám jest hřích, že jiní se od něho kazí. O nichž dí výklad, že dokavadž člověk nebude podlé obyčeje vepřového, dotud ďábel nemuož nižádné moci nad člověkem míti.

Ten hřích nemuož jinak přemožen býti, jedné strádáním, a také aby tu nebyl, kdež jest rozkošné pití a jedení. Lakomý nebuď, a to jest tak: nikdy na své mysli. Toť jest ten hřích, o němž dí svatý Řehoř: že kdož na počátce lakoty nepřemuož, darmo proti jiným hříchóm bojuje. A protož sluha boží má míti tělo své místo osla; neb osel má míti trojí věc: břímě, obrok a osten. Též tělu sluší dáti trojí: obrok, v pití, v jedení skrovnosť, aby dříve času nezhynulo, a břímě, aby nikdy neprázdnilo, osten, aby něco pro buoh trpělo.

Ale snad se někdo rád postí, a pak když čas k jedení přijde, co by byl dvakrát snědl, to pojednú sní: ten se bohu nepostí, ale svému břichu; neb jsú jiní také, jenž se postí

proto, že se jim jísti nechce, aby potom přijdúce lépe pojedli, jako jsú bohatí; aneb proto, že nemají co jísti, jako jsú chudí. Ti všickni nižádné odplaty nebudú míti, jedné ti, kteříž sami mohúce ztráviti, a ustrádajíce, dadí chudým pro buoh. Jsú také někteří, jenž se na čas postem obtěžují, a potom se příliš najídají: ti mnějí, by dobře učinili, i učiní zle; ten puost škodí tělu i duši. Protož sluší tak se postiti, aby sebe postem nezemdlili, ani jídlem neobtížili. Ale snad někteří rozkošných krmí nedbají, a sprostnými břicho obtěžují: ti mají pomněti na Ezau, jenž sprostnů šočovicí zameškal své požehnání; neb nižádného rozdělení není mezi sprostnú krmí a drahú, když kdo v nich míry nemá; neb to všecko smrtedlnými hříchy vychodí, kdož lakotně všelikých krmí užívá, neb se v nich kochá. To o tom hříchu.

Smilstvo.

Sedmý hřích smrtedlný jest smilstvo, jehož jsú mnozí obyčejové: Jedno jest sprostné smilstvo, když hřeší prostý s prostú; a cizoložstvo jest, když kdo stav manželský ruší; nečistota jest, když kdo s svú rodičkú hřeší, aneb muž s jinú ženú, aneb žena s jiným mužem; svatokrádežstvo jest, když kdo s jeptiškú hřeší; násilí jest, když kdo s pannú hřeší. Protož viz všeliký člověk, dopustil-li's se sprostného smilstva, sám's se zbavil nebeského království. Pakli jest učinil cizoložství, v němžto jest nejeden hřích učinil: najprvé proti přikázaní božímu, jenž praví: Nežádej ženy blížního svého! Když jest smrtedlný hřích požádati, tím pak více poznati. Druhé jest křivý přísežník, v němžto muž ženě a žena muži slib zruší. Pakli kdo hřeší proti svému přirození, jenž jest všech hříchuov najhorší, jenž pro svú mrzkosť jmena nemá sobě, a nesmějí o něm mluviti; neb kdož o něm mluví, tak daleko, jakož muož hlas zníti, angelé se nechtí k takovému člověku přiblížiti. Protož praví sv. Augustin, že syn boží bez mála opustil člověčenství přijíti pro mrzkosť toho hříchu; na znamení toho výklad na ono slovo, ješto mluví David v žaltáři: V jitřním času zabil si všecky hříšníky. O tom praví mistři, že dříve než se jest syn boží narodil, té noci, kdož sú v tom hříchu stáli, všickni sú náhlú smrtí zdechli. Neb jest to tak

mrzký hřích, proňž se povětří kazí, hlad a mor v lidech činí. Ach pohříchu! tak se jest ten hřích kletý rozplodil, že najvíce v tom hřeší. Svět se horší, a také ti, ješto se zdají velmi nábožní, ti všickni, neostanú-li svého bludu, vezmu odplatu s Sodomú a Gomorrú, jenž u věčném pekle hořeti budú.

Také jeden hřích, jenž přisluší k smilství, jest noční obluda. To se stává čtverú věcí: někdy ze zlého a nečistého myšlení, aneb z přílišného jedení a pití: tím dvojím obyčejem jest hřích smrtedlný; a někdy se přihodí z přílišné mdloby aneb člověčí váhy: a tím dvojím obyčejem není hřích. A kterak to muož člověk poznati, kterým to činem přihodí se? Jeden veliký mistr praví: Když obluda přichodí, že člověk nic nečistého nevidí, tehdy jest znamení, že ze mdloby se to stává, t. že jest člověk mdlý ve sně, jenž té nečistoty, ač by rád zadržel, i nemuož. Aneb se přihodí, že ve snách uzří nějakú obludu, a v tu dobu má mrzkosť; a jest(-li) proti vuoli jeho, tehdy jest znamení, že není hřích. Pakli kdy člověk ve snách tomu povolí jakž koli, to z hříchu vychodí; a jest-li to, že jest kněz, nemá na zajtří mše slúžiti; pakli jest světský, nemá k stolu božímu přistúpiti. Ale jest-li to, že obluda často se přihází, a najvíce když člověk má přistúpiti k stolu božímu, tehdy jest znamení, že to činí ďábel proto, aby zbavil člověka úžitkuov, ješto by měl od přijetí těla božího míti. A protož v té příhodě, jakož se čte v divích otcuov svatých, bylo jednomu mnichu přikázáno, jenž míval často (obludu), aby se oddaloval mše svaté, a tím snažnějí modlil se bohu. A to vida ďábel, že nemuož tu nic prospěti, i odstúpil od něho.

Protož tento hřích nemuož jinak přemožen býti, jedno jako úkrop vrúcí: též smilstvo. Neb jakož kdo chce úkrop uhasiti, nalej vody studené veň, neb rozmeci drva s ohně: též i ten, kdož v tom hříše vře smrtedlném, ten má ten hřích uhasiti vodú, to věz, pití silného se varovati. Neb praví sv. Jeronym: Hřích, který se jest zažehl pitím silným, snadně prchne v smilství. Praví múdrý Šalomún: Víno zpuosobí, že i múdrý zblúdí. Protož praví sv. Jeronym: Sluha boží má běžeti před vínem jako před jedem. — Druhé má úkrop od ohně odstaviti, totižto žena od muže a muž od ženy má se vzdáliti. Neb nebezpečně sláma leží vedlé ohně. Protož

praví svatý Jeronym: Více se přiblíží k ohni hořícímu, totižto k mladé ženě. Protož hřích nemuož lépe a lehčejí přemožen býti, jedné když člověk ani vidí, ani slyší, ani se dotkne. Protož praví svatý Pavel: Běžte před smilstvem jako před jedem. Ale snad pomyslíš, řka: Já toho nehledám, a ona jest ctná a šlechetná žena. Tu dobře víš, že země jest dobrá, a i déšť jest dobrý, avšak kdy se sberú, bláto bude. A jakož svíce stěny nezažže, avšak ji zčerní: též muž a žena mají(-li) spolu obyčej, ač sami s sebú nehřeší, avšak zlý příklad od sebe i zlé domnění učiní. I běda těm, jakož dí evangelium, skrze kohož pohoršení vejde!

Také máš úkrop míšením uhasiti, totiž máš se práznosti varovati, chceš-li smilství prázen býti; neb prázní nemají jiného co činiti, jediné o lakomství a smilství mluviti. Protož nesluší nikdy prázniti, neb práznosť jest nepřítel duše. Jakož praví svatý Bernard: Myšlení jest všeho zlého schrána a vší zlosti matka. Jakož voda, když na jednom místě stojí, brzo sesmradí. Protož milý buoh žehře na prázné v evangelium, a řka: Co tu stojíte celý den prázni? O tom praví svatý Jeronym: Čiň vždycky některé dílo, ať tebe ďábel prázna nenalezne. Neb dělného člověka jediný ďábel láká, ale prázného všickni. Protož když svatý Antonín na púšti sobě velmi stýskal pro mnohé pokušení, i uzřel před sebú angela svatého, an se na čas modlí, a na čas se k dílu připravuje, a uslyšel angela k sobě řkúcího: Též ty učiň, a budeš spasen. A on když to uslyšel, všechna myšlení potom přemohl.

A také máš drva rozmetati z ohně, totiž myšlení nečistá, kteráž máš v svém srdci, rozehnati, aby mohl o něčem dobrém mysliti, a zvláště, aby myslil o některém umrlci, kterak jest hrozný, a potom o bohu a o jeho matce boží, aby tady zapomenul onoho myšlení zlého, aneb toho nečistého hříchu, o němž myslíš, zdali's jeho se neúplně zpovídal bohu? Nemá mnoho o tom mysliti, kterak se je to dálo, jediné čije-li se, že by se bohu nezpovídal toho úplně, má se jemu ještě zpovídati; pakli se jest zpovídal, ale má se utříti ubruscem, totiž pokáním, aneb má na modlitbu se oddati a nic o tom nemysliti, ale ihned toho zapomenúti: neb čím by na to víc myslil, tím by se více v hříchu zažehl, a tak by v ďáblovo osidlo upadl. Neb

jestiť tento hřích tak lepký, jehož když člověk ihned na počátku nepřemuož, vždycky dušičku poškvrní. Na znamení tomu syn boží učinil, že nechtěl býti tím hříchem pokúšín od ďábla.

Jsú také někteří, jenž se v tom hříchu myslí kochají, a o něm toliko myslí, avšak jeho skutkem nenaplní, a tak mnějí, by to byla malá věc. Protož mají věděti: kolikrát kolivěk s povolením svého rozumu v tom se kochají, tolikrát smrtedlně hřeší. Neb praví všickni mistři víry svaté, že netoliko skutek smilný jest hřích smrtedlný, ale i vokolci toho hříchu jsú smrtedlní, to věz: přitúlení, líbání, makání, i jiné nečisté dotčení, když kdo tím úmyslem činí pro smilstvo, ti všichni jsú hříchové smrtedlní. A protož toho hříchu nemuož nižádný přemoci, jedné kolikrát kolivěk na mysl vpadne, ihned jiným dobrým myšlením máš jej od sebe zahnati, tak aby se v něm nekochal, a budeš dobře činiti. Amen.

O brání odmrtí neb nápadóv odumrlých věcí.*)

Pán buoh rač tvú žádosť v dobrém naplniti skrze zaslúženie pána našeho Jezu Krista. Milý přieteli! Žádáš, abych tě zpravil, kterak máš sě mieti, aby v brání odmrtí nepochybil, duše nepoškvrnil, boha nerozhněval, královstvie věčného neztratil, a zatracenie těla i duše nezaslúžil. Chválím tvú žádosť, neb má pochop v slovu pána Jezu Krista, jenž die skrze sv. Marka v osmé kapitole: Což platno jest člověku, že by vešken svět získal a své duši by škodu trpěl? anebo kterú dá odměnu člověk za duši svú? Jako by řekl milý spasitel: Nic nenie platno člověku, ač by vešken svět získal, a duši své lakomstvím uškodil, jenž jest lepšie i dražšie, nežli všechno zbožie světa toho? Ale pohřiechu! té pravdy milovníci světa neznají; protož směle hřešie, duše málo vážie a na zbožie věčné málo tbají. A však mají slyšeti: Co platno jest člověku, že by vešken svět získal a své duši škodu trpěl, že by z nie ducha svatého vyhnal, ďábla by v ni vpustil, v jeho moc by ji dal, a milosti božie by ji zbavil, a k věčnému zatracení by ji připravil? Jižť zná bohatec v pekle pohřebený, co jest platno jeho duši, jenž jest zbožie choval, na chudého Lazara netbal; kterú již odměnu dá za svú duši, aby ji z věčného zatracenie vykúpil? Jistě všechno zbožie světa tohoto by za jeho duši

*) Z rukopisu cís. dvorské bibliotéky ve Vídni (č. 4557, fol. 102—105), z rkp. archivu Třeboňského z r. 1486 (B. 3, fol. 160—164) a z Postilly Norimb. l. 1563 fol. 251.

dali, již by ji z muk věčných nevykúpili! Neb die Pravda: Kterú dá odměnu člověk za duši svú? Jako by řekla Pravda: Nenie ižádné odměny, jíž by duši vykúpil na věky zatracenú. To znamenajíc lidé, mají pilni býti, aby lakomstvím své duše neztratili, pamatujíc, že die pán Ježíš: Pilně se vystřiehajte od každého lakomstvie! A že v brání odmrtí aneb nápadóv veliké sě přidrží lakomstvie, protož mají věrní křesťané pilně patřiti, aby lakomstvie sě vystřiehali, blížním milosrdni byli, věčného zbožie neztratili, a potom u věčná muka neupadli.

Dvě straně jsta při nápadiech: jedna bráti, druhá nebrati. Prvé strany ktož sě přidrží, brzy padne; a druhú ktož drží, ten nezablúdí v odmrtech a nápadiech, jedné ač nezřiezeně odmrti vzal by, aneb že nedá svobody svým lidem, aby mohli své prodati, aneb přátelóm odkázati za živa, a chudým rozdávati; neb také vezma zbožie, lehce je utratí, neb dá něco na kostel, aby boha té kořisti účastna učinil. Protož já to znamenaje, radím, aby sě každý pán strany jistějšie držěl; a chce-li kto dokonánie s těmi nápady učiniti, tehdy nebeř jich. Ale snad die někto: Když nižádného přietele nemá mój člověk, komuž má býti to zbožice? Krátká odpověď: Komuž on dá své, toho bude. Ale dieš: Ač umře, nedada nižádnému? Chceš-li vždy dokonánie dobře učiniti, rozdajž chudým, najprvé dluhy zplatě, jsú-li kteří. Když tak učiníš, jistě nezablúdieš; neb to zbožice jest jeho úsilé, a on jest pán toho zbožice, a ty, pane, byl si aneb jsi jedné jeho obránce a súdcie, a za to béřeš platy a službu, a v núzi velikú ku obraně móžeš skrovnú pomoc vzieti. Neb jinak, by všecko tvé mělo býti, co sedláci tvoji mají, tehdy by ves, již za tři sta kúpíš, musěl snad za tisíc kúpiti. Protož kupujíce vsi hledie na plat, ale ne na nábytky lidí, jedné tak, aby mohli dobře plat dávati pánu, jenž má panovati, ťupě zlé, mstě nad nimi, velebě dobré, zbraňuje jich, zákon boží veda, dávaje každému, co na něho slušie, a požívaje zbožie vedlé božieho přikázanie. Věrně ktož tak panstvie vede, tenť na věky nezahyne; neb tak do skonánie stoje zachová božie přikázanie, pro něž mieti bude věčný život.

Ale že málo lidí nalézám, kteří by tak úplně sě otmrtí a nápadóv varovali, neb sú velmě k času posledniemu světa

toho v lakomstvie zablúdili, vedlé svatého písma proroctvie, a písma svatého nenalézám, by velelo tak bráti otmrti, jakož berú; protož nesmiem raditi, kdy mají bráti, a kdy nemají. A ze všech příhod ku brání neuzří jistějšie, než když poddací člověk die: Kamť pán obrátí mój statek, tam buď! A také když poddaný umře bez poručenstvie, nemaje nižádného přietele. A to má vzvědieno býti vzjevným ohlášením v súdech a v trziech, neb v kosteléch; a tak ohlašují ti, kteříž nechtie lakomstvím svého zbožie i své duše naprzniti. Ale ta zpráva lakomým jest velmě protivná, ač jest viece nežli odmrti k spasení i k zboží prospěšná; neb milý pán buoh dává věrným svým také i zde prospěch, jakož písmo svědčí. Protož kto nechce lakomstvím své duše poškvrniti a chce pánu bohu sě líbiti, duši spasiti, a řádem vedlé boha i zde prospěch mieti, ten drž ty zprávy již řečené; neb písmo svaté velmě volá na pomstu těch, kteříž křivě berú lidem jich statečky, a zvláště na ty, kteříž ustavují sobě práva, aby lid svój drželi. Na ty kvielí pán buoh skrze Izaiáše, v desáté kapitule řka: Běda, kteří ustavují zákony neb práva křivá, a píšíce nespravedlivosť! Psali sú, aby v súdu utiskli chudé, a násilé učinili při pokorných lidu mého, aby byly vdovy kořisť neb lúpež jich a sirotky roztrhali. Co učiníte v den navštievenie a truchlosti z daleka jdúcieho? k čí utečete pomoci? Jako by řekl: K ničíž! A kde opustíte slávu svú? Jako by řekl: Nikdež! neb nižádné nebudete mieti pomoci ani slávy, a tak budete bez pomoci biední, hanební a zatracení; neb práva sobě ustavujíc, mój lid ste mútili a zákon mój ste zavrhli pro svá ustavenie. Neb psáno jest v zákoně božiem, v IV knihách Numeri, v sedmémezcietmé kapitole: Dcerky Salfatovy stály sú před Mojžiešem a před Eleazarem knězem, a přede všemi kniežaty lidu, a řekly sú: Otec náš umřel jest a neměl jest synóv; daj nám dědicstvie mezi přirozenými otce našeho. A aj, Mojžieš, spravedlivý súdce a vuodcie i knieže lidu, nechopil sě lakomě odmrti neb nápadu, aniž jest všetečně súdil; ale podal jest přě těch dievek osiřelých k súdu božiemu. A řekl jest buoh k němu: Spravedlivé věci žádají dcerky Salfatovy; daj jim dědictvie mezi příbuznými otce jich, ať po něm v dědictvie vstúpie. A chtě pán bóh, aby ten zákon byl držien po

všechny časy, die dále pán buoh: A k synóm Izrahelským mluviti budeš toto: „Člověk když umře bez syna, ke dcercě jeho pojde dědicstvie; pakli dcerky nebude mieti, ale bude mieti vstupce v dědicstvie bratři svú; pakli by bratři neměl, dáte dědicstvie bratři otce jeho; a pakli by ani strýcóv měl, dáno bude dědicstvie těm, kteříž jemu najpříbuznější jsú. A bude to synóm Izrahelským svaté neb stvrzené zákonem věčným.“

Aj slyšíš zákon boží, jejž jest sám vydal, zákon svatý, ne křivý; zákon věčný, ne vedlé vuole lidské proměnědlný; zákon zjevný, ne k rozumu zastieněný! Rozuměl tomu zákonu svatý Řehoř; protož jako papež v svých kniháci, jenž slovú Registrum, die: Poznali sme, že některým poddacím lidem, neb poddaným, rodiči jich, tociž otec, mátě, neb děd, neb bába, nebývají dopúštieni k dědictví, ale jich zbožíčko, neb jich věci, ku póžitku kostelniemu přitaženy bývají. O kterézto věci usúdili sme, neb ustavili sme, aby přietelé mrúcích neb mrtvých, kteříž v vladařství kostelniem jsú, jako dědicové po nich v zbožie vstúpiti měli, aniž co z statku mrtvých buď utrženo neb ujato. Pakli by dietky malé po sobě ostavili, dokavad by k letóm takým nepřišly, aby statek svój zpravovati mohly, osoby neb lidé buďte vyvoleni opatrní, jimž jich přátel věci dány neb poručeny mají býti ku ostřiehání. Tak mluví svatý Řehoř. Pak svatý Augustin v omelí neb v obecném kázaní na ono slovo svatého Lukáše třetie kapitoly: Nic viece, než co ustaveno jest vám, nečiňte! die takto: Bývá netrpědlná, to jest přeukrutná věc, když nuzitelé núzě shromažďují, hřiechóm svým hřiechy přidvojují; to jest, že lsti své a lúpeže póžitky nazývají, když lúpež vnesena bude v komoru. A to ještě přidávají svým hřiechóm, že kteréž nuznějšie a bez obrany vidie, ty radějše nuzie neb pudie, a mnějí, že by póžitky obecné zklamali, když by domóv nezklamali sirotčích, tak že kterých sirotkóv otec před dvěma dnoma snad byl jest přietel, neb tovařiš, neb bratr, i až smrť zajde, jeho dietky mají jako neznámé, biedné a psotné; a vdova, bude-li která, aneb křivdami bude puzena, aby muže pojala, aneb bude-li chtieti v úmysle čistoty ostati, dadúci dary, v statečku neb zbožici jedva ostane. Protož těmi lstemi naplnili sú miešky své; vidíte je vesely,

zásobny, a ani kostelu dávají a bohu děkují, jako by od něho ti peniezi jim dáni byli, i tiem také hřěšiece, že lúpežóv svých boha chtie býti účastna. Takť mluví svatý Augustin.

Již máš dóvod z božieho zákona a z řečí velikú dvú svatú, že otmrti slušějí na najbližšie přátely, a že jsú nuzitelé neb násilníci chudých sirotkóv a vdov, kteříž je od zbožice jich mrtvých přátelóv tisknú. Neb die pán buoh skrze Izaiáše v třetie kapitole: Lid mój nuzitelé jich lúpili sú. A netoliko ti, kteříž tak nuzie své lidi, ale i kněžie, jenž navodie lidi, aby jim otcové, nechajíc dětí a přátel, svá dědicstvie dávali. Toho sě svatý Augustin varoval; protož die v kázaní o životu kněžském: Ktož kolivěk chce, vyděde syna, dědicem učiniti kostel, hledaj jiného, jenž by přijal, než Augustina. Věděl Augustin svatý, že hlas jest dědicóv v pláči svatého Jeremiáše: Dědictvie naše obrátilo sě k cizím! Ale toho hlasu nechtie lakomci slyšeti; neb viece vážie tohoto světa zbožie, nežli věčné spasenie.

Ale ty ne tak, pamatuje slovo pána Ježíše, jenž die: Lačen sem byl, a nedali ste mi jiesti; žieznil sem, a nedali ste mi píti; host sem byl, a nepřijeli ste mne; nah, a neoděli ste mne; nemocen a v žaláři, a nenavštievili ste mne: jděte ode mne, zlořečení, v oheň věčný, jenž připraven jest ďáblu a angelóm jeho! Na to mluví svatý Augustin, řka: Poňavadž v oheň puštěn bude, kterýž jest nedával věci své: kdeť sě zdá, kterýž chápal sě cizie, puštěn má býti? a poňavadž s ďáblem hořeti má, ktož jest nahého neoděl: kdeť sě zdá, hořeti bude, jenž jest lúpil? — Toto ty pamatuje, měj na svém dosti, nehledaj z úmrti kořisti, buď chudým milosrdný, aby došel milosrdenstvie.

Také napomínám tě, aby, když súdíš, peněz řečí nehonil, jakož mnozí činie, že sprostná nebožátka pro jedno slovo, z sprostnosti řečené, odsuzují o penieze a někdy i o hrdlo. Ale tu jest znamenati, že jiné jest, když z neopatrnosti bez zlosti člověk promluví, a jiné, když ze zlosti ku pohanění pána nebo súdcích. A to má múdrý súdce dobrotivě roztíkati, bez prchlivosti: mluvil-li by nepokorně, ale vsaditi jeho v kládu, aby přišel k sobě a pokořil sě; též urazil-li by koho, aby utrpěl na životě, a straně dosti učinil podlé úmluvy, a pánu

aby sě pokořil; pakli by zabil ze zlosti, peněz nemá pán bráti, aby mordéře propustil. A zdá mi sě najjistějšie strana, když pán položí pod penězi pokutu, a kto ji přěstúpí, aby vezma tu pokutu, dal chudým, neb cestu opravil, neb na jiné dobré obecné obrátil; neb tak by lakomstvie sě ostřiehl, jehož sě nebrzy ostřeže, ktož ty pokuty na sě tiehne. Ne pohřiechu! taký rád vidí, když jeho poddací sě přestúpenie dopustí; raduje sě někdy sěčbě, jako lékař ráně a kněz smrti, aby pán vzal vinu, lékař za uléčenú ránu, a kněz oféru. Ale ne tak člověk nelakomý; neb k svému póžitku tělestnému nehledí.

Také kdyžť sě udá býti domněvačem, ješto řiekáte ubrmanem: kterúž stranu uzříš pravú, neutrhuj jie, jedné ač by ta strana přivolila; neb někteří mají obyčej, že pravé strany utrhnú a křivé přidadie, a tak sami shřešie, a stranu křivú v hřiech věčší zavedú, že přijme cizie jako své. Také udá-liť sě kdy súditi, a vieš jednu stranu pravú, odsuď inhed, a nepuď na domněvače neb ubrmany, jako činie mnozí, nechtiec pravdy učiniti, aneb (že) jedné straně nepřejí, aneb že nechtie sě pro pravdu ostuditi, aneb že nuzie stranu chudší, aby sě jie stesklo, a tak aby svého statka darmo, neb za kus chleba ustúpila své pravdy; a tak jsú nádavce, neb nuzníci, neb odstrkači, protiv božiemu přikázaní.

Tyto věci, zdá mi sě, běžie obecně mezi vládykami; protož tobě sem napsal, aby sě uměl zpraviti, a jiné témuž pro pána boha naučiti, aby vzal věčnú odplatu za malú. Tohoť pán Ježíš pomoz, požehnaný na věky!

O manželství. *)

Poněvadž manželstvie jest stav vysoký, od boha v ráji ustavený, jenž budúcie snětie každého věrného, konečně setrvajícieho zde v ctnostech nerozdielně znamenává s chotem jeho s Kristem, a ač koli jest stav tak vysoký, ale jest velmi nejistý, tak že, jako die svatý Augustin, manželé v nejistotách búřě mořě světa tohoto, do královstvie nebeského bředúce, tápají až do hrdla; protož svatý Pavel znamenaje ty nejistoty, kdež sú Korintští měštěné, naučenie žádajíce, slušie-li sě pojímati, jemu psali, píše v prvé své epištole v sedmé kapitole, a řka: Dobré by bylo člověku, ženy sě nedotýkati. V kteréžto řeči svatý Pavel netupí svatého manželstvie, ale otpúštie zřiezené snímánie v manželství tiem řádem, kterýmž pán buoh ustavil, jakož potom uslyšíš; ukazuje, že nesmilnost a čistota panenská jest lepšie a dokonalejšie. Tu znamenaje, i die: Dobré jest člověku [Jíra, ten mistr: tociž v stavu svobodném, ne v manželském položenému muži] ženy sě nedotýkati. Ačkoli člověku, kterýž jest v manželství, to nebylo by dobré, neb jest jemu proti přikázaní božiemu, kteréž jest dal Adamovi a Evě, a řka: Rosťte a množte sě a naplňte zemi.

Ale řekl by ty: Proč jest dobré člověku svobodnému ženy sě nedotýkati? Odpoviedám tobě ne z své hlavy, ale z písma: Najprvé jest dobré s strany dušě; neb dokudž člověk jest v nesmilnosti bez skutku tělesného, přebývá duše a rozum jeho svobodnějie, a výše sě móž zdvihnúti ku poznání

---

*) Z rukopisu cís. dvorské bibliotéky ve Vídni (č. 4557, fol. 106—118).

pravdy; ale jakž brzo sě oddá na skutek tělesného smilstvie, tak ihned rozum pohřížen bude v tělesnosti, že sě nemóž pozdvihnúti ku poznání pravdy, ani sebe samého. A toho dóvod jest na žáciech a na těch, ješto sě s písmem obierají, že dokud jeden z nich v nesmilství jest tělesně, dotud jest tělesně velmi vtipný a pravdy skryté písma zná, a že ctnosť velmi miluje; a jakž sě koli na smilstvie oddá, tak ihned rozum pohříží, to jest, to což jest prvé velebil, již jsa oslepen tupiti bude. A k tomu die sv. Augustin v knihách, ješto slovú Soliloquia, že nic tak neporáží rozumu od poznánie pravdy, jakožto skutek tento tělesný, bez něhož žena miena býti nemóž, poněvadž zavázána jest dluh muži platiti, jakož die apoštol. A tak platě, odtržen jest od poznánie v ten čas pravdy a ot boha myšlenie skutečného, v tělesnosti rozumem jsa pohřížen. A na znamenie toho, pán buoh chtě svój zákon dáti lidu Izrahelskému, jakož píše sě v knihách Exodi, přikázal, aby sě nepřibližovali k ženám svým, ktož sú jeho zákon měli přijieti: aby dokázal, že ktož sě chce s zákonem božím obierati, aby byl nesmilný a nezprzněný, ani oslepen v svém rozumu skrzě chlipnosť tělesnú. A ta jest prvá příčina s strany dušě; protož lépe by bylo nedotýkati sě ženy.

Druhé dobré jest s strany těla; neb skrzě manželstvie poddáno jest tělo věčné službě ženy až do smrti; neb již muž nemá moci nad svým tělem, ale žena, jiež sě jest k placení dluhu zavázal; a také zasě žena nemá moci nad svým tělem, ale muž, jakož svatý Pavel svědčí. A ta služba jest v sobě trpká; neb již manžel nuzen bývá ustavičně, aby živ byl k vóli manželky, a tak zasě, a tudy v nesvobodenstvie vcházějí manželé. Neb sě čte o jednom mudrci pohanském, jenž jest měl dvě ženě; a tě když sě vadile, on nechtě jich sváru slyšeti, vyšel z své sience, a jedna z nich, žen jeho, všedši na ponebie i oblila jest jeho velmi vodú; a on oblit jsa i vece: Však sem to věděl, že po hromobití a po búři rád déšť bývá: takéž jest sě i mně též stalo! Aj toť nejistota.

Třetie dobré jest s strany věcí zevnitřních, tociž pilnosti o hospodářstvie, jímž jsú manželé zavázáni, péči o svých dětech majíc, a o diele, k němuž jsú zavázáni. A to jest pán buoh dal pokánie pokolení lidskému v jich rodičích najprv-

nich, v Adamovi a v Evě: mužóm v Adamovi, ješto Evě k sleptání jabléčka povolil, dal pokánie a řka: V potu tváři tvé požívati budeš chleba svého! a v Evě ženám, kteréžto obecně věčší libosť a kochánie v skutku mají tělesném než mužie, dal pokánie protivné a řka: V bolesti budeš roditi syny své! A protož pro ty tři příčiny die svatý Pavel, že dobré jest muži nedotýkati sě ženy, rozuměj kromě stavu manželského, jakož si prvé slyšal.

Protož tuto ješče pro lepší výstrahu znamenaj, že trojie jest dotýkánie velmi ohavné, kterýmž muž velmi hřěší, ženy sě dotýkaje, a tak zasě: Najprvé v tanci. Neb v člověku sú žíly po všem těle sě rozpaly jakožto teneto paučie; a že pauk, když sě teneta jeho kto dotkne, ihned sě hne a učije: takéž právě když sě který muž ženy dotkne nezřiezeně v tanci neb jinde, tehdy všecko tělo jeho poraženo některak bude a otrápeno zapálením; a to jest hřiech těžký. Druhé dotknutie políbenie jest ohavné, kterýmžto dotkne-li sě kto ženy cizie, kolikrát koli to učiní s libostí tělesnú, a k tomu hnutie tělesné přijde, vždy jest hřiech smrtedlný. Jakož svědčí sám Kristus ve čtení, že ktož koli netoliko dotkne sě ženy cizie, ale uzří ji ku požádání, již jest ji sesmilnil v svém srdci. Třetie dotknutie ohavné a ohyzdné jest objetie, jímž ktož koli obejme ženu cizí s zapálením libosti tělesné, každý smrtedlně hřeší. Protož tiem trojím obyčejem, die sv. Pavel, dobré sě jest člověku ženy nedotýkati. Protož Šalomún, jsa kárán od ženy, die takto: Ktož ji drží, jakožto ten, ktož drží štíra, jest nejistý; nebo ačkoli štír, umořil(-li) by člověka spravedlivého, nic by jemu duši neuškodil: ale ktož sě ženy nezřiezeně dotkne, netoliko tělo, ale i duši jedem naprzní. A o tom die svatý Johel prorok: Shnili sú jakožto hovada v hnisu svém. Tu die sv. Řehoř: Hovada shníti v hnisu, jest lidu v hnisu smilstvie život svój skonati. A že jest sv. Pavel tú řečí chtěl lidi otvesti ot nezřiezeného spolu přěbývánie kromě stavu manželského, protož chtě ten neřád vyraziti z lidí, i die sv. Pavel tudiež: Každý, ktož v panenství ostati nechce, měj svú ženu pro výstrahu smilstvie. A tu svatý Pavel dokazuje, že manželstvie jest slušno.

Poněvadž tuto o manželství mluviti máme, v němž přieliš

mnoho zmatków jest, pro něž mámy výstrahy písma svatého, slušie nám tehdy věděti: Najprvé, co jest to manželstvie? Druhé, proč sě mají lidé pojímati konečně. Třetie, proč slove věc posvátná. Čtvrté, které jsú osoby hodné sě pojímati, a které sebe nemají aniž mohú pojímati. Páté, které jsú překazy ku pojímání sebe v manželstvo. Šesté, co jest dobrého, a co má býti v manželství. Sedmé, kdy manželové mají sobě dluh platiti, a kdy nehřěšie dluh platiece, a kdy zasluhují dluhu placením. O tom, jakož bóh pojičí, chci o každém krátcě pověditi.

O prvniem tehdy znamenaj, že co jest manželstvie. Tuto věz, že, jakož die výklad na řeč dřéve řečenú, manželstvie jest spojenie aneb svolenie samcě a samicě, tociž mužě a ženy mezi svobodnými osobami a k manželství hodnými, v sobě držiece nerozdielný obyčej společného bydlenie. Túto řečí znamenati to móžeš, kto mají sě pojímati v manželstvie, a na čem záleží manželstvo. Neb die najprvé: muže a ženy, aneb panny a panicě, a nedie: mužě a žen mnohých, aby ukázalo písmo, že muž s ženami mnohými v manželstvie vstúpiti nemóž, ani žena s mnohými mužemi; neb by to byl blud, kterýž jest zde v Čechách byl za časuov svatého Vojtěcha, ješto sú nemanželsky živi byli. Také má býti manželstvie mezi svobodnými a hodnými osobami; tiem sě kazie všelikací bludové, kteříž běžie při manželství. Také má býti v manželství nerozdielný obyčej v životě a v bydlení, aby do smrti jeden od druhého lúčiti ani děliti sě nemohl; aniž pravých manželóv, ješto sú sě řádem a bez zmatku sešli, kto živý člověk móž rozlúčiti ku posvátné věci neb k manželství rozlúčením. Neb manželstvie jest svazek nerozdielný, proto že die Kristus ve čtení sv. Matúše v devatenadcté kapitule, a řka takto: Kteréž jest buoh spojil, člověk nerozděluj. Ale snad by ty řekl: Však vídámy mnohokrát, ano oficiál aneb biskup rozlučuje manžely; kterakž tehdy dieš, že jich nižádný člověk nemóž rozlúčiti? Odpoviedám tobě, že oficiál neb biskup ty dobře rozlučuje, kteříž jsú nehodni k manželství pro některý nedostatek proti řádu manželskému, a ty dělí toliko ku přěbývání společnému, aby spolu nepřěbývali; ale jakož mistr hlubokých smyslóv die, ku posvátné věci a k manželství v sobě,

když sú jednú již svolili, nižádný člověk již až do smrti jich rozlúčiti nemóž; ani manžel, dokovad manželka živa jest, móž jiné pojieti, ani ona jiného. Hospodine! co zvláště v tomto kusu mezi manžely zmatków běží, a cizoložstva skrzě to rozličně mnohá! jichž sě hlúpí nemohú ani umějí káti, mnějíce, že když je oficiál neb biskup rozvede, aby ihned on jinú ženu, a ona jiného mužě mohla, dokud prvý živ jest, pojieti, nevědúce, že ačkoli sú ku přiebytku rozvedeni, však on nemóž jiné, dokovad ta živa jest, pojieti, ani ona jiného. A k tomu die jeden mistr písma svatého, ukazuje, co jest manželstvie, takto: že manželstvie jest snětie hodných osob, jímžto snětím slušie jim bez hřiechu smrtedlného syny roditi a dcery, bohu ke cti a k chvále.

Již vědúce, co jest manželstvie, tu vizme, co činí manželstvie. Protož snažně znamenaj, že svolenie dvú, tociž mužě a ženy, aneb panicě a panny, ne přinuceně, ale svobodně, činí manželstvie; neb jinak, jest-li on neb ona přinucen neb přinucena, nenie manželstvie. U příkladě: Jest-li že který s kterú popaden bude v smilství, a ten neb jie slib manželstvo, aneb hlavu ztrať: on chtě při životě ostati, slíbí jie hlasem; a jest-li že vuole k tomu nepřidá úplně, nenie manželstvie. A ona dala-li jest jemu vuoli svú, již jest zavázána; neb manželstvie úplně v slíbení a zavázání vuole srdečné záleží, jakož širočejie dovodí sv. Augustin, a po něm mistr hlubokých smyslóv v čtvrtých knihách. Druhý smysl a příklad měj tento: Jest-li že by děvečka panna aneb vdova dána byla komu bezděky za manželku, jsúci od přátel přinucena, a své vuole k tomu nedala, nenie manželstvie; a to má takto rozděleno býti, jest-li že to ohlásí prvé, než jie oddadie; pakli potom přivolí k skutku tělesnému manželskému, již jest manželstvie. Protož velmi opatrní mají býti přátelé těch, kteréž dávají v manželstvo, aby jich bezděky nenutili k manželství: neb snad jinak mnějíce, by je dali v manželstvie, i udělají z nich smilnicě. dokudž koli své vóle nepřidadie. Dóvod toho: nebo vuole, v niež záleží manželstvie, jest svobodná, tak že od nižádného živého člověka nemóž přinucena býti, jediné od toho samého, jenž ji jest stvořil; a ten jestě jest člověku každému dal plné dobrovolenstvie, položiv před ním oheň a vodu, to jest, smrť a život.

Poznavše již, co činí a na čem záleží manželstvie, již tuto vizme, proč slove manželstvie věc posvátná, neb posvátné svaté věci znamenie. Protož věz, že manželstvie tělesné jest znamenie trojieho manželstvie duchovnieho: Najprvé jest znamenie manželstvie mravného, kteréž jest mezi bohem a každú věrnú duší v cierkvi svaté zde rytěřujície skrzě milosť boží. Neb duše každá křesťanská jest jakožto manželka a žena, a Kristus jest jakožto choť a muž každé duše věrné. Protož jakož manžel dá vuoli své manželcě a jie věrnosť nerozdielnú slibuje až do smrti, a ona jemu takéž zasě to tudiež slíbí: takéž duše svú vuoli dá Kristovi, a jemu věrnosť slíbí držěti až do smrti, aby nižádným hřiechem sě ot něho nelúčila; a zasě Kristus sě zaslíbí každé duši na křtu, že chce s ní nerozdielně přebývati milostí svú na věky, ač sě ona zde ot něho hřiechem smrtedlným neodlúčí. Z toho vezmi, že každý hřiešník, jenž smrtedlně hřěší, jest cizoložník. Dóvod toho: neb každý takový viery a slibu svého, kterýž jest Kristovi k věčnému manželství slíbil, jemu jest nesdržal, a ďáblu, jehož sě jest na svém otřekl křtu, v jeho lože jest vstúpil. A tak obludné hřiešné duši die písmo ono, že jest sesmilnila s mnohými milovníky; neb koliko kolivěk hřiechóv smrtedlných učinila jest duše, s toliko smilníky ďábly, kteříž těmi hřiechy vládnú, sesmilnila jest. Druhé, manželstvie tělesné jest znamenie manželstvie duchovnieho, kteréž jest mezi Kristem a cierkví svatú rytěřující. A tomu rozuměj takto: neb jakož právě manžel a manželka sě svolé a věrnosť sobě slíbie, aby sě nikoli nelúčili rózno až do smrti: takéž vešken sbor cierkve svaté zde rytěřujície svolil sě je s Kristem, že nikoli nechce, aniž má na věky od něho sě děliti, ani sě od něho lúčiti hřiechy, kteříž činie rozdělenie mezi bohem a stvořením, jakož sám bóh skrzě proroka svědčí; a také Kristus s svú svatú cierkví zasě sě svolil, aby ot nie na věky neotstúpil. Třetie, manželstvie tělesné jest znamenie svrchovaného manželstvie, kteréž jest mezi bohem a sborem všech svatých, kteříž již zde svítězivše nad nepřátely svými, již v království nebeském s svým najmilejším chotem, s Jezu Kristem, jemuž sú zde na světě věrnosť držěli, v najvěčšie láscě a v najrozkošnějším utěšení spojeni jsúce, od něho sě po dni súdném

k věčnému svému utěšení, těla na sě přijmúce, na věky neodlúčie. To jest trojie manželstvo, kteréž sě znamenává skrze manželstvo tělesné. A ten má býti úmysl každého, ktož v manželstvie vstúpí, aby měl tu naději a proto v manželstvie vstúpil, že bude-li zde konečně v tom manželství tak dobřě živ, aby zde jsa v milosti božie, jakožto v prvniem manželství duchovniem byl, a také jsa jeden z počtu svatých, aby došel konečného manželstvie s svým milým chotem Kristem v království nebeském, od něhož nebude na věky odlúčen. Ale pohřiechu! to málo znamenají lidé hovadní, kteříž sě pojímajíce nechtie věděti, aneb nejsú toho zpraveni, že to jich manželstvie tělesné jest znamenie tohoto trojieho, jakož's slyšal, manželstvie duchovnieho, mnějíce, by toliko to jich spolu tělesné sjitie *) a kochánie v chlipnosti bylo manželstvie, a dále k rozumu vyššiemu, kterýmžto manželstvie toto tělesné znamenává duchovnie, rozumu nepozdvihnúce.

Ačkoli sprostně znamenavše, proč manželstvie slove svátosť aneb věc posvátná, tuto znamenajme, proč sě mají lidé pojímati konečně v manželství. Najprvnie tehda příčina, aby děti rodili ke cti a k chvále bohu. Ten zákon dal jest buoh Adamovi a Evě, prvním manželóm, otdav je a řka: Rosťte a rozmnožte sě, a naplňte zemi. A ta jest najvěčšie příčina, pro kterúž konečně manželé sě pojímati mají. Druhá příčina jest: výstraha smilstvie; a ta jest dána lidskému pokolení k výstraze a k lékařství, aby majíce tělesenstvie přirozeným hřiechem zprzněné a k chlipnostem přichýlené, aby v těžšie hřiechy nevpadli, i vstúpie v manželstvie. A té sě příčiny dotýká sv. Pavel k Korintóm v sedmé kapitule, když die: Každý měj svú ženu pro výstrahu smilstvie. Jsú také jiné příčiny, pro kteréžto v manželstvie vstúpiti mají manželé: Prvá příčina porozenie dětí, aby naplněn byl počet měštěnínóv vyvolených k království nebeskému. Druhá, aby zachováno bylo lidské pokolenie a nezahynulo skrzě nedostatek lidí. Třetie, znamenie budúcieho snětie Kristova s jeho všemi vyvolenými, kteříž jsú choť jeho, kterúž jest sobě od věčnosti zaslíbil.

---

*) Na hořejším kraji napsáno jiným, vybledlým černidlem: spolu snětie.

Čtvrtá příčina jest svázánie přiezni a tovařišstva mezi lidem. A to jest řekl buoh, když jest Adama stvořil: Nenie dobré býti člověku samému; učiňmy jemu pomoc podobnú k němu, tocižto v pokolení lidském. Pátá příčina jest, aby manželé tiem pilnější byli dětí svých k chování, a je k dobrému učili, vědúce, že jsú jich děti vlastní. Jsú také jiné příčiny, pro kterézto sě lidé pojímají: jakožto jest smířenie nepřátel, aby pokoj mezi sebú měli skrzě manželstvie, že jsta-li dvě straně sobě otporně, a jedna dá syna nebo dceru druhé straně v manželstvo, to jest také svaté manželstvie. Již z těch příčin každý sobě vybeř, pro ty-li příčiny vstúpil jest v manželstvie, aby dobřě v manželstvie vstúpil. Pohřiechu! jest jich velmi málo, ješto by tiem úmyslem pojímali sě, jakož's slyšal; ale jedni pojímají sě pro chlipnosť tělesnú, aby ji tiem lépe vésti mohli: a těch nevede pán buoh v manželstvie, ale Asmodeus ďábel, ješto nad smilníky má moc a je dáví. A zdali ti, ješto tak nezřiezeně vstupují tiem úmyslem v manželstvie *), konečně znamenají, že nerozdielně s Kristem přebývati budú? zajisté nic! Ale znamenati a věděti mají, že nebudú-li zřiezeně v manželství přěbývati, neřádného vstúpenie konečně kajíce sě, že ďáblu oddáni jsúce, jeho konečně nebudú moci otlúčeni býti; a netoliko ti, ale jinak nezřiezeně pojímajíc sě, jakožto mladý starú babu pro peniezě, aneb zasě, neb kterak kolivěk jinak, aby sě toho káli, ač nechtie konečně zatraceni býti.

Vědúce, kterak a proč konečně mají sě zřiezeně lidé pojímati, a že sě nemohú dobřě pojímati, leč budú osoby hodné k manželství, protož tuto vizme, které jsú osoby hodné k manželství, a které sě pojmúc mohú spolu přebývati, a které nic. Znamenajž tehdy, jako die sv. Ambrož, že osoby hodné k manželství jsú vedlé ustavenie cierkve svaté dokázány; nebo někteeré osoby byly sú hodné ot počátku pokolenie našeho lidského, a ty již nejsú hodné v manželstvie. Dóvod toho: neb za Adama synové jeho vlastnie sestry pojímali sú, poněvadž jest již jiných nebylo z jeho pokolenie; neb pán buoh nestvořil jest viece mužóv, ale jediného Adama, a z jeho boka

*) V orig. po straně tuto připsáno: za to mají.

choť jemu stvořil jedinú; a tak jich děti pojímaly sú sě vlastní. Ale to již jest zapovědieno od boha v novém zákoně i v starém, a to proto: neb bratr k sestřě má přirozenú lásku; a že z spolupřěbývánie tělesného *) láska sě přielišná rozmnožuje a zapaluje, protož aby ukrácena byla ta láska náramná mezi příbuznými, aby sebe viece nemilovali než boha, pán buoh je zapověděl, aby sebe nepojímali ti, kteříž sobě v tělesném rodu jsú, aby tu lásku umenšili. Také na počátku viery zákona nového některé osoby byly nehodné a nesvobodné k manželství, a ty již jsú svobodné. Dóvod toho: nebo na počátku viery na pátém, na šestém i na sedmém koleně nemohli sú sě pojímati, a ti sě již mohú pojímati v manželstvo; a to jest již buoh přepustil pro křehkosť pokolenie lidského, neb již mnozí do pátého, ani do šestého, ani do sedmého pokolenie trvati nemohú. Dále věz, že některé osoby jsú ovšem nehodné k manželství, jakožto ty, kteréž sú slíbily bohu panenstvie aneb vdovstvie čistoty zdrženie: ty jest-li že by sě pojaly, mají sě rozvesti a pokánie z cizoložstva činiti. Nebo poněvadž jedna aneb jeden, slíbě některé (osobě) manželstvo, maje to držeti, a oddal by sě s jinú, cizoloží, a má sě z práva ku prvnie vrátiti: ovšem ktož bohu čistotu slíbí, jižť jest sobě jeho za svého manžela a za choti svého osobil a zaslíbil. Ovšem také, ktož jest koli vstúpil v manželstvie s Kristem, jemu čistotu slíbil, taký neb taká, která jiného pojme, cizoloží, a má sě s pokáním navrátiti ku prvniemu. A zasě věz, že jiné osoby jsú ovšem hodné a svobodné k manželství, jakož ty, které nejsú zavázány jinde slibem, ani jsú sobě v rodu, ani majíce do sebe nižádné ze dvanadcti přiekaz, o nichž ihned dolejie uslyšíš, ty jsú hodné k manželství.

Slyšěvše, které jsú osoby hodné k manželství a které nic, tuto již vizme, které jsú přiekazy, ješto přěkážejí sebe pojímati v manželstvo; a pakli by sě, ktož kterú z těchto mají příčinu, pojali, aby sě rozvedli, že nenie manželstvie úplné. Protož znamenaj, jakož die mistr v čtvrtých knihách hlubokých smyslóv v třidcátém rozdiele, že dvanadcte jest těch

*) Takto po straně písmem vybledlým; v textu psáno: a ze spolu prziebywati tielesnye.

přiekaz anebo příčin, pro kteréž sebe nemohú pojímati lidé, aniž jest manželstvo. Najprvnie přiekaza jest blud nebo poblúzenie, tociž když by jiná osoba podvržena byla, nežli ta, s kterú jest slib, již nenie manželstvie. Jakož u příkladě: Petr učinil slib s Dorotú, a otec neb mátě jejie podvrhli by jemu Annu, sestru jejie: již s Annú nenie manželstvie; neb vóle, která činí manželstvie, ta nikdy nebyla svolila s Annú, ale s Dorotú. Druhá přiekaza jest, když sluha neb služebnicě za svobodnú dána bývá tomu, který jest chtěl mieti svobodnú a nezavázanú, ani zakúpenú k službě; jakož toho obyčej jest v jiných královstvích, kdežto služebnicě a sluhy zakupují sobě k službě: tu také nedržie manželstvie. Avšak tato přiekaza nezdá mi sě ovšem dostatečná, zde že by manželstvo rušila. Třetie přiekaza jest slib, když který neb která slíbí bohu čistotu, a potom nikoli v manželstvie s jiným vstúpiti nemóž; pakli vstúpí, cizoloží a má sě s pokáním zasě k dřievnie čistotě navrátiti. A ten zmatek pohřiechu! velmi sě jest rozmnožil, a zvlášče mezi vdovami, že mnohá, proto že jie jest byl muž mil, anebo že jest jeho náramně milovala tělesně, i nemní, by sě jie tak milý nahodil, i slíbí bohu čistotu, že jiného pojieti nechce; a po malém času zalíbí sě jie jiný s kadeřavými vlasy, aneb mladší než první, a ona zapomenúci svého slibu, kterýž jest bohu slíbila, i pojme toho smrdutého ne v manželstvo, ale v cizoložstvo! Toho také zmatku jest mnoho mezi pannami, že mnohá bez rozumu slíbí panenstvo, a potom pak s jejím zlým přivolením tak ji daleko črt zapálí, že řiekají mnohé takové, tak řkúce: Bych pode všemi črty měla býti, vždyť mi jest jeho mieti! Čtvrtá přiekaza aneb příčina jest příbuznosť aneb přátelstvo; to také překážie manželství, že sebe pojímati nemohú až do pátého kolena, jakož die sv. Řehoř. Pátá přiekaza jest rozličnosť aneb rozdiel u vieřě; proto pojme-li křesťan židovku, prvé nežli sě okřtí, aneb pohanku, nenie v křesťanství, poněvadž žid neb pohan v židovské aneb v pohanské vieře umra, nebude na věky s Kristem přebývati: ačkoli mohl by některý některú pojieti židovku tiem úmyslem, aby ji na vieru obrátil, a s ní nepřebývati, dokudž by sě nepokřtila, také by její duši získal. Jakož svědčí sv. Pavel k Korintským měštěnínóm, že mnoho-

krát nevěrný muž skrzě věrnú ženu spasen bude, a tak zasě. Šestá přiekaza jest násilé neb bezděčnosť; protož bude-li která dána za koho bezděky, nenie manželstvie. A o tom šířě psal sem napřed vuoné stráncě, co činí manželstvie; neb vuole činí manželstvie. Sedmá přiekaza jest řád anebo zákon; protož byl-li by který jahnem aneb knězem, a slíbil které manželstvie, nenie to manželstvie; ale byl-li by podjahnem, tociž že by dvojie svěcenie měl a manželstvie slíbil, musil by to držeti, a k tomu hodiny řiekati, jsa v manželství. A o tom mistr hlubokých smyslóv mluví. Osmá přiekaza jest zavázánie; neb ktož by slib měl s kterú, a také ona s ním zasě, ten pojal-li by jinú, cizoložil by s ní a musil by s pokáním sě ku prvnie navrátiti. Devátá přiekaza jest poctivosť, tocižto příbuznosť, kterážto pocházie z manželstvie, ačkoli ne z přirozenie tělesného. A tak jeden přietel, buďto vlastní aneb tetěný bratr, nemóž pojieti ženy jiného bratra neb bližšieho přietele po smrti jeho. Desátá přiekaza jest duchovnie příbuznosť, jakožto kmotrovstvo. A tak kmotr té kmotry nemóž pojieti, jejiež je dceru na křtu zdvihl, ani té dcery, kterúž jest křtil; a také té ženy nemóž pojieti, od niež jest ta příbuznosť přišla na křtu, ani té dcerky, kterú jest na křtu zdvihl. A tak jest-li že by dva, jakož by to Oldřich s Aničkú, Janovo neb Margetino dietě na křtu zdvihli, a že tudy mezi sobú příbuznosti z toho kmotrovstva nezavázali sú, ti sě mohú pojieti dobřě, tociž Oldřich s Aničkú. Jedenadctá přiekaza jest nedostatečnosť, tociž přirozená; a tak jakož jest příslovie: Ktož nemohú chleba krájeti, že sě od přirozenie nehodie k skutku manželskému, ovšem překážie manželství; nebo takový nemá čáky jisté, aby příčiny najprvnějšie dosáhl, tociž plodu, pro kterúž jest manželstvie ustaveno. Protož ti nemají přebývati spolu v skutku, neb hřěšie, nemajícě naděje k plodu. A diem znamenitě: ktož jsú nedostatečni od přirozenie; nebo jest-li že by byl který prvé měl svú manželku a dietě s ní měl, a potom trávením aneb čáry byl omižděn, aby sě nehodil k skutku manželskému: takoví právě až do smrti v manželství stojie, ačkoli jest manželstvie mezi nimi (nedostatečné). Avšak má sě varovati velmi tu, aby v mrzkosť smilstvie nevpadl, jakož jest to těm svědomo, kteříž sě na zpovědi s těmi veli-

kými mrzkostmi obierají. Dvanadstá překaza jest hřiech, a ten jest dvój: najprvní jest, když žena muži trávením anebo zabitím hrozí, aneb muž ženě: ti mají rozvedeni býti; aneb ješto muž hrozí jinému smrtí, a chtě jeho ženu pojieti, a jest-li že jeho zabie, nemóž jeho ženy pojieti. A také který svú ženu zabie anebo oná mužě otráví zjevně, takovým jest zapovědieno manželstvie, aby potom jiní neměli příčiny a svobody k mordéřství. A o tom jest psáno v ustavení svatých otcóv v XIII otázcě a v prvé. Druhý hřiech jest cizoložstvo, ješto překážie manželství. Jako takto: jest-li že by některý cizoložil s některú, a tu sobě slib učinili, že když by jemu žena umřěla a jie muž, že by sě chtěli pojieti; a jest-li že sě potom pojmú, nenie manželstvie, neb sú sobě slíbili spolu, nejsúce svobodni; a také jest-li že by byli potom svobodni, nemohú sě pojieti. Proto zapovědieno jest, aby nebyla dána příčina k smilství a k cizoložství těm, ješto v takových zmatciech stojiece, sobě sú nepočítali toho za hřiech za veliký, mnějíce, by bláznivý a bludný jich slib jim hřiech oblehčil neb nebyl obtiežen. A v těch překazách jest jiných mnoho zmatków předivných, kteréž, jakož dále, porúčiem múdrým zpovědlníkóm; ale toliko sem těchto dvanadcte popsal, o kterýchž také mluví mistr v knihách hlubokých smyslóv, rozličných svatých řěči přivozuje.

Znamenavše překazy, kteréž rušie manželstvie, ty jakožto trnie škodlivé a chamradie vyplevše, hodné jest, abychom úžitky dobré, kteříž jsú v manželství, znamenali. Protož věz, že dobré věci v manželství, vedlé řěči sv. Augustina, jehožto přivodí mistr v čtvrtých knihách hlubokých smyslóv, v prvém a v třidcátém rozdiele, jsú tři, tocižto: věrnosť, plod a posvátnosť. Věrnosť, aby sobě manželé až do smrti vieru drželi s obú stranú a necizoložili. A na znamenie toho, že sú sobě prvé věrnosť manželé drželi, když sú sobě slibovali, tehdy jeden druhému dal, jakožto panic panně, prsten na ten prst, kterýž jest vedlé najmenšieho na rucě: neb ot toho prstka jde žíla jedna až do srdce, tiem ukazujíce, že sobě věrnosť srdečnú chtie držeti. Ale že sobě již na palec, věrnosti nedržiece, prsteny týkají, tiem ukazují, že ne z srdcě, ale z plic sobě vieru držie. A ta věrnosť zkažena bývá v cizoložných, kteříž

jie sobě nedržie. Druhé dobré v manželství jest plod, aby tak bydléce v bázni božie, bohu ke cti a chvále plod vyvedli. A to dobré v neplodných manželéch zmisalo jest. Třetie dobré jest posvátnosť, anebo věc posvátná, kterážto manželstvie znamenává, pro kterúžto nemá rozděleno býti; a ta stává v obých, i v těch, kteříž sú nynie vypraveni.

A že manželstvie záleží na tom trojiem dobrém, kteréžto zpravuje skutek manželský a z něho hřiech vyrazuje, protož že manželstvie záleží také na dluhu placení: tu znamenajme, kdy sobě manželé mají dluh platiti a zavázáni jsú, a kdy nic. Protož manželé sobě dluh platie, a to z zavázánie dvojieho: najprvé z slibu svého, kterýž sú sobě učinili, sě pro plod pojímajíce. A že každý slib, kterýž kto učiní bohu nebo svému blížniemu, ač ten nenie proti vuoli božie a proti svatému písmu, má jej plniti, a že dluhu placenie nenie proti vuoli božie, neb jest vuole božie, protož mají sobě manželé dluh platiti. Druhé, z přikázanie božieho skrzě sv. Pavla k Korintským měštěnínóm mají sobě dluh platiti, v sedmé kapitole, kdež takto die: Muž ženě dluh plať, a také žena muži. A dává toho příčinu, řka: Neb žena ta nemá moci nad svým tělem, aby zapřela dluhu muži svému — řádem, časem, miestem svým a obyčejem, jakož potom uslyšíš — aneb aby jiného mužě vzala. Ale die sv. Pavel: Muž má moc nad jejím tělem. A také i muž nemá moci nad svým tělem, ale žena má nad jeho tělem. A v tom jsú sobě rovni manželé, ačkoli k jiným věcem muž jest hlava ženy své, jakož svědčí sv. Pavel v XI kapitole. Z té řeči vezmi sobě, že samé tělestné spolu bydlenie, manželské snětie, jest hodné a slušné obyčejem, časem, miestem, úmyslem, příčinú a řádem zachovávaným. Najprvé obyčej přirozený zachován buď, aniž žádný jiný. Neb die sv. Augustin v knihách o svatbě a o žádosti, že požívánie své manželky proti přirození jest potupědlnějšie než požívánie prázdné ženy; neb muž má ctíti svú ženu a ji v poctivosti mieti jakožto tovařišku od boha sobě danú a paní svú; a také má žena ctíti muže svého jakožto tovařiše a pána svého. Druhé věz, že čas mají zachovati manželé; protož v čas zapověděný nemají spolu tělesným skutkem bydleti. Jakožto žena, když svým během přirozeným nemáhá, neb leží v šesti-

neděléch, aneb jest-li nemocna, nenie zavázána muži dluh platiti, ani také muž pod smrtedlným hřiechem má dluh žádati; neb jest to pán buoh pod věčným života zachováním zapověděl každému člověku, ktož chce spravedlivý konečně býti, aby k ženě krvotoké nepřistúpal. Také mají hodu svátečnieho čas zachovati, aby sě na modlitby radějše ten čas připravili, jakož die sv. Pavel. Třetie mají sě sdržěti miestem, aby ctili miesta svatá a na nich spolu nebydleli v skutku tělesném pro počestnosť boží, a tudy aby chrámu božieho nepoškvrnili. Neb die sv. Pavel k Korintóm: Poškvrní-li kto chrám boží, rozptýlé jeho buoh. Čtvrté, úmyslem zřiezeným spolu aby bydleli, ne z zapálené chlipnosti tělesné. Neb die sv. Augustin, že každý horlivý a náramný milovník ženy své jest cizoložník; neb taký odchýlí lásku svú od boha, a tak od ložě, jehož by měl najviece milovati, a přichýlí sě náramně k ženě, viece ji miluje než by měl. A tak die Kristus ve čtení: Ktož miluje ženu svú viece nežli mě, nenie mne hoden. A kto nenie jeho hoden, nevejde s ním do nebeského královstvie. A tuto příčinu mají snažně manželé znamenati, a kněžie mají často oznamovati tu příčinu lidu, aby přielišnú chlipností tak neporážěli rozumu svého: ale na tuto spasitedlnú radu hovadní lidé sě neobrátie!

Že sme slyšěli již, kterak mnoho nejistot velikých běží při manželství pro nedostatek zpráv svrchupsaných, kteréž sú světí manželóm k naučení rozličně a široce položili, a zvláště sv. Pavel v sedmé kapitole k Korintóm, na jehož sem řěči písmo toto založil; protož veliké jest potřebie, aby tato zpráva lidu sprostnému a hlúpému kázána byla, aby ne jakožto pohanstvo anebo jako hovada spolu sě v chlipnosti bez rozumu kochali, ale řádem svrchupsaným, kterýž jest buoh vydal, a potom světí apoštolé a učitelé učili, aby v manželství světě přěbývali, bohu sě líbiece. A má jim to kázáno býti: Najprvé proto, aby ktož chtie v manželstvie vstúpiti, aby věděli, co, proč a kterak činiti mají. Druhé, stojie-li kto nezřiezeně v manželství, aby sě radějé rozvedli, nechtěli-li by zatraceni býti. Třetie, aby svobodně a zřiezeně v manželstvie dobřě vstúpiece, uměli snažně manželstvie ostřiehati a sě v něm bez poškvrny zachovati. Čtvrté, aby vdovy nebo vdovci, (jest-li)

že sú zle stáli v manželství, uměli sě toho káti právě, a dóstojně želeti. Páté, aby panny a vdovy pro výstrahu těch mnohých nejistot a nebezpečenství, ješto sě dějí v manželství, ty znamenajíce z naučenie svrchupsaného, nebyly tak všetečny k stavu manželskému. Neb proto die sv. Pavel k Korintským, jakož sem napřěd založil tuto řěč a na počátku, kdež die: Dobré jest člověku, tociž vdově, neb ženě, nebo panně, mužě sě nedotýkati úmyslem dokonánie skutku tělesného. Také dobré je člověku, tociž muži, kterýž chce v čistotě ostati, ženy sě nedotýkati týmž úmyslem. Nebo věčšieho jest zaslúženie, nesmilně v čistotě sě zdržeti, nežli v manželský stav vstúpiti: poněvadž je ten stav panenský od boha najpovýšenější a najjistější upřiemo bez nedostatka v ctnostech setrvajícieho, a hojně uvozuje v blahoslavenstvie nebeského královstvie. Jehož nám dopomoci rač otec, i syn, i svatý duch, vše jeden hospodin! Amen.

O šesti bludích.*)

Znamenav šest bludóv, jimiž mnozí mohli by býti zavedeni, položil sem písmo svatých v Betlémě na stěně, aby sě jich lidé vystřiehli: prvý blud o stvoření, druhý o věření, třětí o hřiechóv odpúštění, čtvrtý o poslušenství, pátý o kletbě, šestý svatokupectvie. A tak prvá kapitula jest proti prvému bludu, druhá proti druhému, a tak dále.

Kapitula prvá.

Blud o stvoření jest tento: že blázniví kněžie pravie, že oni kolikokrát chtie, tělo božie stvořie, a že oni jsú stvořitelé svého stvořitele, a tak viece pravie, že každý kněz jest dóstojnější než panna Maria, matka božie, dovodiece takto: že ona jedinú jest boha Ježíše Krista urodila, ale každý kněz ten ho móž často stvořiti. A tak nebožátka vzdvíhají sě dóstojenstvím nad pannu Mariji, né i nad Krista, pravého boha i člověka, řkúce, že jsú jeho stvořitelé, a tiem vzdvížením jsúce pravý antikrist, o němž die sv. Pavel, že sě vzdvíhá nade všecko, což slove bóh, to jest, nad Krista, jenž v pravdě slove i člověk i bóh. A aby lépe věrní mohli řeči svatých učitelóv srozuměti, a blud ten poznajíce, lépe sě varovati, mají věděti: prvé, že stvořiti jest něco učiniti z ničehož; a tak bóh stvořil jest nebe i zemi, i všecky věci kromě sebe z ničehož, tak že

*) Z rukopisu musejního na papíře ve fol. z roku 1414.

nic jest nebylo přěd stvořením světa jedné bóh. Z toho jest naučenie, že každá věc, kteráž jest, a nenie bohem, ta jest stvořenie, a že počala jest býti. Druhé naučenie, že jedné bóh jest stvořitel, a jakož jest jediný bóh, tak jest jediný stvořitel.

Druhé mají věděti lidé, že také stvořiti v písmě slove něco z jiné věci učiniti; jakož die písmo, že stvořil jest bóh člověka z hlíny zemské, to věz, učinil jest ho vedlé těla z země. Pak třětie stvořiti jest, některého člověka mocí některú neb úřadem obdařiti; a tak král tvoří rytieře, když člověka učiní rytieřem; biskup stvoří kněze, když mu dá boží mocí kněžstvie. Čtvrté stvořiti slove zpósob některé věci dáti, jako maléř dá dřěvu zpósob, tak že zpósobí, aby to dřevo bylo podobno k člověku neb k jiné věci; a krajčí dá zpósob suknu, aby bylo to sukno plášť, neb sukně, neb kukla; též švec zpósobí kuoži, aby byla kóže třevícem; a žena v tvořidle stvoří z syřenie sýr; a dobrý kněz slovem božím stvoří, to věz zpósobí člověka, aby byl synem božím: avšak ti všickni již řečení neslovú v písmě stvořitelé, ale slovú řemeslníci aneb činitelé a dělníci. A nižádným tiem čtverým obyčejem, ani kterým z těch nemóž kněz stvořiti netoliko boha, ale ani těla Kristova; neb ani učiniti móž těla Kristova z ničehož, ani móž učiniti ho z jiné věci; neb tělo Kristovo, to jakž jest jednú stvořeno od boha v životě panny Marie z krve jejie, tak to tělo nikdy jest nezhynulo, ani kdy potom sě počalo, aniž sě móž znova počieti; protož nižádný kněz nemóž ho stvořiti z ničehož, ani z jiné věci učiniti; také kněz nemóž ho na mši úředníkem učiniti, ani jemu kterého zpósobu čtvrtým, jako sem řekl, obyčejem dáti. Protož blúdie kněžie, kteříž mnie, by pro jich mše slúženie počal Ježíš neb jeho tělo znova býti; a tak blúdie mnějíce, by byli boží stvořitelé a dóstojnější než panna Maria, čistá bohorodicě, jenž jest tělesenstvie Kristovo počala, potom boha pravého člověka urodila, ač jest božstvie ani počala ani urodila. A proti těm bludóm jest o stvoření tato prvá kapitula v Betlémě na stěně napsána:

Stvořiti.

Svatý Augustin die: „Nenie slušné nikterého stvořitele, jedné boha, věřiti, ani nazývati.“ Augustin: „Ani dobří, ani zlí

angelé mohú býti stvořitelé které věci.“ Damascenus: „Ti kteříž pravie, že angelé jsú stvořitelé které věci, jsú ústa otcě svého ďábla, jenž lhář jest i otec [t. činitel]*) jeho [t. hřiecha].“ Anselmus: „Sám bóh stvořitel jest.“ Bernard v kázaní k Petrovi papežovi: „Tělo Kristovo nerodí sě, neplodí sě, netvoří sě, ale v rukú kněžskú spolu činí sě [conficitur]:“ tociž že bóh svú mocí, slovy svými, kteráž die kněz, činí, že v rukú kněžskú spolu bývá i tělo Kristovo i zpósob chleba; ale ani sě tu tělo Kristovo rodí, ani stvořuje, neb nepočíná sě znova, ač posvátně tu počne býti. Protož, kněže! měj na tom dosti, že jsa bez hřiechu smrtedlného, když mši slúžíš, obětuješ tělo Kristovo k boží chvále za lidské i za své hřiechy, jehož ty těla nemóžeš stvořiti, ale pán Ježíš, řka ta slova skrze tě: „To jest tělo mé,“ učiní, že chléb bude tělem jeho; též řka: „Tento kalich,“ to jest víno v kalichu, „jest krev má,“ učiní, že víno bude krev jeho. A jistě, kněže! dosti tobě jest, když dóstojně jako věrný sluha obětuješ svému spasiteli tu drahú a dóstojnú oběť, a čím pokornějie a s věčší žádostí, tiem dóstojnějie; a čím sě viece chlubíš, tiem sě viece tupíš a nejsi hoden obětovati té oběti.

Druhá kapitula o věření.

Druhý blud jest o věření tento: že velé kněžie věřiti v pannu Marii, v svaté, a v papeže, nerozumějíce, že jiné jest věřiti v kterú věc, jiné věřiti o té věci, a jiné věřiti té věci. U příkladě: Aj jiné jest věřiti v boha, jiné o bohu, a jiné bohu: v boha věřiti jest, vieru majíce boha najviece milovati; ale o bohu věřiti jest, písmo, jenž o něm jest, za pravé mieti; a pak bohu věřiti jest, vše což bóh die, za pravdu mieti. Z toho máš, že ktož boha najviece nemiluje, ten ač všemu písmu, že pravé jest, věří, však v boha, neb v bóh nevěří. Tak věří ďábel, a každý křesťan, kterýž jsa v hřieše smrtedlném, drží, že písmo svaté jest pravé.

*) Co zde v textu položeno v hranatých závorkách [ ], psáno jest v rukopise dílem mezi řádky, dílem i po stranách.

Druhé máš z toho, že v nižádnú véc kromě boha nemáme věřiti, proto že nižádné věci kromě boha nemáme najviece milovati; a tak nemáme v pannu Maří, matku boží, věřiti, neb jie nemáme najviece milovati; ale máme o ní věřiti, že ona ostavši pannú čistú mocí boží, boha, Ježíše Krista, nám k spasení jest urodila, a že ona po pánu Ježíšovi jest jedna osoba zvláštnie, najdóstojnějšie i nad angela každého, i nad každého apoštola, i nade všecky panny, mučedlníky, i kněží: kromě toho, že cierkev svatá, jenž jest sbor všech vyvolených k spasení, kteréhožto sboru Kristus jest hlava a panna Maria úd, ta řku cierkev svatá, jenž jest choť Kristova zalíbená, jeho krví vykúpená, jenž v súdný den bude konečně vyčištěna, tak že bude bez vrásky hřiecha smrtedlného, i bez poškvrny hřiecha všedniebo, i bez každého nedostatka tělestného v každém svém údě: ta žena, jenž také slove panna, proto že tak ostane s Kristem na věky čistá, jest dóstojnějšie než panna Maria; ale nižádný jiný člověk, kromě Ježíše, syna jejieho, nenie dóstojnější nežli velebná matka božie, bez niež nenie komu z nás spasenie. Aj tak máme o ní věřiti; a také máme jí věřiti, že což ona jest řekla, to jest pravda. Též věříme o svatém Petru písmu, že jest byl křivý přísežník a že sě kál, Kristóv zákon konečně zachoval; a věříme, že což jest duch svatý skrze něho mluvil, že to jest pravda, a tak věříme jemu v tom; ale když jest sám od sebe lhal a křivě přisáhl, tomu nevěříme, neb toho za pravdu nemáme, ale za lež. Též i o jiném svatém, i o papeži, povie-li nám pravdu, poznajíce ji, věříme jemu; pakli lež praví, tehdy nemáme jemu věřiti. A tak věříme o svatých a svatým, ale nevěříme, aniž máme věřiti v svaté. A proto stojí v Betlémě takto psáno:

Věřiti.

Augustin svatý die: „Ne ihned, kdo věří jemu [t. Kristovi], věří v něho; neb i ďáblové věřie jemu, ale nevěřie v něho. Opět také o apoštoléch jeho řeci móžeme: Věříme Pavlovi, ale nevěříme v Pavla; věříme Petrovi, ale nevěříme v Petra; neb věříciemu [člověku] v něho [t. v Krista], jenž spravedliva činí hřiešného [odpúště hřiechy], počtena bývá

viera jeho [věříciemu] k spravedlnosti. Co jest tehdy věřiti v něho? Věřiece milovati, věřiece jeho sě přidržeti, věřiece v něho jíti [prospieváním lásky] a údóm jeho sě vtěliti; protož tatoť jest viera, jiežto od nás žádá bóh.“ Beda svatý na to písmo, ješto apoštol die: „Věříciemu v něho, jenž spravedliva činí hřiešného,“ takto die: „Jiné jest věřiti v boha, jiné věřiti bohu, jiné věřiti boha: Věřiti v boha jest, věřiece milovati, věřiece sě ho držeti [žádostí], věřiece v něho jíti [prospieváním], věřiece sě ho držeti [do smrti milováním], a jeho údóm sě vtěliti [t. svatým s svatými býti]. Věřiti bohu jest věřiti, že jest to pravda, co [t. bóh] mluví: to i zlí činie [t. věřie]; a my věříme člověku [lecikterému], ale ne v člověka. Věřiti boha jest věřiti, že on jest bóh.“ Augustin u výkladu na „Věři v bóh,“ na ten článek: „Věři v ducha svatého, svatú cierkev obecnú“ die: „Znamenáno má býti, že nemá býti věřeno v cierkev, poňavadž nenie [cierkev] bohem, ale dóm [t. jest] boží.“ Aj takť světí pravie, že jedné v boha máme věřiti.

Kapitula třětie.

Třětí blud o hřiechóv odpúštění jest tento: že mnie kněžie, aby na jich vóli bylo, komuž by kolivěk chtěli hřiechy odpustiti, aby byli odpuštieni, a komuž by nechtěli hřiechóv odpustiti, že by jemu nebyli odpuštieni; a tak chlubie sě mocí hřiechóv odpúštěnie, nerozumějíce té moci, a nevědúce, že nemohú nižádnému hřiechóv odpustiti, jedné ač jich želé, a když mu pán bóh odpustí; ani jich mohú zadržěti, když jich hřiešný želé, jemuž je pán bóh odpustí, ač oni mnie, by mu je zadrželi proti boží vóli a proti hřiešného želení. Protož mají sě kněžie naučiti, že odpúštěnie hřiechóv jest troje: jedno slove svémocné, to jest, když kto svú mocí a ne cizí hřiechy odpúštie; a to na samého boha slušie, jenž die skrze Isaiáše v XLIII k.: „Jáť jsem ten, jenž shlazuji zlosti tvé.“ A to vědúce židé, řekli sú ve čtení svatého Lukáše v V k.: „Kto móž odpúštěti hřiechy jedné sám bóh?“ Pak druhé odpúštěnie hřiechóv slove podsvémocné, to věz, pod svémocným najprvé; a to odpúštěnie hřiechóv přislušie Kristu, jelikožto jest člověk,

proto že člověctvie jeho jest sjednáno s božstvím v jedné osobě, kteréžto člověctvie bylo jest příčina prvá, jíž jest člověk každý vyvolený od zatracenie věčného vykúpen; neb Kristus jsa pravým bohem a pravým člověkem, jelikožto člověk práci, utrpenie, haněnie a smrt najohavnější a najukrutnější trpěl jest pro hřiechy naše. Protož die svatý Isaiáš v LIII k. hlasem všech vyvolených: „Věru neduhy naše on jest trpěl, a bolesti naše on jest nesl, a my mněli sme ho jako malomocného a bitého od boha a poníženého; a jistě on raněn jest pro zlosti naše, potřien jest pro hřiechy naše, pokánie pokoje našeho na něm, a zsinalostí jeho uzdraveni jsme.“ Tak die svatý Isaiáš, ukazuje, kterak milostivý Ježíš trpěl jest za ny, a sňal naše hřiechy; a tak odpustil i odpúštie mocí podsvémocnú jelikožto člověk. Neb tu moc má od božstvie, a tak od svaté Trojice, a té moci tak nemóž nižádný mieti, kromě Krista člověka, jenž jest pravý bóh a pravý člověk; neb ktož by měl neb mohl mieti tu moc, tehdy by musil jsa bohem a člověkem veden býti k smrti, jako beránek velmě jsa pokoren; o kterémžto beránku die svatý Jan Krstitel: „Aj beránek boží, aj jenž snímá hřiechy světa!“

Pak třětie odpúštěnie hřiechóv slove služebné, to věz proto, že službú duchovní bývá to odpúštěnie hřiechóv, jakož službú krstu svatého, neb kázaním svatým, radú dobrú, těla božieho dáváním, modlitbú, zpovědí, neb příkladem života svatého. A toto odpúštěnie hřiechóv bývá od kněží a k nim přislušie, vedlé oné řeči spasitele našeho v XX k. sv. Jana: „Vezměte ducha svatého: kterým odpustíte hřiechy, budú jim odpuštieni, a kterým zadržíte, budú zadržieni.“ A opět ve čtení sv. Matúše v XVIII k.: „Věru pravi vám: kteréž kolivěk [t. hřiechy] zaviežete na zemi, budú zavázáni [t. hřiechové] i v nebi, a kteréž kolivěk rozviežete na zemi, budú rozvázáni i v nebi.“ A opět v XVI k. sv. Matúše die Kristus cierkvi svaté v Petrovi: „Tobě dám klíče [t. moc a uměnie] královstvie nebeského: což kolivěk sviežeš na zemi, bude svázáno i v nebi, a což kolivěk rozviežeš na zemi, bude rozvázáno i v nebi.“ Aj již máš hřiechóv odpúštěnie: prvé svémocné, jenž na samého boha slušie; druhé podsvémocné, jenž na samého Krista jelikožto člověka slušie; třětie služebné, jenž na

kněží slušie; a to třětie nemóž býti bez prvého a bez druhého. Protož die spasitel v XV k. sv. Jana: „Beze mne nic nemóžete učiniti.“ A že Ježíš, spasitel milostivý, jest pravý bóh, protož má prvú moc, aby hřiechy odpúštěl; a že také jest člověk, jenž jest trpěl pro naše hřiechy, protož má i druhú moc, jakožto najlepší kněz a sluha cierkvi svaté, jenž die v XX k. sv. Mat.: „Syn člověka nepřišel jest, aby jemu slúžili, ale aby slúžil a dal svú duši na vykúpenie za mnohé.“ A ktož rozumie této řeči, ten móž lehcě písmo sjednati, a sváry lidské rozlúčiti: neb když die jeden, že kněžie mají moc, jíž mohú hřiechy odpustiti, to jest pravda, že mají moc třětí služebnú; a když druhý die, že kněžie nemají moci odpúštěti hřiechóv, to jest pravda, že nemají moci svémocné, ani podsvémocné: neb ani svú mocí hřiechóv odpúštějí, jako bóh, ani sú za hřiechy světa umřěli, jako Kristus.

Pak ještě jest čtvrté odpúštěnie hřiechóv, k němuž každý člověk, kterýž rozumu požívá, jest zavázán, tak že má moc od boha danú i přikázanú, aby odpustil hřiechy svým vinníkóm; neb die v VI k. sv. Matúše: „Odpustíte-li lidem hřiechy jich, odpustí také vám otec nebeský hřiechy vaše; pakli neodpustíte lidem, aniž otec váš odpustí vám hřiechóv vašich.“ Tuto řeč mluvil jest spasitel, učiv učedlníky své i nás, kterak sě máme modliti, řiekajíce: „Odpusť nám naše viny, jakož i my odpúštieme svým vinníkóm.“ A že kněžie blúdie, jakož řečeno jest, protož aby sě bludóv vystřiehli, o hřiechóv odpúštění v Betlémě stojí takto psáno:

Odpúštěnie hřiechóv.

Svatý Augustin v kázaní obecném, na ono čtenie: „Prosieše Ježíše jeden zákonník,“ na ono slovo: „odpúštějí sě hřiechové mnozí,“ vykládaje dovodí, že púhý člověk [t. jenž nenie bohem] nemóž hřiechóv odpúštěti; a že zákonník méně zlý byl jest, věřě Krista púhého člověka, jenž nemóž hřiechóv odpustiti, nežli kacieř, jenž die, by on mohl člověku hřiechy odpustiti, i mluví takto: „Zákonník lepší [t. méně zlý] jest byl; neb když jest měl Krista za púhého člověka, nevěřieše, by mohli od člověka hřiechové odpuštieni býti. A protož lepší

židóm nežli kacieřóm ukázal sě [zdál sé] rozum; neb židé řekli sú: „Kto jest tento, že také hřiechy odpúštie?“ smie sobě to člověk přitáhnúti neb sobiti lživě? Což die proti tomu zasě kacieř? „Já odpúštiem, já čistím, já svata činím!“ Odpověz jemu, ne já, ale Kristus: „O člověče! když já od židóv mnien sem člověkem [t. púhým, ne bohem], odpúštěnie hřiechóv by ote mne mohlo býti, nemněli sú.“ Protož ne já sobě, ale odpovie tobě Kristus: „O kacieři! ty jsa člověkem [t. púhým, a nejsa bohem], dieš: Poď, ženo! já tě spasím [spasenu učiním]. Já když sem mnien člověkem [púhým], řekl sem: Jdi, ženo! viera tvá tě spasila [neb spasenu učinila].“ Odpoviedají, nevědúce, jakož die apoštol, ani co mluvie, ani o čem jistie; odpoviedají a řkú: „Neodpúštějí-li lidé hřiechóv, lež jest, co die Kristus: Což rozviežete na zemi, bude rozvázáno i na nebi.“ Neviete, proč to řečeno jest: měl jest dáti pán [Kristus] lidem ducha svatého, a od toho ducha svatého svým věrným odpúštěnie hřiechóv; ne zaslúžením lidským, chtěl jest rozuměti, by měli hřiechové odpúštieni býti. Neb co jsi, člověče! jedné nedužívý? a potřěbuje sám zdravie, chceš mi býti lékařem? se mnú hledaj lékařstvie! A aby to zřětedlnějie ukázal pán [Kristus], že od ducha svatého, kteréhož jest dal učedlníkóm svým, odpúštěti hřiechy, ne zaslúženími lidskými, v jednom miestě takto die: „Vezměte ducha svatého,“ ihned jest přidal: „ač komu odpustíte hřiechy, odpúštějí sě jemu,“ to jest, duch svatý odpúštie, ne vy.“ To Augustin. Augustin: „Neodjímá hřiechóv jedné sám Kristus, jenž jest beránek boží, snímající hřiechy světa.“ Jeronym na čtenie svatého Matúše v XVI k. na ono slovo: „Tobě dám klíče královstvie nebeského,“ takto die: „V tomto miestě [písma Kristova] biskupové a kněžie, nerozumějíce, něco zachvacují pýchy zákonníkóv, kteří neb mnějí potupiti neumné, neb rozvázati sě domnievají vinné, ano přěd bohem ne súd kněžský, ale hřiešných život sě hlédá [t. bóh hledí ne k súdu kněžskému, ale k životu hřiešníkóv, že želejí-li, tehdy odpustí, neželejí-li, neodpustí]. Čteme v Levitiku o malomocných, tu kdež přikázáno bylo ukázati sě kněži, že měli-li by malomocenstvie, aby tehdy od kněží, nečisti by byli [t. ukázáni]: ne by kněžie malomocné činili a nečisté, ale aby měli známosť

[uměnie ku poznání] malomocného [člověka], a mohli rozeznati, který čistý, a který nečistý jest. Protož jako tam [v zákoně starém] kněz malomocného činí [ukazuje] nečistého, takéž i tuto [v novém zákoně] svazuje [vinného] neb rozvazuje [oznamuje nevinného] biskup neb kněz: ne ty, kteříž nevinni jsú [svazuje], neb vinní [rozvazuje]; ale z úřadu svého, když hřiechóv [hřiešníkóv] slyší rozličnosť, vie [t. má věděti z písma], který [člověk] rozvázán má býti, a který svázán." To die svatý Jeronym. Z této řeči mistr hlubokých smyslóv takto zavierá [t. řeč], řka: „Teď zjevně ukazuje sě, že nenásleduje bóh cierkve súda, kterážto zklamáním a znepoznáním druhdy súdí, [t. nesúdí bóh po kněžích a po sbořiech, jenž bývají zklamáni]; ale bóh vždy súdí podlé pravdy, i v odpuštění vin i v zadržení." Ambrož die takto: „Slovo božie, to věz Kristus, odpúštie hřiechy, ale kněz úřad svój vydává: ale ne mocí práv činí [t. mocí svú hřiechóv odpúštie], tociž podlé výklada, nemá moci odpúštěnie viny, ani pokuty [t. muky] věčné, ale službu [t. má úřad] ohlašovánie [t. aby ohlašoval]." Opět tudiež psáno jest: „Ten sám hřiechy odpúštie, jenž sám za hřiechy umřěl jest." Tato všecka řeč založenie má v tomto slově božiem, v XLIII k. sv. Isaiáše: „Já sám shlazuji nepravosti a hřiechy lidské." A k tomu mistr hlubokých smyslóv die: „Z písma [t. svatého] zdravě [t. dobře] smysliti [t. rozuměti] a řéci móžem, že sám bóh hřiechy odpúštie a zadržuje; avšak cierkvi [t. sboru křěsťanskému v kněží] dal jest moc svazovánie i rozvazovánie [t. že mají moc svázati i rozvázati]. Ale jinak on [bóh] svazuje a rozvazuje, a jinak cierkev; neb on toliko svú mocí odpúštie hřiechy, že i duši čistí od vnitřnie poškvrny, i od viny [od dluhu] věčné smrti rozvazuje." To mistr [t. die], a vykládá: „Kterým [lidem] odpustíte hřiechy, tociž odpuštěny zjevíte [ohlásíte], odpúštějí sě jim [t. od boha]; a kterých [lidí] zadržíte, tociž zadrženy zjevíte [ohlásíte], nepobluzujíce, zadržieni sú jim." — Aj takť stojí na stěně v Betlémě pro výstrahu bludóv, aby lidé věděli, že nenie na vóli kněžské, aby hřiechy, komuž kolivěk chtie, odpustili, neb zadrželi; neb to jest na vóli a na moci božské, na moci Krista člověka a na skrúšení neb zatvrzení člověka v jeho duši, tak že má-li hřiešník pravú plnú žalosť na své hřiechy, že jest jimi pána boha

rozhněval, tehdy pán bóh zaslúžením Ježíše Krista odpustil jest jemu ty hřiechy, a kněz má raditi jemu, kterak sě má káti, a má jemu takto zjeviti neb pověděti: Aj milý bratře! poňavadž želéš srdečně hřiechóv, a již nechceš viece hřěšiti, a ufáš milosrdnému spasiteli, žeť jest je odpustil, odpuštieniť jsú tobě hřieši: budiž dobřě živ, neroď viece hřěšiti a kaj sě statečně až do smrti!

Kapitula čtvrtá.

Blud čtvrtý o poslušenství jest tento: že mnějí druzí lidé, by měli svých starších, jakožto biskupóv, pánóv, otcóv, a jiných vladařóv duchovních i světských, ve všem poslúchati, což přikáží, buď zlé neb dobré. A toho sě zvláště kněžie chápají, nechtiece srozuměti, že všelikú zlosť bóh jest zapověděl, a že on jest najvyšší pán; protož když který kolivěk člověk přikáže komu, aby učinil kterú zlosť, to věz hřiech, nikoli nemá toho učiniti: neb má viece poslúchati pána boha než kterého člověka v tomto světě. Dále má věděti, že poňavadž všickni skutkové naši mají býti k boží chvále a k prospěchu spasenie našeho, protož nemá nižádný poslúchati kterého člověka, jedné v tom, což sě chýlí k božiemu přikázaní, k jeho radě a k jeho chvále; a tak jakž by kolivěk znamenal člověk, že by jemu prelát, neb pán, neb otec přikázal co, jenž by bylo proti jeho [božiemu] přikázaní neb proti jeho radě a chvále, tak ihned nemá ho v tom poslúchati: neb viece má vážiti božie přikázanie a radu boží, než přikázanie člověčie. A diem: „radu boží,“ když by znamenal, že by duchem božím k té radě byl napomenut, a měl by hnutie veliké. U příkladě: kdyby Kateřině přikázal papež, i otec, i mátě, aby muže pojala, a ona znamenala by darem božím, že panenstvie svaté jest velikého dóstojenstvie, a že jest rada božie k němu těm, kterýmž ráčí pán bóh dáti, to majíc panna Kateřina poznánie i hnutie, má neposlúchati i papeže, i otcě i mateřě v tom, že jí velé muže pojieti. Též velí-li Dorotě, aby pannú ostala do smrti, a ona znamená na sobě příchylnosť velikú k manželství a pokušenie veliká, má jich v tom neposlúchati: neb i panenstvie i manželstvie jest

na vóli panny. Též móž býti řečeno i o vdově. Též brání-li papež kázati v kaplách slova božieho, brání-li mši slúžiti kněžím, jenž umějí kázati, a žádosť dobrú mají, aby slúžili, jsúce dobřě živi, nemají ho v tom poslúchati; neb sě to protiví i přikázaní, i radě, i chvále boží. A tak někdy jest dobré neposlúchati prelátóv a svých starších; a proto v Betlémě stojí na stěně takto psáno:

Poslušenstvie.

Augustin praví: „Ne vždy jest zlé neposlúchati přikázanie vyššieho; neb když pán přikáže ty věci, jenž bohu jsú protivné, tehdy nemá jeho poslúcháno býti.“ Jeronym die: „Přikáže-li pán co, ješto proti svatému písmu nenie, poddán buď sluha pánu; pakli co protivného přikazuje, viece poslúchaj [člověk] pána ducha [boha duše své], nežli pána těla.“ A málo dolejie die: „Jest-li dobré, to což ciesař přikazuje, učiň vóli jeho; pakli jest zlé, odpověz: „Musí viece poslušno býti boha než lidí.“ A též [t. jest] o sluhách ku pánu, i o ženách k mužóm, i o dětech k otcóm, že v těch věcech toliko dlužni jsú poddáni býti pánóm, pravým otcóm a materám, kteréž proti božím přikázaním nejsú.“ Řehoř sv.: „Pokorní napomenuti mají býti, aby ne viece, nežli slušie, byli starším poddáni, tak aby hřiechóv jich ctíti připuzeni nebyli, když by chtěli viece, než slušie, lidem poddáni býti.“ Týž Řehoř die: „Avšak vědieno má býti, že poslušenstvím nikdy nemá zlé učiněno býti.“ Chrysostomus, svatý Jan zlatoústý, tieže takto: „Což tehdy, die někto, když by prelát byl zlý? i zdali také poslúchati budeme zlostného? kterak dieš? O jistě věz, v při viery varuj sě ho a vystřiehaj sě, netoliko by člověk byl, ale také by angel s nebe sstúpil.“ To svatý Jan. Svatý Izidorus die takto: „Když by ten, jenž vládne, učinil což kolivěk, což od pána [t. boha] zapovědieno jest, aneb kázal by učiniti, aneb což psáno jest, pominul by, neb pominúti přikázal by, svatého Pavla odsúzenie vydáno má býti jemu, jenž die: Také ať bychom my [t. apoštolé], neb angel z nebe sstúpil i kázal vám jinak, prokletý buď!“ A dále die: „Ač kto brání vám toho, což od pána [boha] přikázáno jest, neb opět přikazuje činiti,

to což pán činiti brání, vysvatečený [t. ohavný neb zlořečený] buď všem těm, kteříž milují pána.“ A dále die: „Ten kterýž vládne, když mimo vóli boží, neb mimo to, což v písmě svatém zjevně přikázáno jest, die co, neb přikazuje, jakožto křivý svědek boží aneb jako svatokrádcě jmien buď.“ Svatý Bernard die: „Učiniti zlé což kolivěk ač přikazuje [t. vladař], zjevné jest, že nenie to poslušenstvie, ale ovšem neposlušenstvie.“ To Bernard. Pak v duchovniem ustavení jest takto psáno: „Proti řádu a v neslušných věcech nižádný nenie dlužen, aby poslúchal.“ Opět psáno jest: „V nespravedlivém přikázaní prelátově nemá poslušenstvie držieno býti.“ Opět psáno jest: „Z spravedlivé příčiny hodné jest neposlúchati přikázanie papežova.“ Tyto řeči svrchu psané mají založenie v zákoně božiem, najprvé v druhých knihách Mojžiešových v XXIII k.: „Nebudeš následovati zástupa k účinku zlému, ani v súdě mnohých [lidí] přivolíš k vydání súda [t. k odsúzení], aby od pravdy nepoblúdil.“ A v pátých knihách Mojžiešových v IV k.: „Nepřidáte k slovu, kteréž vám mluvím, ani ujmete od něho. Ostřiehajte přikázanie pána boha svého, kteréž já přikazuji vám.“ Opět v těch knihách, v XXIV k.: „Činiti budeš, což kolivěk naučie tě kněžie z Leví pokolenie [tak řečeného], podlé toho, což sem já přikázal jim, a naplň pilně.“ A v proroctví Ezechiele v XX k. die pán bóh: „V přikázaních [zlých] otcóv svých neroďte choditi, ani súdóv jich ostřiehajte, ani sě v modlách jich poškvrňujte: jáť jsem pán bóh váš! v přikázaních mých choďte, a súdóv mých ostřiehajte, a ty čiňte.“ A ve čtení sv. Matúše v XV k. pán Ježíš řekl jest k mistróm a k zákonníkóm: „Proč i vy přěstupujete přikázanie božie pro ustavenie vaše [svá], učiece učenie a přikázanie lidská?“ A opět ve čtení sv. Matúše v XXIII k. die Kristus: „Na stolici Mojžiešově seděli sú mistři a zákonníci; protož vše, což koli vám řkú, zachovajte a čiňte, ale podlé jich skutkóv neroďte činiti.“ A k témuž výklad na ono slovo: „Poslúchajte vyšších svých,“ die: „Poslúcháno má býti vyšších a kazatelóv, jelikožto učenie a mravi jich světi a věrni jsú [t. k vieřě slušejí]; pakli od cěsty upřiemosti poblúdie [t. vyšší], nečiňme, což oni činie, ale což rozkazují, jedné leč by v učení poblúdili. A protož pán [Ježíš] die: Což pravie, čiňte; ale což činie,

neroďte činiti.“ A svatý Augustin v kázaní na ono slovo čtenie svatého Jana: „Já jsem pastýř dobrý“ die: „Sediece zajisté na stolici Mojžiešově, zákonu božiemu učie, a tak bóh skrze ně učí; pakli své [nálezky] oni budú chtieti učiti, neroďte činiti: neb jistě tací svých [t. póžitkóv] hledají, ne těch věcí, jenž jsú Jezu Kristovy.“ A v skutciech apoštolských v IV k. psáno stojí, že kniežata a starší z lidu a mistři, a Annáš knieže kněžské, a Kaifáš, a Jan, a Alexander, a kolikož jich koli z pokolenie kněžského jich bieše, přikázali sú apoštolóm, aby nikoli nemluvili, ani učili ve jmeno Ježíšovo. Tehdy Petr a Jan řekli sú k nim: „Jest-li to spravedlivé před bohem, vás viece poslúchati než boha, suďte: nebť nemóžeme toho, což sme viděli a slyšeli, nemluviti.“ Opět tudiež v V k. Petr a jiní apoštolé těm jistým řekli sú: „Poslušno musí býti boha viece než lidí.“ — Aj takť stojí psáno v Betlémě, k naučení dobrému, že nemají lidé poslúchati svých prelátóv neb vyšších, jedné v dobrých přikázaních.

Kapitula pátá.

Pátý blud o kletbě jest tento: že mnějí kněžie a lid učie, že každá jich kletba škodí tomu člověku, jehož oni klnú. Ale že nenie tak, vědieno má býti: co jest kletba; druhé, proč má býti; a třětie, kterak má býti. Věziž najprvé, že kletba jest zlořečenie a vyobcovánie; a to jest dvoje: jedno spravedlivé a druhé nespravedlivé. Spravedlivé jest, když bóh neb člověk z úřadu a řádem zlořečí člověka, a pro hřiech smrtedlný, zjevný, po napomenutí ohlásí hřiešníka v lidu, aby s ním neobcovali, dokud hřiecha smrtedlného neodstúpí. A tak slove kletba, to jest zlořečenie, proto že zlý člověk nazván jest od boha zlým, proto že nedrží jeho přikázánie; ale slove proto vyobcovánie, že člověk zlý pro hřiech smrtedlný jest z obcě svaté vyvržený, tak že v tu dobu, dokud jest v hřieše smrtedlném, nenie milostí boží svatý mezi svatými, a nepožívá zaslúženie cierkvi svaté v tu dobu: neb jest smrtedlným hřiechem od boha a od sboru svatého časně odlúčen. A tak každý smrtedlný hřiešník jest v té kletbě boží, jenž sám zlořečí

smrtedlného hřiešníka, řka v pátých knihách Mojžiešových v XXVIII k.: „Nebudeš-li chtieti slyšeti hlasu pána boha svého, aby ostřiehal a činil všecka přikázanie jeho, přídú na tě všecka zlořečenie tato a zachvátie tebe: zlořečený budeš v městě, zlořečený na roli, zlořečená stodola tvá, a zlořečené všecko nádobie tvé, zlořečený plod břicha tvého, i plod země tvé, stáda volóv tvých a stáda ovec tvých, zlořečený budeš vycházěje, a zlořečený budeš vcházěje.“ Aj takť jest položeno zlořečenie neb prokletie od boha. A opět die David v psalmě CXVIII: „Zlořečeni, kteří odchylují sě od přikázaní tvých.“ A tak řiekají kněžie každý den na primě, a klnú všecky smrtedlné hřiešníky, a tak i sami sě, když jsúce v smrtedlném hřieše, tak řiekají.

Z této řeči máš druhý kus: že kletba má býti jedné pro hřiech smrtedlný; neb nic nelúčí a neodděluje člověka od pána boha, jedné najprvé hřiech smrtedlný, jakož die Isaiáš v LIX k.: „Zlosti vašě rozdělili sú vás od boha vašeho.“ A tak člověk, když byv v milosti boží, zhřěší smrtedlně, tehdy odřeže sě hřiechem od boha i od svaté obcě, a položí sě sám v zlořečstvie a v kletbu, proto že již nemiluje pána boha a pána Ježíše. Neb die svatý Pavel k Korintským v prvé epištole v poslední kapitule: „Ktož nemiluje pána Ježíše, buď zlořečený.“

Z toho máš, že každé stvořenie, když jest v hřieše smrtedlném, v tu dobu jest od pána boha zlořečené, kleté, odlúčené; a tak každý ďábel a každý smrtedlný hřiešník jest v spravedlivé boží kletbě, již ohlásí v súdný den, když die všem hřiešníkóm nekajícím: „Jděte zlořečení v oheň věčný, jenž připraven jest ďáblu a sluhám jeho.“ Aj tať jest božie kletba.

Pak kletba, s níž okolo jdú kněžie, jest ohlášenie člověka v lidu, že jest účastnosti posvátných věcí odlúčen a z obcě vyvržen. A to ohlášenie činí kněz, neb jiný prelát, napsáním, voláním, sviec hašením, zvoněním potvorným, a jinými nálezky, jako lučením kamenným, zpieváním, obraza umučenie božieho převrácením neb mrskáním, a jinými obyčejemi, jež kněžie vymýšlejí kromě písma svatého, nechtějíce mieti na tom dosti, jakož jest spasitel Petrovi, a v něm cierkvi svaté ustavil: aby bratra, jenž by smrtedlně hřěšil, jednú sám napomenul a jeho potresktal; potom když by neuposlúchal, dva neb tři přijma,

aby ho potresktal; a pak třětie, aby obci neb mnohým ho ohlásil; a když by třětie obcě neuposlúchal, a stál v hřieše smrtedlném, tehdy aby s ním neobcoval, ale aby ho měl jako za pohana a za hřiešníka zjevného, zda by tak ho od hřiechu odvedl a k zákonu božiemu přivedl: neb to kletie a vyobcovánie jest jako lékařstvie, jímž bližní má býti ne umořen, ale uzdraven na duši, jakož die svatý Augustin. A tak jest svatý Pavel vyobcovati kázal zjevného smilníka, jenž jest s macechú hřěšil, a kázal ho dáti v moc ďáblovu, aby ho na těle trápil, aby poznaje sě v hřieše, toho želel, a tak aby duch jeho byl spasen. I móž to býti, že člověk móž zlořečiti, kléti, vyobcovati člověka, s bohem sě v tom sjednaje: a to bývá, když jsa bez hřiechu smrtedlného, z lásky toho klne, kohož bóh klne. A někdy klne, nesjednaje sě s bohem: a to činí, když toho klne, jehož bóh žehná; zlořečeným nazývá, jehož bóh blaženým nazývá; aneb když sám jsa v hřieše smrtedlném, klne, zlořečí, vyobcovává.

Z té řeči móž vyňato býti za třětí kus, to věz: kterak má býti kletba. Neb musí to býti, aby ten člověk, jenž klne, s bohem sě sjednal v příčině, aby klel proto, proč klne prvé bóh, to jest, pro hřiech smrtedlný, v řádu, aby klel z lásky, jakož klne bóh, jenž jest láska věčná. Protož když kolivěk ten, jenž koho klne, pochybí v řádu lásky, neb bez příčiny hřiecha smrtedlného klne, tehdy sám sě klne: jako když klne pro svú pomstu, neb pro lakomstvie, neb z hněvu, neb z pýchy; neb tak klna nesjednává sě v řádu s pánem bohem.

Z toho máš, že kletba křivá jest, když klnú koho, an jest bez hřiechu smrtedlného; druhé, když neřádem klnú, kteréžto neřád mnohým běží obyčejem. A tak jest nynie rozmnožena křivá kletba kněžská, že již sprostní lidé mohú jako hmatati, že viece ta kletba škodí těm, jenž klnú, nežli těm, kteří od nich kletbu trpie; né brž jest-li člověk nevinný hřiechem smrtedlným, a zvláště chtie-li ho kletbú od božie pravdy odstrčiti, a on stojí pevně a mile tu kletbu v pokoře trpí, tehdy jemu ta kletba neškodí, ale prospievá k spasení jeho duše. A k potvrzení této řeči stojí v Betlémě na stěně takto psáno:

Kletba neb vyobcovánie.

Svatý Augustin die: „Domnievaj sě o Augustinovi, coť sě kolivěk líbí, jedno samo svědomie před očima božíma na mě nežaluj.“ A jinde opět die: „Počal si mieti jako zjevného hřiešníka bratra svého, viežeš [kletbú] jeho na zemi, ale viz, aby spravedlivě vázal [klel], nebť nespravedlivé svazky ruší spravedlnosť.“ Týž k žákovstvu Iponenskému die: „Co škodí člověku, že z té dcky chce jej shladiti lidská hlúposť, poňavadž z knih živých neshlazuje ho zlé svědomie.“ Opět jinde die: „Ač pak potupíš [t. ty, ktož jsi kolivěk] za čas od člověka [t. skrze kterého kolivěk člověka odsúzenie neb kletbu obdržě], a ač vyřkneš odsúzenie [t. křivé] prvnieho konšela [t. vladařě, neb rádcě, neb súdcě, neb purgmistra] na Cypriána [toho nevinného člověka, neb na jiného kteréhož kolivěk]: jináť jest stolicé zemská [t. moc, jíž sůdie lidé zemští], a jiná stolicě nebeská [t. moc, jíž súdí bóh nebeský]; od nižšieť vezme odsúzenie, a od vyššie korunu.“ Opět die: „Nepravá kletba kletého neurážie, ale brž toho, jenž klne.“ Gelasius papež die: „Na koho vydána jest kletba, slož blud [ač jej máš], a prázdná jest [že neškodí]; pakli jest nespravedlivá, tiem viece jie tbáti nemá, čím viece u boha a u jeho cierkve [svaté] nižádného nemóž obtiežiti křivá kletba; protož tak od té kletby sebe rozvázati nežádaj, kterúž vie, že nikoli nenie svážán. Nespravedlivá kletba škodí viece tomu, jenž klne, nežli kletému.“ Opět jest psáno, že viece má býti následováno [t. váženo] své svědomie, nežli prelátóv kletba. Opět jest psáno: „Křivá kletba ani před bohem, ani před sborem vieže.“ Svatý Augustin vedlé obecné viery: „Ani bohu škoditi kto móž, ani bóh nespravedlivě škoditi komu móž, ani škoditi nespravedlivě komu trpí.“ Opět psáno jest: „Ktož spravedlivý jest, a nespravedlivě jest klet, odplata jemu sě dává [od boha].“ Opět psáno jest: „Když poddané klnú, kteřížto [poddaní] ke zlému naučeni nemohú [spravedlivě] býti, tehdy kletby nemají poslúchati, ani před bohem, ani před sborem jeho [křěsťanským] koho obtěžuje křivá kletba.“ Svatý Augustin die: „My na nižádného kletby vydati nemóžeme [hodně], jedné na přěmoženého [v zlosti], aneb na toho, jenž dobrovolně sě přiznal

[k zlosti].“ Svatý Jeronym takto die: „Ti, jichž břiechové zjevni jsú, z sboru vymietajme; ale kdež hřiech zjevný nenie, vyvrci z sboru nižádného nemóžeme, abychom snad vytrhajíce kúkol, nevytrhali s ním také i pšenicě.“ Opět psáno jest: „Nižádný biskup kterého kolivěk [člověka], bez jisté a zjevné příčiny hřiecha, obcovánie nezbavuj sboru křěsťanského; neb poňavadž vyobcovánie [kletba] smrti [t. hřiecha smrtedlného] jest potupenie, protož nemá pro jiné než pro smrtedlný hřiech uložena býti, a to na ty, kteříž nemohú jinak polepšeni býti.“ Opět psáno jest: „Súd boží na pravdě, kterážto ani zklamává, ani zklamána bývá, vždy záleží; ale súd sboru [křěsťanského] někdy po domnění [nejistém] jde, kterémužto sboru i zklamati [t. jiného], i zklamánu býti [od jiného] sě přiházie; protož někdy přiházie sě, že ten, kterýž svázán jest [právě] před bohem, před sborem [v domnění, ač tak nenie] jest rozvázán; a ten, kterýž svoboden jest před bohem, sborskú [lidskú] kletbú [v domnění] jest svázán.“ Svatý Řehoř takto die: „Mezi řečmi chvaličóv a tupičóv k svědomí uteci sě máme, a nebude-li nalezena dobrota, kteráž o nás řečena jest, veliké zamúcenie máme mieti; a opět nebude-li v něm nalezena zlosť, kterúž o nás lidé mluvie, u velikú máme radosť poskočiti [t. mysli pozdvihnúti]. Neb co jest, že ne všickni [t. nás] chválé, a svědomie nás svobodny ukazuje? Máme Pavla, jenž die: Chvála našě tato jest svědectvie svědomie našeho. Job také die: Aj v nebi svědek mój! Protož jest-li nám svědek v nebi, svědek v srdci, nechajme bláznóv vně mluviti, což chtie.“ Týž Řehoř svatý die: „Ve všech věcech protivných, kteréž sě v tomto životě přiházějí, sám, jakož viete, všemohúcieho boha súd má býti vážen, a k srdci svému vždy máme sě utiekati, aby nižádného člověka tu jazyk nevinil [t. nemohl hodně viniti], kdež svědomie nežaluje; neb kohož svědomie brání, svoboden jest mezi žalobníky; a svoboden bez žaloby býti nemóž, když samo, jenž vnitř jest, svědomie žaluje.“ To svatý Řehoř. Protož k témuž die Katun: „Když dobře živ jsi, netbaj řečí zlých [t. lidí]; na vóli naší nenie, co by každý mluvil.“

Z těchto řečí dovedeno jest, která kletba vieže a která nevieže: neb nespravedlivá nevieže, aniž obcovánie svatých vymietá. Zakládá sě tento rozum v IV knihách Mojžiešových

v XXIII k., kdež sě die: „Kterak zlořečiti budu toho, kohož nezlořečí bóh? proč bych hyzdil toho, jehož pán [bóh] nehyzdí?“ A dolejie psáno jest: „Nenieť bóh, aby lhal, ani jakožto syn člověka, aby sě měnil. I zdali řekl jest, a neučiní? mluvil jest, a nebude naplněno? K žehnání přiveden sem [boží volí], žehnánie [božieho] brániti nemohu!“ A dávaje prorok příčinu, proč nemá zlořečiti lidu, die: „Nenie modly v Jakubovi [t. v pokolení Jakubově], ani sě vidí modla v Israeli [t. nižádný nevidí modly v Israeli, t. v pokolení Israelově]: pán bóh jeho [lida toho] s ním jest.“ Opět v psalmě CVIII die David: „Zlořěčiti budú oni, a ty žehnati.“ Matúš v V k.: „Blahoslaveni jste, když zlořečiti budú vás lidé, a puditi budú vás, a řkú všecko zlé proti vám, lžíce pro mě [vám to činiece].“ Lukáš v VI k.: „Blahoslaveni budete, když vás nenáviděti budú lidé, a když odlúčie vás [t. od obcě], a haněti budú, a vyvrhú [nechtiece jmenovati] jmeno vaše jako zlé pro syna člověčieho. Radujte sě v ten den a veselte sě: aj, jistě odplata vašě mnohá jest v nebesiech!“ A v XIX k. sv. Matúše die Kristus: „Což jest bóh spojil [milostí], člověk neluč.“ A svatý Pavel k Římenínóm die: „Jest-li bóh s námi, kto proti nám? kto bude žalovati na vyvolené božie? bóh, kterýž spravedlivy činí: kto jest, jenž by potupil?“ A svatý Lukáš v skutciech apoštolských v X k. die, že řekl jest bóh Petrovi: „Což bóh učistil jest, ty neřiekaj nečisté.“ A svatý Petr v prvé epištole v III k. die: „Kto jest, jenž by vám škodil, budete-li dobrého [t. dobré věci] milovníci? pakli co trpíte pro spravedlnosť, blahoslaveni [t. jste].“

A že podlé řeči svatého Řehoře v kázaní, v bázni býti má [t. mají sě jie báti] pastýřova [prelátova] kletba [neb odsúzenie], protož vážiti má poddaný [člověk], aby měl bázeň tak, že zkusě vedlé Kristova zákona svědomie svého, a viny, pro niž ho klnú, nenalezna [na sobě], báti sě má netrpělivosti, v niž by mohl uběhnúti; druhé, pádu od ustavičnosti; třetie, křivě klnúcieho [jenž klne] zhynutie [na duši]; čtvrté, svých bližních škody, kteráž by mohla pro kletbu vzniknúti: jakož jest úžitečného kázanie a posvátných věcí stavenie; neb ten, jenž bláznivě klne, jest někdy příčina zatracenie mnohých, kletému [člověku] v kázaní překážeje, jímž by je učil úžitečně

zákonu božiemu; páté má sě báti, aby od pravdy, kterúž on kletý vede, jeho blížní sě neodvrátili; šesté, aby jeho blížní nehřěšili, jeho sě varujíce, rúhajíce sě jemu, a skutky laskavé odlučujíce [t. od něho]; sedmé má sě báti, aby křivá kletba od křěsťanóv nebyla stvrzena, neb vydávána bývá křivá velmě často, a řiedko pravá. Ale nemá sě báti [spravedlivý], by jemu na duši škodila křivá kletba; ale má sě radovati a veseliti, že jemu skrze ni odplata blahoslavenstvie sě připravuje; neb die najspravedlivější biskup a súdcě v Matúšově V kapitule: „Blahoslaveni jste, když zlořečiti budú vás lidé, a puditi budú vás, a řkú všecko zlé proti vám, lžíce pro mě; radujte sě a veselte sě, nebť odplata vašě hojná jest v nebesiech.“ A v Lukášově VI k. die: „Blahoslaveni budete, když vás nenáviděti budú lidé, a když odlúčie vás a haněti budú, a vyvrhú jmeno vašě jako zlé pro syna člověčieho; radujte sě v ten den a veselte sě, aj jistě odplata vašě mnohá jest v nebesiech!“ — Tak psáno jest na stěně v Betlémě, proto aby sě kněžie naučili, proč, a kdy, a kterak mají kléti, a aby nechvátali kletbami, a také proto, aby lidé jiní nedali sebe kletbami křivými od pravdy božie odhroziti, a budú-li je kléti, aby mile a pokorně trpěli, čakajíce věčného od svého spasitele požehnánie, jimž die v súdný den: „Poďte, požehnaní! přijměte královstvie nebeské, jenž vám jest před ustavením světa připraveno.“

Kapitula šestá.

Šestý blud jest svatokupectvie, jenž jest velmě i kněží, i jiné lidi porazilo. Věziž, že ten blud svatokupectvie zavierá i svatoprodávánie, ač jsta dvě slově těto, svatokupectvie a svatoprodávánie, jakož to slovo „kupec“ znamená i toho, jenž kupuje, i toho, jenž prodává, jako to slovo „trhovec.“ Dále věz, jakož vzní to slovo „svatokupectvie,“ žeť lépe vzní než latině simonia; neb latinníci dali sú tomu bludu jmeno od Simona simonia, jenž jest chtěl moc ducha svatého u apoštolóv kúpiti, aby rucě kladl na lidi, a komu by vložil, aby přijal dar ducha svatého; ale česky ten blud má jmeno „svatokupectvie“ od skutka, proto že svatú věc lidé prodávají neb

kupují, neb chtie prodávati a kupovati nezřiezeně, jakož o tom psal sem mnoho v knihách českých o svatokupectví.

Protož věz, že svatokupectvie jest neřádná vóle, duchovní věc za časnú proměniti. Z toho máš, že ktož má žádosť neřádnú, aby kázal, krstil, mši slúžil, modlil sě, zpoviedal, olejoval, k manželství oddával, uvodil, žehnal, mazancě světil, rucě vkládal, světil kněží, kostely, kalichy, oltářě, ubrusy, biřmoval lidi, dával obroky, pohřeby prodával v kostele, na hřbitově, neb v kaple, neb pro službu, pro dary, neb pro přiezeň tělestnú k obrokóm pomáhal kterú kolivěk nezřiezenú žádostí: každý taký jest svatokupec, ale prvým jmenem svatoprodavač, proto že zlú žádosť má, aby duchovní věc odměnil za tělestnú neb za časnú, to věz za penieze neb za jiný tělestný póžitek, neb za službu, neb za chlúbu a za přiezeň biednú; a zasě ktož žádá neřádně proměniti tělestnú věc za duchovní, jakožto penieze, služby, dar který za kněžstvie, za biskupstvie, a za jiné věci svrchu již řečené: každý taký jest svatokupec, proto že neřádně chce mieti duchovní věc, to věz posvátnú za věc tělestnú. A tu věz, že posvátná věc neb duchovnie slove, jenž jest dar boží, daný zvláště k duší spasení, v kteréžto věci pohřiechu! lidé velmě svú žádostí blúdie; protož aby ten blud byl oznámen, v Betlémě stojí na stěně takto psáno:

Svatokupectvie.

„Svatokupectvie jest pilná vóle k kupování neb prodávání něco duchovnieho [t. věci duchovnie], neb k duchovní věci přidaného.“ Ale krátcě a lépe takto: „Svatokupectvie jest neřádná vóle, duchovní věc za časnú proměniti.“ Lev papež die: „Dar [ducha svatého] když nedarmo [bez peněz] sě dává a béře, dar nenie [neslove]; a svatokupci nedarmo berú, protož daru, kterýž najviece v kostelních úřadiech bývá, neberú; a poňavadž neberú ani darmo, ani nedarmo komu dáti mohú, což tehdy dávají? Jistě což mají. A co mají? Jistě ducha lži. Kterak toho dovodíme? Neb [t. takto] poňavadž duch pravdy [duch svatý], jakož svědčí pravda [Kristus], z niež [pravdy, Krista] pochodí, darmo [t. bez peněz] sě béře [od svatých,

že je berú]: bez pochybenie duch lži že jest [tociž svatokupci nedávají ducha svatého, ale ducha lživého přijímají], dovodí sě [tú řečí], kterýž nedarmo béře sě.“ To die Lev papež. Pak Řehoř, svatý papež: „Kněz, když kostel skrze penieze obdrží, netoliko kostela buď zbaven, ale také kněžského řádu [t. kněžstvie] buď oblúpen.“ Opět die: „Ti kteříž svěcenie prodávají neb kupují, kněžie býti nemohú; neb psáno jest: Prokleté dánie, prokleté bránie [Anathema dando, anathema capiendo]! to jest, svatokupecké kacieřstvie. Protož kterak, poňavadž prokleti jsú [svatokupci], a světí nejsú, světiti jiné mohú? [jako by řekl: nemohú, to věz, dóstojně;] a poňavadž v těle Kristově [t. v sboru svatých] nejsú [milostí], kterak tělo Kristovo dávati neb bráti mohú? ktož zlořečený jest, dobrořečiti kterak móže?“ To Řehoř. Opět v kázaní die: „Vám kněžím lkaje mluvím, že některé z vás pro dary činiti svěcenie [žákovské] poznali sme, duchovní dar prodávati, a z cizích zlostí s škodú hřiecha zisky tělestné hromážditi. I proč ku paměti vaší nepříde, což hlas boží die: Darmo [t. bez peněz] ste vzěli, darmo dávajte? i proč přěd oči rozuma svého nepokládáte, že v chrám vykupitel náš všed, stolicě prodavačóv holubic přěvracěl jest, a peňězoměncóv rozsypal penieze? I kteří jsú v chrámě božiem dnes, jenž holubicě prodávají? jedné ti, kteříž penieze v cierkvi svaté od vkládánie rukú berú, skrze kteréžto vkládánie duch svatý s nebe bývá dán. Protož holubice sě prodává, když kto dar ducha svatého na penězích dává; ale vykupitel náš stolicě prodavačov holubic přěvracie, neb takých trhovcóv kazí kněžstvie. Protož jest, že svatá ustavenie svatokupecké kacieřstvie tupie, a je [t. svatokupcě] zbaviti kněžstvie přikazují.“ To Řehoř. Opět takto die: „Když kto, ani svatými sě stkvě nravy, ani od žákovstva a od lidu povolán, ani prosbú přinucen, nestudatě [nestydlivě] Kristovo kněžstvie, jsa již kterým kolivěk hřiechem [smrtedlným] poškvrněn, nespravedlivým srdce milováním, neb nečistými prosbami úst, neb hlukem [t. mocí], neb tělestnú službú, neb zklamovným dárkem [jímž zklamává i sě i davače o duši] biskupské neb kněžské, ne prospěchem duší, ale marné chvály žádostí jsa oblečen, dóstojenstvie přijme, a toho za svého života dobrovolně nevzdá, a v ukrutném pokání smrť ho nenalezne,

bez pochybenie na věky zahyne.“ To svatý Řehoř. Opět die: „Přišla k nám zlá pověsť, že někteří biskupové kněžím svého biskupstvie desátkóv a křěsťanských obětí nedávají, ale radějie [dávají] nekněžským osobám [t. laikóm], tociž sluhám svým, neb jestě že hóře [těžšie] jest, také přátelóm; protož bude-li který potom biskup nalezen toho božského přikázanie přěstupník [t. že skrze sv. Pavla přikázáno, aby biskup chudé krmil, a zvláště kněží, jenž káží], mezi najvěčšími kacieři a mezi najhoršími antikristy [t. protivníky Kristovými] nenajmenší buď mien; a jakož Nicenský sbor o svatokupcích ustavil jest: i ten biskup, jenž dává, i ti, jenž od něho berú, kněžie [laikové], buďto slibem, buďto službú, věčného pálenie ohňóm buďte poddáni.“ Opět die sv. Řehoř: „Jakož biskupovi ruky [t. vloženie], kterúž klade, neslušie prodávati: takéž sluha neb písař nemá v svěcení [na kněžstvie] jeho [biskupově] ani hlasu [k svěcení jímž volá], ani písma [listóv] prodávati.“ Opět die: „Kostel, kterýž z úmluvy [peněžité] posvěcen [přěd lidem] bude, radějše vysvěcený [přěd bohem] než svěcený slúti má.“ Alexander papež die takto: „Tací trhovci, to věz svatokupci, ne jako jiní hřiešníci mají tresktáni býti; ale od chrámu božieho, to věz od svaté cierkvi [od sboru], dále mají zavrženi býti [t. než jiní hřiešníci]; neb jakož skrze holubici ti prodavači sě znamenávají, kteříž svaté vkládánie ruky prodávati žádají: takéž skrze pěnězoměncě kostelnieho obroka prodavači sě znamenávají, kteříž dar boží, jakož čtenie svědčí, jeskyní lotrovú činie.“ To Alexander. Opět týž die takto: „Následuje svaté apoštoly a poctivé otcě, se vším doufáním volám [křičím], že ktož skrze svatokupectvie svěcen jest, buďto kněz, buďto jahen, jest nehoden kněžstvie; Kaifášovo [t. biskupovo, jenž na penězích jest biskupem jako Kaifáš] ustavenie, a nalezenie Šimonovo [t. toho, jenž jako Šimon dal jest penieze, aby moc vzal] od svatého kněžstvie jest vzdáleno.“ Svatý Remigius takto píše v kázaní: „Pilně znamenati mají kněžie to, a ostřiehati sě, aby domu božieho v jeskyni lotrovú neobrátili; neb lotr jest ten, ktož zisku [tělestného] zákonem [t. křěsťanstvím] hledá, z přípravy svatosti [t. ukazuje skutky, jako by byli svati] pilen jest příčiny trhovstvie. Protož mají sě strachovati ti, aby, jakož oni [židé] z chrámu tělestného jsú

vyvrženi, též i tito aby z chrámu duchovnieho nebyli vymietáni; neb každý den pán v dóm otcě svého, v svatú cierkev, vchodí a zaneprázdněné zisky mrzkými vymietá, a jednoho hřiecha [t. svatokupectvie] má [t. viní] prodavače i kupcě [to věz, jedniem hřiechem oba viní, ač móž jeden tieže hřěšiti než druhý]; neb prodavači jsú ti, kteříž svatá svěcenie [na kněžstvie i na jiná dóstojenstvie] za penieze dávají; ale kupci jsú ti, kteříž za spravedlivosť [t. za úřad boží] penieze dávají, a dadúce penieze podacím [těm, jenž podávají], kupují [sobě] hřiech. Znamenáno má býti, že sě die [ve čtení]: „Stoly penězoměncóv a stolicě prodavačóv holubic přěvracěl jest;“ neb co skrze stoly penězoměncóv? jedné oltáři sě znamenávají, kteřížto oltáři [proto že jimi z lakomstvie penieze těžie] lakomstvím zlých kněží stolové činie sě penězoměncóv; co skrze stolicě prodavačóv holubic? jedné mistrské [t. prelátské] dóstojenstvie v cierkvi [v sboru křěsťanském] sě znamená, kteréžto když k zisku [tělestnému] uhne sě [ukřiví sě], v nic sě obrátí [t. že sě zmaří] *); a co skrze holubicě? jedné duch svatý sě znamená, jenž sě nad pánem [Ježíšem] krstěným v podobenství holubicě ukázal. A kteří jsú, jenž holubicě prodávají? jedné ti, kteříž ducha svatého [t. dary ducha svatého, jako křest, zpověď, svěcenie] skrze ruky vloženie na penězích dávají **): ale pán stolice prodavačóv holubic přěvracie, neb takých kněží penieze ruší; neb kterýž kolivěk biskup dar ducha svatého prodává, ač před viděním lidí biskupským rúchem stkvie sě, již před božíma očima kněžstvie jest zbaven. Protož i svatá ustavenie svatokupecké kacieřstvie klnú,

---

Následující dva přípisky stojí v rukopise pod sloupcem, a písmem červeným nad nima poznamenáno: Nepiš tohoto v text.

*) Věz, že stolicě prodavačóv holubic jest každé dóstojenstvie, v němž kto sedě t. jsa, prodává dary ducha svatého. A tak ač apoštolstvie Jidášovo, jelikožto bylo jest od boha, jest dobré, avšak lakomstvie Jidášovo učinilo jest je stolicí toho, jenž jest holubici prodal. Též papežstvie, biskupstvie, kněžstvie, i jiné dóstojenstvie.

**) Věz, žeť ducha svatého, jenž jest bóh, tohoť ani dáti mohú kněžie, ani prodati; aniž sě domnievaj, by chtěli toho ducha prodati: než dary ty prodávají, když z peněz je vedú.

a kněžstvie zbaviti přikazují ty, kteříž dadúce dar duchovní, zisku hledají.“ To vše svatý Remigius píše, svatého písma pilný vykladač. Svatý Ambrož die takto: „Nalézají sě všelicě mnozí, tržením daru chtiece kúpiti dar ducha svatého, když penieze dávají, aby biskupského řádu povýšenie vzěli, zapomenuvše slov Petrových, jenž jest řekl k Šimonovi: „Peniezi tvoji buďte s tebú k zatracení, že si sě domněl, by dar boží za penieze vzal.“ Protož že i v obyčeji jest tak veliká zlosť [svatokupectvie], i že věčších [t. svatých] často mečem [t. pomstú] uřezána [t. potupena] jest: a my také k té ráně znamenité, jenž zostává, ještě přikládáme ohnivé železo [t. pomstu kletbú], ustavujíce plně, aby každý, jenž za dóstojenstvie daru božieho který kolivěk dar by dal, a byl ohlášen, od toho času aby věděl, že kletby pohaněním jest potupen, a od účastnosti těla Kristova i krve odlúčen, poňavadž vědomo jest Kristovi, že prokletý učinil jest hřiech.“ Opět die sv. Ambrož: „Toť jest, čehož želém, že arcibiskup tělestně [t. z žádosti tělestné] biskupa jest učinil, neb jest pro penieze duchovně malomocného [svatokupcě] v úřad postavil. Peniezi, řekl jest [Petr], tvoji buďte s tebú k zatracení, že dar ducha svatého za penieze si kúpil, a otměnu divnú k zatracení duši dokonal si.“ To Ambrož. Opět die: „Jistě očima tělestnýma zdá sě jako biskup veliký, a božím viděním vidí sě malomocný veliký; za penieze dobyl jest nehodného biskupstvie, a přěd bohem ztratil jest vnitřnieho člověka; tělo vzalo jest dóstojenstvie, a duše ztratila jest poctivosť.“ Opět die: „Když jest svěcen k biskupství, co jest dal, bylo jest zlato, co jest ztratil byla jest duše; když jest jiného světil, co jest vzal, bylo jest zlato, co jest dal, bylo jest malomocenstvie [t. svatokupectvie].“ Innocencius papež takto píše: „Ač kto, neb ktož prebend, neb převorstvie, neb děkanstvie, neb dóstojenstvie některého kostelnieho, neb svátosti které kostelnie, jakožto křížma neb oleje svatého, a svěcenie oltářóv, neb kostelóv, skrze zlořečenú žádosť lakomstvie penězmi dobyl jest, dóstojenstvie zle dobytého buď zbaven, a kupec i prodavač i přímluvcě škralúpem pohaněnie buďte poraženi. A ani za ztravu, ani z kterého obyčeje, i napřěd [před svěcením], i potom [po svěcení] co buď nucením žádáno [t. nic nežádati má kněz], ani on dáti

směj, nebť svatokupectvie jest; ale svobodně, bez kterého kolivěk umenšenie, daného dóstojenstvie a dobroděnstvie požívaj." To Innocencius. Také v ustaveních takto psáno jest: „Ustavujeme, aby jakož od svěcenie kostelóv, a od svěcenie žákóv nic nemá bráno býti, tak také ani za balsam [jež světie s olejem], ani za sviece, jež by kupovali, aby nic kněžie nedávali [biskupóm], kteříž křížmo mají bráti [od biskupa]; protož biskupové za statky kostelnie balsam nechť kupují a sviece, každý v svém kostele." Opět sbor Tiburský die: „Povědieno jest, že obyčej jest v některých miestech, že za vzětie křížma penieze dávají, také i za křest, i za těla božieho přijímánie: ty [t. obyčeje] za svatokupecké kacieřstvie potupil jest svatý sbor a proklel jest, a aby potom ani od svěcenie, ani za křížmo, ani za balsam, ani za pohřeb, ani za těla božieho přijímánie, aby co bylo nucením vzato, ustavil jest; ale aby darové boží [již jmenovaní] vděčným rozdáváním [t. bez peněz] dáváni byli, tak ustavil jest sbor." A že svatokupci chtie sě obyčejem od hřiecha vymluviti, protož znamenitě Innocencius položil jest, aby ani z kterého obyčeje co napřěd neb potom nucením bylo žádáno, neb svatokupectvie jest. A opět die Innocencius: „Mnějí, by proto slušělo, že by zákon smrti [t. hřiech] z dlúhého obyčeje byl hodný, domnievají sě, neznamenajíce, že tiem těžší jsú hřieši, čím déle nezčastnú duši držie svázánu." Svatý Augustin die: „Zle někteří, jež rozum [t. dóvod dobrý] přěmáhá, přěd nás kladú obyčej [t. jímž sě zamietají], jako by obyčej věčší byl než pravda, a že by v duchovních věcech nemělo býti následováno to, což lepšie jest, a od ducha svatého zjeveno jest." Opět die: „Viece pravdu než obyčej následovati máme, proto že obyčej rozum a pravda vždy přěmáhá." Cyprianus, slavný mučedlník, die: „Obyčej bez pravdy starý blud jest; protož opustiece blud, následujme pravdu." Opět die: „Aniž jíti musíme po obyčeji člověka, ale po boží pravdě." Ambrož svatý die: „Noviny každé, jichž jest Kristus neučil, spravedlivě tupíme; neb věřícím [křěsťanóm] cěsta jest Kristus." Svatý Řehoř die: „Poňavadž Pavel die: Založenie jiného nižádný nemóž položiti kromě toho, kteréž položeno jest, Kristus Ježíš: z toho sě dovodí, že kdež Kristus nenie založenie, nižádné dobré věci nenie ustavenie."

Svatý Izidorus die: „Obyčej dóvodu postup, zlý obyčej zákon a rozum přěmáhaj." To Izidorus. „Toto písmo vážiece, o kněžie a žáci! složte prvnější obyčej starého člověka, kterýž ruší sě vedlé žádosti bluda, a obnovte sě duchem mysli své. Tak die sv. Pavel k Efezským v IV k. Upadli-li ste kteří v svatokupectvie, pokánie čiňte; a kteří jste čisti od malomocenstvie [svatokupectvie] smrtedlného [jenž duši mrtví], varujte sě ho snažně: nebť leze šeredný hnis po kněžstvu, i po světském lidu, trutíť papeže, kardinály i biskupy; protož varovati sě mají, aby obrokóv za dary, za služby a z přiezní tělestných neb světských nedávali, aby žákóv, kostelóv, oltářóv, příprav kostelních a kalichóv z peněz nesvětili, a rukú z peněz nekladli. Varujte sě, žáci! aby svěcenie a obrokóv za dary a za službu nepřijímali; varujte sě, kněžie! jenž zpoviedáte, rozhřěšujete, mše slúžíte, kážete, neb jiné posvátné věci dáváte; varujte sě, písaři a biskupští služebníci! aby nebyli jako Jezí; varujte sě, kteří v zákon zvláštní vchodíte; takéž varujte sě i ti, kteříž jiné do zákona takového přijímají; varujte sě všickni kněžie i žáci, chtieti směniti který kolivěk úřad duchovní nezřiezeně za časný póžitek; nežádajte od pohřebu, od těla božieho přijímánie, za oddávánie, za olej a biřmovánie, od krstu, od těch věcí, o nichž již řečeno jest a zjevně psáno jest v práviech; varujte sě, řečníci, písaři a vladaři, poručníci svatokupcóv; varujte sě i jiní, aby účastni nebyli pomocí, přímluvú, neb kterak kolivěk z přivolenie, a vězte, že svatokupci jsú najvěčší kacieři, jenž také od zevnitřních lidí [t. od laikóv, jako die výklad na to slovo] mají potlačeni býti, a že přěd bohem jsú kleti, ssazeni, a že nedóstojně a sobě potupně [k potupení věčnému] slúžie, a že, jedné ač vzdadúce káti sě budú, u věčné zatracenie uběhnú. Protož v ustavení takto světí zavierají [t. řečí svú ukazují]: Proto že dóvodem Lva papeže svatokupci nic jiného, jedné ducha lži přijímají, vedlé sv. Řehoře svatokupci kněžstvie nestojí, žehnánie jich v zlořečenstvie sě obracuje, jest s nimi kletba, dávánie [kleté] a bránie [kleté]; poňavadž svati nejsú, ani v těle Kristově [v sboru svatém] ustaveni [t. milostí]; poňavadž jsú zlořečeni, ani jiných světiti mohú, ani těla božieho dávati, ani bráti, ani jich žehnati mohú; vedlé svatého Ambrože kletbú potupeni jsú a

účastnosti těla a krve Kristovy zbaveni jsú: poňavadž zlato sě béře a malomocenstvie sě dává; neb nevyčistědlná [t. že nemóž lehcě býti vyčistěna] jest vina prodávánie služby [duchovnie]; vedlé Kalcedonského sboru z takého svěcenie [t. svatokupeckého], že nic neprospievají, súzeni jsú; vedlé Gelazie papeže v Šimonovo zatracenie uvalují sě; vedlé Řehoře Nazanského v svatém řádu kněžském ostati nemohú, ani k němu navráceni býti; od Elizea proroka malomocenstvím obliti jsú; od Petra [apoštola] v zatracenie odsúženi sú; a od Krista z chrámu vymetáni sú. Což jiného svatokupeç svatokupci svým svěcením móž dáti, jedné což Innocencius o některých kacieřích svědčí, řka: Kteříž dar ducha svatého, jejž sú byli vzěli, ztratili sú, dáti jeho plnosti nemohú, kterážto [t. plnosť ducha svatého, když jest] velmě prospievá v svěcení [kněžském], kterúžto [plnosť ducha svatého] svým kacieřstvím ztratili sú.“ To vše pořád psáno jest v ustaveních.

Znamenáno má také býti, že jmenovitě Balámité[a] slovú ti, jenž káží z lakomstvie, od Baláma řečení, o němž psáno jest v knihách Numeri, a v druhé epištole Petrově v II k., kdež die: „Srdce zvykalé lakomstvím majíce zlořečenstvie synové, opustivše cěstu pravú blúdili sú, následujíce Baláma z Bozor, jenž mzdu zlosti [penieze za kletbu zlú] miloval jest.“

Jezité[b] jmenovitě jsú ti, kteříž po daném daru dary nuziece [napomínáním] berú, jako Jezí, o němž psáno jest v čtvrtých králových knihách v V k. A o těch Petr Damianus takto die: „Jsú někteří, kteřížto ani prvé, nežli svěcenie [kněžského] dadie službu, ani před skonáním súdu [t. ani prvé, než světie kterú věc, jako žáka, kostel, oltář; ani prvé, než súdie] nižádné sú neučinili úmluvy; ale potom jako od dlužníkóv nuzně žádají, a by vydřěli dary, náramně pilni jsú: ti Jezí hřiechem jisti buďte, jenž když jest byl Náman uzdraven [od malomocenstvie], a již sě vracoval [domóv], za dar ducha svatého [za uzdravenie] peněz směl jest [Jezí] požádati; a jakož on [Jezí] ne jinú ranú, než malomocenstvím poražen jest byl, kteréžto [malomocenstvie] lidi lúčilo jest od měst [aby v nich malo-

a) Po straně připsáno červeně: Balaměnci. b) Jezenci.

mocní nebydlili]: tak tento [svatokupec] ne lehkým, ale tiem hnisem hřiecha zprzněn bývá, kterýžto [hřiech] od cierkvi svaté odlučuje posvátných věcí [od těla božieho, od účastnosti duchovnie milosti].“ Tak píše Petrus Damiani.

Škariotité neb Judité [c] slovú jmenovitě ti, kteříž dar boží prodávají, ponuknutím neb zjevně řkúce: „Co mi chcete dáti, a jáť vám posvětím, mši odslúžím, moc dám, biřmuji, stvrdím, kázati budu, neb dávati posvátné věci [křest, zpověď].“ Protož psáno jest, že prodavači [t. svatokupci] jako sluhu [svého] ducha svatého prodávají, a ovšem Judášovi zrádci, jenž jest Krista židóm prodal, podobni jsú.

Simoniaci [d] také jmenovitě slovú ti, kteříž za moc duchovní neb za dar ducha svatého póžitek tělestný, jakožto penieze, neb dar, neb službu chtie dáti, neb dávají neřádně, jakož jest podal otec jich Šimon čarodějník apoštolóm peněz; neb v skutciech apoštolských v VIII kap. die sv. Lukáš: „Když jest viděl Šimon, že kladením ruky apoštolóv dán býváše duch svatý,“ bóh dával, ne apoštolé, die sv. Augustin, „podal jest jim peněz, řka: Dajte i mně tu moc, ať komuž kolivěk vložím ruku, přijme ducha svatého.“ Aj takť jmenovitě jsú rozděleni: Balaměnci [následovníci Baláma, a tak synové v zlosti], Jezenci, Škariotenci neb Judašenci a Šimoněnci; ale obecným jmenem všickni slovú Šimoněnci od Šimona [po Šimonovi], jakožto od posledniего [v písmě položeného] a zjevného kupcě moci ducha svatého. Protož mistr hlubokých smyslóv die: „Ač Šimoněnci jmenovitě a zvláště slovú ti, kteříž, jakož Šimon čarodějník, nekupedlnú [t. jenž nemóž kúpena penězi býti] milosť penězmi kúpiti chtie, a kteříž za službu svatú penieze berú, jako Jezí Jezenci slovú: avšak všickni, i ti, jenž dávají, i ti, jenž berú, Šimoněnci slovú, a obojí týmž súdem odsúzeni jsú.“ Tak die mistr. Tyto řeči psány jsú krátcě proto, aby kněžie a žáci, kteréž jest bóh zachoval od svatokupeckého kacieřstvie, jeho sě velmě pilně ostřiehali; a kteréž jest tiem kacieřstvím zprznil ďábel, právě převrhúce své svědomie, aby sě káli, a aby obojí věčného zatracenie znikli.

---

c) Škariotenci neb Judašenci. d) Šimoněnci.

Tak stojí psáno v Betlémě latině na stěnách o tom bludu, jenž dobřě slove česky „svatokupectvie,“ jakož sem položil na počátcě této poslednie kapitoly. A skonal sem v středu po světě Trojici v Betlémě. A kněžie Pražští, i s arcibiskupem, vědúce, že jsem tu, a druzí viděvše mě, nestavili sú služby božie, vedlé přikázanie papežova, jehož sú na mě dobyli; a tak sami jsúce neposlušni, slúžiece vedlé svých nálezkóv, jsú kleti a profáni, to jest, jenž kněžstvie sú ztratili. Amen.

Knížky proti knězi kuchmistrovi. *)

Knížky tyto sepsal mistr Jan Hus proti knězi, kterýž pravil i zapřisáhl, řka: že Hus horší než který ďábel. Ten opustiv kněžstvie, byl u pána dole řečeného kuchmistrem. Proti němuž mistr Jan Hus vede písma starého i nového zákona: že najhorší člověk lepší jest než ďábel.

Toto sem psal já, mistr Jan Hus: ne aby jemu písmo bylo dáno, ktož mi jest vzkázal, že jsem horší, než který ďábel; ale aby jemu bylo odpovědieno a přečteno k jeho naučení, a pan Ctibor aby sobě to psanie zachoval. Neb kněz snad by uzře, zavrhl, a tak má práce byla by darmo vynaložena a pravda neohlášena, a lež by vždy vejvoditi chtěla.

Také slyším, že praví kněz kuchmistr, bych byl z jiného kraje vyhnán. Divím se, že smí tak mluviti, ano toho nenie. Neviem, kterak poslúchá písma, jenž die: „Z úst tvých nepocházej jediné pravda!“ Ale věděti má kněz kuchmistr, že velmi mne žádají v tom kraji, v němž sem kázal: v městech, i ve vsech, i na polích, i na hradiech, i pod hrady, i v lese pod lipú u hradu, jenž slove Kozí. A oznámiv jim pravdu boží, již sem do jiného kraje se přibral, proto, abych tu pravdu také ohlásil. A potom, dá-li pán buoh, opět puojdu do jiného kraje, jakož jest činil spasitel milostivý, jehož když sú drželi zástupové, jakož píše Lukáš v IV kapitole, aby od nich neodchodil, řekl jest jim: že také jiným městuom musím kázati

*) Z exempláře tištěného léta 1509 per Paulum in Monte Oliveti.

o království božím. A když by mne vyhnali z města neb z kraje kterého, nemám se tiem mútiti; neb spasitel die: „Když vás budú puditi v jednom městě, utecte do jiného.“ A poněvadž pána Ježíše pudili sú, a byli ho vyvedli z města Nazaretu, v němž se byl počal a vzchoval, a uvedše ho na huoru, na niež jest stálo město, chtiece ho sstrčiti, aby hlavu zlomil, proto že jim pravdu kázal, a konečně vyvedli sú ho s lotry z Jeruzaléma a ukřižovanému rúhali sú se a posmievali biskupové, zákonníci, i kněžie, i rytieři, i měšťané: i který by pak div byl, že by mne hřiešného vyhnali z města neb z kraje, poněvadž sú to svému stvořiteli učinili i jeho apoštolóm? O nichž píše svatý Lukáš v páté kapitole skutkuov apoštolských, řka: „Jdiechu apoštolé, radujíce se, od sboru, že sú hodni byli pro jmeno Ježíšovo trpěti pohaněnie.“ Aj i Kristovo puzenie i apoštolské máť mne těšiti, i každého sluhu božieho, aby mile trpěli haněnie, puzenie; bitie i umučenie; neb die spasitel v desáté kapitole svatého Matúše: „Nenie sluha věčší než pán jeho, ani učedlník věčší jest než mistr jeho.“ Neb poněvadž hospodáře nazývali sú Belzebubem, ovšem viece i učedlníky jeho, to věz: budú nazývati; jakož kněz kuchmistr nazval mě horším než kterého ďábla, a tak horším než Belzebuba. Toho ďábla máš v sobě; ale přesáhl jest výše, řka, že „Hus jest horší než který ďábel.“ Avšak viem, že se mne kněz kuchmistr nebojí, bych jeho duši vzal do pekla, ale ďábla se bojí: a tak ukazuje bázní, že nejsem horší než který ďábel. I věrně jest knězi kuchmistrovi potřebie, aby opustě kuchmistrstvie, vedl právě kněžstvie, bludu toho nechal, hřiechuov se kál, a mě jako blížnieho svého miloval, a tak umra, s bohem přebýval: jehož svatá milosť rač jemu to dáti. Amen.

Pán buoh všemohúcí, spasitel všech těch, kteříž zákon jeho konečně plnie, rač tobě dáti rozum pravý a žádosť upřiemú, aby zákon jeho naplně, na věky s ním přebýval. Milý bratře! Vzkázal's mi, že jsem horší než který ďábel, proto že jsem v kletbě papežově a viece než sto biskupóv, a odvolav se ku papeži, nestál sem před ním. Milý bratře! Věziž najprvé, že držíš-li to neústupně, že jsem horší než který ďábel, tehdy kacieřstvie držíš a jsi kacieř; pakli si řekl z nemúdrosti,

prchlivosti a z bláznového popuzenie, a nedržíš toho, tehdy nejsi kacieř, ale shřešil jsi smrtedlně: i proto, že proti svatému písmu mluvieš, i proto, že svého blížnieho proti božímu přikázaní všetečně velmi zlým pokládáš.

Řekl sem prvé, že držíš-li to neústupně, že já jsem horší než který neb nižádný ďábel, tehdy kacieřstvie držíš a jsi kacieř. Duovod toho jest tento, aby rozuměl: Kacieř jest ten, ktož drží blud, svatému písmu protivný, neústupně, to jest, že ho nechce ustúpiti. A že proti písmu svatému jest, abych já, neb který koli člověk jiný, byl horší, než který kolvěk ďábel, protož držíš-li to neústupně, že já jsem horší než který kolivěk ďábel, tehdy jsi kacieř: že proti písmu svatému jest, abych já byl, neb že jsem horší než který kolvěk ďábel. Toho takto dovodím: Pán buoh v třetí kapitole prvních knih Mojžiešových řekl jest k ďáblu hadovi: „Proto že's to učinil," to věz, že's Evu svedl z mého přikázanie, „zlořečený ty jsi nade všecky živé věci!" I kterakž já aneb jiný člověk jest horší než ten ďábel, jenž jest Evu i svedl z božího přikázanie, i že jest najzlořečenější? — Opět ve XL kapitole die svatý Job o ďáblu, že není na zemi moci, která by přirovnala se jemu; neb učiněn jest, aby nižádného se nebál: to jest, tak se mocně má v zlosti, že nižádná zlá moc jiná nemuož se jemu přirovnati; a tak on jest najvěčší v zlosti. Protož ihned potom die svatý Job, že on jest král nade všemi syny pýchy. Aj, teď máš, že ďábel Behemot jest najmocnější v zlosti, i král nade všemi syny pýchy: to jest, nad těmi, jenž božieho přikázanie nedržie, a tak jsú synové pýchy. A poněvadž on jest najmocnější v zlosti a král nade všemi syny pýchy, kterak tehdy já neb jiný člověk jsem horší než on a než který kolivěk ďábel z pekla? — Třetí duovod: A psáno stojí v druhé kapitole knih múdrosti takto: „Závistí ďáblovú smrť vešla jest v svět, a následují ho ti, kteříž s jeho strany jsú." Aj, die písmo, že závistí ďáblovú, ale ne Janovú řečeného Hus, smrť vešla jest v svět: to věz tak, že on svú závistí umořil jest Evu i Adama na duši i na těle, i jich všecky syny na těle jest zmordoval. Protož die spasitel milostivý v osmé kapitole svatého Jana k biskupóm, k kněžím a k zákonníkóm: „Vy z otce ďábla jste, a žádosti otce svého chcete učiniti. On byl

16*

jest vrah od počátka a v pravdě jest nestál.“ Aj, die spasitel milosrdný kněžím těm, jenž sú ho zabili, že oni sú z otce ďábla, to věz z zlosti pošli, tak že sú zlosť k smrti Kristově od něho vzeli: a tak byli sú méně zlí než ďábel, jenž jest od počátka, to věz od prvnieho člověka, vražedlník, až do posledního, kterýž bude; jehož volí a žádostí kněžie sú spasitele zamordovali. A poněvadž on jest těch kněží otec v zlosti, jenž sú ho pro své lakomstvie z veliké závisti a zlosti, pána Ježíše, bez viny ukrutnú smrtí a ohavnú umrtvili, a nejsú horší než ďábel, jich hlava, král a otec v zlosti: i kterakž já jsem horší než který kolvěk ďábel? a já ještě, ufám bohu, nepřesáhl sem zlostí těch kněží: neb já miením radějí ukrutnú smrtí umřieti, než umučeného Krista přikázanie přestúpiti. — Čtvrté: Píše svatý Matúš v čtvrté kapitole, že ďábel pokúšel jest Krista, syna božího, a velel jest mu, aby se jemu klaněl a modlil, a to jest převeliký hřiech, veleti se bohu klaněti zlému duchu; a já sem toho nikdy neučinil: kterakž tehdy jsem horší než ten ďábel? — Páté: V pětmezcietmé kapitole svatého Matúše řekl jest spasitel, že v súdný den die zlým lidem: „Jděte ode mne zlořečení do věčného ohně, jenž připraven jest ďáblu a sluhám jeho!“ Aj, ďáblu prvé, die, připraven oheň věčný, jakožto najhoršiemu, a jeho sluhám potom, jako méně zlým. — Šesté: V dvanácté kapitole svatého Jana die spasitel: „Již knieže tohoto světa vyvrženo bude ven.“ Aj, tu knieže světa nazývá spasitel ďábla, jenž jest knížetem v zlosti nad světem, to jest nad zlými lidmi, jež často písmo nazývá světem. A poněvadž ďábel jest v zlosti kniežetem nade všemi, jenž zatraceni budú, kterakž já neb jiný člověk jest horší než každý ďábel, jakož ty pravíš? — Sedmé: Svatý Pavel v šesté kapitole k Efezským takto píše: „Oblecte se oděním božím, abyste mohli státi proti lstem ďáblovým; neb není nám bojovati proti tělu a proti krvi, ale proti kniežatóm a proti mocem, proti vladařóm světa temností těchto.“ Aj, die svatý Pavel: „Oblecte se oděním božím,“ to jest ctnostmi: věrú, nadějí, láskú, pokorú, trpělivostí a jinými ctnostmi, a ne smilstvím, jako potom velí svatý Pavel: „aby mohli státi proti lstem neb osidlóm ďáblovým.“ A chtě ukázati svatý Pavel, že najtěžší boj jest proti ďáblóm, jenž jsú

kniežata a vladaři zlých lidí v zlostech, die: „Neb nenie nám bojovánie proti tělu a proti krvi toliko,“ to jest proti zlým lidem, „ale proti kniežatóm a proti mocem a proti vladařóm světa,“ to jest, proti ďáblóm, jenž jsú kniežata a vladaři zlých lidí, vládnúce jimi v zlosti a táhnúce je i vedúce u věčné temnosti. A potom tudiež svatý Pavel nazývá ďábly duchy zlosti v nebesiech, to jest, že sú zlosť učinili v nebesiech. Aj, milý bratře! roztíkaj to svaté písmo sv. Pavla a zvieš, že věčšieť jest zlosť ďábelská než má, a tak že já nejsem horší než každý ďábel. — Osmé: Die spasitel milostivý v dvanácté kapitole svatého Matúše, že „ktož die slovo proti duchu svatému, nebude mu odpuštieno ani na tomto světě, ani na onom.“ To jest, jakož die svatý Augustin: „Ktož nejsa vděčen nesmierné dobroty ducha svatého, nechce se káti hřiechóv, tomu nebude odpuštieno ani na tomto světě (ani na onom),“ to věz po smrti: na tomto nic, poněvadž se nechce káti, a na onom nic, neb se již nemóž káti. Protož, milý bratře! poněvadž ďábel již nemuož mieti odpuštěnie hřiechuov, proto že se již nemuož káti a buoh ho již odsúdil, a já, jakož nezapříš, mohu se ještě káti, ač jsem, jakož ty dieš, velmi zlý: kterakž já jsem horší než každý ďábel? — Deváté takto: Ďábel zavalil jest vešken svět v zlosť, jakož die písmo, a já nezavalil sem všeho světa v zlosť; neb před svým narozením nižádného sem nepohoršil: kterak jsem horší než každý ďábel? — Desáté takto: Ďábel jest od boha kletý a zatracený, a klnú ho všickni biskupové i kněžie, proto že pána boha neposlúchá: a mne jest pán buoh ještě nezatratil, a nevieš, již-li mne jest odsúdil, ani vieš, klne-li mne buoh. Kterak smieš řieci, že já jsem horší než každý ďábel? — Jedenácté takto: Každý ďábel z nebe vypadlý již v hříše zatvrzen jest šest tisíc, šest set let a pět let, a vždy zlosti zvyká: a já ještě nehřeším padesát let po křtu; neb mi ještě nenie padesáti let. Kterakž tehdy bez písma i bez zjevení i bez duovodu pravého smieš řéci mně ku potupení a jiným ku pohoršení, že já jsem horší než každý ďábel? — Dvanácté takto: Ďábel rád by proti vuoli božie, aby každý člověk zatracen byl: a já bych rád, aby každý člověk podlé vuole božie byl spasen. Protož rozsuď mú zlosť v tom a každého ďábla. — Třinácté: Každý ďábel rád by,

aby každý člověk hřešil, což by mohl najviece: a já bych rád, aby každý člověk hříchu se varoval, což muož najviece. — Čtrnácté: Já bych rád, aby ty byl, jest-li vuole boží, spasen: a ďábel by rád, aby ty byl na věky zatracen. Protož pochval každého ďábla nad mě, a ty nepokaješ-li se právě, dáť tobě tu odplatu. — Patnácté: Já bych rád, aby všickni kněžie, jsúce dobře živi, slovo božie kázali: a ďábel rád by, aby všickni zle živi byli a nekázali; protož vede je v smilstvie, pro něž svatokupčie a svého duchovnieho úřadu nevedú, ale opúštiece kázanie, modlenie, mší slúženie a jiné práce duchovnie, pletú se v úřady lidí světských, tak že již skoro osáhnú všecky úřady, v nichž penieze čijí. Aj, purkrabie kněz, kněz u desk zemských, kněz sudí, kněz vladař v zboží, kněz kuchynný, písař kněz, a kdyby biřictví mělo plat veliký a nebylo ohavné a s velikú prací, kněz by byl i biřicem. Ano pohřiechu! papež od prázdných ženek, jichž jest mnoho set v jeho městě, béře na měsiec po zlatém. Aj, muoj bratře! jáť jich sem nezavedl v ty hřiechy, ale ďábel jediné: ač by řekl, že já sem tě zavedl, aby ty byl kuchmistrem, a tak aby v tvém úmysle ležalo toto příslovie: „Nenie lepšie silnice, než z kuchyně do pivnice,“ aby prvé pomyslil, co bude pán jiesti, než budeš-li nebeské královstvie mieti. Spasitel die v šesté kapitole svatého Matúše: „Najprvé hledajte královstvie nebeského!“ a pán smrtedlný die: „Kněže! hledaj mého dobrého; a co hřiechuov v tom běží, ty porúčiem tvému svědomí.“

Druhé, řekl-li si, že Hus jest horší než každý ďábel, z nemúdré prchlivosti a z bláznového popuzenie, a nedržíš toho, tehdy nejsi kacieř, ale shřešil si smrtedlně. Prvý duovod jest tento: že, jakož již položil sem písmo, proti tomu ty si mluvil a ze zlosti; protož v tom si přestúpil božie přikázanie. — Druhé proto, že súdíš i odsuzuješ mě, svého bližnieho, proti božiemu přikázaní, jenž die v sedmé kapitole svatého Matúše: „Nerodte súditi a nebudete súzeni; neb kterým súzením budete súditi, budete súzeni.“ A potom die spasitel: „I co vidíš mrvu v uoku bratra svého, a břevna v svém oce nevidíš? A kterak dieš bratru svému: Bratře! nechť vyvrhu mrvu z oka tvého: a aj, břevno jest v oce tvém? Pokrytče! vyvrz prvé břevno z oka svého, tehdy prozříš, aby vyvrhl

mrvu z oka bratra svého!" Aj, tak mluví spasitel, přikazuje, abychom nesúdili, chceme-li od něho býti nesúzeni. Druhé, chce-li kto z nás koho súditi z malé věci neb z malého hřiechu, musí, chce-li právě súditi, nemieti v svém svědomí věčšieho hřiechu. Protož, milý bratře! poněvadž mě súdíš i odsúdil si za horšieho než za kterého ďábla, proto že papeže neposlúchám a že slúžím v jeho kletbě, viz, aby ty sám nebyl u věčšie kletbě božie, proto že tak súdě, boha neposlúcháš, jenž die: „Neroďte súditi a nebudete súzeni!" a také, že jsa knězem, i pleteš se v úřad světský, jenž na kněze neslušie. Aj, apoštolé na počátce viery, přijímajíce věrné, nechtěli sú se zaneprázdniti slúžením k stolu svatých lidí, a řekli sú, jakož píše svatý Lukáš v skutciech apoštolských v šesté kapitole: „Nenie spravedlivé, abychom opustiece slovo božie, slúžili stoluom." I kterakž tobě muož býti spravedlivé, že ty, opustiv slova božieho kázanie, i slúžíš kuchyni? i zdali nenie nižádného člověka, jenž by mohl ten úřad vésti? I proč nepomníš, že die spasitel v deváté kapitole svatého Lukáše: „Nižádný, jenž se chopí pluha a ozří se zase, nenie zpuosoben k království božiemu?" Aj, pluh tvuoj jest opuštěnie světa a slova božieho kázanie, nábožné modlenie, mší slúženie, písma svatého učenie a v ctnostech obcovánie: a ty, obrátiv se zase od toho pluhu, chopil si se pluhu světského. Kterakž tehdy jsi zpuosoben k království božímu? Však pán Ježíš neřekl jest kněžím: „Jděte, buďte podkomoří, purkrabie, sudí, kuchmistři, kuchynní, písaři;" ale řekl jest: „Jděte, kažte čtenie každému stvoření." A: „Jděte, učte lidi všem věcem, kteréž sem přikázal vám, křtiece je ve jmeno otce i syna i svatého ducha." A poněvadž ty bratře to přikázanie opustiv, chopil si se úřadu, jenž na tě neslušie, tehdy si přestúpil božie přikázanie, a tak jsi v božie kletbě; a sám se klneš, když řiekáš na prímě: „Zlořečení ti, kteříž se odchylují od tvých přikázaní!" A tak súdě mě za kletého, sám se odsuzuješ; neb die sv. Pavel v druhé kapitole k Římenínóm: „O člověče! ty každý, jenž súdíš, jistě v čem jiného súdíš, sám se odsuzuješ." Aj, milý bratře! mě súdíš, že papeže neposlúchám, a sám sebe nesúdíš, že boha neposlúcháš: i proto, že mne tupíš i odsuzuješ za horšieho než za kterého ďábla, a že opustiv úřad

kněžský, upletl si se v úřad světský, jenž na kněze nesluší, jakožto i najsprostnější lidé, písma neumějíce, svědčie, jimž buoh dal jest poznánie.

Také věz, milý bratře! žeť nic k sobě netiežím tvého utrhánie, haněnie, súzenie i odsuzovánie: nebť ani se tím mútím, ani méně jiem, spím neb piem, ale brž jsem tiem vesel; neb die milostivý spasitel: „Blahoslaveni budete, když vás budú zlořečiti lidé, a řkú všelikú zlosť, lžíce proti vám, a vyobcují vás a jmeno vaše, jakožto zlé, pro mě! V ten den radujte se a veselte se, neb aj! odplata vaše mnohá jest v nebesích.“ A svatý Pavel k Korintským die takto: „Mně za najmenšie jest, abych od vás byl súzen.“ A potom die: „Ktož mě súdí, pán jest. Protož neroďte před časem súditi, ažť i přijde pán, jenž osvítí skryté věci temnosti.“ O! bychom toto přikázanie boží plnili, jistě nesúdili bychom tajemných věcí, čekajíce pána, jenž v súdný den každého člověka hřiechy všemu lidu, ďáblóm i angelóm oznámí. I co tomu dieš, milý bratře! když pán buoh vydá svědectvie všemu světu, že já nejsem horší než Luciper, jenž jest počátek všech hřiechuov, hlava, král, pán, knieže i buoh všech svých milovníkóv? Jistě, nepokaješ-li se toho bláznivého mluvenie, budeš trpěti veliké v súdný den pohaněnie. Já, strpím-li mile, přijmu požehnánie: a ty, maje v duši nynie hněv ke mně, trpěti budeš i hanbu i věčné zatracenie; jehož tě rač milostivý spasitel ostřieci, dada prvé poznánie i pokánie. Tohoť žádám tobě jistě, ať bych se dobrým za zlé odplatil, jako jest milosrdný spasitel učinil i přikázal.

Ještě slyš, coť chci i pro tvé dobré i tvého pána povědieti, aby i ty i pán z hřiechu vyšli, nevážiece sobě zisku tělesného; nebť die spasitel v šestnácté kapitole svatého Matúše: „Co platno jest člověku, by vešken svět získal, a své duši uškodil?“ Protož co platno bude pánu, že mní, by ty jemu mnoho zbožie přispořil a zachoval? a co tobě bude platno že u něho peniežky neb kostelík vyslúžíš, když sobě oba na duši uškodíta? On tě zle v službě té drží, a ty jemu zle slúžíš. Že on zle tě drží v kuchmistrství, duovod toho jest tento: že pán tvuoj jest vladař boží nad zbožím, jakož ukazuje spasitel v šestnácté kapitole svatého Lukáše. A poně-

vadž vladař krále světského, kdyby na peníze královy měl vésti úředníky a dělníky na dielo najlepší svého krále, a pak obrátil by od toho najpilnějšieho diela a najúžitečnějšieho, k svému póžitku a k škodě království a k zmaření pokladu svého krále, ty dělníky, byl by jistě zrádce, protivník a nevěrný sluha svého krále: ovšem věčší zrádce, protivník a nevěrný sluha velikého krále Krista jest knieže neb pán světský ten, kterýž odejme kněze od péče a od služby božie, a od péče duší, jenž jsú královstvie jeho, pro něž se jest syn boží vtělil a ohavnú smrtí umřel. Druhý duovod jest tento: že každý pánek tohoto světa chce, aby každý jeho sluha najvěčšie k němu zřenie měl, a tak aby k nižádnému jeho sluze viece se nechýlil, nežli k němu: též a ovšem viece chce pán nebeský, aby každý jeho sluha k němu se najviece chýlil. A jako pánek světa hněval by se na toho sluhu, kterýž by táhl jiného jeho sluhu k své službě od služby jeho: též pán nebeský hněvá se na ty pánky, jenž táhnú kněžie od božie služby k své službě a v své úřady. Duovod jest tento: Pánek světský hněvá se, když kto ruší jemu jeho vypověděnie neb ustavenie, ano druhdy jest zlé; i kterak pak pán buoh nehněvá se na ty pánky, jenž mu rušie jeho vypověděnie a ustavenie? Neb on jest přikázal, ustavil a vypověděl, aby kněžie nepanovali: a páni to rušie, velejíce kněžím panovati, súditi a lidi hrdlovati, dávajíc jim svú moc u vladařství. A spasitel die kněžím: „Kniežata světská panují, a ti, kteříž moc mají, úředníci slovú; ale vy ne tak.“ Aj, tak přikazuje spasitel ve dvamezcítmé kapitole svatého Lukáše. A páni pak zpět kněžie na panstvie a na úřady sázejí; protož kněžie nechtie slúti almužníci a sluhy božie, ale chtie, aby sluli páni. Duovod jest tento: že pán buoh dal jest pánkuom světským zbožie a moc, aby připudili jiné k jeho službě, kteříž by nechtěli k večeři věčné jíti; neb oni jsú ten sluha, jemuž král Kristus řekl jest ve čtrnácté kapitole svatého Lukáše: „Připuď, ať jdú k večeři!“ a oni pak zpět táhnú a pudie kněžie, aby nechajíce kázanie a služby boží, ohledávali jich vsi, voly, koně i kuchyně; i kterakž tehdy jsú věrné božie sluhy? A takžť se jim i vede: oni mnějí, by tudy zbohatěli, a pán buoh jinudy jim vydře pojednú, co oni nachovají zle po mnohé časy. Mnějí

páni, by kněžie nekradli, a nechtie pomněti, že Jidáš, biskup od Krista povolaný, kradl jest, jsa zlodějem, to což slušalo na pána Ježíše a na jeho chudé: též kněžie úředníci, co slušie na chudú čeládku a na panoše pána, jemuž slúžie, toho ukrádají; a káže-li pán dáti chudým, tehdy dada groš, napíše, že dal tři neb čtyři. A tak chtě se líbiti pánu s jedné strany, utrhne čeledi ztravy neb mzdy, ač pán jemu nedá za službu, jeliž by mu dal kostel neb oltář; protož nemaje kde vzieti, utrhne chudých a druhdy pána neznamenitě. A tak s obú stranú ukazují pánu bohu nevěru.

Pak duovod, že ty, milý bratře! nemáš úřadu světského držeti, ani který jiný kněz, jest najprvé ten, že Kristus die v deváté kapitole svatého Lukáše: „Nižádný, jenž se chopie pluha, a ozří se zase, nenie zpuosoben k království božiemu.“ Jakož prvé sem položil. Druhé, že svatý Pavel (die): „Nižádný, jenž bohu rytěřuje, neplete se v práce světské, aby se mohl líbiti tomu, jemuž se zavázal.“ A na této řeči svatého Pavla založena jsú ustavenie kněžská, v nichž takto stojí psáno: „Apoštolská ustavenie jsú, jenž řkú: Nižádný, jenž bohu rytěřuje, neplete se v práce světské, aby se mohl líbiti tomu atd. Protož kněžie neb buďte bez poručenstvie domuov, neb poručníci bez úřadu kněžského.“ To jest: Kněžie neb buďte poručníci domuov a nechte úřadu kněžského, aneb buďte kněžie bez poručenstvie domuov, t. bez vladařstvie. Potom dále die ustavenie: „Kněžie jediné k oltáři a k obětem slúžiti mají, a prosbami a modlitbami mají se zaneprázniti.“ Opět die papež Eugenius v třetích knihách ustavení kněžských, přikazuje jim takto: „Kněžím svým a žákóm, jahnóm, pověz zjevně, ať laikóm nejsú sluhy, ani v jich věcech úředníci neb vladaři. Pakli by směli potom to učiniti, že by pro penieze slúžili, tehdy nehodné jest, aby od kostela pomoc měli, od nichž v křesťanství vyšlo jest pohoršenie.“ Aj, těchto ustavení, ty bratře, neposlúcháš; jakož i Kristova ustavenie, jenž jest vydal skrze svatého Pavla: že nižádný ten, jenž bohu rytěřuje, neplete se v práce a obchody světské. A opět psáno jest v ustavení, a jest řeč svatého Petra v epištole k svatému Klimentu, jenž takto die: „Jistě ty musíš býti živ tak, aby nebyl hoden trestánie. A velmi pilen máš býti, aby všecka

zaneprázněnie tohoto světa zavrhl.“ A potom die: „Rukojmí nebývaj, ani řečníkem sváruov světských chce tě Kristus učiniti: aby lidskými péčemi jsa zaneprázněn, nemohl by k slovu božiemu býti uneprázněn.“ A potom die: „Hřiech nevěry jest tobě, o Klimente! zmeškati pilnosť slova božieho a světské přijieti péče.“ Aj, tak máš psáno od svatého Petra. A že dlúho by mi bylo psáti jiná ustavenie a písma, protož musím již přestati. Pak jakož dieš, že jsem horší než který ďábel neb čert, že jsem v kletbě: již sem psal, že nejsem horší než který ďábel, proto že jsem v kletbě papežově, ač znám, že mě klnú z přikázanie Petra kardinála, pro nestánie. A když dieš, že jsem v kletbě viece než sto biskupuov: jistě zdá mi se, že by toho nedovedl slehka, dokud jsi živ. I kdež's byl u sto biskupóv? Ale buď to, že tisíc biskupuov, né brž by mě všichni biskupi nynější kleli proto, že nechci přestati kázanie a ustúpiti pravdy božie: tak málo mi jich kletba uškodí, když mile budu trpěti, jako by mě jeden klel. A raději jich kletbu v té při přijmu, než bych přijal jich požehnánie, a uposlúchal jich, abych slova božieho nekázal a jich zlosti netupil; neb die písmo od člověka, svatého Davida, jenž die k bohu: „Kléti budú oni, ale ty budeš žehnati.“ A sám buoh die takým: „Kléti budu vaše žehnánie a vaše kletby budu žehnati.“ To jest, jakož die svatý Řehoř: „Což vy budete kléti, to já budu žehnati.“ A že ten výklad svatého Řehoře jest dobrý, duovod, že die svým věrným spasitel: „Blahoslaveni budete, když vás budú kléti lidé a praviti na vás všeliké zlé, lhúce pro jmeno mé; radujte se a veselte se, neb odplata vaše veliká jest v nebesích.“

Pak když dieš, že sem se odvolal ku papeži: to znám, že najprvé k Alexandrovi odvolal sem se, jenž za penieze byl jest vydal bulu, přikazuje v nie, aby slovo božie k lidu nebylo kázáno nikdiež, jediné u far a v klášteřích, a v nižádných kaplách, ač by byly od arcibiskupóv i od papežuov zvláště stvrzeny. A že to přikázanie jest kacieřské, pánu bohu protivné, jenž die: „Jděte po všem světě, a kažte čtenie každému stvoření,“ a sám spasitel, uče nás skutkem, kázal jest v domiech, po uliciech, po vsech, po městech, po hradiech, na púšti i na vodě, jakož čtenie svědčí, a přikázal sluhám

svým, aby šli volat k věčné večeři i mezi rozcestie i mezi ploty: protož já, chtě radějí boha poslúchati než papeže, odvolal sem se k němu, a poslal sem jemu písmo, aby lépe se zpravil a bludu proti písmu svatému neustavoval; a než mé odvolánie k němu jest přišlo, duši jest pustil; a jižť jest shledal, dobře-li byl přikázal. Potom pohnal sem byl dobré paměti kněze Zbynka, arcibiskupa, před papeže, a tak, že přišla pře před nynějšieho papeže, před nímž stáli sú mistři, moji poručníci, a při sú vedli; a chtěli sú mne i se pod ohněm zavázati, aby se někto položil: a nižádný se nepostavil. A papež tento nedal slyšenie, na něhož sú na súdě volali, jemu řkúc: „Daj slyšenie, jakož máš učiniti i pohanu, i židu, i kacieři, i by ďábel k tobě přišel a žádal slyšenie.“ A on vždy jest hlavu odvrátil, a porúčel jest vždy kardinálóm. A oni sberúce koně krásné, koflíky střiebrné a prsteny drahé od mých protivníkuov, i zbavovali sú se súduov. A papež opět jiným poručil, a opět se též stalo; ale již sú ti zemřeli, a druzí jsú u vězení Napulského krále. Potom opět papež k sobě přivolal tu při, řka, že chce sám súdce býti, a řka: „Již každý té pře jest požil, a já nic.“ Potom opět voláno naň, aby dal slyšenie, a on nechtěl jest: neb jest hledal žlutých rytieřóv, a hus jich neměla, aniž by jich poslati jemu chtěla. A on chtě mieti ty rytieře, jímal jest mé poručníky a sázel je v žalář. A když jim buoh od něho pomohl, byvše tam jeden puoldruhého léta a druhý též, vrátili se zase domuov; též i třetí. A když opět po smrti kněze Zbynkově, z nástroje mých nepřátel, nepřátelé druzí vyjednali sú na mě kletbu od kardinála Petra, já pak vida, že pravda božie nemá místa u papeže, odvolal sem svú při pánu bohu: neb odvolati se, jest od věčšieho súdce pomoci žádati. A poněvadž pán buoh jest najvěčsí súdce a najspravedlivější, jenž nemuož poblúditi, protož jemu poručil sem neřku svú, ale jeho při. A tak nestál sem před papežem proto, že pravdy neslyší, že poručníky žalařuje, že mistra Stanislava a mistra Štěpána oblúpil je, vzem jim dvě stě zlatých a sedm, a koně. Také nestál sem proto, že při boží vedu proti papeži, a viem, že papež sám sebe neodsúdí; a zvláště, že sem proti jeho ludařóm se posadil, jenž sú byli s bulami přišli, aby lid lú-

pili. A tak maje boží při napřed, a nechtě života zmařiti a lidu v božím slově zmeškati, peněz darmo nakládati lidských, a žádaje, ač bude božie vuole, ještě déle pravdú ďábla i antikrista strašiti, klátiti a hubiti, maje svaté písmo i práva duchovnie i papežská, jenž bránie člověku jíti před súdci, když jest na cestě nejistotú života, když nepřátelé jsú i súdce i svědkové i řečníci; nebť dějí práva papežská, že blázen by byl ten, a proti rozumu i proti přirození by učinil, ktož by v taký súd se poddal. A poněvadž spasitel náš, často smrti ustupovav, nestál jest na súdu u Kajfáše, najvyššieho v tu dobu židovského biskupa, až jej před něho přivedli, a též i jeho apoštolé: kterým písmem neb příkladem já mám se postaviti za dvě stě mil před papežem, svým nepřítelem? dosti mi buď, až mě jeho poslové jmúce, před něho povedú. A bude-li mě tázati, odpoviem jemu, jako Kristus odpověděl biskupovi, řka: „Co mě tiežeš? těž těch, kteří sú mé kázanie slyšeli. Játť sem zjevně mluvil, a pokútně nekázal sem nic.“ A dadie-li mi políček pro takovú řeč, diem jako i Kristus: „Promluvil-li sem zle, vydaj svědectvie o zlosti; pakli sem dobře promluvil, proč mě tepeš?“ A dá-li pán Ježíš smrť trpěti, buď jeho svatá chvála! i co lepšieho zde, než pro jeho zákon dobrotivě smrť trpěti?

Pak měl bych psáti o kletbě, jíž ty mě tupíš, ale bylo by dlúho; o niež sem v Betlémě stěny popsal. Avšak krátce diem, že kletba neškodí nižádnému člověku, když ho kněžie klnú, an hřiechu smrtedlného nemá a mile ji trpí; neb die svatý Petr v své epištole: „Kto jest, jenž by vám uškodil, když dobré věci budete milovati?“ A svatý Řehoř die k té řeči, a to ty říekáš na hodinách: že nižádná nebude škoditi protivnosť, když nižádná nepanuje zlosť. A sám spasitel die: „Blahoslaveni budete, když vás budú kléti lidé!“ A tak již lidé porozumievají z božieho daru, že kletba vydaná bez hřiechu smrtedlného jest ku požehnání a k životu věčnému, a že tú kletbú prvé kněžie ustrašili sú a přikvačili, kohož sú chtěli, jako lovci ostříšem přikvačují ptáky, jenž mniece, by dřevěný ostřieš byl pták živý, nesměli sú se vzdvihnúti. Ale že h u s, pták pitomý, poznal jest toho ostříše neživého, protož nedal

se jemu přikvačiti, ale vzdvih se, dal jest příklad jiným božím ptákóm, by též činili.

Pak kletba živá, pravá, svatá, od boha vydaná, jest odlúčenie od boha a od svatých obcovánie pro hřiech smrtedlný, jenž jest (nedrženie) božieho přikázanie, řka v pátých knihách Mojžiešových v osmmezcietmé kapitole: „Zlořečený ty na poli, i doma, i na cestě, nedržíš-li mého přikázanie.“ A svatý Pavel píše takto a klne: „Ktož nemiluje pána Jezu Krista, buď prokletý!“ A kněžie všickni, řiekajíce hodiny na prímě, klnú všecky, jenž nedržie božieho přikázanie, řkúce: „Zlořečeni jsú všickni, kteříž se odchylují od tvých přikázaní.“ A v té božie kletbě i všech svatých jsú všickni smrtedlní hřiešníci, a zvláště kněžie, jenž se sami klnú, řiekajíce hodiny, a kněžstvie smilstvím, lakomstvím neb jiným hříchem przniece. A ktož se z té kletby nevypraví od pána boha snažným pokáním, ten upadne v najvěčší kletbu, kterúž vydá najvyšší a spravedlivý biskup, pán Ježíš, řka: „Jděte zlořečení do věčného ohně!“ A tak odlúčí je od sebe, i ode všech svatých, i ode všeho utěšenie. Té kletby rač nás ostřieci spasitel všemohúcí!

Pak divím se, proč kněží, biskupové i faráři nejsú u věčšie kletbě než já, proto že neposlúchám papeže? Aj, tento papež v své bule s pečetí olověnú přikazuje všem kardinálóm, arcibiskupóm, patriarchám, biskupuom, farářóm i všem kněžiem, aby kleli Ladislava, krále Napulského, zvoniece i sviece hasiece tak dlúho, dokavadž by jim jiné nebylo přikázáno. A to aby učinili pod kletbú, pod obroka i kněžstvie zbavením a pod pokutú. *)

A tak konec sepsánie tohoto, kteréž mistr Jan Hus učinil proti kněži kuchmistrovi léta MCCCCVI **), kterýž ho nekřesťansky haněl.

---

*) Tento spisek patrně není dokončen, bez pochyby proto, že v rukopise, z něhož tištěno, vytrženy byly poslední listy.

**) Má býti MCCCCXIV.

Jádro učenie křesťanského. *)

Buoh jest dobré, nad něž nemuož býti pomyšleno lepšie. Boha milovati jest, přikázanie božie plniti. V boha věřiti jest, boha najviece milovati. Buoh jest duch věčný, to věz, bez počátka i bez konce. Buoh jest všemohúcí, proto že co by ráčil učiniti, to by ihned mohl učiniti. Buoh jest vševědúcí, proto že vie a zná všecky věci, i ty keréž sú nám minuly, i ty keréž jsú nám budúcie. Buoh jest každé věci dobré milovník, tak že vše, což on jest stvořil, to miluje. Buoh jest tak dobrý, že nemuož býti zlý a nemuož hřešiti, ani lháti; neb jest nesmierně dobrý, a nesmierně dobré miluje. Buoh jest všudy bytem, mocí, dobrotú i múdrostí; buoh jest v nebi s svatými radostí, s dobrými na zemi milostí, a v pekle se zlými pomstú. Buoh jest jediný v bytu a truoj v uosobách. Bohu nemuož ižádný uškoditi. Bohu nenie nic potřebie. Bohu musí každý slúžiti, aneb čině, co se bohu líbie, aneb trpě, jakž se bohu líbie. Bohu nemuož ižádný dosti rovně odplatiti. Buoh súdí jedné vedlé skutkuov. Buoh božstvím netrpí bolesti.

Trojice svatá jest otec, syn, duch svatý, tři osoby jeden buoh. Ač jsú tři osoby, otec, syn, duch svatý, avšak jest jediný buoh, jediný stvořitel, jediný pán, jediný vykupitel.

Kristus Jezus jest pravý buoh a pravý člověk, rovný otci i duchu svatému božstvím, v moci, v dobrotě i v mú-

*) Z rukopisu cís. veř. bibliotéky v Praze z roku 1469 na pap. ve fol. (XVII, B 6. fol. 61 p. v.)

drosti, ale menší člověčenstvím. Kristus Jezus jest věčný božstvím, ale nevěčný člověčenstvím. Kristus Jezus jest stvořitel i stvořenie: stvořitel vedlé božstvie, jenž jest nepočalo býti, a stvořenie vedlé člověčenstvie, jenž se jest počalo mocí ducha svatého v životě panny Marie. Kristus Jezus má v sobě božstvie, duši a tělo, ty tři věci, avšak jest jediný pravý buoh a pravý člověk.

Cierkev svatá obecná jest sbor všech vyvolených k spasení, a ta se na věky od boha neodlúčí. Cierkev svatá na tré se dělí, tak že jedna strana slove cierkev svatá svítězilá, a ta jest sbor svatých všech s Kristem v nebeské radosti, jenž sú již svítězili nad ďáblem, nad světem i nad tělem. Druhá strana slove cierkev svatá odpočívajících aneb spících, a jest sbor všech blahoslavených v očistci, jenž slovú proto odpočívající aneb spící, že již sobě skutečně blahoslavenstvie nezasluhují, ale čekají, aby pomocí svatých, jenž jsú živi, byli vysvobozeni. Třetie strana slove cierkev svatá rytěřujície neb bojujície, a jest sbor vyvolených, jenž jsú živi v světě a bojují proti ďáblu, proti světu a proti tělu, a tak i proti hřiechu; a proto každý z té cierkve bojovník slove rytieř krále velikého, pána Jezu Krista. Cierkev svatá obecná ještě nebyla jest, aniž jest, ale bude plná, když v súdný den všickni světí vstanú z mrtvých, jsúce oslaveni i na duši i na těle, bez poškvrny, bez hřiecha smrtedlného i bez všednieho; a v tu dobu již bude všecka svítězilá choť Kristova, s nímž bude na věky večeřeti, to jest, radosti věčné požívati, po níž nebude jiná radosť. Cierkve svaté hlava jest Kristus, proto že jest najduostojnější, a že ji zpravuje a živí, dávaje jie každému údu duchovnie hnutie k dobrému, jakož hlava tělesná dává zprávu údóm těla, kterak mají činiti; a dává jim živnosť, tak že nemohú bez hlavy živi býti vedlé obecnieho běhu: neb mohlo by se státi boží mocí, že by některý úd byl živ, jsa oddělen od hlavy. V cierkvi svaté ten jest najduostojnější, ktož viece má ne zlata, ani stříebra, ale ctností; a tak ktož jest najpokornější a najviece boha miluje, toho pán buoh najviece povyšuje; neb die milý spasitel: Ktož se níží, to jest pokorna činí, ten bude povýšen. A panna Maria, boží rodice, die: Ssadil jest mocné s stolice, a povýšil jest pokorných,

V cierkvi svaté jest jeden pokrm, totiž tělo božie, a jeden nápoj, to jest krev Kristova; jedno rúcho obecnie, to jest láska; jedna kúpěl, to jest křest aneb pokánie; jeden pán, otec i buoh, a tak všichni světí jsú synové boží a cierkve svaté, a jsú v duchovenství vlastní bratřie a sestry, a všeho sbožie duchovnieho spolu, ač rozličně, požívají. V cierkvi svaté třie jsú stavové: manželský, vdovský, panenský, a čtvrtý změtencuov a změtenic, ale již kajících.

Pět jest čichuov tělesných, to jest: zrak, sluch, viděnie, čich, a dotknutie; a tak celý v čichu člověk muož hřešiti zrakem, sluchem, viděním, chutí a dotknutím.

Sedm jest daruov ducha svatého: múdrosť, rozum, rada, síla, uměnie, dobrotivosť a bázeň.

Sedm jest milosrdenství duchovních, jenž k duši zvláště přislušejí: naučiti hlúpého, zpraviti pochybujícieho, tresktati hřešícieho, těšiti zamúceného, odpustiti vinnému, trpěti mile protivnosť, a modliti se za přátely i za nepřátely.

Osm jest blahoslavenství: prvé chudoba v duchu, druhé tichosť, třetie lkánie, čtvrté lačnosť spravedlnosti, páté milosrdenstvie, šesté čistota srdce, sedmé pokoj v duši, osmé trpenie protivnosť pro spravedlivosť.

Sedm jest milosrdenství, jenž k tělu přislušejí: nakrmiti lačného, napojiti žieznivého, přijieti pocestného, odieti nahého, navštieviti nemocného, jíti k vězni, a pochovati mrtvého.

Sedm jest smrtedlných hřiechuov, jenž slovú hlavní, proto že všecky jiné hřiechy v sobě zavierají, a jsú tito: pýcha, lakomstvie, smilstvo, závisť, lakota, hněv, lenosť.

Sedm jest posvátných věcí: prvá jest křest, druhá biřmovánie, třetie manželstvie, čtvrtá kněžstvie, pátá pokánie, šestá svátosť těla božieho, sedmá poslednie svaté olejovánie.

Šest hřiechuov jest z přivolenie k ciziemu hřiechu: prvý bráněnie cizieho hřiechu, druhý pomoc cizieho hřiecha, třetí rada k hřiechu, čtvrtý potvrzovánie cizieho hřiecha, pátý nepomáhánie staviti cizieho hřiecha, šestý netresktánie cizieho hřiecha. A ktož těmi šesti obyčeji přivoluje každému smrtedlnému hřiechu, ten smrtedlně hřěší; u příkladě: ktož komu k smilství pomáhá vědomě, neb brání ho v smilství, neb radí jemu k smilství, neb potvrzuje ho v tom, neb moha staviti

smilstvie i nestaví, aneb moha a maje tresktati i netreskce, ten jest vinen smilstvím. Neb die svatý Pavel k Římenínuom, že netoliko ti, keříž činie hřiechy také smrtedlné, ale i ti, keříž přivolují těm, jenž činie hřiechy, hodni jsú smrti.

Tři jsú částky svatého pokánie, totiž: skrúšenie, to jest hřiechu srdečné želenie; druhá zpověď, hřiechuov vyznánie před bohem z pokory a před knězem, když muož kněz jmien býti; třetie dostiučiněnie za hřiechy, kteréžto záleží na modlitbě, na postu, na almužně, a na jiných dobrých skutciech; modlitba jest zvláště proti pýše, puost proti smilství, almužna proti lakomství, a spolu ti skutkové jsú proti všem hřiechóm. Kající pravý jest, ktož srdečně želé minulých hřiechuov, a má pevný úmysl, aby viece nehřešil, a ufá bohu, že jemu jest hřiechy odpustil, a již plnie všecka božie přikázanie; a posměvač jest pokánie ten, ktož se v hřiech smrtedlný navracuje, protož ten nenie pravý kající. A že lidem najprvé má ku pokání příležeti hřiechuov veliké želenie, a druhé nechtieti hřěšiti: protož spasitel milostivý, znaje srdečné želenie té cizoložnice, kterúž chtěli ukamenovati, řekl jest jí: Jdi a neroď viece hřešiti!

Dajž ten milostivý spasitel tomu, ktož bude toto písmo krátké čísti, aby je spamatoval, i skutkem, což jest dobrého naplnil; neb tak učině, do smrti přebýval by zde v boží milosti, a po smrti u věčné radosti. Amen.

Mravné průpovědi.*)

Čest, ctnost, stud a bázeň ktož má, nenie blázen.

Jiesti, hráti, píti móž, kto i do pekla jíti.

Žráti, hráti, kláti, frejovati a mnoho žváti zbraňuje Kristus, přikazuje svět, tělo, ďábel.

Duši mamon kupčie[1], Šímon žáky, Asmodeus[2] všecky.

Pro čtyři příčiny bývá muži[3] poznánie ženy:[4] aby chlipnil,[5] varoval,[6] plodil,[7] dluh zákona plnil.[8] Najprvý[9] smrtedlný,[10] druhý jest toliko všední; ale dva poslednie jsta bez smrti[11] a viny všední.

Chceš-li sě vystřieci smilstva, i času sě varuj; neb čas a miesto vede lidi v všeliké smilstvo.

[1]) v duši mučí lakomstvie. [2]) smilstvie. [3]) manželu. [4]) a též žena mievá sě k muži. [5]) jako hovado. [6]) sě hřiechu věčšieho. [7]) děti. [8]) jako velí svatý Pavel. [9]) skutek z těch čtyř. [10]) hřiech. [11]) hřiechu smrtedlného.

---

*) Z rukopisu cís. dvorské bibliotéky ve Vídni (č. 4557) dle vydání prof. Šembery ve spisku: Mistra Jana Husi Ortografie česká, ve Vídni 1857, str. 40.

Předmluva z bible Šafhausské. *)

Opatrnosť, ktož budeš čísti v této bibli, takovúto zachováš: Když kde nalezneš, ano umenšeno něco, ješto jiné některé bible mají, aneb přidáno, ješto některé nemají, aneb některé slovo nalezneš proměněné, než jest v některých biblech položeno: nechvátaj opravovati, leč se dobře ujistíš prvé starú pravú biblí. Neb tato česká bible psána jest z dobré staré bible latinské, ješto jie bylo tři sta let a několik a dvadceti; a k tomu jest byla prvé opravována podlé korektora, ješto slove oprávce bible. Protož zdálo-liť by se co neprávě, ne ihned opravuj, až se prvé utečeš k korektorovi a k prvním biblém starým; a tu shledáš, kterak sú na mnohých miestech bible obecné nové pokaženy: někde slova změňována, někde výkladu přimiešeno v tekst, někde přidáno, ješto nemá býti, někde umenšováno. A dá-li komu bóh které slovo z latinské řeči vyložiti, to móž dobře učiniti, ale vždy také opatruje staré vykladače prvé slov, v kterém miestě a kterak slovo které vykládají. Také věz, ktož čteš v této bibli, kdež nalezneš nad i krátké nabodeníčko, žeť má spěšně to slovo řčeno býti, jako takto: miesto, latině civitas; a kde dlúhé, že to slovo s prodlúžením má řčeno býti, jako takto: míesto, latině locus &c.

---

*) Psané asi l. 1450—70, jež se nyní chová v knihovně městské v Šafhausích. Podlé přepisu p. F. Palackého vytištěno v Šemberově spisu: M. J. Husi Ortografie česká, str. 44.

Abeceda.*)

a	**b**	**c**	**č**	**d**	**ď**	
A	bude[1]	celé	čeledi[2]	dáno	dědictvie;[3]	
e	**f**	**g**	**h**	**i**	**y**	**k**
ej	farář,[4]	jenž[5]	hospodin[6]	ili	i[7]	král
l	**ļ**	**m**	**n**	**ň**	**o**	
lidí,[8]	lákán[9]	mnoho,	nás	někdy[10]	on	
p	**r**	**ř**	**s**	**š**		
pokoj,[11]	rád[12]	řádem[13]	slúžil[14]	šlechetný,[15]		
t	**ť**	**u**	**v**	**w**		
tak	tělestný[16]	ukázav[17]	velikosť[18]	v sobě,		
x	**z**	**ž**	**ch**			
xil[19]	za ny	životem	chtě,[20]	jenž	jest	

konec[21] i počátek[22] požehnaný na věky.

[1]) v súdný den [2]) všem svatým [3]) t. nebeské královstvie [4]) Kristus kněz [Ježiš kněz] [5]) [jest] [6]) t. pán [7]) t. ovšem [také] [8]) všech [9]) i od ďábla i od kněží [od ďábla a od kněží] [10]) i vždy [11]) proto že nám dává pokoj [t. v něm budem na věky bydleti] [12]) [dobrovolně] [13]) t. ctnostně [bez hřiechu] [14]) každému člověku [15]) t. ctnostný [vší ctností] [16]) jsa [člověk] [17]) svými skutky [18]) božstvie i člověčtvie [božstvie i člověčenstvie] [19]) t. když jest umřel [když duši pustil] [20]) t. ny spasiti [21]) pronž jsú všecky věci [22]) [všeho dobrého] od něhož jsú všecky věci.

---

*) Z rukopisu cís. dvorské bibliotéky ve Vídni (č. 4935 v 8) z první polovice XV věku, a z rkp. archivu Třeboňského: *Manuale fratris Crucis de Telcz* (č. 63 v 8), obé dle vydání Šemberova ve spisku: M. Jana Husi Ortografie česká, str. 13 a 39. Glossy čili poznámky k výkladu Abecedy psány jsou v obou rukopisích mezi řádky, ale v rukopisu Vídenském nad slovy, k nimž přislušejí, v rukopisu pak Třeboňském, tuto závorkami [ ] vyznačené, pod týmiž slovy. Slůvko *ili* (i) jest staroslovanské ИЛИ, znamenajíc *nebo*; slůvko pak *xil* čili *ksil* (x) pochází od *ksíti*, t. hlas podobný zvuku *ks* vzdechna neb umíraje od sebe vydati.

Písně nábožné. *)

1.

Zpívá se jako: O spasiteli Ježíši.

Jezu Kriste, štědrý kněže,
s otcem, s duchem jeden bože!
tvá štědrosť jest naše zbožie
z tvé milosti.

Ty jsi v světě bydlil s námi,
tvé tělo trpělo rány
za nás, za hříšné křesťany,
z tvé milosti.

O dobroto tvá k nám božská,
o milosti k nám přílišná!
dáváš nám bohatství mnohá
z své milosti.

Dal's krev z těla vytočiti,
dal si v úžitku ji píti,
chtě tudy nás obživiti
z své milosti.

*) Z kancionálu Bratří českých, vytištěného v Kralicích l. 1576 v 4, str. 153, 472 a 474.

Věrně se nám ve všem dáváš,
svú milostí k nám plápoláš,
tak nás sobě za vzácné máš
z své milosti.

Ráčil's se s námi sjednati
a svuoj život za nás dáti,
smrti naší odolati
z své milosti.

Jistě draze's nás vykúpil,
pro nás mra svú duši pustil,
a tak's nám věrně poslúžil
z své milosti.

O milosti tvá k nám silná!
ach běda, kdož tebe nedbá,
než jinam o milosť běhá
z své slepoty!

O křesťané! z bluduov vstaňme,
dobré nám dané poznajme,
k synu božímu chvátajme,
k té milosti.

O Ježíši umučený,
pro nás ohavně zeplvaný!
buď nám vždy vděčný a milý
z své milosti.

Chvalmež Ježíše milého,
pro nás zde potupeného;
život věčný máme z něho
z též milosti.

Jímž zlého búdem zbaveni,
ve všech ctnostech rozplozeni,
v život věčný uvedeni
z též milosti.

Budiž chvála bohu otci,
i synu jeho též moci,
duchu rady a pomoci,
z též milosti.

Jakož byla od věčnosti,
budiž na věky v radosti
mezi námi bez žalosti
z té milosti.

2.

Předivný's, otče, v milosti.

Ježíš Kristus, božská múdrosť,
vydal církvi tuto svátosť,
chléb a víno přirozené,
k službě svých milých potřebné.

Neb jsa chléb živý, nebeský,
rozkošný pokrm andělský,
chtěl se dáti v požívání
všem věrným v svém přirození.

Ten dar vší sladkosti plný,
božských milostí přehojný,
chleba k tomu jest posvětil,
i vína, jež dobrořečil.

Byť zevnitř krmil svátostí,
podával tím účastnosti
těla svého zrazeného
a krve vylité z něho.

Čímž se život ducha sílí;
ale svátosť tať pomíjí,
aniž co více prospěje
mimo službu, kterúž děje.

Neníť Kristem ani bohem,
ale chléb jest jeho tělem,
obzvlášť víno drahú krví;
neb tak o tom sám pán mluví.

Neměníť se posvěcením
v tělo a v krev přirozením;
než jest svátosť obojího,
jsúc posvátně pravdú toho.

V kteréž se věrní kochají,
když ji v službě přijímají
duchem víry v srdci živém,
jímž jsú sjednoceni s Kristem.

Neb duchu samého třeba
toho duchovního chleba,
Ježíše, syna božího,
nepožíváť on jiného.

Aj toť chléb živý, nebeský,
učiněný pokrm lidský
v člověčenství na smrť daném,
k užívání připraveném.

O tajemství veleslavné,
věřícím všem velmi zjevné
skrze slovo čtení tvého,
nevěřícím zakrytého.

Ty's to slovo otci rovné,
božské cti, poklony hodné:
ješto jiná věc stvořená
není tak, ni svátosť hodná.

Ty's chléb, kterýž život dáváš,
duchem věrných uctěn býváš,
kteréž jako mannú krmíš,
posvátně jim k tomu slúžíš.

Ty lékařství spasitedlné
dáváš v té věci posvátné,
skrze něž mdlých posiluješ
a pokleslých pozdvihuješ.

O velikú's věc učinil,
ty jenž's za nás duši pustil,
pane Ježíši velebný!
připraviv nám stuol služebný.

Chléb, víno, smysluom čitedlně,
tělo, krev, duchu pochopně,
tuť se vědomě požívá:
budiž tobě věčná chvála!
Amen.

3.

Vivus panis angelorum.

Živý chlebe, kterýž's z sebe
život zpuosobil zvoleným
tělem na kříži mučeným.

Lačnosť přišla, po všech přešla
z Adamova přestúpení,
spravedlnosti potracení.

Nic nemohlo, ni kde bylo
k záplatě té nalezeno,
vše hříchem bylo zprzněno.

Až milý buoh, vida neduh
k zhojení lidem nemožný,
shlédl jest s nebe, jsa sám mocný.

Toho žádal, potřeboval
pád lidského pokolení:
nebeského spomožení.

Jakož pád byl, smrti dobyl,
tak hned naše člověčenství
potřebovalo jest božství.

Byť buoh sstúpil, s ním se spojil
a v něm pokutu podstúpil,
silného ďábla oblúpil.

Protož v něm vzal zpuosob sluhy
pro naše těžké neduhy,
jsa sám svatý a nevinný.

Od mladosti hned úzkosti
podstúpil, mnohé bídnosti
v té své svaté nevinnosti.

Lačněl, žízněl, bytu neměl,
pracoval těžce, ustával,
ovce ztracené dobýval,

Biskup svatý, než byl jatý,
jsa bohu ve všem povolný
a k obětování hodný.

Útrpnosti zkusil strasti,
maje dluh naší bídnosti
platiti zde v smrtedlnosti.

Byť tak zrno umrtveno
bylo, úžitek přineslo,
k umučení se blížilo.

Protož v duom všed, hotov našed,
se dvanácti se posadil,
svátosť těla, krve zřídil.

Tu chléb tělem, kalich krví
vysvědčil jest svými slovy,
ustavil svým věrným hody.

Milý otče, dobrý tvorče!
pro syna na svět vydání
dajž z úžitkuov nasycení.

V tomto chlebu, kterýž tebú
ku pokrmu nám zpuosoben,
dajž požití věčné. Amen.

Modlitba. *)

Králi slavný, Kriste dobrý, boha otce rozený synu Marie! daj pomoc nuzným, jež miluješ, aby mohli živi býti bez poškvrny. Světlo nebeské dáváš cierkvi svaté, kterúž's vykúpil tvú svatú krví, aby byla přestkvúcí rúchem slavnosti a věčnosti.

*) Z kancionálu psaného na pergaméně s notami, v archivu městském v Praze.

Listové.

1.

Pannám jistého kláštera. *)

Milosť svú a potvrzenie v milosti a v panenství rač vám dáti choť pán Ježíš, jehož ste sobě nade všeckny jiné zalíbily, i jistě velmě múdřě: neb on jest král najmúdřější, najmocnější, najbohatější, najsilnější, najkrašší, a tak najutěšenější; neb on svých chotí neruší, neprzní, netesklní, jim sě nesstará, jim sě nikdy nepronevěří, aniž móž sě sstarati i pronevěřiti jim. On s nimi na věky bude, a ony budú mieti, jakož samy budú chtieti, jeho k své vóli; a tak každá bude plna bez újmy královstvie nebeského, v němž každý i každá bude k jejie vóli: neb každá bude mieti, co bude chtieti, a nic zlého nebude moci chtieti. O važte to, milé choti krále Krista tak oslavného! neopúštějte jeho pro jiného hřiešného, mrzkého, biedného i zprznilého, s nímž viece jest tesknosti než utěšenie, buď jakž buď: neb bude-li krásný, tožť bolesť, aby sě jiné nechopil; bude-li škaredý, tožť tesknosť; bude-li opilý, náhlý, neb jinak biedný, tožť ďábla dosti; počne-li od něho dietě, tožť bolesť v nošení i v rození i v chování; nebude-liť plodu mieti, tožť hanba, tesknosť a daremné spolu léhánie; urodí-li sě dietě, strach mrtvého neb jinak nezdařilého. A

*) Z přepisu Bočkova s poznámkou Cod. 67, v archivu zemském v Brně pod č. 12263.

kto by mohl ty psotné příhody vypsati, od nichž drahé panictvo v Kristovi a panenstvie v jeho matcě jest vysvobozeno, a nad vdovstvo a manželstvo velmě povýšeno! O němž písmo svědčí, v němž angelé sě kochají, k němuž pán-Ježíš volá, řka: Kto móž přijieti, přijmi! A sv. Pavel radí mnohými duovody. Protož militké panny, choti Kristovy i dcerky! zachovajte jemu čisté panenstvie, jenž jest zachovánie vóle od tělesného porušenie v tom neb v té, jenž jest nikdy nepřivolil, jako Kristus, ani přivolila, jako panna Maria, k tělesné libosti. O blaze bude tomu panici a panně, když tak stojiece a jiná božie přikázanie plniece, vezmú zvláščí korunu, to jest odplatu, u věčné radosti! Jiež sě, milé choti Kristovy! silně až do smrti držte. Věrně, lehcě zdržíte, když věčné královstvie vážiti budete, marnosť světa spatříte, obcovánie mrzkého varovati sě budete, pokoru v skutciech mieti budete, rúcha pyšného milovati nebudete, a těla Kristova často požívati. Za to prosím, aby pilně tyto věci pamatovaly, a když mi buoh dá prázdnosť a posla, napíši vám viece. A posielám vám pieseň, kteráž zpievána (móž býti) na nešpoře panen svatých, abyste slova vážiece radosť v srdci měly a ústy zpievaly: ale aby mužie neslyšeli, nebť by hnutie zlé měli, a vy by v hřiech pýchy neb pohoršenie upadly. Mistr Jan Hus, kněz nestatečný.

2.

Plzenským l. 1413. *)

Dobrým setrvánie v ctnosti a hřiešným svaté poznánie pána našeho Jezu Krista! Páni milí a bratřie v milosti boží! Velmě tesklivě slyším, že máte mezi sebú roztrženie a nesvornosť v pravdě boží, že dobře počenše, zle konáte, boha hněváte, duše své tupíte, zlý příklad jiným dáváte, a svú česť mařite, pro malý zisk světa tohoto málo vážíte život věčný. O pročč nepomníte, že die spasitel: „Co platno jest člověku,

*) Z rukopisu čís. veř. bibliotéky v Praze z polovice XV věku (XI, D. 9, fol. 67.)

ač vešken svět získtě a své duši uškodí? a kterú dá člověk otměnu za duši svú?“ O proč nepomníte, že ste byli příklad dobrý vší České zemi v sjednání dobrém, v slyšení slova božieho, v stavení zlosti? O kterak ste pozapomenuli, že jednota vaše v dobrém svatá, ta vás od nepřátel bránila, bohatila, a vzácny před bohem i před lidmi činila! Znamenal to nepřietel boží, ďábel, żeleje toho zbudil Antikristovy a své údy, aby z vás boží milosť a vóli vypudili, a jemu dóm, biednému duchu, z něhož byl jest vyhnán, navrátili, aby on pojma sedm duchóv horších zase se navrátil, aby hóře bylo nežli prvé. Již frivorty, již hry, již jiné nešlechetnosti, vyraziv z vás slovo božie, v vás navrátil! Kde máte pastýře duší svých? kterak vás vede? rána nenie ukázána, nenie, kto by se slitoval, aby raněné od lotróv, vína a oleje nalije, uvázal ránu vaši. Máte snad ty, jenž vám nalévají jedu lehčením písma, a oleje, ne lásky pravé, ale pochlebenstvie; neviete toho, že pochlebník jest sladký nepřietel, ale ktož koho treskce, ten toho miluje, rány léčí, ač se nedužívý huěvá a skeří. O svatý Řehoři, veliký papeži! ty dieš: Ten jedné sám přietel bude, kterýž nečistoty s mé duše setře. Milý svatý! pros za Plzňany, ať tě v tom následují, a tehdyť budú jako prvé božie slovo velebiti, kázanie protiv hřiechóm milovati, vódce pravé k sobě vinúti a vlky hltavé ot sebe puditi. Znamenati budú, že kto je treskce, ten k bohu vede, a kto pochlebuje, ten je ot boha lúčí; kto pochlebuje, jedem krmí, kto treskce, vínem napájé. Vzpomenúť, žeť brzo zemrú, a blaze tomu, kterýž dobře umře, ale běda, kto hřiechem se naprzně, upadne do věčného ohně. O milí křestěné! viete, že pověsť dobrá lepšie jest než masť drahá; kam chcte dieti svú dobrú pověsť, jenž jest takto vzněla: Plzněné jsú najsvornější, město své řádně zpravují, slovo božé milují, pudie ven kněžské ženy a rufiány, kostky sú stavili, a jiným městám dobrý příklad dali. Věrně buoh byl zavítal mezi vás, pšenice nasál, a ďábel kúkol vtrúsil, aby pšenici udusil. É pro milého pána boha, pro ohavné a najukrutnějšé božie umučenie, pro své spasenie, pro svú česť, pro jiných polepšenie, pro své zčestie: ktož ste chybili, uhoďte v pravdu; ktož jste svatí, buďte světější! Nebť die pán buoh: Čas blízko jest; kto

škodí, škoď ještě, a kto v mrzkostech jest, mrzek buď ještě, a kto spravedliv jest, spravedliv buď ještě, a svatý osvěť se viece. Aj příduť brzo a otplata má se mnú jest: otplatiti každému vedlé skutkóv jeho. Takť die pán Ježíš. Přijmete-li jeho slovo mile a zachováte, dá otplatú život věčný v radosti nesmierné; pakli nepřijmete a nezachováte, dá zatracenie věčné v ohni věčném, v temnostech mezi ďábly, kdež nižádného nebude odpočinutie ani utěšenie. Ale ufám jeho svaté milosti a mám naději, a proto vám píši, že dobří setrváte, a druzí se polepšíte ve všem dobrém, a tak budete synové boží, měštěníné města, v němž nebude temnosti ani zamúcenie, a v němž budete otce boha viděti, a všechny věci znáti, a jeden druhého plně jako sám se milovati, a budete každý mieti, co bude chtieti. Toho města z Plzně, nynie rozbrojené, rač vám všem dopomoci otec i syn i duch svatý smrtí pána Krista a s pomocí panny Marie i všech svatých. Amen. Sequitur.

Po napsání lista přišel mi list, v němž psáno jest, že bránie kněžie čísti čtenie přirozeným jazykem česky neb německy. Druhé, že kázal některý kněz, že nižádný, jenž smrtedlně hřeší, nenie sluha ani syn ďáblóv. Třetie, že na nové mši kázal, řka kněz tento: dokudž jest neslúžil, byl jest syn boží; ale dnes i potom, když slúžiti bude, jest otec boží a stvořitel těla božieho. Čtvrté, že ten kněz kázal, že najhorší kněz jest lepší než laik najlepší. Jest-li tak, a nižádný se proti těm bludóm nepostaví, znamenie veliké jest nad vámi, že ste velmě pravdy otpadli, a zvláště kteří jste učení a rozum máte. Neb jakož die svatý Jan Zlatoustý na ono slovo Krista spasitele našeho: „Neroďte se báti těch, jenž zabíjejí tělo,“ že těmito slovy ukázal jest Kristus, že netoliko ten zrádce jest pravdy, kterýž nesměle praví pravdu, ale i kto nesvobodně bránί pravdy, kteréž slušie svobodně brániti, zrádce jest pravdy. Neb jakož kněz dlužen jest, aby pravdu, kterúž ot boha jest slyšel, směle kázal: též laik, to jest člověk nekněz, dlužen jest, aby pravdy, kterúž jest slyšal ot kněze vynešenú z písma, bránil doufajně; pakli toho neučiní, zrazuje pravdu. Aj teď máte velikého svatého dóvod z toho slova Kristova: „Neroďte se báti těch, jenž tělo zabíjejí,“ že každý,

i kněz i nekněz, ktož zná pravdu, má jie do smrti brániti, jinak byl by zrádce pravdy a tak i Kristóv. A mnozí z vás znáte pravdu a jste naučeni, že každý móž zákon boží mluviti, vyznávati, a umie-li, i čísti buď latině, jako svatý Marek čtenie psal, buď řecky, jako svatý Jan své čtenie a kanoniky neb epištoly psal, buď židovsky, jako svatý Matúš své čtenie popsal, buď syriansky, jako svatý Lukáš své čtenie popsal, buď persky, jako svatý Šimon čtenie kázal a popsal, buď judsky, jako svatý Bartoloměj, a tak o jiných jazyciech: kterakž dáte kněžím brániti, aby lidé zákona božieho nečtli česky neb německy? Také k druhému kusu zda neviete, že nelze jest i bohu v ctnosti i ďáblu v hřiešě slúžiti? Viem, že ste slýchali, že Kristus die: Nemóž nižádný dvěma pánoma slúžiti, a potom nemóžete slúžiti bohu a mamonovi. A také viete, že svatý Petr die: Ktož ot koho přemožen jest, ten toho sluha jest; a Kristus die: Kto hřiech činí, sluha jest hřiecha; a svatý Pavel k Římenínóm die: Sluhy ste byli hřiecha. Kterak toto písmo svaté vědúce trpíte, že kněz káže, že nižádný, ktož jest v hřiešě smrtedlném, nenie sluha ďáblóv? Také viem, že ste slýchali, že pán Ježíš die, že kúkol jsú synové zlostní, jichž jest ďábel nasál v svět; a že také die zlým: Vy z otce ďábla jste a žádosti otce svého chcte učiniti; a dává příčinu řka, že nemóžete slyšěti řeči mé, protož z otce ďábla jste. A svatý Jan apoštol duchem svatým die: Synáčkové! nižádný vás nesvoď; ktožť pravdu činí, spravedlivý jest, jakož Kristus spravedlivý jest, a ktož hřiech činí, z ďábla jest. A potom die: V tom známi jsú synové boží a synové ďáblovi: každý, ktož nenie spravedlivý, nenie z boha. Aj teď máte, že každý smrtedlný hřiešník jest z ďábla a syn ďáblóv: kterak tehdy přěpúštíte kázati kacéřstvie proti tomuto svatému Kristovu písmu? Vězte, že ten tak káže, jest sluha i syn ďáblóv, a jest horší než najmenší laik dobrý; a tak nenie otec boží ten kněz: neb by bóh byl syn toho kněze, a ten kněz jest syn ďáblóv, tehdy by bóh byl syn také ďáblóv! Také ten kněz tak ten blud káže a drže, nenie stvořitel těla božého, ale jest rozmnožitel kacieřstvie velikého. Nechť vezme všechny tovaříše své na pomoc a stvoří s nimi jednu hnidu; a tehdyť jim vyznám, žeť jsú stvořitelé! Nelze jest pro dlúhosť písmem

tuto dovesti. O srdnatí křěsťané! zda ste již všichni zemřeli, že dáte bludy vésti a božie slovo súžiti? prozřete a nedajte ďáblu nad sebú vévoditi. Toho vám pán bóh, jenž sám móž býti a jest stvořitelem, pomáhaj. Amen.

3.

Pražanům, po vypověděnì z Prahy l. 1413. *)

Buoh s vámi, páni milí i mistři! Prosím vás, aby najprvé vážili při boží, jemuž sě křivda veliká děje; nebť chtie jeho svaté slovo utisknúti, kaplu úžitečnú k slovu božiemu zbořiti, a tak lidu v jich spasení překaziti. Druhé važte potupenie své země, a národu svého neb pokolenie svého; a tepruv třetie važte hanbu a křivdu, která sě vám bez viny děje. Čtvrté važte a vesele přijměte, že sě na vás ďábel trhá a Antikrist šklebí, ale jako pes na řetězě, vám neuškodí, když budete pravdy božie milovníci. Aj, na měť sě již trhal několiko let, a ještě mi jest, ufám bohu, za vlas neuškodil, né brž vždy mi radosti a veselé přispářie. Také vězte, že odpřisieci sě, jest věřené věci sě odpovědieti; a tak ktož sě odpřisáhá, ten neb viery pravé sě odpoviedá, již jest držel, aneb kacieřstvie neb bludu, jejž jest držel. U příkladě: byl-li kto křesťanem, a pro strach, aneb ďáblem jsa sveden, jde mezi židy neb mezi pohany, a přisiehne, že nechce viece té viery držeti. Pak druhé, drží-li kto kacieřstvie, jako že věří-li, že Kristus nenie pravý buoh, jakož i židé i pohané věřie, a pak odpřisiehne sě toho bludu, tehdy sě odpřisáhl. Protož vězte, že odpřisáhl-li by sě kto z vás, jakož oni v listu píší, tehdy by odpřisáhl sě aneb pravé viery a pravdy, aneb kacieřstvie a bludu; a tak neb by pod přisežením držal kacieřstvie neb blud, neb prvé, jehož sě odpřisáhá. A tak z toho rozumějte, žeť v listu pokládají vás za kacieře, a žádají, aby odpřisáhli sě kacieřstvie, kteréž, jako oni sě domnievají, že by drželi. Z toho máte, (že)

*) Z rkp. pergaménového v bibliotéce Gersdorfské v Budišíně, N. 51, fol. 147.

každé vaše dietě i přietel mohl by potkán býti, když by kto sě z vás odpřisáhl, že jest měl otcě neb přietele kacieře. Druhé z toho máte, že každému, jenž by sě odpřisáhl, mohl by právě jiný řéci: Ty's sě odpřisáhl kacieřstvie, kteréž si držel, a nejsi mne hoden! Třetie z toho máte, že odpřisáhl-li by sě kto, a v srdci by nezachoval, buď to pravdu, jiež by sě odpřisáhl, jakož pudie na to, tehdy by byl křivý přísežník. Ty věci vážiece, položiece pravdu boží a chválu napřed, jsúce živi dobřě, z lásky stojme proti lži Antikristově až do koncě, majíce spasitele všemohúcieho s sebú na pomoc, jehož nižádný nemóž přemoci, a jenž nikoli neopustí nás, ač my ho neopustíme, a dá nám věčnú odplatu, jenž jest nasycenie vóle, rozumu, paměti i všech smyslóv tělestných bez nedostatka. Toto sem vám napsal, neb nemohu k vám podobně přijíti, aby kněžie službú nepřěkazili vašemu úmyslu. Amen.

4.

List veřejný před odchodem do Kostnice, dne 26 Srpna 1414. *)

Já mistr Jan z Husince všemu království Českému ohlašuji, že jsem hotov státi na dvoře kněze arcibiskupově o ty všěckny nároky, jimiž jsem narčen křivě i naříkán, a to v najbližším žákovstva svolání. Protož poněvadž v mnohých kútech kacieřě mi obrážějí proti spravedlnosti a právu, na jevo před knězem arcibiskupem vystupte ti, a veďte na mě bez strachu, které ste ote mne slýchali kacieřstvie; a budu-li shledán v kterém bludu anebo v kterém kacieřství, neodmlúvám, jako bludný, jako kacieř utrpěti; paklit sě k tomu žádný ze jmena, jenž by toho chtěl na mě vésti, nezastaví, tehdyž opět všemu království oznamuji, že chci sě k své pravdě ohledání v Konstancii na obecném sboru a na prohlášeném postaviti, bude-li tu papež, před papežem a před toho sboru žákovstvem.

*) Z rukopisu v česk. Museum: „Petri de Mladienowicz Processus M. J. Hus," na pap. v 4 (4, F. 35) str. 17.

A vie-li kto na mě co bludného anebo co kacieřského, chystaj sě tam, aby to vedl tam na mě z jmena svého před prohlášeným sborem; a já za svú pravdu nechci sě liknovati, ni malému, ni to velikému řádem odpoviedati. A protož rozvažtež to, dobří lidé! ktož spravedlnosť milujete, žádám-li co proti právu božiemu aneb lidskému písmem tímto nepravého? Paklit bych nebyl připuštěn k slyšění, tehdy buď svědomo všěmu Českému království, žeť to mú vinú neschází. (Datum dominico proximo post festum sancti Bartholomei.)

5.

List veřejný, přilepený na dveřích dvoru královského. *)

Králově Milosti i Královć, radě jich i zprávci dvoru králova, i všěmu dvoru královskému.

Já mistr Jan Hus oznamuji i také ohlašuji, že když sem od jistých lidí dobřě zpraven, že listy sú přišly Královč Milosti od papeže, kým kolivěk vypravené, já nevědě, (že) v nich sě píšě, aby Králova Milosť stála o to, aby z své země České vyplel kacieřě rozmnožené; a poněvadž na mě, ufám bohu, bez mého proviněnie poskřěk jest i s ponukem: aby pro mě neměl Králova Milosť utrhánie a Česká země pohaněnie, rozeslal sem mnoho listóv i rozlépal, poddávaje sě na dvór arcibiskupóv, že chci tu státi k své pravdě najprv ohledání; a jest-li kto v celé této České zemi, jenž by věděl které kacieřstvie, aby sě na dvořě arcibiskupově ohlásil, a tu sě z jmena svého proti mně zastavil. A poněvadž žádúcí sě jest nezjevil, a kněz arcibiskup mne a mých poručníkuov státi nedopustil, protož prosím Královy Milosti pro spravedlivosť, i Králové, i jich rady, i správcě **) všěho králova dvoru, aby mi ráčili dáti toho spravedlivé svědomie, že sem sě k tomu poddával.

*) Z téhož rukopisu, str. 18.
**) Zde i nahoře nad slovem „zprawczie" napsáno v rkp. touž rukou: „hoffmistr."

o to zevně listy lépal, a že žádný v této zemi o to proti mně sě nezastavil. A přěs to ještě přěsě všěchno ohlašuji celé České zemi, i jiným zemiem přěd časem dosti velikým, že chci státi v Konstancí na prohlášeném sboru, bude-li tu papež, přěd papežem, a přěd tiem obecním sborem; a vie-li kto na mě které kacieřstvo, chystaj sě tam na ten sbor, aby tam přěd papežem i přěde vším sborem z jmena svého vedl na mě, které je kdy slýchal ote mne kacieřstvie; a bude-li na mě které kacieřstvie dovedeno, neodmlúvám jako kacieř utrpěti: jehož ufám úplně milému bohu, že lidem utrhavým, pravdy protivníkóm, nepřěpustí nad pravdú svítěziti.

6.

Na cestě do Kostnice, po dni 28 Září 1414. *)

Mistr Jan Hus, v naději kněz a sluha pána Ježíše Krista, všěm věrným a milým bratřím i sestrám v pánu Ježíšovi, jenž sú božie slovo skrzě mě slýchali a přijeli, milosť a pokoj od boha otce našěho, i od ducha svatého, aby bez poškvrny v pravdě jeho přěbývali.

Věrní a milí přietelé! viete, že sem s vámi po dlúhý čas věrně pracoval, káže vám slovo božie bez kacieřstvie a bez bludóv, jakož viete, a má žádosť byla jest i bude až do mé smrti, vašě spasenie. A byl sem umínil vám kázati před svú jézdú, než bych odjel k svolání do Konstancie, a z jmena vám ohlásiti křivé svědectvie i svědky po psaní s jich svědectvími; a tiť vám budú ohlášeni proto, kdyby **) potupili mě neb na smrť odsúdili, aby vy to vědúce nelekali sě, bych pro které kacieřstvie, jež bych držel, byl odsúzen; a také proto, abyste stáli v té pravdě bez strachu a bez viklánie, kterúž dal vám pán bóh skrze věrné kazatele, skrze mě nestatečného poznati; a třětie proto, abyste sě uměli lstivých a pokrytých kazatelóv varovati. A jižť vypravil sem sě na cestu bez klejtu mezi velmi veliké a mezi mnohé nepřátely, mezi nimiž naj-

*) Z téhož rukopisu Musejního, str. 21.
**) Rkp. aby.

horší jsú domácí nepřietelé, jakož na svědectví poznáte a po skonání svolánie zviete, jichž mnoho bude, *) biskupóv i mistróv, i kniežat světských, i zákonníkóv. Ale ufámť svému milostivému, múdrému a mocnému spasiteli, že skrze své zaslíbenie, a skrze vaši věrnú modlitbu dá mi múdrosť a statečnosť ducha svatého, abych setrval, a oni aby nemohli mne na křivú stranu uchýliti: ač mi dá pokušenie, haněnie, vězenie, neb smrť trpěti, jakož jest sám trpěl, a své najmilejší sluhy v též poddal, a nám dal příklad, abychom pro něho a pro své spasenie trpěli: on bóh, a my jeho stvořenie; on pán, a my sluhy; on všěho světa král, a my lidičkové nestateční; on nepotřebný, a my potřební; on také trpěl, i proč bychom my netrpěli? však našě utrpenie v milosti, jest našě vyčištěnie ot hřiechóv a od věčných muk zbavenie, a smrť jest našě vyčištěnie. Jistě věrnému jeho sluze nelze jest ztratiti, když s jeho pomocí setrvá! Protož milá bratřie, milé sestry! modlte sě snažně, ať mi ráčí dáti setrvánie, a aby mě ráčil ostřieci od poškvrněnie; a jest-li k jeho chvále a k našemu prospěchu má smrť, ať ji mi ráčí dáti bez strachu zlého podstúpiti; pakli jest k našemu lepšiemu, aby mě vám ráčil navrátiti, i tam i zasě jeda bez poškvrny, abychom ještě spolu v jeho zákoně sě poučili, a Antikristových sietí něco porušili, a budúcím bratřím po sobě dobrý příklad ostavili. Již snad viece u Prazě mne před smrtí neuzříte! Pakli mocný bóh mě vám ráčí vrátiti, tiem sě veselejí uzříme, a ovšěm když v radosti nebeské spolu sě shledáme. Bóh milosrdný, jenž svým dává pokoj jistý zde i po smrti, jenž jest vyvedl pastýře velikého krví jeho vylitím, jenž jest našěho spasenie věčné svědectvie, rač vás ve všem dobrém zpósobiti, aby plnili jeho vóli v svornosti bez roztrženie, aby majíce pokoj v ctnostech, došli věčného pokoje, skrzě pána našěho Jezu Krista, jenž jest bóh věčný a člověk pravý, z panny Marie porozený, jemuž jest chvála a bude na věky se všemi vyvolenými, s nimiž, v pravdě setrvajíc, v radosti budeme přebývati. Amen. Datum anno domini MCCCCX(I)V post festum sancti Venceslai in recessu ad Constanciam.

*) V rkp. přetrženo: (viece) než jest bylo proti našemu milosrdnému vykupiteli.

7.

Z Kostnice, dne 16 Listopadu 1414. *)

Pokoj vám od pána boha a od Ježíše Krista, aby hřiechóv sě varovali, v jeho milosti přěbývali, v ctnostech prospívali, a po smrti v radosť věčnú vstúpili. Najmilejší! prosím, aby jsúce živi vedlé božieho zákona, pilni byli svého spasenie, slyšíce slovo božie v opatrnosti, aby nedali sě zklamati poslóm Antikristovým, jenž hřiechy lidu lehčie, z hřiechu netreskcí, svým starším pochlebují, hřiechóv lidu neoznamují, sami sě velebie, z svých skutkóv honosie, moc svú veličie, ale pána boha Ježíšě v pokořě, v chudobě, v trpělivosti a v práci následovati nechtie. O nichž prorokoval jest milostivý spasitel, řka: Vstanú falešní prorokové a svedú mnohé. A vystřiehaje své věrné, die: Varujte sě od falešných prorokóv, jenž přichodie k vám v rúšě ovčiem, a vnitř jsú vlcie hltaví: po ovoci jich poznáte je. Jistě potřěbie jest veliké věrným křěsťanóm, aby pilně sě ostřiehali; neb die spasitel, že i vyvolení byli by svedeni, by to mohlo býti. Protož najmilejší! bděte, aby lesť ďábelská vás nepodtrhla, a tiem buďte pilnější, čím viece Antikrist sě protiví; súdný den sě blíží, smrť mnohé trútí, a synóm božím nebeské sě královstvie blíží; pro něž své tělo kroťte, smrti sě nebojte, spolu sě milujte, a pamětí, rozumem i volí v bohu vždycky stojte. Den súdný buď vám před očima hrozný, aby nehřěšili, a radosť věčná, aby po nie túžili, umučený spasitel, aby s ním pro něho mile trpěli: neb když jeho umučenie ku paměti přivedete, tehdy mile protivenstvie podstúpíte, lánie, haněnie, bitie, i vězenie, a bude-li vóle jeho, i smrť tělestnú pro jeho svatú pravdu. Viete, najmilejší! že haněním na nás sě Antikrist osopil, a ještě mnohým na vlasě neuškodil, jakožto i mně, ač sě je velmi obořil na mě. Protož prosím vás, abyste snažně pána boha prosili, aby mi ráčil dáti múdrosť, trpělivosť, pokoru i statečnosť k setrvání v své pravdě. Jižť mě jest dovedl do Konstancie beze všie překazy, a na všie cestě, jeda zjevně jako kněz, a sám sě hlasitě ozna-

*) Z rkp. Musejního, str. 28.

muje lidu, ve všěch miestech nenalezl sem zjevného nepřietele, aniž bych jich měl mnoho v Konstancí, kdyby české žákovstvo, jenž lanžuje po obrocích a po lakomství, lidí na cestách nesvodilo. A ufámť milosrdnému spasiteli i vašie modlitbě, žeť stanu v pravdě boží až do smrti. Vězte, žeť sú pro mě nikdiež služby nestavili, ani v Konstancí, v niež jest sám papež za mne slúžil. Buďtež pánu bohu poručeni, milosrdnému Ježíšovi, bohu pravému, synu čisté panny Marie, jenž jest nás svú ukrutnú a ohavnú smrtí vykúpil bez našěho zaslúženie od muk věčných, od moci ďáblovy a od hřiecha. Psán list v Konstancí na den svatého Otmara *), dobrého sluhy pána našěho Jezu Krista, jenž jest požehnaný na věky. Amen. Mistr Jan Hus, kněz a sluha boží v naději.

8.

Ze žaláře, dne 19 Ledna 1415. **)

Buoh s vámi rač býti, aby proti zlosti, proti ďáblu, proti světu a tělu stojiece setrvali. Najmilejší! prosím vás já v žaláři sědící, jímž sě nestydím, pro pána boha v naději trpě, jenž jest navštievil mne milostivě i nemocí velikú a opět uzdravil, přěpustil nepřátely velmi tuhé, ty, jimž sem já mnoho dobrého činil a srdečně je miloval! Prosím vás, prostež pána boha za mě, ať se mnú ráčí býti, v němž samém naději mám a v vašie modlitbě, žeť mi dá setrvati v své milosti až do smrti. Ráčí-li mě nynie k sobě pojieti, buď jeho svatá vóle; pakli ráčí navrátiti, také buď jeho svatá vóle. Jistě třěbať mi jest veliké pomoci, avšak viem, že on nepřěpustí na mě nižádného utrpenie, ani pokušenie, jedno pro mé i pro vašě lepšie, abychom jsúcě zkúšeni a setrvajíce velikú odplatu vzeli. A vězte, že ten list, kterýž sem vám po sobě ostavil, velmiť sú jej nepřietelé v latinu přěložili lživě, a artikulóv proti mně

*) Nad řádkem připsáno touž rukou: Feria sexta post Martini.

**) Z rkp. Mus. str. 37.

a tolik kusóv vydávají, že mám dosti psáti, často odpoviedaje z žalářě, a nenie člověka, jenž by poradil, kromě milosrdného pána Ježíšě, jenž jest řekl svým věrným: Dám vám ústa a múdrosť, jíž nebudú moci odolati všichni protivníci vaši. O najmilejší! pomněte, žeť žádostivě pracoval sem s vámi, a vždy žádám vašěho spasenie, i nynie, jsa v žaláři a u velikém pokušení. Psán v sobotu ten den předě svatým Fabiánem. *)

9.

Panu Jindřichu Škopkovi z Ústí, dne 9 Června 1415. **)

Domino Henrico Skopek literam pergameni dirigatis, quia in sui memoriam semper eam in carcere servavi, et composui illum cantum, quando fui ociosus.

Pane Jindřišě, věrný v bohu přieteli! pomni, co's dobrého sě ote mne naučil, a plň, aby v radosť věčnú skoro přišěl. Pomni, žeť sem řěkl: Ufám bohu, že mi dá věčšie pokušenie trpěti! Psán list v neděli přěd svatým Vítem, v čakání smrti.

10.

Dne 10 Června 1415. ***)

Mistr Jan Hus, v naději sluha boží, všem věrným Čechóm, jenž pána boha milují a budú milovati, žádosť svú vzkazuje, aby pán buoh dal jim v své milosti přěbývati i skonati, a v radosti nebeské na věky přěbývati. Amen. Věrní a v bohu milí páni, panie, bohatí i chudí! prosím vás a napomínám, aby pána boha poslúchali, jeho slovo velebili a rádi

---

*) Dole poznamenáno písmem červeným ale touž rukou: Hanc dominus Hawliko, adhuc existens in Bethleem, per se populo in sermone legit et manifestavit in carta distracta dicendo in haec verba: Ha ha! Husi již sě papíru nedostává!

**) Z rkp. Mus. str. 100.

***) Z rkp. cís. dvorské bibliotéky ve Vídni č. 4557, fol. 145 p. v. a z rkp. Mus. str. 72.

slyšeli i plnili. Prosím vás, aby pravdu boží, kterúž sem z božieho zákona psal, a z řečí svatých kázal a psal, aby sě té drželi. Prosím také, ač by kto ode mne slyšal na kázaní neb súkromě co proti pravdě božie, aneb ač bych kde psal, jenž, ufám bohu, toho nenie, aby toho nedržal. Prosím také, ač kto viděl jest mé lehké obyčeje v mluvení aneb v skutciech, aby sě jich nedržel, ale aby za mě boha prosil, aby mi ráčil odpustiti. Prosím, abyste kněží dobrých obyčejóv milovali a velebili, a je ctili, a zvláště, jenž pracují v slovu božiem. Prosím, aby sě varovali lstivých lidí, a zvlášče kněží nehodných, o nichž die spasitel, že jsú v rúše ovčiem, a vnitř vlci hltaví. Prosím pánóv, aby své chudině milostivě činili a právě je zpravovali. Prosím měštěnóv, aby své obchody právě vedli. Prosím řemeslníkóv, aby věrně své dielo vedli a jeho požívali. Prosím sluh, aby svým pánóm a paniem věrně slúžili. Prosím mistróv, aby jsúce dobře živi, své žáky věrně učili: najprvé aby boha milovali, pro jeho sě chválu učili, a pro prospěch obcě a pro své spasenie: ale ne pro lakomstvie, ani pro světské zvelebenie. Prosím studentóv i žákóv jiných, aby mistróv svých v dobrém poslúchali i následovali, a aby sě pilně pro boží chválu a pro spasenie své i jiných lidí učili. Prosím všech spolu, aby pánóm: panu Václavovi z Dubé odjinud z Leštiny, panu Janovi z Chlumu, panu Jindřichovi z Plumlova, panu Viléмovi Zajiecovi, panu Myškovi, a jiným pánóm z Čech i z Moravy, i věrným pánóm Polského královstvie děkovali i jich pilnosti vděčni byli, že oni jako boží stateční obránce a pomocníci pravdy postavili sú sě proti všemu sboru častokrát, i dovodiece, i odpoviedajíce k vysvobození mému, a zvlášče pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu, jimž věřte, což budú praviti: nebť sú byli v sboru, když sem já odpoviedal, po několiko dní; oniť vědie, kteří Čechové a kterak mnohé a nehodné věci sú na mě vedli, kterak vešken sbor proti mně křičal, kterak sem já odpoviedal, co sú na mně žádali. Prosím vás také, aby za Královu Milosť, Římského a Českého krále, pána boha prosili, a za Královú svú, i za pány, aby milý pán bóh s nimi i s vámi přěbýval milostí nynie a potom u věčné radosti. Amen.

Psal sem list tento vám v žaláři v okovách, čakaje na zajtřie na smrť odsúzenie, maje plnú naději v bohu, abych

pravdy božie neustupoval, a bludóv, kteréž sú na mě křiví svědkové svědčili, abych sě neodpřisáhl. Kterak se mnú pán bóh milostivě činí a se mnú jest v divných pokušeniech, poznáte, až sě u boha v radosti s jeho pomocí shledáme. O mistru Jeronymovi, mém milém tovařiši, nic neslyším, než že jest v těžkém vězení, čakaje smrti jako i já, a to pro svú vieru, již jest statečně Čechóm ukazoval. A Čěchové, najukrutnější naši nepřietelé, dali sú nás jiným nepřátelóm v moc a u vězenie! Prosím, aby za ně boha prosili. Také prosím vás, zvláště Pražané, aby na Bethlém byli laskavi, dokud pán bóh popřěje, aby v něm božie slovo kázali: pro to miesto ďábel sě rozhněval a proti němu farářóv a kanovníkóv popudil, spatřiv, že jeho královstvie v tom miestě sě rušilo. Ufámť pánu bohu, žeť to miesto zachová do své vóle a učiní v něm prospěch věčší skrzě jiné, než jest skrzě mě nestatečného učinil. Také prosím, aby sě milovali, dobrých násilím tlačiti nedali, a pravdy každému přáli. Dán list v noci u pondělí před svatým Vítem, po dobrém Němci.

11.

Panu Jindřichovi Škopkovi, dne 13 Června 1415. *)

Pán buoh buď s tebú, milý pane! Lístek tvój přišel ke mně v středu před hodem svatého Víta, jejž sem radostně viděl, ač sem čakal na smrť otsúzenie, sedě v žaláři v okovách. Prosím, pane milý! aby tak byl živ, jakož zákon boží velí, a zachovával to, což si ote mne slyšal, a jest-li co nehodného, aby nechal. Ale ufám svému spasiteli, žeť sem nic tebe neučil, což by bylo proti jeho svaté milosti. Mnoho psáti nemohu, ale krátcěť to pravi: aby vždy přikázanie božie před svú myslí měl, chudině milostiv byl, pýchy nechal, skrovně živ byl. A toto pomni:

Quid sis, quid fueris, quid eris, semper mediteris,
Quid loqueris, ubi, de quo, cur, quomodo, quando.

*) Z rkp. Vídeňského fol. 153 a z rkp. Mus. str. 87.

Milý pane! pomni na mě a pozdrav panie své, čeledi i známých; neb již, zdá mi sě, mne za živa neuzříš, nebť čakám již na smrť otsúzenie. Dán list feria V ante diem S. Viti.

Buoh s vámi, milí Čechové! i se mnú hřiešným, pro jehož svatý zákon trpím. Milému panu Jindřichovi Škopkovi.

12.

Dne 24 Června 1415. *)

Mistr Jan Hus, v naději sluha boží, všem věrným, jenž boha a jeho zákon milují a budú milovati, žádosť svú, aby v pravdě přěbývali, a v milosti boží prospievali, a do smrti statečně stáli. Najmilejší! napomínám vás, aby sě nelekali, ani ustrašiti sě dali, proto že sú mé knihy k upálení odsúdili. Pomněte, žeť sú svatého Jeremiáše proroctvie, jež jest buoh kázal psáti, spálili, avšak sú toho, což jest prorokoval, neušli; neb po spálení kázal jemu pán buoh túž řěč, a ještě viece přidav, napsati. Jakož sě stalo: on pravil, sědě u vězení, a Baruch svatý psal, jenž byl jeho písař. Toť psáno stojí v XXXVI kapitole. Také v knihách Machabeorum psáno jest, že sú spálili zákon boží, a ty, kteříž sú jej měli, mučili. Potom v novém zákoně svaté pálili sú s knihami božieho zákona. Také kardinálové tupili sú a pálili knihy svatého Řehoře, a chtěli sú všecky spáliti, ale pán buoh skrzě jediného jeho žáka Petra obránil jest. Také sv. Jana Zlatoustého sbor kněžský dvój za kacieře jest potupil: avšak pán buoh milostivý jich lež po smrti sv. Jana jest ukázal. Tyto věci majíce před očima, nedajte sebe uhroziti, aby což sem psal, nečtli, aneb aby jim knihy své dali ku pálení. Pomněte, co jest nám spasitel milosrdný na výstrahu pověděl Mat. 24: že před súdným dnem bude také náramné trápenie, že od počátka světa nebylo, aniž potom bude, tak veliké, že, by to mohlo býti, i vyvolení byli by uvedeni v blud; ale budú dnové ukráceni pro vyvolené. To pamatujíce, najmilejší! stojte pevně; neb ufám bohu, žeť sě vás Antikristova škola lekne a necháť vás u pokoji, a sbor

*) Z rkp. Víd. fol. 142, a z rkp. Mus. str. 75.

z Kostnicě do Čech nepříde! nebť mám za to, žeť mnozí prvé z toho sboru zemrú, než na vás knih dobudú; a z toho sboru rozletieť sě po světě jako čápi, a když zima příde, poznajíť, coť sú létě učinili. Znamenajte, žeť sú svú hlavu za kacieře potupili! Nu odpovězte, kazatelé! jenž kážete, že papež jest buoh zemský, že nemóž hřešiti, že nemóž svatokupčiti, jakož pravie juristi, že papež jest hlava všie cierkve svaté, již velmě dobřě zpravuje; že on jest srdce cierkve svaté, již živí duchovně; že on jest studnicě, z niež všecka moc teče a dobrota; že on jest slunce cierkve svaté; že on jest útočiště bez nedostatka, *) k němuž každý křesťan musí sě utiekati. Aj, již jest ta hlava sťata, buoh zemský svázán, již jest v hřiešiech ohlášen, již jest studnice přěschla, slunce zatmieno, srdce vytrženo, a útočiště z Konstancie uteklo, a již zavrženo, aby nižádný k němu sě neutiekal! sbor ho potupil za kacieře, že jest otpustky a biskupstvie a jiné věci i obroky prodával: a ti sú ho odsúdili, z nichž mnozí sú od něho kupovali, a druzí mezi jinými kupčili! Tu jest byl Jan, biskup Litomyšlský, jenž jest dvakrát o Pražské arcibiskupstvie tržil, ale jiní sú ho předkúpili. O proč sú prvé břěvna z svého oka nevyvrhli? Však jich právo die: jest-li kto, že by kterého duostojenstvie peněžmi dobyl, aby ho byl zbaven. Aj, prodavač, i kupec, i litkupník neb přímluvce zevně pohaněni buďte! Svatý Petr pohaněl jest Šimona a proklel, že jest chtěl dar ducha svatého kúpiti: tito prodavače sú pohaněli a prokleli, a sami kupci a litkupníci sú ostali, a také doma prodávají! V Kostnici jest biskup, jenž jest kúpil, a druhý, jenž jest prodal, a papež od svolenie penieze vzal. Též jest i v Čechách, jakož vám jest svědomo. O by pán Ježíš byl řěkl ke sboru: Kto z vás jest bez hřiecha svatokupeckého, ten potup Jana papeže! zdá mi sě, že by jeden po druhém byl vyběhl. I proč sú před ním klekali, nohy jeho líbali a najsvětějším otcem ho nazývali, vědúce, že jest kacieř, mordéř a němý hřiešník, jakož sú naň ty hřiechy vynesli? Proč sú ho kardinálové ku papežství zvolili, vědúce, že jest tak zlý mordéř, že zabil jest najsvětějšieho otce? Proč sú přěpustili jemu svatokupčiti, když jest byl pa-

*) Rkp. Víd.: bezdného statka.

pežem, jsúce rádce proto ustavení, aby dobřě radili? I zdali ti nejsú vinní, jenž sú i sami s ním svatokupčili? Proč, dokud jest neutekl z Konstancie, nižádný nesměl jemu nic řéci, než najsvětější otče? Neb sú sě ješče báli; ale když ho ruka světská popadla z božieho přěpuštěnie aneb vuole, tehdy sú sě inhed spikli, umluvivše sě, aby nikoli nebyl puščen. Jistě jižť sě zlosť a ohavnosť i hanba Antikristova oznámila i na papeži i na jiných v sboru; již věrné sluhy božie nynie mohú znamenati z řěči svého spasitele, co jest mienil, řka: Když uzříte ohavnosť na miestě zpustilém, jenž jest prorokoval Daniel. Kto čte, rozuměj. Ohavnosť veliká jest pýcha, lakomstvie, svatokupecstvie na miestě zpustilém, to jest, v duostojenství, jenž jest pusto od pokory, lásky a jiných ctností: jakož zřějmě vidíme na těch, jenž držie úřad a duostojenstvie. O by bylo lze popsati zlosti, aby věrné sluhy božie sě jich ostřiehali! rád bych; ale ufám bohu, že dá jiné po mně statečnějšie, než jsú nynie, jenž lépe oznámie zlosť Antikristovu, a nasadie svých životóv k smrti pro pravdu pána Ježíše Krista, jenž dá vám i mně věčnú radosť. Amen. Psán list na svatého Jana Křtitele, v žaláři vuokovách, v paměti té, že Jan také v žaláři vuokovách pro boží pravdu jest sťat.

13.

Dne 26 Června 1415. *)

Mistr Jan Hus, v naději sluha boží, všem věrným Čechóm, jenž boha milují a budú milovati, žádosť svú i modlitbu nestatečnú vzkazuje, aby v milosti božie přěbývali, v nie dokonali a s bohem na věky přěbývali. Věrní a milí přietelé a v bohu milí! Ještě mi jest to v mysl padlo, aby znamenali, kterak sbor pyšný, lakomý a všie ohavnosti plný potupil jest knihy mé české, jichž jest ani slyšal, ani viděl; ač by je slyšal, tehdy by jim nerozuměl. Neb v sboru byli sú Francúzi, Vlaši, Engliši, Hišpani, Němci, a jiní jiných jazykóv: jedné ač by jim co rozuměl biskup Jan Litomyšlský, jenž jest tu byl,

*) Z rkp. Víd. fol. 140 p. v., a z rkp. Mus. str. 74.

a jiní Čechové nabadači, s kapitolú Pražskú i Vyšehradskú, od nichž pošlo jest pohaněnie pravdy božie i našie země České, již já mám v naději za zemi najlepšie viery, znamenaje žádosť k slovu božiemu a k obyčejóm. O byste viděli ten sbor, jenž sě nazývá sborem najsvětějším, a že nemóž poblúditi! jistě spatřili by ohavnosť převelikú, o niež sem slyšal obecně od Švábuov, že Konstancie neb Kostnice, jich město, za třidceti let nezbude hřiechóv, které jest spáchal ten sbor v jich městě; a řku viece: že sú sě všichni pohoršili tiem sborem, a plvali sú druzí, vidúce ohavné věci! A já vám pravi, že když sem stál před tiem sborem prvý den, spatřiv, ano nižádného řádu nenie, řěkl sem hlasitě, když sú všichni mlčeli, takto: Mněl sem, by věčšie poctivosť, dobrota a lepší řád byl v tomto sboru, než jest. Tehdy najvyšší kardinál řekl jest: Kterak mluvíš? na hradě si pokornějí mluvil! A já sem otpověděl, řka: Neb na hradě nižádný proti mně nekřičel; ale tuto všichni křičie. A poněvadž takým neřádem šel jest ten sbor, jenž jest viece zlosti učinil než dobroty, věrní a v bohu milí křesťané! nedajte sě uhroziti jich vynešením, jenž, ufám bohu, jim neprospěje: oniť sě rozletie jako motýli, a jich ustavenie stane jako paučina! Měť sú chtěli ustrašiti, ale nemohli sú božie pomoci ve mně přěmoci. Písmem sú proti mně nechtěli jíti, jakož sú slyšeli páni milostiví, jenž sú stáli statečně podlé pravdy božie, váživše sě všie hanby: Čechové, Moravané i Poláci, avšak zvláště pan Václav z Dubé a pan Jan z Chlumu; neb ti sú stáli, jež jest král Zigmunt sám pustil v sbor, a slyšeli sú, že když sem řěkl: Žádám naučenie! psal-li sem co zle, chci naučen býti! Tehdy kardinál najvyšší řekl jest: Poňavadž chceš býti naučen, toť naučenie: máš odvolati, jakož padesát mistróv svatého písma nalezlo jest. Aj, kraššie naučenie! Tak by svatá Kateřina, dievka mladá, měla by byla ustúpiti pravdy a viery pána Jezu Krista, proto že padesát mistróv proti nie jest bylo. Ale stála jest drahá dievka až do smrti, a mistry jest ku pánu bohu přivedla, jichž já hřiešný nemohu přivesti! Toť vám píši, aby věděli, žeť sú nižádným písmem, ani kterými duovody mne nepřěmohli, než lstí sú mne hledali a hrozami, aby mne navedli k odvolání a k odpřisáhání. Ale milostivý pán buoh, jehož

sem zákon velebil, byl jest se mnú i jest, a ufám bude do skonánie, a zachová mě v své milosti až do smrti. Psán list v středu po svatém Janu Křtiteli v žaláři v okovách, v čekání smrti; avšak pro tajemstvie božie nesmiem řieci, by toto byl mój list poslední, neb ještě buoh všemohúcí móž mě zprostiti.

14.

Dne 27 Června 1415. *)

Buoh s vámi! Měv veliké domněnie z mnohých příčin, psal sem, jako bych měl zajtra skonati; již opět znamenav prodlenie smrti, píši vám, milostiví a věrní přietelé v bohu! ješče abych svú vděčnosť ukázal, dokud najdéle mohu, maje vždy utěšenie, že mohu k vám mluviti po lístku. A pravím vám, že pán buoh vie, proč prodlévá mú smrtí i mého milého bratra, mistra Jeronyma, o němž mám naději, že svatě umře bez viny, a že statečnějie sě má i trpí, než já nestatečný hřiešník. Dal nám pán buoh dlúhý čas, abychom své hřiechy lépe spamatovali a jich statečně želeli; dal nám čas dlúhý, aby veliké pokušenie sňalo hřiechy veliké, a přineslo utěšenie; dal nám čas, abychom pamatovali svého krále, pána boha, Ježíše milosrdného hrozné pohaněnie a smrť ukrutnú, jeho vážili, a proto milejé trpěli; abychom také pomněli, že nenie s hodóv tohoto světa jíti na hody onoho světa; abychom pamatovali, že skrzě mnohá utrpenie světí sú vešli v nebeské královstvie: někteři po kusu řězáni, jiní vrtáni, jiní vařeni, jiní pečeni, jiní za živa dřieni, za živa pohrabáni, kamenováni, křižováni, mleni mezi žrnovy, vláčeni, topeni, páleni, věšeni, po kusu trháni, a prvé pohaněni, žalařováni, biti, okováni. A kto móž všecky muky vypsati, kterěž sú i v novém i v starém zákoně světí pro pravdu boží trpěli, a zvlášče ti, jenž sú kněžskú zlosť tresktali a proti nie kázali! a divná věc bude, ktož nynie neutrpí, bude-li státi statečně proti zlosti, a zvlášče proti kněžské, jenž sebe nedá dotknúti! A již jsem tomu rád, že

*) Z rkp. Víd. fol. 144 p. v., a z rkp. Mus. str. 81.

sú mé knížky musili čísti, v nichž jest zlosť jich otevřiena; a viem, že sú je pilnějie přečtli než svaté čtenie, chtiece bludy naleznúti. Dán list ve čtvrtek před vigiljí svatého Petra u večer. Amen.

15.

Dne 29 Července 1415.*)

Valde gaudeo, quod dominus Wenceslaus vult ducere uxorem et mundi varietatem aufugere. Et revera tempus est, quia jam multum equitavit per regna, multum hastilusit, corpus fatigavit, pecunias exposuit et animam offendit; imo jam restat haec abjicere et in quiete domi cum conjuge servire deo et servos habere proprios. Lépe bude doma bohu slúžiti, bez hřiechóv a bez prácě dobré bydlo mieti, ano jiní slúžie, než pracovati těžce druhdy z nelibosti, životem jistu nebyti, a jinému vždy v rucě hleděti. Toto jemu, věrnému mému dobroděnci, přěčteno i ukázáno buď. Ještě pán buoh vždy svú mocí Hus při životě drží a bude držěti, dokud ráčí, proti pyšnému, lakomému a rozličně hřiešnému sboru, v němž pán buoh zná, kto jsú jeho! In die sanctorum apostolorum Petri et Pauli datum ad coenam.

16.

„Přátelóm děkuje z dobroděnie dolepsaným, a jim píše.“**)

Buoh s vámi! a rač vám dáti odplatu věčnú, že ste mi mnoho dobrého činili. Ještě pro mě, ač snad mrtvého na těle, panu Janovi, věrnému a statečnému rytieři, a mému dobrému dobrodějci, nedajte škodnu býti, prosímť pro pána boha, milý pane Petřě mincmejstřě, a paní Anno! Také prosím, aby dobřě živi byli, boha poslúchali, jakož ste slýchali. Královė, mé mi-

*) Z rkp. Víd. fol. 152, a z rkp. Mus. str. 86.
**) Z rkp. Víd. fol. 152, a z rkp. Mus. str. 87.

lostivé panic, děkujtc otc mne ze všěho dobrého, jež jest mi činila. Čeledi své pozdravte i jiných věrných přátelóv, jichž nelzě jest popsati. Prosím také všech, aby za mě pána boha prosili i jeho svaté milosti: skoro sě shledámy s jeho svatú pomocí. Amen. Psán list v čkání otsúzenie na smrť v žaláři v okovách, jež ufám trpím pro boží zákon. Pro pána boha nedajte hubiti dobrých kněží! Mistr Hus, v naději sluha boží.

Petre, amice carissime! pellicium serva tibi in mei memoriam.

Pane Henrichu Lefl! buď dobřě živ s svú manželkú a děkujiť z dobroděnstvie; buď buoh tvá otplata!

Věrný přieteli, pane Lidhéři s paní Margretú, s panem Skuočkem, s Mikeškú, i s jinými: daj vám pán bóh věčnú otplatu za práci i za jiné dobroděnstvie, které ste měli se mnú.

Věrný a milý mistřě Křišťane! buď pán bóh s tebú.

Mistřě Martinku, učedlníče! pomni, co sem tě věrně učil. Mistřě Mikuláši, kněže Petře králové, i jiní mistři i kněžie! buďte slova božieho pilni. Kněže Havlíku! kaž slovo božie. A všěch prosím, aby byli ustavični v božie pravdě.

O vieře.*)

(Úlomek.)

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

Ale ta viera toliko sama nižádného nespasí konečně; neb tak věříme člověku, ale v člověka nic. I tak die svatý Beda: Věříme člověku, ale ne tak úplně, jakžto bohu, ale k vieřě přihlédajíc. A tak přikáže-li neb povie nám co papež, nebo biskup, a sjedná sě s volí boží a s písmem svatým, v tom jim mámy věřiti; pakli sě kde nesjednávají s písmem svatým a s zákonem božím, v tom jim nemámy věřiti, ani jich mámy poslúchati. Ale v boha věřiti[1]), podlé řěči svatého Augustina na čtenie svatého Jana, jest věřiti, že bóh jest svrchované dobré. Věřiti o bohu dále jest věřiti, že jest stvořitel, vykupitel a zachovatel všeho světa. A tak o jiných dokonalých věcech, ješto bohu přislušějí. A tomu všemu věřie židé i pohané a zatracenci, však proto spaseni nebudú. A tak my věříme, že cierkev svatá jest, že matka božie jest, že papež jest; (ale) v ně nevěříme: neb jich nemámy milovati nade všechny věci; neb jinak bychom je milovati měli nad boha, jehožto samého nade všecky věci mámy milovati.

A tepruv čtvrté, věřiti v boha jest: jeho nade všěcky věci milovati, věřiece v něho jíti skrzě následovánie skutečné jeho života svatého; dále, věřiece jeho sě přidržeti srdcem, láskú a věrú živú, a v jeho těla skrytého údy sě vtěliti, jichžto

---

*) Z rkp. Mus. z r. 1412 (23, B. 23, fol. 1).

[1]) Rkp. Alle w krista wyerzyty boha.

on Kristus jest hlava, tak abychom každý úd Kristóv, ješto jest náš blížní, milovali (jako) sě sami, a to pro buoh. Neb jakžto praví údové tělesní tak sě milují, že což sě jednomu dobrého děje, druhý[1]) sobě to učiněno počte; jako takto: dá-li kdo tvým noham třěvíce, an je nohám dal, ne ústóm, ani hlavě; též právě učiní-li kto co zlého nozě, a ji udeří ruka, hlava die: Proč mě tepeš? an nohu udeřil, a hlavy neudeřil; ale hlava želé nohy proto, neb jest úd téhož těla jako i noha: takéž právě jsmy údové Kristovy hlavy; každý má milovati každého, což sě jemu dobrého děje, z toho sě raduje, a což sě blížniemu děje zlého, toho velmi žěle. Mámy-li to do sebe, tehdy smy živí údové Kristovi; pak-li toho do sebe nemámy, bojím sě, že jsmy snad mrtví údové, ješto nečijem bolesti jiných údóv toho těla skrytého Kristova. A to dvojie milovánie hlava svých věrných údóv, Kristus, ukáže v den súdný, jakož die svatý Matúš[2]) v svém čtení v páté mezicietmé kapitule, kdy k dobrým die: Byl sem lačen, a nakrmili ste mě. Odpovědie jemu a řkúce: Kdy sme tě viděli lačného, a nakrmili smy tě? aneb žieznivého, a dali smy tobě píti? Odpovie jim král: Věru pravi vám: což ste jednomu mému najmenšiemu učinili, mně ste učinili. Viz že sobě hlava pokládá učiněno, což údóm věrným jest učiněno dobrého; nebo za to dá odplatu královstvie nebeského, když[3]) jim die: Poďte požehnaní otčě mého, přijměte připravené vám královstvie od počátka světa. A také dá zlým pro nemilosrdenstvie konečně odplatu ohně věčného.

To jest právě v boha věřiti, jakož's slyšal řěči svatého Augustina; tu sě shledámy, mnoho-li jest dobrých křesťanó(v), ješto bychom, napřěd bez hřiechu smrtedlného jsúce, boha nade všěchny věci milovali, jeho následovali, jeho sě přidržěli a veň sě milostí vtělili; a shledámy, že nás jest velmi málo takých křesťanóv dobrých. Z toho dóvodu viery a poznánie vezmi, že té viery živé zlí nemají, a což koli mají, mrtvú vieru mají: poněvadž jsúce odřězaní údové od těla Kristova smrtedlnými hřiechy, nepožívají živnosti duchovnie s jinými údy těla Kristova; jsúc také vyobcovaní z uobcě svatých, a

[1]) druhdy. [2]) matyey. [3]) kdyn.

v kletvě jsú božie, kteréž konečně potvrdí v den súdný Kristus, když jim die: Jdětež zlořečení do věčného ohně! Běda bude zajisté tomu, kohož tak kléti bude Kristus; neb sě věčně v obec svatých zasě nevrátí, aniž bude, kto by jeho rozhřěšiti mohl. O té zlé vieřě mrtvé die svatý Jakub: že viera bez dobrých skutkóv jest mrtva. Nebo jakož právě mrtvý, maje zevnitřní zpósob člověka, ani jie, ani pie, ani které živosti požívá jako prvé, dokudž jest byl živ a požíval: takéž právě, ktož jest v hřiechu smrtedlném, má vieru mrtvú; což koli činí, to jest všechno mrzké před tváří boží, a tak ani jie dóstojně neb duchovně tělo Kristovo, ani posvátně pie krev jeho svatú, ani v čem požívá obecenstvie svatých: neb jesti úd umrlý, od těla od Kristova odřezaný smrtedlnými hřiechy. A taký nemá účastenstvie obcě svaté, ani vzácnějšie viery k bohu než ďábel. O němž die svatý Jakub: že i ďáblové věří i třasú sě; ale že lásky nemají, konečně spaseni nebudú: jakož i zlí zatracenci, živé viery nemajíce. Neb mělo-li by toliko je to spasiti, že Kristus umřěl a že peklo pobojoval, a tak že z mrtvých vstal, a jiné články věřiece bez ctnostných skutkóv, tehdy by ďábel byl také spasen: neb on věří, že jest Kristus umřěl, an jest stál při smrti na úhlu svatého křížě, jakož svědčí svatý Zachariáš prorok; ale že proto nebude spasen, ovšem zlí mrtvé viery nebudú spaseni.

Z toho dále věz, podlé[1]) řěči svatého Bedy, že nemámy věřiti v svatú cierkev; ale věřímy, že jest svatá cierkev obec všěch svatých spolkem. A ta sě dělí na tři stránky: jedna jesti obec svatých, ješto zde bojují proti ďáblu, proti tělu, a proti světu; a ta[2]) slove cierkev neb obec rytěřijících. Druhá stránka jest té obcě, všichni, ješto sú v předpeklí v mukách, ješto sú zde neučinili za své hřiechy dosti svatým pokáním, ač koli sú zemřěli bez smrtedlného hřiechu; a ta slove obec spících[3]). Neb jako právě ten, ktož spí, nevládne sebú, ani co sobě zaslúží: takéž i ti, ktož sú v předpeklí, nic sobě zaslúžiti nemohú sami, jediné v čemž požívají zaslúženie jiných svatých zde na světě, a od oněch v nebesiech; nebo sú spolu bratřie všichni, jedno dědictvie spolu mieti budú, královstvie

[1]) ze. [2]) tak. [3]) spassygyczych.

jeho; ačkoli tyto u předpeklí pro neposlušenstvie treskce, avšak jich konečně dědicstvie neodlúčí.

Z toho vezmi, žeť blúdie kněžie, kteříž řickají: „Za siré dušě.“ Neb kterak ty mohú siré býti, kteréž mají otcě boha a krále nebeského, a matku cierkev svatú? A ti jsú všichni u předpeklí, ješto mají k vysvobození čáku. Pakli mienie „siré dušičky“ ty, ješto jsú v pekle, tu pravdu pravie; neb jsú ty ovšem biedné a siré, a těchť se všěmi modlitvami i mšěmi na věky z pekla nevysvobodie.

Třetie stránka cierkve svaté jsú všichni světí, ktož jsú zde svítězivše[1]) nad nepřátely, nad světem, nad ďáblem a nad tělem, i radují sě v blahoslavenství královstvie nebeského. Ty strany tři věříme obecně, (když dieme): „svatú cierkev;“ ale v ni nevěříme: neb jie nemámy viece milovati než boha, jakož si slyšal dřieve.

Z toho výkladu viery věziž, podlé řěči svatého Bedy, že nemámy věřiti v papeže: neb nemámy jeho milovati nade všěchny věci; ale věřímy, že papež jest v řádu duchovniem najvyšší. Také věřímy papeži, což přikáže hodného s zákonem písma božieho, že jeho mámy poslušni býti; pakli by co koli přikázal proti přikázaní zákona a čtenie Kristova, nemámy jeho v tom, ani krále, ani kterého biskupa poslušni býti: neb jich tudy neposlúchajíce, boha poslušni budem. A tak sú řekli apoštolé biskupóm Jerusalémským, když sú jim proti zákonu božiemu přikázali, aby nekázali ve jmeno Ježíše ukřižovaného; a oni sú odpověděli, že viece mají boha než lidí poslušni býti.

Z toho dále vezmi, že nemámy věřiti v matku boží; ale mámy věřiti, že ona jest matka božie najdóstojnějšie, panna čistá, dóstojnějšie nad každého svatého: ač jest jedna panna, ještoť jest choť Kristova, dóstojnějšie nežli panna Maria; a tať jest cierkev svatá, obec všěch svatých, kteráž konečně s Kristem kralovati bude na věky. Neb panna Maria jest úd té cierkve svaté, nebyla by toho dóstojenstvie; a za tu cierkev, svú choť, Kristus jest umřěl a dal sě za ni na smrť, jakož die svatý Pavel, a netoliko za pannu Mariji. Tak my věřímy

[1]) neswytyezywsse.

o panně Mariji, ale v ni nevěřímy: neb nemámy věřiti v nižádného, ani v jinú věc, jedno v otcě, v syna, v svatého ducha, vše v jednoho hospodina. A tu vieru my na každý den vyznávámy, když ku prvnie osobě otcě boha všemohúcieho, v něhožto věřiec takto vyznávámy vieru svú: Věřím v boha otcě všemohúcieho. A druhé osobě syna božieho die viera naše: I v Jezu Krista, sÿna jeho jediného, pána našeho. A třetie osobě ducha svatého (die viera naše: Věřím v ducha svatého,) ješto jest jeden bóh s otcem i s synem, ačkoli tři jsú osoby, však jedno božstvie.

A dále die viera naše: Věřím svatú cierkev: tociž věříme, že jest svatá cierkev obecná, a ta jest všichni světí: v nebesiech, i zde na světě, kteříž sú bez hřiechu smrtedlného i u předpeklí. Těch všech v spolek věřímy obcovánie, tak že všeho dobrého, což sě bohu děje ke cti a k chvále, všichni v obec požívají tak, což každý toho najviec potřěbuje. A toho takýto příklad: V některé vsi jsú drahy a pastvy, anebo potokové obecní, ješto k té vsi přislušějí; a těch každý v té vsi požívá k své potřěbě, jakž najviec móž, a všichni spolkem, neb jest to obec. Takéž tuto rozoměj o obcovaní svatých: jest-li že některá babička[1]), aneb strýček, jsúce bez hřiechu smrtedlného, a tak v milosti božie, spějí pateřík nábožně, aneb jiný milosrdný skutek učiní, dá almužnu pro buoh, jsa v milosti božie, toho všichni světí v obec požívají: i ti, kteříž jsú v nebesiech — neb zvláščí z toho radosť mají; i ti také, kteří jsú u předpeklí, ješto zemřěli bez smrtedlného hřiechu, neučinivše zde dosti úplně za své hřiechy, také v tom obcují — nebo spieše z vězenie z předpekelnieho, tiemto dobrým pomoc majíce, zproščeni budú; i ti také, ktož zde jsúce v světě, rytěřují proti nepřátelóm, proti ďáblu, proti světu, proti tělu svému, v tom pateři, ve mši slúžení obcují, a v almužny dání — nebo s pomocí těm (?) toho dobrého dopomohú, (že) statečnějie (proti) těm nepřátelóm bojujíce, je přemohú a nad nimi vítězstvie obdržie.

Z té řěči vezmi, že ižádný vědomě jsa v smrtedlném hřieše, nepožívá obecenstvie svatých. Dóvod toho: neb podlé

---

[1]) babyczka shnyla.

řěči prvnie jest (od)řězán hřiechem smrtedlným od těla skrytého cierkve svaté; a že úd, kterýž jest tělesně mrtvý a od těla odřězaný, nepožívá živosti s jinými údy toho těla, od něhož jest odřězán: též právě dokudž jest člověk byl bez hřiecha smrtedlného, byl jest úd těla skrytého Kristova; neb jest byl jeden z počtu svatých, a požíval jest všie živosti duchovnie, jenž od hlavy Krista pocházie, s nimi; a když sě jest odřězal od toho těla hřiechem smrtedlným, již sě jest umořil a umrtvil na duši, kterúž jest prvé živila milosť božie. Již také nepožívá nižádného dobrého, aby měl v čem s jinými svatými obecenstvie zde na světě, poněvadž jest úd mrtvý; a nebude-li snažně káti sě toho plně zde, aby zasě milostí boží k živosti těla Kristova byl přisazen a svým zaslúžením, v den súdný od tohoto blahoslaveného těla k hluku všech svatých odřězán bude Kristovým slovem, ješto jest meč najostřější, když jemu se všěmi zatracenci die: Jděte zlořečení do věčného ohně!

By to svatých obcovánie znamenali lidé, varovali by sě hřiechóv velmi smrtedlných, ani by sobě zvláščе modlitev a mší u nás kněží kupovali: neb by pevnú vieru a naději měli, že jsúc v naději a v milosti božie, a do sebe nižádného smrtedlného hřiechu nevědúce, všěch požívají v obec modlitev i mší, což jich jest po všem světě. Ale že lidé netbají, ani jsú pilni, aby sě úplně svých hřiechóv zpoviedali a pevně sě jich káli, ale v nich vždy hlúbe tápají den ote dne; protož blázni mnějí, a zvláščе světščí, by je toliko naše mšě a modlitvy spasily, i kupují je u nás hojně. Myť druzí peniežky vezmem, a oni, nebudú-li sě sami napřěd snažně hřiechóv vystřiehati, a jich sě konečně a úplně nepokajíce: na věky nedojdemy blahoslaveného svatých obcovánie! Protož, vy věrní! snažně sě hřiechóv varujte, a minulých sě kajte, srdečně želejíce, abyšte zde v naději s svatými v cnostných skutciech obcovánie majíce, po tom obcování mohli dojíti života věčného blahoslavenstvie. O tom věčném blahoslavenství neb životu, kteraký jest a na čem záleží, pokládá svatý Jan v svém čtení v sedmnáste kapitule, a die takto: „Toť jest,“ tociž na němž záleží „život věčný, aby poznali“ bez omýlenie okem vnitřním rozomu „tě samého boha,“ tocižto otcě, i syna i ducha svatého, „a jehož si poslal, Jezu Krista,“ aby poznali očima tělesnýma, jeho

milovali: neb jest v jednotě s božstvím člověčenstvie v něm sjednáno.

Tuto pilně znamenaj, že Kristus túto pravdú čtenie svého zjevně ukazuje, kterak život věčný, a tak blahoslavenstvie našě, záleží napřěd v bytu Trojice svaté, a dále na poznání, na milováňí, na kochání a na konečném a věčném a najutěšenějším odpočívání v Trojici svaté, každé dušě blahoslavené. Neb v podobenství zde na světě tvá radosť najvěčšie v tom záleží: buďto penězí, neb koní, aneb freje aneb jedenie aneb pitie; a tak což ty najviec miluješ, v tom najvěčší radosť máš. A že toho všeho v království nebeském nepotřěbují světí: aniž jiedla, ani pitie; nebo ani tam jiesti, ani píti budem, a nic jiného: a v tom rozkoš budem mieti, a také pamětí tú ustrnem, že všie biedy a psoty, kterú sme zde pro Krista a pro své hřiechy trpěli, zpomenem, na dobroděnie veliká a horlivá milovánie Kristova vzpomínajíce, kteráž nám v tu dobu učiní milostivě, a tak v milování svaté Trojicě, v kochání bez zamúcenie na věky odpočívajíce.

A tak(é) věz, že vedlé vóle, rozumu a paměti jsme obraz a podobenstvie svaté Trojicě nestvořené, tociž: otcě, syna a svatého ducha; neb jakož právě otec, syn, duch svatý jsú tři osoby a jeden buoh: též rozum, vuole a paměť jedna dušě, abychom rozumem byli podobenstvie otcě boha, pamětí k synu božiemu, a volí k duchu svatému. Protož který člověk dobrý vešken svój rozum na to dá, aby svrchovaného dobrého boha poznaje, jeho dobroděnie pamatuje, a vóli svú ke všemu dobrému zdvihuje, tak sě ukojí, že dušě podlé těch tří mocí některak pohřížena bude a ustrne v kochání Trojice svaté, že rozumem úplně pozná Trojici svatú, jakož jest (poznal) vóli svú, že ji volí nadě všěcky (věci), a pamětí rozpomínající sě, že již s velikým utěšením a rozkoší odpočívá v tom: tehda ta(k) již úplně má blahoslavenstvie.

Z toho dále znamenajme, že blahoslavenstvie záleží najprvé v božském bytu; druhé záleží na volení božském, že člověk již volí to; třetie záleží v poznání božském, že člověk již rozumem pozná božstvie, pozná jakož jest; čtvrté, v utěšeném odpočívání, kteréž pocházie z volenie božstvie. A protož podlé řěči svatého Augustina v knihách třinadstých o městu

božiem: „Blahoslavený jest ten, kterýž má, což chce, a nic zlého nechce," tohoto dokonalého blahoslavenstvie jsú zde na světě blahoslaveni (ti, kteříž) jsú bez smrtedlného hřiechu, nebo mají mnoho protivenstvie. Každý vyvolený boží trpěti musí pro jmeno božie; neb ty, kteréž[1]) tento svrchovaný řemeslník, pán bóh, v svú pokladnici utěšenie věčného zachovati zde ráčí, na světě ohněm pokušenie a zamúcenie vyčiščuje: poněvadž do města svrchovaného nice nemóž vníti poškvrněného, jakož die písmo. Aniž toho blaženie dokonalého světí v nebeském království sú dosáhli, poněvadž ješče jich těla zde nynie hnijí, a jich kosti hnijíce tlejí: avšak proto nedostatku nemají v radosti vedlé dušě, ani žádné tesknosti; neb ačkoliv chtějí, aby jich těla slavná byla, však nechtějí, aby sě nynie stalo, poněvadž sú úplně svú vóli s bohem svolili. A že bóh nechce, aby nynie svá těla přijali, ale aby je přijali časem svým v den súdný: toho podlé vuole božie čakají dne súdného, když konečně oslavená těla na sě vezmúce zasě, i vedlé těla i dušě dokonalé (oslavenstvie) jmieti budú, dokonalá radosť v nich ostane, a viděnie z požívánie svaté Trojicě, a z plného poznánie božstvie rozomem, a z seznánie člověčenstvie Kristova očima tělesnýma; z kterého obého přěvelikú rozkoš a v tom kocháni(e mieti) budú, a zvláščě z poznánie božského: neb tam každý svatý bude věděti všecky věci, kteréž vie Kristus. Neb Kristus, jelikožto buoh nesmierný od věčnosti, všecky[2]) věci vie; ale světí věděti budú, jakož jim milý bóh zjeviti ráčí časně a v smieru. A ten rozdiel (jest) mezi věděním a poznáním božským, a jiných svatých: neb bóh od věčnosti všěcky věci zná, ale každý svatý časně bude znáti boha a jiného každého svatého; a v tom poznání každý svatý milovati bude každého svatého jako sám sě; a tu tepruv úplně božie přikázanie naplnie v milování božiem a bližnieho; a protož že každý svatý (z) každého bude jmieti takú radosť jako z sebe samého. A toho světí dávají příklad tento: By byla jedna mátě a měla desět synóv, z nichž by každého jako sama sě milovala, a když by každý z nich králem byl až do desieti, že by sě radovala z každého, jako by sama královú byla. A že

[1]) kterzyz. [2]) Ale wssyeczky.

v království nebeském každý svatý, buďto najmenší, bude milovati každého svatého jako sám sě, a každý každého pozná úplně, (protož každý), buďto najmenší, bude mieti radosť (z) na(j)věčšieho takú, jakožto sám z sebe, a nic méně. Protož, jakož dějí světí, bylo-li by lzě, aby pán buoh dal někomu zde na světě poznánie radostí nebeských (n)a malý čásek taký, aby ten v nich velnul a ustrnul: zde, dokudž by na světě byl, nic by jiného nemyslil, jediné aby té radosti dosáhl, královstvie nebeského. Jehož nám rač dopomáhati otec i syn i duch svatý, vše jeden hospodin. Amen.

Dodatek k listům, asi z l. 1413.*)

Milosť a pokoj od pána našeho Ježíše Krista buď s vámi. Amen. Tyto věci praví pán bóh v rozdiele sv. Jeremiáše: Stojte na cestách a slyšte, a těžte se po cestách svatých, která by byla cesta dobrá, a choďte na ně a naleznete obvlaženie dušem vašim. Stojte na cestách božích, kteréž jsú pokora veliká pána Jezu Krista, milosrdenstvie, trpělivosť, život pracovitý, žalostivý a bolestný, a to až do smrti jeho ohavné; neb on sám milý spasitel die: Učte se ode mne, žeť já tichý jsem a pokorný srdcem. A v jiném místě die: Příklad sem dal vám, aby jakož já činil sem, i vy činili. A pán Ježíš poslušen jest byl svého otce milého až do smrti, a ovšem my hříšní viece máme to činiti. Stojte na cestách, ptajíce se pilně, které vedú od věčné smrti k životu věčnému a ode všie biedy k věčné radosti. A ta cesta jest ctěnie pána všemohúcieho, a epištoly apoštolské, starý zákon, a také životové svatých, jenž sú položeni v zákoně božiem, jenž svítie svými životy jakožto slunce a měsiec a jiné hvězdy. Protož najmilejší bratřie, i sestry v pánu bohu milé! prosím vás pro umučenie syna božieho, abyste rádi chodili na kázanie, chodiece pilně poslúchali, poslúchajíce srozoměli, srozomějíce zachovali, zachovajíce aby se poznali, poznajíce se právě, aby poznali

---

*) V Časop. Česk. Mus. 1848, I, str. 406, z rkp. křižovnického v Praze z r. 1472, XXII, A. 4.

svého najmilejšieho spasitele, poznajíce abyste jeho milovali ze všeho svého srdce, ze všie své vóle, a svého blížnieho jako sami se, a milujíce jeho s ním se radovali bez konce. Amen. Neb v tú dvú přikázaní záleží vešken zákon, starý i nový. Stojte na cestě a slyšte, abyste pokánie hodné činili; neb tudy vám se přibliží královstvie nebeské. Neb pokánie pravé jest zdravie duše, navrácenie ctnosti, jakož sv. Bernard svědčí, řka: O pokánie! zdravie duše, navrácenie ctnosti, rozptýlenie hřiechóv, zkaženie pekla, brána nebes, cesta spravedlivých, nasycenie blahoslavených! O přešťastný člověk, kterýžto pokánie svaté miluje, a až do konce života ostřiehá! Stojte na cestě boží, bratří milí, ustavičně rostúce v životě svatém, a nepřestávajte dobře činiti, nebo časem svým budete žíti v nebesích nepřestávajíce. Amen.

Kázani dvoje

o Antikristu a šelmě, která bojuje proti svatým.

(Z latiny přeložil kněz Viktorín Anxigín Skutečský.*)

Kázani prvni.

O Kristu a Antikristu, co by byl Antikristus a kterak z kněží povstane. Item odpor mezi Kristem a Antikristem.

Příští jeho vedlé díla Šatanova ve všeliké moci a znameních a zázracích lživých, ve všelikém svedení nepravosti v těch, kteří hynú, proto že lásky pravdy nepřijali, aby spaseni byli. A protož pošle jim buoh ducha bludu, aby věřili lži, aby súzeni byli všickni, kteří nevěřili pravdě, ale povolovali nepravosti. II, Tes. 2.

Vyučiv sv. Pavel Tesalonické, žeby den súdný neměl přijíti, leč by patrné odstúpení od pravé víry předešlo, a Antikristus, když by již víra mnohých zhynula z udušení lásky a rozhojnění nepravosti, zjevil se, v těchto slovích trojí věc vypisuje: Nejprvé, která by hlava Antikristova byla? že ďábel, „jehožto,“ praví, „příští vedlé díla Šatanova,“ totiž s prací a pomocí ďáblovú, kterýž jím docela vládnúti bude, „ve všeliké moci a znameních a zázracích lživých.“ Druhé, kteří by údové Antikristovi byli? že ti, kteří skrze něho svedeni sú,

*) Z exempláře vytištěného v Magdeburce l. 1554 v 8.

„v těch," praví, „kteří hynú," totiž na které přepuštěno jest, aby hynuli, že v těch Antikristovo zklamání svú moc míti bude. Třetí, dotýká příčiny, proč by buoh na ně přepúštěl, aby svedeni byli? praví býti v tom jich příčinu, že „lásky pravdy nepřijali, aby spaseni byli; a protož pošle jim buoh ducha bludu, aby věřili lži." I že pak Antikristus vyvýšeností Šatanovú velmi krásně vodín jest, netoliko chce, aby ho nevěrní, ale i vyvolení za nejsvětějšího měli, aby tak všecky společně v jedné propasti zavřel; potřebí jest tehdy věrným křesťanuom myslí bedlivú slova božího poslúchati, a tak Antikristovo falešné učení z kořene vyvraceti, aby sprostných lidí bludem oslepených s sebú bezpečně s odsúzením do věčného zahynutí netáhl.

Tomu pak aby se porozuměti mohlo: nejprvé sluší znáti, že každý, kdož jest proti Kristu a proti jeho evangelium, slove Antikristus, jakž sv. Jan v I kan. 2 praví. A jakož ste slyšeli, že Antikristus přišel, nyní Antikristové mnozí učiněni sú. A ty pán Kristus, v evang. sv. Mat. 24, nazývá falešnými proroky. A tak všeliký ďábel anebo jeho úd slove opravdově Antikristus. A protož ti velmi blúdí, kteří bez duovodu písma svatého smýšlejí, žeby Antikristus z pokolení Dan s ohnivú pecí a s jiným bohatstvím měl přijíti. Učitelé pak, kteří tak smýšlejí, nic vedlé písma prorockého k výkladu toho jmena nemluví, a nébrž zdají se, jako by něco hádali, vedlé spuosobu kněze neumělého. Jistá jest tehdy věc, že osoba z předzvěděných k zatracení oddělená jest jeden Antikristus, jako každý úd jeho; a ten bude jeden hlavní v zlosti velice zapálený.

Druhé, potřebí znáti, že Antikristus z kněží svuoj puovod míti bude. Nebo poněvadž ne všickni kněží od boha sú potvrzeni a posláni, musí to býti, že někteří pro vyvýšenosť hluboce padají. Tak velikým Antikristem byl Jidáš s svými následovníky. Též Lucifer s svými tovaryši. A tak z pokolení nešlechetného, kteréž pošlo z Kaina, až do nejposlednějšího nešlechetníka. Též z Baláma až do těch, kteří ho následují, jakož praví apoštol Judas: „Běda těm, kteří na cestu Kainovu odešli a v bludu Baláma mzdú padli!" Protož sv. Jan v II kan. píše: „Mnozí přišli svuodcové na svět; nebo kdož

nevyznává Ježíše Krista, že v těle přišel, tenť jest svuodce a Antikristus.“ A jinde v II kan. 4: „Najmilejší! ne každému duchu věřte, ale zkušujte duchuov, jsú-li z boha: nebo mnozí falešní proroci přišli na svět.“ A níže: „Duch, který dělí Ježíše, z boha není, a ten jest Antikristus, o kterém ste slyšeli, že přišel.“ A vykládá to, že Antikristus oddán bude světu, a že z kněžstva povstane. V ten také rozum pán, Mat. XXIV, mluvil: „Mnozí,“ praví, „přijdú ve jmenu mém, že: Já jsem Kristus! a mnohéť svedú.“ A ty naposledy jmenuje falešné křesťany; odkavadž se znáti dává, že z kněžstva povstanú. Nebo snadný toho rozum: když Antikristus hříchem velmi těžkým a lstivým bude Kristu odporný, kterýžto hřích bude traditoria hypocrisis, totiž zrádné pokrytství; nebo ďábel ví, že ono mnoho muože, a sprostní lidé pro zástěru, kterú přikryto jest, nevelmi dobře ho spatřiti a poznati mohú, jakž pověděl sv. Pavel II Tim. 3: „Majíce zajisté spuosob pobožnosti, moci pak její zapírajíce.“ A sv. Petr v II kan. 2: „Byli pak falešní proroci v lidu, jakož i mezi vámi budú mistři lživí, uvozujíce sekty zahynutí.“ A skuoro všecka kanonika sv. Judy o té pobožnosti pokryté zmínku činí: že bez pochyby takový nástroj ďábluov jest příhodný, aby sprostný lid svodil.

Z toho pak ze všeho, což jest povědíno, muože se v pravdě říci, že papež jmenovitě jest jeden veliký Antikristus, který má povahy, jakž níže jsú vypsány, z vnuknutí otce lži, jsúce odporny vždycky Kristu:

Nejprvé, jakož Kristus byl všecek pravdomluvný a přišel skrze pravdu, aby svědectví vydal o pravdě, anobrž on sám ta pravda jest: tak ten Antikristus jest všecek lhář, a přišel skrze lež, a všudy zpoléhá na lež: v slovích, v písmích, v životě, pravě, že nejblíže jde za Kristem, jako jeho věrný vicarius, totiž náměstek, ješto od něho v obyčejích převelmi daleko jest. A to se poznati muože, že jest pravdě vždycky odporný, ačkoliv toho na sobě znáti nedá: neb praví, že přišel ve jmenu ukřižovaného.

Druhé, kdež Kristus vedlé pravé regule byl nejchudším: ten falešník ven z regule na bohatství bezpečně zpolehl; a kdež pán Kristus podání ďáblovo, všecka království světa, za-

vrhl: on bláznivě mluví, že panuje nade vší zemí, a skrze jeho moc že králové kralují!

Třetí, kdež Kristus pod těžkú klatbú zapověděl, aby se nic neslušného zákonu božímu nepřidávalo: ten pak Antikristus ustanovuje novú víru a zákony, kteréžto věci v písmě svatém nikdež se nenacházejí, ale jeho víra a zákonové evangelium Kristovu zjevně jsú odporni.

Čtvrté, kdež Kristus vyvolil učedlníky sprostné a chudé, a povolal více chatrných: tento falešník volí sobě slavné, dvojího srdce, chytré a převrácené filozofy.

Kázani druhé.

O pravém povolání kazateluov, o boji šelmy proti svatým a vítězství jejím, o vítězství také svatých.

A když dokonají svědectví své, šelma, která vystúpila z propasti, bojovati bude proti nim a zbije je, a těla jich lehnú po ulicech města velikého, které slove duchovně Sodoma a Egypt, kdež i pán náš ukřižován jest. A viděti budú i z pokolení, i z lidu, i z jazykuov, i z národuov těla jich za tři dni a za puol, a nedopustíť, aby těla jich pochována byla v hrobích. A kteří bydlejí na zemi, radovati a těšiti se nad nimi budú, a dary vespolek sobě posílati; nebo ti dva proroci trápili je, kteří přebývali na zemi. A po třech dnech a po puol duch života od boha všel v ně, i stáli na nohách svých. A bázeň veliká přišla na ty, kteří je viděli. A slyšeli hlas veliký s nebe, řkúcí jim: Vstupte sem. I vstúpili do nebe v oblace, a viděli je nepřátelé jich.

Apokalip. XI.

V těchto slovích zmínka se činí o hodných svědcích pravdy, kterých dva húfy se scházejí, totiž otcuov starého a nového zákona, nebo prorokuov a apoštoluov Ježíše Krista, u prostřed nichžto ta pravda, která se vtělila, až do Jerusaléma nejvyššího přinešena jest po všecky věky života tohoto. Jakož psáno v žalmu XCIII: „Svědectví tvá, pane, jsú pravá náramně,“ totiž co se ztahuje k zevné a neomylné pravdě, i k pravým svědkuom té pravdy; jakož figurováno v III Mojž.

13, skrze špehéře země zaslíbené, z které hrozen hojný přinesli; a v zjevení XI, skrze dva svědky slavné, kteří mají moc nebe zavříti i odevříti, kteřížto s šelmú bojují bez přestání. Ti jsú svědkové od pravdy ze všech lidí vyvolení, od věčnosti předzvěděni, v čas povolaní a zvelebení, pokavadž měli býti svědkové pravdy ke všem lidem věřícím: aby skrze to nemohl se žádný člověk vymluviti, který pravdě nevěří, anebo v nespravedlnosti pravdu zadržuje. Protož psáno v II sv. Petra 1, že ne lidskú volí přinešeno jest někdy proroctví. ale duchem svatým vdechnuti jsúce mluvili svatí lidé boží. Jichžto hodnosť k zjevení pravdy z toho, což povědíno jest, poznati se muože: Nejprvé, že ne z případnosti, ale z předzvěděni za svědky vyvoleni sú, jakož psáno k Efezským I: že nás v něm, totiž v Kristu Ježíši, vyvolil před ustanovením světa, abychom svati a nepoškvrněni byli. Druhé, že ne sami od sebe šli, ale povoláni jsúce, jakož psal sv. Pavel k židuom V: „Žádný nepřipisuj sobě poctivosti, leč by kdo povolán byl, jako Aron.“ Týž k Řím. VIII: „Které předzvěděl, těch i povolal, a kterých povolal, ty i ospravedlnil.“ Třetí, že ne těch povolal, kteří vyznávají ústy, že boha znají, skutkem pak ho zapírají; ale kteří slovem a skutkem vyznávají. Čtvrté, že ne bojácných a ženkýluov povolal, kteří v čas pokoje natáhnúce a vypustíce střelu svú, v den boje k střele nepravé obracují se, totiž: kteří na čas věří, v čas pak pokušení odstupují: ale mužuov stálých, velikých a zkušené síly, kteří by mohli přemoci nemúdré; jakož psáno v skutcích IV: „Mocí velikú vydávali apoštolé svědectví vzkříšení Ježíše Krista.“ A o Kristu píše sv. Lukáš XXIII: že byl muž veliký v skutku i v řeči.

Vypsav sv. Jan svědkuov, kteří svědčí proti Antikristu, kázaní, život a moc od boha jim danú, aby uvozovali všecky rány na lid nevěřící, a své aby do času uloženého snižovali, teď o nich trojí věc vypisuje: Nejprv, že přemoženi a zmordováni budú od šelmy. „A když,“ praví, „dokonají svědectví své, šelma, která vystúpila z propasti, proti nim bojovati bude, i přemuože je a zmorduje.“ Kdež znáti sluší, že všecky věci svým během jdú, a ne vždycky buoh dává svým sílu a moc, aby přemohli a snížili ty, kteří se jim protiví; ale tu moc

někdy jim odjímá, a nepřáteluom je poddává, ano někdy i smrti. A to činí snad pro tu příčinu: aby z předešlých dobrodiní v pýchu nepozdvihli se; a nebo to opět jde z tejného súdu božského, aby svú křehkosť a nestatečnosť poznali, totiž: že sami od sebe nic dobrého nemají, i nic také něco dobrého mohú bez obzvláštní milosti a pomoci boží učiniti. Nebo v nich jest jakási míra moci, aby skrze moc boží mnoho mohli; a zase jakúsi měrú aby mdlejší byli skrze nestatečnosť svú, kterážto jest strážce moci. V mocech ukazují, co sú od boha vzali; v mdlobách pak toho, což vzali, aby pilně ostříhali. A to se ukazuje na těch dvú svědcích, kterým jednoho času dána byla moc veliká od boha, aby bili zemi ranami velikými, kolikkrát by chtěli; a jiného času bylo jim to odjato, když od šelmy, která proti nim boj vedla, přemoženi a zmordováni byli. Též někdy Eliáš, když vyprosil na bohu, aby děšť nepršel, přemoh falešné proroky, a domnívaje se, že on toliko sám po straně boží zuostává, smělosť od něho byla odjata, že boje se samých pohruožek Jezabelky, utíkal a s velikým strachem šel, kam ho oči nesly (sic), nébrž ani služebníku svému se nesvěřil, ješto se prvé krále nebál. Tak rovně Daniel jednoho času zkazil Béle, potom dán byl v ruce nepřáteluov. Též čteme o sv. Pavlu, že na cestách, na vodách, mezi lotry, v městech, na púšti, na moři i mezi falešnými bratřími nebezpečenství a těžkosti snášel, tělo své pracemi, bděním, hladem, žízní, posty mnohými, nesa přísnosť zimy i nahoty, trápil, církve velikú prací vzdělával, vtržen byl do třetího nebe a tam tejné věci slyšel, kterých nesluší člověku mluviti: avšak andělu Šatanu dán, aby pokúšen byl, a byv z Damašku přes zeď spuštěn, utekl; na nebi spatřiv Ježíše, na zemi před člověkem utíkal!

Ty pak všecky věci voleným pro nic jiného se nedály, než aby nám ukázaly v divích moc božskú, a zase v bázni a v utíkání napomenuli nás, abychom se na křehkosť a mdlobu naši rozpomenuli. V ty pak věci ne jednoho a téhož času přicházíme, ale některého času dává se síla, jiného přichází nestatečnosť; a ne vždycky dáno služebníkuom božím, aby trpěli, ale tehdáž, když jim od boha uloženo jest: jako těm

svědkuom veliká moc od boha puojčena byla, však trpěli, ač-koli ne tehdáž, ale když dokonali svědectví své. Nebo každá věc má svuoj cíl, jakž praví žalm CIII: „Ustanovil si meze, kteréž se pominúti nemohú.“ Tak i čas utrpení pána Krista uložen byl, před kterým trpěti nemohl; a protož často mluvil: „Ještě nepřišla hodina má.“ Odkavadž věrní měli by bráti potěšení, vědúc, že bez vuole boží nepřátelé jich nic nemohú jim uškoditi, jakž se ukazuje na Jobovi a na apoštolu sv. Pavlu; lidé pak potracují moc někdy z tejného súdu božského, jakž jest dotčeno, někdy z své neopatrnosti, jako Samson, někdy z bázně, jako ti špehéři předpovědění.

Skrze pak tu šelmu rozumějí se lidé ukrutní a zhovadilí, kteří hnutím tělesným vedeni jsúce, obyčejem zhovadilým, stvořitele svého neznajíce, panují, žádostivi jsú, aby v poctivosti jmíni byli a jich všickni poslúchali, a ne stvořitele svého. Šelma jsú lidé, kteří nic neumějí ctíti, ani žádného milovati než sebe, učení pravého sobě nic neváží, a toliko násilím panují. Šelma jsú lidé tělesní, ducha božího nemajíce, rozkoše více nežli boha milují, spuosob pobožnosti mají, moci však její zapírají. Kteřížto dobře šelmy slovú, že žádné žádosti slova božího nemají, i ni rozumnosti ducha svatého, i ni milování duší, než těl sobě podobných, tupíce a hanějíce všecko, což koli čtú nebo slyší bez úžitku; jakž apoštol Judas pověděl: že žádosť svú toliko v tělesných věcech vzkládají, což hovada činí. Plni jsú žádostí, totiž: hněvu, závisti, chlipnosti, lakomství, modlářství atd., trhajíce ovce Kristovy, jako oni falešní apoštolé, kteří do církve Efezských po odjití sv. Pavla vrazili se; o nichž sv. Pavel v skutcích XX předpověděl, řka: „Já vím, že po odchodu mém přijdú na vás vlci hltaví, neodpúštějíce stádu; a z vás povstanú muži, mluvíce převrácené věci, aby po sobě učedlníky vedli. Protož bděte, pamatujíce, že sem za tři léta v noci i ve dne nepřestával s pláčem napomínaje jednoho každého z vás.“

Protož ta šelma vede boj proti svědkuom božím zhovadilým ukrutenstvím; nebo čím kdo jest zhovadilejším, tím více proti duchovním věcem povstává. A toť jest skonání Antikristovy nešlechetnosti, totiž: proti pravdě boží nestydatě

bojovati, chtě aby jeho zákon byl ustavičný, a zákon boží aby pominul. Jakž Daniel VII předpověděl: „Řeči," praví, „proti nejvyššímu mluviti bude, a svaté nejvyššího potře, a domnívati se bude, že časy a práva bude moci měniti." Kterýžto boj proto obtíží, že viděl tu šelmu, ana z propasti vystupuje, na znamení, že Antikristus na nejvyšší stolici duostojenství vsedna, protivenství proti voleným činiti bude z temností hlubokých, kdež se kryjí bludové a chytří vtipové lidští. A aby tak snadně poznáni nebyli, a to všecko, čemu by učili, aneb něco ustanovili, zdálo se svaté, i protož divně táhnú smysl písma svatého k svým rozumuom, svědky pak pána Ježíše v pohanění a v podezření uvozují, jako by oni písmu zákona božího odporni byli a tak bludni. Item, přátelé úduov Antikristových domnívati se budú, že svědkové boží, když je tak pokrytci za svuodce vyhlásí, přemoženi sú, a budúť na ně všecko zlé praviti, tak že někteří z věrných i na těle zmordováni budú, jiní pak zahanbeni a potupeni, a téměř za nic počteni, jako povrhel žalařováni budú, a v očích slepých budú potupeni jako mrzká mrcha, anebo jako ven vyvrženi skrze vyobcování; a nedopustíť, aby pohřbeni byli pro ty viny, které jim přičtli, obnovujíce všecko a zle vykládajíce. Neb na ten čas svatí přemoženi budú, jakž praví text, a přemuožeť je tím spuosobem, kterým přemožen jest Kristus a apoštolé: ne že by v nich víra křesťanská zhynula a zmizela, kteráž toliko sama v nich stane; ale přemuožeť před těmi, kteří jsú světu oddáni. Nebo v boji tělesném mnozí raněni bývají, však ne hned padají. Ačkoli nepobožným zdáti se budú, jako by mřeli, jakž psáno v knihách múdrosti III: A zdáli se očím nemúdrých, jako by mřeli. „A ležeti budú těla jich po ulicech," totiž: jmíni budú za vyobcované, a smrť jich bude všem divna a hrozna, a nebudeť jich smíti mnohý nazývati svatými; jako i při utrpení Ježíše Krista, ačkoli měl učedlníky své tejné, však žádný nesměl říci: Dobrý jest! „Města pak velikého lidé, kteréž duchovně slove Sodoma a Egypt," jiné jmeno zevnitř míti budú, totiž poctivé, pod kterým zlosť krýti budú: Nebo jakož jest společnosť svatých, aby skrze víru byli bratří a spoluměšťané svatých a Jeruzaléma nebeského: tak jest společnosť zlých, aby skrze nevěru byli bratří Sodomy a Egyptu.

Skrze pak to, kdež praví: „Ležeti budú těla jich po ulicech velikého města, kdež pán náš ukřižován jest,“ chce, aby věrní, jsúce zarmúceni pro jmeno Krista Ježíše, posilnili se a lehčejí nesli těžkosti, pamatujíce, že i pán Ježíš v té duchovní Sodomě a v Egyptu ukřižován jest.

O jak nyní mnohá těla svatých jakožto zbitá v slavném městě Pražském leží, a nedopustíť, aby v hrobích pochována byla, a den ode dne, že jsú hodni smrti, skrze kaceřování a pohanění odsuzují je: proto že smyšlenému jich učení strany odpustkuov, očistce, vzývání svatých, sedmi svátostí v jich smyslu kromě evangelium, ukládání postuov a svátkuov povolovati nechtí.*) Ale úvech! neznají a nesúdí toho ti, kteří jim věří, a jich lehce povolujíce odsúzení přidržejí se.

Druhé, sv. Jan vypisuje nepobožných radosť a potěšení, které míti budú z smrti svatých. Když nepřátelé boží domnívati se budú, že svědky, kteří je prvé trápili, a jich bluduom a modlářství silně a stále odpírali, přemohli, radovati se budú, jako by konečně svítězili; tu pak radosť skrze znamení zevnitřní pronášejíce sebe vespolek darovati budú. „A kteří,“ praví, „přebývají na zemi, radovati se budú nad nimi, a dary sobě vespolek posílati.“ Nebo ti dva svědkové, kteří je trápili, přemoženi sú: aby se naplnilo, což Kristus pověděl: Vy plakati a kvíliti budete, svět se pak bude radovati.

Třetí vypisuje, že ta radosť nepobožných, kterú míti budú nad těmi svědky, obrátí se v žalosť, a svědkové, kteří přemoženi sú, zase se veseliti budú. „A po třech,“ praví, „dnech a po puol duch života od boha všel v ně, i stáli na nohách svých.“ Ta jich bláznovská a velmi brzo pomíjející radosť obrátí se v žalosť, a naproti tomu, čehož očekávali, přijde na ně zlé. Protož praví: „A po třech dnech a po puol,“ totiž, po utrpení těch súžených a zbitých od Antikrista a jeho holomkuov, „duch života vešel v ně,“ když dáni sú do svobody; „a stáli,“ praví, „na nohách svých,“ totiž, na vlastní a pravé učení, v kterém pracovali v trápení, zpolehli, kteří

*) Toto místo zdá se, že více náleží evangelickému překladateli nežli Husovi.

prvé nevelmi vyučeni, což se k tělesné pomoci ztahuje, a velmi mdlí proti Antikristu byli. A protož z toho poznati se může, že ti, kteří sníženi sú od šelmy, povýšeni budú, aby po vyobcování a vyvržení proti Antikristu silně stáli, aby se písmo naplnilo v knihách múdrosti IV: Potupuje pak spravedlivý mrtvý živé nepobožné, a mladosť velmi rychle sešla (v) dlúhý život nespravedlivého. Neb osvatí tak skrze Antikrista strápeni, a v žalářích jako mrtví držáni, a skrze zlořečení jako mrchy potupení učiněni, velmi pilně se připraví, aby po vysvobození svém vzali na sebe moc a posilnili se, a jako na poly obživeni a občerstveni jsúce proti nepřáteluom povstali, a víru v sobě jako skuoro mrtvú vzkřísili. Rovně jako když Zuzana odsúzena byla, buoh zbudil ducha Danielova prvé skuoro mrtvého; a apoštol Timotea napomíná, aby v sobě ducha božího zbudil, a povinnosť evangelickú vykonával: a věrní rovně též, když povstanú a posilní se proti Antikristu, nepřátelé jich hruozú třísti se budú. A protož praví, že bázeň veliká přišla na ty, kteří je trápili, na znamení, že pokrytci více se nebojí, než když vidí, an ti, které trápili, do svobody dáni sú, a zase že v dobrém prospívají; jakž se čte v knihách múdrosti V: Strašiti se budú bázní velikú, řkúce: Titoť jsú, které sme někdy v posměchu měli a v pohanění. My nemúdří! domnívali sme se, že život jich bláznovství, a konec beze cti: a hle, kterak počteni jsú mezi syny božími! Nébrž takoví mnozí k zpravování povýšeni a povoláni budú vnitř skrze napomenutí božské, aneb skrze vnuknutí jiných. A protož praví, že „slyšeli hlas veliký s nebe, řkúcí: Vstupte sem! I vstúpili v nebe,“ totiž do církve, „v oblace,“ totiž v zpravování a učení ducha svatého, a v počtu prvních věčších svědkuov, jakž sv. Pavel k židuom, XII, pověděl: Majíce takový oblak svědkuov. Z toho pak nepřátelé volených strašiti se budú, patříce na svaté, že vstupují na stolici duostojenství skrze vyšší mysl patření. „A v tu,“ praví, „hodinu stalo se zemětřešení veliké, a desátý díl města padše, jiní přišli v bázeň,“ na znamení, že při svědcích božích, kteří přemáhají Antikrista, státi budú všickni k životu věčnému předzvědění; a Antikristus zase proti nim stane s svým spotvořilým húfem. A protož veliká ruoznice bude v lidu, tak že zlí z míst hýbat

se budú, a vidúce dobré, že na místa zpravování dosedají, budú překážku činiti. Ty pak všecky věci božským súdem zlým budú k pokutě, spravedlivým pak k velikému dobrému: aby tak od světa odděleni byli, a vyšli z prostředku pokolení nešlechetného, aby potvrzeni byli v dobrém z pádu jiných, děkujíce bohu, že spolu s nimi nepadli: jako i na nebi, když andělé padli, jiní jich pádem sú potvrzeni, aby spolu nepadli. Amen.

Napomenutí kněžstvu,

aby zanechajíce učení a nálezkuov lidských, sebe a lid slovem božím zpravovali.

(Z latiny přeložil kněz Viktorín Anxigín Skutečský.)

Toto píše proti ustanovením lidským, která se velmi rozmohla, prelátuov korunovaných napomínám, aby nebývali úředníci Faraonovi a ďáblovi, který usiluje lid boží pro slovo učení pravého potlačiti, totiž aby od poslúchání pravdy odveda k básním obrátil. Já zajisté bera sobě za svědka Ježíše ukřižovaného spatřuji, že dnes kněží a lid méně slova boha hrozného umí a zachovává, nežli přikázaní a ustanovení lidských, a více se jich bojí a jich sobě váží, nežli pravdy života a lásky křesťanské, a že v takových věcech zachovávání svú spravedlnosť a spasení zakládají. Ačkoli falešní proroci, nemajíce lásky a známosti Ježíše ukřižovaného, straší se jmenovati Krista ukřižovaného anebo uplvaného, pravíce jednú v roce na tom dosti býti, a že jest stud a strach křesťanuom takové věci praviti o bohu svém: však ti takoví falešníci své líčidlem zbarvené ceremonie a nálezky draze cení a slaví, a na toho, kdo by jich nevelebil a zúplna neplnil, klatbu dávají. I podobni jsú ti pokrytcuom a farizeuom, kteréž pán Kristus od takových věcí často odvozoval.

Ta pak přikázaní lidská, která Kristus břemeny nesnesitedlnými nazývá, připodobňují se k okršlku zubuov lvuov; nebo těmi přikázaními lidskými, která se nad počet a nad mocnosť lidskú rozmnožila, ti pyšní a korunovaní tak se ohra-

dili, že nutíce sprostné, aby je zachovávali, hrozní a strašliví jako lvi, a ne jako beránek tichý, učiněni sú. A protož jich přikázaní a učení k okršlku zubuov lvuov, kteří žerú a trhají, a ne k ovcím, keteré žvýchají, přirovnávají se. A jsú rovně jako nevěstka pyšná, která panuje nad tím, který jest jí poddán; a nejsú za příklad ovcím učiněni, jako Kristus, který pověděl: „Učte se ode mne, nebo já tichý a pokorného srdce jsem." A v níž čím věčší jsú, tím menší ve vyšších věcech bývají, ale více pyšnější: vedlé obyčeje králuov pohanských, kteří panují nad těmi, jimiž vládnú. A protož není při nich: „Prosíme pro milosrdenství, bratří milí!" ale: „Bez prodlévání přikazujeme a chceme míti! jest-li že kdo nebude tak činiti, aneb jináč se bude chovati, nežli my se chováme, ten věz, že upadne v hněv bohu i všem jeho svatým, a na toho aby klatba dána byla!" A mnoho tomu podobného. I protož proti učení spasitele našeho toliko jsú, jako lvi vyvracujíce domácí své.

Pak poněvadž spravedliví duchem Ježíše ukřižovaného vedeni jsú, i tehdyť přikázaní a ustanovení lidských nepotřebují: Nejprv proto, že je vyučuje a vede duch boží; jakož psáno jest: „Duch tvuoj, o bože! uvede mne na cestu pravú." Item: „Spravedlivého uvedl pán na cestu upřímú." Druhé, že dobrovolně a chtivě činí dobré skutky, jako dobrý strom sám od sebe dobré ovoce vydává; jemuž buoh dává vzrost; jakž sv. Pavel k Galat. V psal: „Ovoce pak ducha jest láska, pokoj, trpělivosť" atd. A níže praví, že proti těm věcem není zákon. Třetí, že jsú naučení Šatanova, která vedú člověka v pochybnosť a roztržitosť, a v mysl reptání atd. Čtvrté, že ti svobodní, v kterých duch Kristuov přebývá, skrze ta ustanovení lidská vedeni bývají od dobrých skutkuov: jako i Kristus od uzdravování nemocných v den sobotní od židuov, a židé zase od skutkuov milosrdenství, když reptali proti učedlníkuom, že vymínali klasy a jedli v sobotu. A protož jim pán pověděl: „Jdúce učte se, co jest to: Milosrdenství chci a ne oběti!" A z hola to lidské ustanovení překážku člověku činí, aby přikázaní božích nezachovával.

Ty pak zlé věci aby měly skrze člověka do církve uvedeny býti, nevěř tomu žádný: než skrze dílo Šatanovo, který ty neřády uvozuje rozšířil a upevnil, dokavadž těchto časuov,

na nejvyšší stolici vsed, závírky neučinil, čehož potom nápodobně neučiní. A protož netoliko to nejvyšší shromáždění múdrých a kněží zdá se býti porušené v svých súdech skrze lež, ale také i jiná shromáždění v církvi velmi mnohá, mezi nimiž není muže, který by se zdí postavil pro pravdu proti těm, kteří mluví lež.

I že dnes mnohé věci vymyšlené a nálezkové lidští, a jiná zklamání silně a široce v lidu svatém znamenitém a v křesťanstvu rozmohly se; protož tím věčší ohavnosť před bohem nejvyšším jest, a den ode dne lidé takových věcí vzdělávati nepřestávají. Nebo dnes shromáždění mnohých, kteří se praví býti mistry a múdrými, v církvi práva ustanovilo, že obrazuom dřevěným a stříbrným a jiným věcem křesťané mají se klaněti a je ctíti, proti nimž písmo praví: „Nebudeš se jim klaněti, ani jich ctíti!"

A protož dnes se to plní, což povědíno Mat. XXIV: „Budúť praviti: Hle teď Kristus! hyn tamto! Nevěřte." Hle jaké temnosti, které prvé na zemi nikdy nebyly! A hle jaké zarmúcení nevěsty, totiž církve, Ježíše Krista, kteréž nebylo nikdy prvé, ješto, by to možné bylo, i vyvolení v blud byli by uvedeni. Nebo ohavnosť spuštění ve vší plnosti v chrámě postavena jest, a to velmi patrně a mocně: však žádný není, kdo by čta rozuměl, ale všickni vuobec tu ohavnosť velebí, chválí a slaví, aby tak snáze mohli zklamati. Dnes pak ta ohavnosť zpuštění, sedíc v chrámě, aby se nezjevila, vymýšlí jinú ohavnosť, že nastane, aby skrze to spíše církev v blud uvedla; ačkoli lidé hroznú ohavnosť slaví a ctí, však o jiné ještě rozprávějí. A to vlastně jsú apoštolé a služebníci Antikristovi: apoštoly Ježíše Krista tiché, múdré a proroky trápí a rozličně s nimi zacházejí, směle toho potvrzujíce, že ti služebníci Kristovi kacíři, pokrytci a Antikristové jsú: a sami jsúce údové silní a mnozí Antikristovi, údy Krista Ježíše ukřižovaného mdlé, v malém počtu, trápíce, z města do města ženúce, z společnosti vyobcujíce, praví, že tím Kristu slúží! moci pak a pravdě Ježíše Krista násilně všelikú múdrostí jsúce odporni, chlubí se, že pravdu zastávají!

I dobře tehdy o takových prorok Ozeáš v V pověděl, že sú osidlo na stráži učiněni: „Slyšte," praví, „toto kněží! a pozoruj Israheli! neb s vámi súd jest: proto že ste učiněni

osidlem na stráži a teneto rozléčené na táboře.“ Sprostně praví, že osidlem učiněni sú. Kdež prorok dvojí zlú věc o kněžích pokrytých vypsal: jedno, že překážku těm, kteří pravdu káží, činí, je v nenávisti mají a jim se protiví; a druhé, že což koli sami káží nebo činí, ve všem, což jich jest, a ne co by Kristovo bylo, vyhledávají, a ve všech věcech srdce jich následuje lakomství. První pak věc zlú činí zjevně; a protož praví sprostně: že učiněni sú osidlo na stráži. Což se k první věci ztahuje, patrné jest, že vždycky byli a jsú až posavad kněží tělesní, kteří učiněni bývají osidlo kazateluom pravdy, zvláště těm, kteří v trestání nešetří osob, a nehledí se vysokým a mocným zachovati a líbiti, neostýchají se žádného, ale věrně pravdu zastávají; i z tohož tím častějí ty tělesné kněží nežli jiné trescí, jichž hříchuov žádný, který pravdu miluje, přehlídati nemuož. I protož ti nepraví kněží nejpříze a nejukrutnějí kazateluom, kteří pravdu káží, protiví se, obcházejíce, špehujíce a hledajíce, kterak by Ježíše v řeči polapiti mohli; nebo vždycky hotovi jsú, aby více utrhali, nežli slovem božím napraveni byli. A protož hadové a pokolení ještěrčí od Krista i od Jana Křtitele nazváni sú, že všecko, což koli z slova božího slyší, v jed zlosti obracují, a proti těm, kteří je slovem pravdy znovu rodí, postavují se a jim utrhají. A tak učiněni sú osidlo na stráži.

A toť jest hrozné spuštění ohavnosti v chrámě božím, že ti, kteří měli předně pravdu zastávati, jsú první proti nejsvětější pravdě Ježíše Krista; a ti kteří měli býti svědkové věrných kazateluov Kristových, proto že známosť a zpravování evangelium Kristova přijali, jsú přední svědkové lživí proti věrným Ježíše Krista učedlníkuom, tak že těch, z kterých se měl sprostný posel evangelium Kristova těšiti, musí se báti, aby nebyl v řeči polapen: nebo kněží chytří a slídní, jako liška na púšti, již učiněni sú vazba a osidlo na stráži. Neb kdyby to činil pohan, buďto zjevný hříšník, a nebo zjevný nepřítel pravdy, byla by jistě zlosť a nepobožnosť, a ne ohavnosť: ale tať jest hrozná ohavnosť Antikrista v chrámě božím vlastně postavená, že ti, kteří se vetřeli, a slíbili, že budú přátelé církve Kristovy, nepřátelé a svuodcové, překážku činíce evangelium Kristovu, učiněni sú.

O spisích českých M. Jana Husi a o jich nynějších pramenech.

Mezi staršími a pozdějšími spisy Husovými, hledíme-li k jich obsahu, shledává se podstatný rozdíl. Starší spisy jeho jsou ve smyslu katolickém vůbec nezávadné, od jiných spisů náboženských času svého patrně se nelišíce, ano některé jich jsou toliko překlady nebo vzdělání spisů latinských proslulých otcův svatých. Při čemž pozoru hodné jest, že v žádném z těchto spisů starších Hus sebe sám nejmenuje za jeho původce; a protož bez starých výslovných svědectví nesnadno bylo by určiti, které jsou práce jeho z doby té. Ale když potom sepřel se Hus s kanovníky a kněžími Pražskými a horliti počal na tehdejší zlořády v stavu kněžském, ani papeže samého neušetřiv, až i z Prahy ustoupiti musil, tehdy spor tento i do spisů svých přenesl, které čím dále tím více prozrazují jeho mysli rozčilenosť a rozhořčenosť. Toho času sepsal nejdůležitější díla svá, v nichž obyčejně také na konci oznamuje, kterého dne a roku je dokonal.

Již za života Husova přepisovány byly mnohonásobně spisy jeho, starší i pozdější, a některé i na pergaméně s nákladem dosti znamenitým. Po smrti jeho za válek husitských nastala v tom na některý čas přestávka; ale tím horlivěji přepisováno bylo potom, totiž od čtvrtého desítiletí až do konce věku patnáctého, z kteréhožto času také nejvíce přepisů prací Husových se zachovalo, mezi nimiž některé velmi skvostné. Některé z těch rukopisů obsahují samy toliko práce Husovy, v jiných pak smíšeny jsou tyto s pracemi cizími, českými i la-

tinskými. V první polovici věku XVI zaznamenal někdo v jednom rukopise Českého Musea, že spisy následující pocházejí z péra Husova, s doložením: „To, o čem vědomosť, a co jest před rukama,“ totiž:

1. Výklad na písničky Šalomúnovy. „Císař a král“ . . .
2. Výklad věčší na páteře, t. na víru, přikázaní boží a modlitbu páně.
3. Výklad menší obzvlášť též na páteře. „Spasitel církvi svaté, kteráž jest sbor“ . . .
4. O víře a její článcích, a o stránkách církve svaté. „Poněvadž, jakož dí apoštol k židuom“ . . .
5. Zrcadlo světských pánuov o nápadech, odúmrtí atd. „Pán buoh rač tvú žádosť“ . . .
6. O manželství. „Poněvadž manželstvo jest“ . . .
7. O panenství. „Anno panno, choti Jezu Kristova“ . . .
8. Proti šesti bluduom. „Znamenav šest bluduov“ . . .
9. O poznání cesty k spasení. „Slyš dcerko a věz“ . . .
10. Zrcadlo člověka hříšného menší. „Že nižádnému nelze“ . . .
11. Zrcadlo člověka hříšného věčší sv. Augustina přeložil a rozmnožil. „Najmilejší! poněvadž v cestě jsme“ . . .
12. O svatokupectví. „Svatokupectví, jenž se rozmnožilo“ . . .
13. Provázek o třech prameních. „Spatřiv, že lidé“ . . .
14. O devieti kusech zlatých.
15. Výklad neb kázaní na čtení nedělní přes rok.
16. Kázaní zvláštní o člověku, který sstupoval od Jerusaléma. Neděle 13.
17. Kázaní na boží tělo, nepočtené mezi nedělními.
18. O církvi takové, jakové latinské sám vydal.
19. Listové psaní, když byl skrze klatbu z Prahy.
20. Listové, když byl na cestě do Konstancí i z Konstancí rozličné.
21. It. jiný veliký: „Mistr Jan Hus, kněz a sluha v naději p. J. Kr.“ . . .
22. It. jiný: „M. Jan Hus, nestatečný sluha boží, všem vyvoleným“ . . .
23. It. jiný: „M. Jan Hus, kněz a sluha v naději p. J. Kr.“ . . .
24. It. z Konstancí jednomu knězi: „Pokoj od hříchuov, spasení k životu“ . . .

Některé z věcí v tomto seznamu jmenovaných nyní dokonce se pohřešují, v žádném známém rukopise ani tisku se nenalézajíce, a zase jsou nyní před rukama spisky některé Husovy, o nichž seznam nadřečený neví.

Již od počátku XVI věku vydávány byly některé menší spisky téhož mistra porůznu v místech rozličných tiskem, až potom léta 1563 v Norimberce vytištěna byla věčší sbírka jich pohromadě při Postille. V předmluvě ke sbírce této žaluje vydavatel na „ukrutnosť“ strany katolické, která již tehdáž práce tohoto „věrného Čecha i stálého mučedlníka božího“ kde a jak mohla, nemilostivě hubila, tak že jen to, co jakž takž ukryto a zachováno býti mohlo, a „jako říkajíc po shoření pozůstalo,“ v jednom zavření a v jedněch knihách obsaženo jest. Bohužel že do této sbírky, snad bez vůle a vědomí vydavatelova, dostalo se pod jmenem Husovým také mnoho věcí cizích, zúmysla podvržených, ano že i Postilla sama v místech některých spůsobem nehodným porušena jest, aby sloužila za doklad účelům, o nichž Hus neměl ani zdání.

Po bitvě Bělohorské v XVII a v XVIII věku již nic ze spisů Husových nebylo přepisováno ani tištěno, alebrž tím horlivějí mařeno i ničeno vše, co i jen zdaleka bylo v podezření jmena i ducha Husova. Jezuité chodili jakožto missionáři místo od místa, dům od domu, slídíce po knihách českých a pálíce je napořád; neb každá kniha česká, jakého koli obsahu, pokládána jimi byla již za husitskou a tak za kacířskou. Co se přes to přese všecko jako zázrakem potud zachovalo, ukryto bylo, dílem i za hranicemi, v nepřístupných bibliotékách, aneb u nekatolíků v tajných schránkách.*)

---

*) Jakých prostředků tajní ctitelové Husovi užívati musili, aby knihy jeho sobě zachovali, viděti ze zápisky, kteráž se nalézá v Postille musejní z r. 1563 před listem titulním, obsahu tohoto: „Tuto knihu vzácnou nalezl František Hnik, bývalý farář blíže Jaroměře (jsa napotom generálním vikářem v biskupství Budějovickém) u jednoho tajného odpadlce ve špalku, na němž se dříví štípe, kamž, by vypátrána býti nemohla, schována před katolickými kněžími byla. Pan Hnik ji dal panu Jozefovi Pingasovi, napotom kanovníkovi a kapitolnímu děkanu Budějovickému; a ten zase, by do nejistých rukou nepřišla, mně,

I. Nejstarší nyní známý rukopis, jenž v sobě zavírá práce Husovy, chová se v českém Museu, pod známkou 23, B. 23. Psán jest na pergaméně ve formátě jako 16, maje nyní 161 listův, a na každé stránce po 13 a ku konci po 14 řádcích písma pěkného, jež nazývají gotické. Jazyk i pravopis náležejí v počátek XV věku, v dobu, kde pravopisu Husova ještě neužívali. Rukopis byl ozdoben mnohými obrázky, a měl na počátku každého článku, jakož jsou toho stopy, velmi ozdobně barvami a zlatem provedené litery počáteční; ale to vše jest nyní vyřezáno, neřku ze zlomyslnosti, ale spíše z dětského nerozumu, tak že žádný článek nezůstal celý a bez porušení. Články v něm obsažené jsou přepisy některých tehdáž vůbec oblíbených spisků náboženských; od koho však by který ten spisek pocházel, nikdež se nepraví. Co se pak přepisu samého dotýče, jest velmi vadný a nesprávný: mnohá slova ano i celá místa pominuta; někdy přidáno, ježto nenáleží, neb i jedno dvakráte po sobě psáno; některá slova nesmyslně převržena, neb za jiná nepravá směněna atd., tak že i kdyby nadřečených vyřezaných listů nebylo, předce nelze bylo by, bez pomoci jiného správnějšího přepisu, text upraviti slušně k vydání. Jsou pak v tom rukopise tyto články:

1. Traktát o víře, ale bez počátku; neb čtyry první listy chybí. Nezdá se, žeby to byl týž traktát, jenž dle nadřečeného seznamu se počínal slovy: „Poněvadž, jakož dí apoštol k židuom:“ jedno proto, že „o stránkách církve svaté“ v němto nemnoho se mluví, ale za to tím více „o radosti nebeské,“ v kterémžto však stránce Hus velmi zdrželivě se měl, vyznávaje, že „neumím mnoho mluviti o životu věčném“ (I, 41 a 42, a III, 166). Také nesrovnává se ten článek s nižádnou částkou článku o víře ve „Výkladě“ (I, 1—51), kdežto jiné spisky Husovy téhož rukopisu beze vší změny z „Výkladu“ vzaty jsou. Konečně hledíme-li k definicím Husovým „o církvi

Vojtěchovi Juhnovi, Čecháčkovi Pelhřimovskému, prof. Theolog. star. i nov. zákona v Budějovicích, dne 23 Dubna 1807.“ K tomu ještě dodáno budiž, že po tomto ctihodném knězi a upřímném vlastenci dostala se ta kniha jeho bratrovci, P. Vojtěchovi Juhnovi, kterýž ji léta 1844, tehdáž jsa kaplanem v Rudolfově blíž Budějovic, českému Museu daroval.

svaté“ a „o nebeském blahoslavenství,“ které vždy a všude týmiž slovy se opakují, ale zde jinak znějí, jakož i k tomu, že tento traktát jmenuje očistec „předpeklím,“ čehož ve spisích Husových nikdež není, protož nemůžeme jeho s jistotou za práci Husovu vydávati. Ale poněvadž Jungmann v Literatuře i jiní jemu ten článek připisují, jenž i krom toho, budiž kdokoli jeho původcem, není bez půvabu, položili sme jej na konci (III, 291) jakožto pochybný.

2. Druhý článek: Zrcadlo člověka hříšného věčší, o němž nadřečený seznam dí, že jej Hus dle sv. Augustina přeložil a rozmnožil, má na listě 24 písmem červeným úvod tento: „Poczynagy sye knyzky genz slowu zrczadlo czlowyeka hrzyessneho ktoz wtyechto knyzkach czasto czte ten sweho zywota polepssy daly buoh sbozy pomoczy nebt gest to welmy pomoczno kazdemu czlowyeku ktozt sye wtom zrczale wtom oohledaty nezmesska Tot gyest wsse nabozye mylosty Pany Katryna sskocz sye“ (t. přispěš si). Ostatek stránky doplněn písmem černým: „Gyezu kryste synu buoha zyweho smyluy sye nadnamy Oroduy zany matko buozye.“ Dle toho podobá se, že ty „knížky“ psal některý kněz anebo žák, chtě jimi dar učiniti nějaké své přítelkyni, paní Katríně. Po tom úvodu vyříznut list, tak že článek se počíná slovy: „dává nám radu skrzě svatého Mojžiešě“ atd. (III, 131, ř. 6); a jde až po slova: „A to by sě nestalo, když by smysleli a rozuměli a na najposled..“ (str. 141, ř. 6), načež opět dva listy jsou vytrženy.

Na štěstí zachoval se tento článek celý v jednom rukopise čís. veř. bibliotéky Pražské, z roku 1469, tak že odtud počátek i konec doplněn, a i v textu mnohá místa porušená napravena býti mohla. Vytištěn byl v Mladé Boleslavi u Václava Austského l. 1547, v 8, 16 listův.

Článek v Postille Norimberské z r. 1563, fol. 232, pod týmž nápisem a s týmiž opět a opět se navracujícími slovy: „O by smyslili a rozuměli“ atd. jest práce jiná, pozdější, Husovi neprávě připsaná.

3. Dále následuje na listě 54: Kázaní na den památky těla božieho, v seznamu svrchupsaném číslo 17. Počátek opět chybí až po slova: „z lehkosti a bez příčiny nemluvil“ atd. (III, 170, ř. 15), i nahražen jest u vydání tomto po-

dlé Postilly z r. 1563, fol. 197, a i co bylo v textu potřebí, podlé ní opraveno. Tiskem je také vydal Pavel Bydžovský, kněz a farář pod obojí u sv. Havla, v Praze 1545, česky i německy, připsav je Duchkovi Chmelíři ze Semechova, měštěnínu Starého města Pražského, jakožto milovníku a shromažditeli spisův Husových. Zdali učení o večeři páně, vytištěné v Norimberce l. 1583, týž spisek jest, nelze určiti, neb ho není před rukama.

Hledíce k tomu, že tímto kázaním Hus naplňuje, co ve „Výkladu," v kap. 92 slíbil, že totiž o přijímání těla Kristova jindy obšírněji bude psáti (I, 331, ř. 24), máme za to, že psáno jest ke dni 22 Června 1413.

Potom na listě 76 pod nápisem: „Počíná sě řěč o božiem tělu velmi dobrá," vykládá se kratičce, „co zlého a škodlivého dlúhé nepřistúpánie k tělu božiemu přivodí." Za tím opět chybí list, a na listě, jenž má nyní číslo 77, počínají sě:

4. Knížky, ješto slovú hádánie rozoma s svědomím, takto: „Dotýká rozum svědomie túto řěčí: ne jako by rozum a svědomie mluvily, neb úst nemají; ale jako by člověk na mysli mluvil, tak rozum treskce svědomie bázlivé, ješto bojie sě těla božieho přijímati" atd. Po mnohých a rozvláčných řečech praví konečně svědomí: „Když mi sě velíš často připravovati, nauč mě, kterak sě mám k tomu připraviti." Načež rozum odpovídá: „Nenieť všěch lidí jedna příprava; neb ktož počíná dobrý býti, takto sě má připravovati: Najprvé aby ostal hřiechóv smrtedlných, a všech dopustilých žělel, zpoviedal sě jich a dosti za ně učinil, a kromě toho žádný nemá přijímati. Také má sě v tom opatřiti, dávno-li jest hřiechu ostal, jest-li že zpomíná s chutí na dřievnie hřiechy; jakožto die sv. Bernart: Běda, ktož zmazán prachem libosti tělesné jde před oblíčěj boží. Také má opatřiti, neměl-li jest tu noc žádné nečistoty na těle ze sna, aneb jest-li roztržen, aneb nechuten pro některú bolesť, aneb jest-li lén ze spanie aneb teskliv. Jakž by to do sebe počil, tak by měl nechati, leč by pilná byla toho potřěba, jakožto u veliké nemoci. Ale ktož jest prospievající, ješto často chce přijímati tělo božie, nenie dosti, aby tak byl hotov, ale máť sě lépe připravovati; neb ktož často chce tělo božie přijímati, máť všěchen svój

život takto připravovati: Najprvé, aby v sobě umrtvil všěcky hřiechy, varuje sě marnosti, i všech lehkostí, i všěch příčin k hřiechu. A máť vždycky pilně střieci srdcě svého a prospievati v ctnostech. Máť také mieti hlubokú pokoru, milosť horlivú a žádosť velikú. Máť také pamatovati často rány krvavé pána Jesu Krista, hřiechóv svých má želeti, a sám neufati sobě, ani svému zaslúžení, ale milosti božie. Protož jakožto každý vie, že ta svátosť jest ustavena na památku božieho umučenie, a protož čímž člověk najlépe umrtví v sobě žádosť světskú a rozkoš tělesnú, tiem sě jesti najlépe připravil. Proti tomu mnozí činie, ješto mnoho sě modlé a postie: ale žádosti na sbožie a utěšenie tělesného a zlosti ostati nechtie. A tak v tom blúdie, ano lépe jest umořiti v sobě žádosť světskú a varovati sě marnosti a utěšenie tělesného, nežli pěti tisíc žaltářóv, a tělesně živu býti. Třetí lidé jsú dokonalí, a ti pro velikú žádosť nemohú býti bez pána buoha, než s tiemť sě žádají objímati, v sladkém líbání zde skrzě milosť, a tam, když dojdú skrzě (umrtvenie v sobě hřiechóv) blahoslavenstvie: k němužto na pomoc jest nám dáno zde pravé buožie tělo pána našeho Jezu Krista, jenž kraluje s uotcem i s duchem svatým na věky věkóm. Amen. Daj to buoh.“

Podali jsme toto konečné naučení neznámého bohoslovce zúplna, aby čtoucí mohl srovnati, kterak Hus o věci té soudí (I, 331 E, a III, 121).

5. Na listě 106, jehož hořejší polovice ustřižena, počíná se: Menší výklad na vieru, a na listě 112, též porušeném: Druhé Věři v buoh, obé slovo od slova tak, jakož v rukopisu Budišínském v kapitolách XXVI a XXVII (I, 44—47) obsaženo jest, kromě že na konci tohoto druhého po slově „Amen“ přidáno pro vyplnění místa: „Buoh daj to.“

Na to na listě vyříznutém počínala se:

6. Řeč na zvěstovánie Matky božie, kteráž jde až na list 155, kdež písmem červeným dodáno: „Skonala s(ě řěč na) zvěstovánie Matky buožie a příščé našeho milého Jezu Krista, ješto bývá hod její u postě, jenžto jesti svatý Izaias prorokoval i jiní světí otcové, jenž sú v temnici byli.“ Tato část rukopisu byla mnohými obrázky a malovanými iniciálkami ozdobena, a proto také nejvíce trpěla. Řeč tato nepochází

z péra Husova, a také dokonce se liší od „Kázaní na den zvěstování panny Marie“ v Postille Norimberské l. 1563, fol. 146.

Na druhé straně listu 155 počíná se:

7. Výklad menší na páteř, slovy: „(Pro spr)ostné a ne(prá)zdné v prá(ci) krátký buď (tento vý)klad: Otče, (jenž's nás st)vořil“ atd. a jde až do konce po slova: „a tak od věčného zatracenie. Amen, to věz, tak sě staň,“ tak jako v rukopisu Budišínském v kap. XCVI (I, 357—8). Na listě pak následujícím, jenž nyní schází, počínal se výklad slova „Amen,“ též slovy rukopisu Budišínského v kap. XXV (I, 43—44), jakož pokračování na listě 159 svědčí: „(bo)žích nebo na chvále božie, a zvlášče na pateři, jenž jest nám od Krista dána k našemu spasení“ atd. až do konce; načež odstavec poslední takto změněn: „Ale sprostnému těžko jest dlúhú řěč spamatovati; proto aby ty, ktož budeš jmieti tyto kniežky, jiného rozuměti naučil, kratičce naučě sě pamatoval, jakž máš napřěd psáno po té řeči, jenž sě rozum s svědomím hádá; potom stojí Věři v buoh dvoje atd.“

8. Na listě 160 stojí modlitba: „Zdráva královno“ atd. a po ní na konci poznamenáno písmem červeným: „Dokonaly s(ě knížky vel)mi dobré a úž(itečné kaž)dému člově(ku, léta od) narozenie syna b(ožieho) tisíce čtyři sta ..... stého v tu sobotu p(řě)d svatým Jiljím, zpovědlníkem buožím. A ktož v nich často čísti bude, nalezne v nich mnoho dobrého, jenž jest úžitečno jeho duši k spasení, a hřiechóv sě bude mnohých vystřiehati.“ Před polouslovcem .....„stého“ vytrženo jest místo, coby pět písmen státi mohlo; z první však litery zůstala čárka, kteráž náležeti může liteře **d** (dvanást) neb **t** (třinást) neb **cz** (čtrnást) neb **o** (osmnást), ale nikoli neukazuje k liteře **g** (jedenást), jakož Jungmann píše. Soudě dle té známky, domníval sem se napřed, že ten rukopis pochází z r. 1412; ale nyní vida, že přepisovatel měl před sebou již celý „Výklad“ Husův, jenž teprv ku konci léta 1412 byl dokonán, opravuji domnění své v ten smysl, že rukopis nyní tuto popsaný náleží v léto 1413 anebo 1414; neb na pozdější dobu z příčin hodných již nepodobno mysliti.

II. Druhý vzácný rukopis, jenž někdy náležel akademickému malíři Františkovi Horčičkovi, chová se též v Českém

Museu pod známkou 2, D 18. Psán jest písmem drobným a pravopisem Husovým velmi správně in folio na papíře, na dolejších krajích již poněkud zetlelém, maje nyní 233 listův, a obsahuje tyto články:

1. Postilla, kterážto zde, jakož i v jiných rukopisích, počíná se ukazadlem, avšak teprv od řádky: „Milosrdní skutkové kteří jsú;“ neb první list chybí. Ve vydání nynějším položeno jest ukazadlo, byvši doplněno z rukopisu Budišínského, na konec, aby se mohly připojiti stránky. Ale i také v Postille po listě 11 schází list jeden, jenž v nynějším vydání byl nahražen z rkp. cís. veř. bibliotéky XVII, A 11, jakož na svém místě (II, 20) poznamenáno. Na konci rukopisu doloženo písmem červeným: „Tyto knihy sú skonány v sobotu před svatú Kateřinú léta od narozenie božieho tisícieho čtyrstého čtrnadctého skrze ruku Zigmundovu z Domažlic. Dajž pán bóh, abychom čtúce skutkem plnili, což jest tuto psáno. Amen.“

Nadřečený rukopis cís. veř. bibliotéky XVII, A 11, psaný na papíře ve 4, obsahuje toliko Postillu, a má na konci místo slova „Amen“ přípisek písmem červeným: „Jan Hus mistr.“ Odtud berou někteří příčinu domnívati se, žeby to byl originál Postilly, jakož i Jungmann, soudě ze závěrky: „jehož léta tisícieho čtyřstého a třinadstého, v den postný“ atd. (II, 427), rukopis tento pokládá v rok 1413. Avšak nehledě ani k tomu, že zajisté Hus na čisto sám nepřepisoval, ani se byl červeně podepsal, sluší pomněti, že dotčená závěrka náleží k textu samému a v každém úplném přepise se nalézá; a písmo, pravopis i chyby v textu zjevně svědčí, že jest to přepis pozdější, asi z polovice XV věku. Tak k. př. ve čtení 3 místo: „mnohé věci činieše“ (15, ř. 11) psáno: „činiece;“ ve čtení 11 místo: „a ty rozumy mistři“ (57, ř. 2) psáno: „rozuměj“; ve čtení 22 místo: „přijímánie v oplatcě božieho těla“ (142, ř. 2 zdola) psáno: „v odplatě;“ na konci téhož čtení (str. 143) přidal písař: „A tak by mělo býti;“ ve čtení 23 (148, ř. 18) vynechal jednou: „střeď u vosku jest;“ ve čtení 34 (249, ř. 23) pojal Husův výklad: „[to jest, aby chudým milosrdni byli]“ do textu tak, jako by to byla slova sv. Řehoře; místo Husova: „obiet, člowiectwíe, musily, bude ho

milowati" píše: „obietli, člowiečenstwíe, mussieli, bude jiej milowati" a m. j.

Krom toho nalézá se v cís. veř. bibl. ještě jeden přepis Postilly té, také asi z polovice XV věku, XVII, B 13. Jeden také chová se v městské bibl. v Norimberce na pap. ve 4, psán dle Dobrovského mezi l. 1443—1453. O rukopise Budišínském a o tištěné Postille Norimberské bude řeč níže.

2. Na listech 196—200, potom 227—233 jest výklad na umučení páně, počátku tohoto: „Vyšel jest Ježíš s učedlníky přes potok Cedron, píše sv. Jan v devatenadcté kapitole. Dietky milé! Ač nedóstojný posel, však božím zjednáním poslán jsem dnes k vám v poselství divném. Od koho? Od jedné mladé a přěkrásné panie, o niež psáno stojí v kantikách v IV kapitole: Všechna jsi krásná a poškvrny nenie na tobě. Kterak jie dějí? Maria, jako psáno ve čtení sv. Lukáše v II kap.: Aj jmeno panny Maria. Co nám ukazuje? Smrť hořkú najmilejšího jedináčka svého, ukrutně zabitého. Od koho? Od židuov, nepřátel jeho. Proč?" atd. Již z tohoto planého, po efektu bažícího úvodu lze znamenati, že toto není práce Husova, a také nikdež se jemu nepřipisuje. Zdali kázaní Husovo o umučení páně, jež Dobrovský nalezl v nějakém rukopise Štokholmském (D. G. II, 226), jest spisek týž čili jiný, než tento výklad, a proč Dobrovský jej uznával za práci Husovu, není povědomo.

Potom na listě 201 počíná se traktát:

3. O šesti bludích, o němž Hus sám praví, že jej sepsal v Betlémě (III, 240), a v knížkách proti knězi kuchmistrovi ještě jednou o něm, jakožto o práci své, se zmiňuje (III, 253 ř. 24). Krom toho nalézá se týž traktát také v rkp. Vídeňském 4935, fol. 53—73 bez nápisu, psán pravopisem Husovým; potom v rkp. Budišínském, jakož níže; a v rkp. křižovnickém v Praze z r. 1472 (XXII, A 4) str. 137—214. Tištěn byl l. 1510 v 8 per Paulum in Monte Oliveti, a při Postille l. 1563, s cizím přídavkem: „Proč nyní lidé pravdy nesmějí zjevně vyznávati?" atd. Některá slova v rkp. Mus. porušená, ač jich nemnoho, opravena sou vedlé tohoto vydání při Postille.

4. Konečně na listech 213—227 následuje: „O poznání

cěsty pravé k spasení“ pod týmž nápisem písma červeného; avšak listy 222—225 jsou nově vloženy místo dvou listů vytržených a text doplněn rukou Hankovou od slov: „z čeho kolivěk, neb kterak kolivěk“ v kap. sedmé (III, 123, ř. 18) až po slova: „a že sú věčného zatracenie a každé“ v deváté kap. (127, ř. 15), z jiného rkp. Musejního 3, F 22, kdež ten spisek přichází na listech 204—223 pod nápisem: „M(istr) J(an) H(us). Viz a znamenaj, co tuto praví.“

Druhý tento rukopis psán jest asi okolo polovice XV věku na pap. v 4, a obsahuje mimo nadřečený článek také kroniku Martiniani, Solferna, počátek Beliála, životopis Adama a Evy, Basilská kompaktáta a kratičké letopisy české. Také prý v bibl. Mikulovské jest jeden rkp. z XV věku, kdež i Dcerka Husova přichází (Jungm. Lit. str. 96, č. 608 p.)

Tiskem vydal ten spisek V. Hanka, v Praze 1825, v 12, pod titulem: „M. J. H. Dcerka,“ a však některá, tehdejší censuře závadná místa pominuv.

Z některých míst, jako kdež mluví o kněžích příliš širokého svědomí (III, 108, ř. 26), a o papežích, biskupích atd., kteří svá ustavení váží nad zákon boží (III, 109, ř. 9), lze souditi, že spisek tento psán byl l. 1412.

III. Jeden z nejkrásnějších i nejdůležitějších rukopisů, jenž jiných prací neobsahuje než toliko Husovy, chová se v bibliotéce Gersdorfské v Budišíně. Psán jest okolo l. 1440 na pergaméně in folio s velikou pilností, maje nyní 313 listův, i obsahuje články tyto:

1. Výklad viery, desatera božieho přikázanie a modlitby páně (fol. 11—137), pak zpravidlo neb ukazadlo k Výkladu tomuto (f. 1—10). Na listě 11 v počáteční liteře **K** v modrém poli vyobrazen jest Hus na katedře sedě, maje před sebou otevřenou knihu a obě ruce na ní položené, jako by vykládal slovo boží. Vypodoben jest v černém taláru, bez límce a kněžského náprsníku pod krkem, s hlavou nepokrytou, a pokud možno pozorovati, plechatou, tak že jen po obé straně nad uchem vlasů chumáčky se spatřují. Vyobrazení toto bylo zúmysla prstem nasliněným vymazáno a zkaženo, zvláště v oblíčeji. Ostatně litera pilně a čistě malována jest a místo po straně zlatem vyplněno; arabesky z ní jdou

po celé straně dolů a po krajích, hořejším i dolejším. I v článku samém na počátku každého věčšího oddělení spatřují se litery počáteční barvami pilně provedené a zlatem ozdobené, s podobnými, ale menšími z nich vycházejícími arabesky, ze jmena v kap. 29, 33, 36, 39, 41, 44, 51, 56, 59, 77, 78 a 80.

Jiný rukopis téhož „Výkladu," na pap. v 4 na 373 listech, z XV věku chová se v Dietrichsteinské bibliotéce v Mikulově (I, 59).

Tiskem vyšel spis tento pod titulem: „Mistra Jana Husi, kazatele slavného, dědice českého, dvanácti článkův víry křesťanské obecné, desíti božích přikázaní a modlitby páně „Otče náš" výkladové, každému, spasení žádajícímu křesťanu nejpotřebnější — uroz. vládyce p. Janovi Leskovcovi z Leskovce a na Kamenici, Mikuláš Konáč z Hodištkova, místosudí dvorský atd., připisuje." V Praze u Bílého Lva na Ovocném trhu l. 1520 dne 20 Února, fol. 108 listů.

Jesuita Václav Šturm v „Rozsouzení atd. kancionálu br. Valdenských, na str. 111 jmenuje knihu bratrskou: „Obecné všech křesťanů naučení starodávní víry, přikázaní a modlitby, s vysvětlováním jich" z r. 1535. Zdali to týž spis čili jiný, nelze určiti.

Jungmann v Literatuře, str. 106, č. 812 a) uvádí spisky některé, jako by byly zvlášť o sobě vyňaty z Husova „Výkladu," ale mýlí se; neb „Výklad na desatero boží přikázaní" v rkp. cís. bibl. XVII, F 50 num. 3, jest práce jiná, cizí. Počínáť se takto: „Poslúchaj, Israheli! tociš duše křesťanská, přikázaní mých a napiš je v srdci svém" atd. První přikázaní: „Nebudeš se klaněti cizím bohóm! proto, neboť jsú bohové pohanští všichni ďáblové" atd. Druhý rkp. tam jmenovaný XI, C 8, num. 14, obsahuje článek počátku tohoto: „Dietky! slyšte desatero přikázanie milého pána boha" atd., kterýžto článek však také již uveden jest v Lit. na str. 40, č. 134 b), jakožto práce spisovatele staršího, neznámého. Ale třetí spisek bez signatury z nějakého rkp. tam uvedený pod nápisem: „Kratičký výklad na přikázanie božie desatero, pro sprostné a neprázdné v práci, vyložené skrze mistra . . . ." s poznamenáním, že jmeno jest vyškrabáno, a na kraji připsána slova:

„Nechaj státi pro bóh!“ lze pokládati za pravý; neb týmiž slovy počíná se také Husův „Výklad menší na páteř“ (I, 357).

Ve svrchu položeném seznamu spisů Husových jmenuje se také „Výklad menší obzvlášť též na páteř“ počátku tohoto: „Spasitel cierkvi svaté, kteráž jest zbor“ atd. Spisek nyní neznámý, bez pochyby pozdější než onen věčší „Výklad“ rukopisu Budišínského, jenž ku konci l. 1412 byl dokonán (I, 358).

Ostatně jak mnoho sobě Hus na tomto svém výkladu víry, přikázaní božích a modlitby páně zakládal, znáti můžeme ze mnohých zmínek, jež o něm v jiných pozdějších spisích jeho nalézáme. Tak na konci traktátu o Svatokupectví praví, že o jmenech knih biblických psal na konci knih „o božím přikázaní“ (I, 478), a v Postille ve čtení 7, že o manželství psal v knihách o „přikázaní“ (II, 39); pak ve čtení 15, že o pokušení psal více v knihách „o přikázaních božích“ (II, 89); a ve čtení 44, že o místě k modlení způsobném psal v knihách „o modlitbě“ (II, 315); a ve spisku o poznání cesty pravé k spasení dí, že o pokušení vyvolených k zasloužení psal „mnoho jinde“ (III, 112).

Dále následuje:

2. Traktát o šesti bludích (fol. 138 až 147) a

3. List M. J. Husi po vypovědění z Prahy l. 1413, tohoto počátku: „Bóh s vámi, pani milí a mistři!“ (fol. 147), v nynějším vydání mezi listy č. 3.

4. Postilla (fol. 148—311), v kteréžto však na konci list jeden chybí; jsouť poslední slova v ní tato: „úst božské dobroty chuť . . . . (II, 425, ř. 14). Jako při Výkladu, tak i v Postille byla na počátku toho spisu paměti hodná ozdoba. U prostřed litery **M**, kterouž umělec velmi pilně a vkusně barvou zelenou ve čtverci provedl, rohy zlatem vyplniv, vyobrazen byl v černém poli Hus na hranici v plamenu; ale hranice i s postavou Husovou nyní nožem vyškrabána tak, že jen oheň na obou stranách zůstal, a na místo vyškrabané hrubým pérem nakreslen dole znak jako ~~Vartmberský~~ (troje parohy jelení), a nad ním zavřený helm s perutí, na které litera A, a dole pod znakem na vyškrabaném místě litera B napsána. Oboje vyobrazení, totiž Hus jakožto učitel a Hus jakožto mučeník,

zkaženo jest bez pochyby touž rukou věku sedmnáctého, která při Výkladě víry na místech některých po straně, kde smysl nebyl po mysli čtoucího, připsala v rozhorlenosti své slůvko: nota!

Jungmann v Literatuře své, opíraje se o mylnou zprávu v Čas. Mus. 1840 str. 407, praví, že toto jest nejstarší rkp. Postilly, pocházeje z roku 1412. Netřeba nám ukazovati k tomu, že Hus sám na konci Postilly oznamuje, kdy ji dokonal, kteréžto zprávy ovšem v rkp. Budišínském není; ale jen toho doložíme, že k omylu tomu dala příčinu v témž rukopise Husova poznámka na konci „Výkladu", že jej totiž skončil l. 1412, čemuž však rozumíno tak, jako by se ta poznámka ne věci samé, ale písma týkala.

IV. Rukopis cís. dvorské bibliotéky Vídeňské z r. 1444 v 12, č. 4557, za jehož obšírnější popsání díkami jsme povinni panu prof. A. V. Šemberovi. Obsahuje střídavě články latinské a české, z kterýchžto však druhých tuto pro ukrácení jen práce Husovy se jmenují. O správný jich přepis k nynějšímu vydání měl péči bedlivou pan c. kr. dvorský sekretář A. Rybička, jemuž tolikéž proto díky vřelé vyslovujeme.

1. O brání odmrtí neb nápadóv odumrlých věcí. Článek tento nalézá se na listech 102—105, ale nemá začátku, proto že list předešlý, snad u převazování, nějak vypadl. Počíná se slovy: . . . . . „to znamenaje radím, aby sě každý pán" atd. (III, 192, ř. 17). Na konci poznamenáno písmem červeným: „Skládánie Mistra Husi svaté paměti odúmrtí neb nápadóv odumrlých věcí."

Co tuto chybí, doplněno v nynějším vydání z rkp. Třeboňského B. 3 in fol., z roku 1486, na listech 160—164, a některé vady, ježto v obou rukopisích se shledávají, opraveny dle téhož článku vytištěného při Postille 1563 na listech 251 a 252.

Tiskem také vyšel tento článek při Veleslavínově spisu „Hospodář" 1587 v 8.

2. O manželství. Spisek tento, jejž seznam nadřečený (pod č. 6) též Husovi připisuje, přichází beze všeho nápisu na listech 106—118, a nenalézá se nyní v žádném jiném rukopise ani tisku. Zpráva Jungmannova v Lit. str. 95 pod č. 608, lit. e, žeby byl ještě jeden rkp. toho článku v Českém Mu-

seum, má v nějakém omylu svůj původ. Psán jest buď ku konci roku 1413, anebo s počátku 1414; neb jinak byl by se Hus o něm v Postille ve čtení 7, mluvě o manželství a kde o tom psal (II, 39), zajisté také zmínil. Článek následující fol. 118—122, jenž obsahuje některé výpisky ze svatých otců též o manželství, počínaje se: „Die sv. Augustin na to slovo: Aniž chválím, ani hyzdím“ atd., a konče se slovy: „neb ten nemá od nás zbráněn býti, kterýž v ohni jsa položen, neumie nehořeti. To sv. Řehoř,“ není práce Husova, ale jest cizí, pozdější, jakož mimo jiné i z následujícího místa patrno: „A tak manželstvie jest stav dobrý a svatý, a lepšie má potvrzenie zjevného písma svatého, nežli kteří mnišie.“ Neb nikdež ve spisích Husových nenajde se, žeby byl tupil stav mnišský, nébrž naopak, při každé příležitosti stav panický a panenský velebil, a jen proti zlořádům horlil, ježto se tehdáž ve stavu mnišském čili zákonničím shledávaly. Srov. kap. VI o Svatokupectví (I, 424), a list pannám klášterským (III, 269).

3. Epištoly M. Jana Husi z Konstancie na listech 140—146, totiž sedm listův Husových, ježto v nynějším vydání vytištěny jsou pod čísly 10—16.

4. Na listě 225 počíná se spisek, jenž v tomto vydání položen pod nápisem: Jádro učení křesťanského: „Bóh jest dobré, nad něž nemóž býti pomyšleno lepšie“ atd.

Týž obsažen jest také, však poněkud úplněji, v jiném rkp. cís. dvorské bibl. Vídeňské, č. 4925 v 8, z první polovice XV věku na 11 stránkách, maje na konci datum „Léta božieho 1414 v Ústí, den svatých mučedlníkóv Jana a Pavla“ (26 Června); potom v rkp. Gersdorfském v Budišíně č. 4, 22 s týmže datum; a v rkp. cís. veř. bibliotéky v Praze z r. 1469, XVII, B 6, fol. 61 p. v. pod titulem: „Otázky a odpovědi pravého křesťana o božských mocech.“ Jestiť to, jakož prof. Šembera právě se domnívá, Husův katechismus, jejž sepsal do školy žákům, aby se mu z paměti učili, jakož sám na konci praví: „ktož bude toto písmo krátké čísti, aby je spamatoval“ (III, 258); což i tím se stvrzuje, že v rkp. Vídeňském č. 4935, i v Budišínském hned před ním položena jest „Abeceda.“ O sobě tištěna jest Abeceda Husova v slabikáři Prostějovském l. 1547.

5. Mravné průpovědi, jež v rkp. č. 4557 následují hned po nadřečeném katechismu. Psány jsou v hexametřích, ovšem nedokonalých, a protož jsme jich ani nevyznačili. Posledních šest hexametrů: „Pro čtyři příčiny" atd. nalézá se také v rkp. Víd. č. 4935, odkudž je Dobrovský i Jungmann pojali do své Historie literatury české.

V. Rukopis latinský v Českém Museum 4, F. 35, na pap. v 4, asi z polovice XV věku: „Petri de Mladienowicz Ordo procedendi in causa M. Johannis Hus," aneb, jakož na vazbě z r. 1541 napřed vytištěno: „Spůsob koncilia Konstantského." Obsahuje mimo mnoho latinských také 13 českých listův Husových, tuto pod č. 4—16 vydaných, při čemž i rkp. Vídeňského z r. 1444 užito. (Viz výše **IV**, 3.)

Ostatní listy vzaty jsou, jakož při každém oznámeno, z pramenů následujících, totiž:

Č. 1 z přepisu Bočkova v archivu zemském v Brně pod č. 12263, jejž učinil z nějakého neznámého rukopisu s poznámkou: Cod. 67. Za přepis odtud díkami jsme povinni panu archiváři V. Brandlovi.

Č. 2 pochází z rkp. cís. veř. bibl. v Praze XI, D 9, asi z polovice věku XV, fol. 66—69, v kterémžto rkp. jsou ještě také fol. 215—220 čtyři jiné listy Husovy, totiž č. 10, 12, 13 a 14.

Č. 3 vzato z rkp. Budišínského pergaménového, f. 147, jakož nahoře pověděno (**III** 3). Krom toho nalézá se tento list i v druhém rkp. též bibl. Gersdorfské v Budišíně na pap. v 4, také z XV věku; potom v rkp. cís. dvorské bibl. ve Vídni č. 4935, fol. 73, a v rkp. křižovnickém v Praze z r. 1472, XXII, A 4.

Obsahujeť tento posléze jmenovaný rukopis křižovnický devět listů Husových, z něhož v Časopise Mus. 1848 I, str. 401—415 byly otištěny, totiž ve vydání našem čísla: 3, 6, 7, 8, 10, 12, 13, 14 a dodatek na str. 299. Pokud z otisku tohoto souditi možno (neb rukopisu samého nelze nám bylo užiti), jsou v rkp. tomto mnohé odchýlky od jiných starších pramenů. Tak k. př. list 7 má tento počátek: „Věrným v pánu bohu milým bratřím a sestrám všem, jenž milují pravdu pána Jezu Krista. Pokoj vám" atd. a končí se takto: „Psán list

v Konstanci na den sv. Otmara 16 Listopadu. Mistr Jan Hus, v naději boží kněz a sluha pána Ježíše Krista.“ List 8 počíná se: „Pán buoh rač s vámi býti, aby“ atd. a zavírá se: „Dán v Konstancí den svatého Šebestiana a Fabiana.“ List 10 má závěrku: „Dán tento list v noci u pondělí před sv. Vítem po dobrém angelu božím“ (!). V listu 12 datum: „Psán list na sv. Jana“ atd. dokonce chybí. List 14 končí se takto: „Dán list ve čtvrtek před vigiljí sv. Petra u večer v žaláři v okovách v čekání smrti.“ Všecky tyto i jiné mnohé změny v textu samém pocházejí patrně od některého pozdějšího přepisovatele, jenž podlé chuti své libovolně přidával, ujímal i měnil. Ostatně co se tkne listu posléze jmenovaného (III, 299), nezdá se, že by náležel mezi listy Kostnické; neb obsah jeho ani v nejmenším k tomu neukazuje, a také by byl zajisté Petr z Mladěnovic jeho ve sbírce své nepominul. Spíše může to býti list, jejž ze svého vyhnanství napsal, snad do Prahy svým Betlémským osadníkům?

Listy vytištěné v Postille r. 1563 fol. 244—247 jsou č. 3, 10, 12, 13, 14 vydání našeho.

Jungmann v Lit. str. 69, č. 135 ε) počítá k listům Husovým také list jeden z rkp. cís. veř. bibl. III, G 16, fol. 84, počátku tohoto: „Zdravie a což kolivěk vymyšleno muož býti“ atd. Toto však jest pozdější překlad listu latinského, jejž Rikard Vic, Angličan, z Londýna poslal Husovi do Čech asi l. 1413.

VI. Výklad na písničky Šalomúnovy, rkp. ve 12, složený ze dvou částí listů papírových a jedné části pergaménových, tak že po dvou listech pergaménových vždy následují čtyry papírové; krom devíti obrázků na pergaméně nad to ještě do rukopisu vložených. Nápis: „Tuto sě počíná výklad“ atd., i všecky texty z písně Šalomúnovy psány jsou červeně, a na konci na listě 155 též písmem červeným poznamení písařovo: „Dokonává sě výklad piesniček Šalomúnových léta od narozenie syna božieho tisícieho čtyrstého čtyřidcátého osmého.“ Zdá se, že výklad tento vzdělán jest více méně samostatně podlé některého spisu latinského.

Na to následuje na listech 157—170 „Hugona chvála lásky,“ též napřed s obrázkem. Obrázky jsou barvami sice

pěknými, ale hrubě malovány. Rukopis náleží nyní panu Antonínovi Musilovi.

VII. Devět kusuov zlatých, rkp. na papíře v 4 asi z polovice XV věku v cís. bibliotéce v Paříži pod číslem 29 Fonds Slave. Na první pergaménové stránce přilepen lístek, na němž písmem asi z počátku předešlého věku psáno: Codex 8173. Postilla Croatica in Evangelia. (Srov. Čas. Mus. 1842, str. 453.) Na listě 245 po kraji poznamenáno písmem vybledlým asi z XVI věku: „Devět kusuov zlatých mistra Jana Husi.“ Kteréhožto článku dva správné přepisy k vydání tomuto učinili pánové Ivan Pavlovič Minjajev a Josef Frič, začež jim tuto slušné díky vyslovujem.

Jiný rkp. chová se v kníž. Ditrichšteinské knihovně v Mikulově, jenž takto se počíná: „Poctivý v Kristu Ježíši a v naději boží mučedlník a svatý velebný mistr Jan Hus, z pokolení českého, těchto devět kusuov složil, kteréž jest i zlatými nazval, pro jich veliké zaslúženie a odplatu hojnú v království božském.“ K tomu připojen jest i latinský překlad.

Tiskem vyšel tento spisek při Postille l. 1563, fol. 230—232, ale s mnohými přídavky a změnami, někde i ve smyslu opáčném.

VIII. Rkp. cís. veřejné bibliotéky v Praze z r. 1469 na pap. fol., XVII, B 6, obsahuje:

1. Zrcadlo hřiešníka menší a O potupení světa (fol. 59—61).

2. Otázky i odpovědi pravého křesťana o božských mocech (fol. 61—2) v našem vydání pod titulem: Jádro učení křesťanského. (Viz výše čl. IV, 4.)

3. Zrcadlo člověka hříšného věčší (fol. 73—77), zde s nápisem: „Tuto se počíná zrcadlo každého hřiešníka, a nahledna se v ně, opatř své svědomie, právě-li stojíš; kdež takto mluví.“ Ale článku tohoto text od nejstaršího rukopisu nemálo se liší, maje místa některá zbytečnými přívěsky a výklady rozšířená, na místech některých nesmysl, pošlý z vynechání nebo změtení slov i z chybného čtení, ano vyskytují se i úmyslné změny textu. Tak dle vydání tohoto, III. na str. 135, ř. 34 slova: „Kto z papežóv,“ a na str. 138, ř. 1 slova: „a v odpustky trhovské nedoufali“ jsou vynechána; dále na

též straně ř. 6 místo: „papežovi listové“ psáno: „přietelé;“ potom níže ř. 25 místo: „co papežstvie, ciesařstvie neb jiné dóstojenstvie“ psáno: „co královské neb jiné duostojenstvie;“ ano i celých 7 posledních řádků na též straně 138 pominuto; na straně 140, ř. 9 místo „silen k pití“ psáno: „silen k spaní.“ Kdo tu měnil a vynechával, i proč, snadno se dá uhodnouti.

Týž rukopis obsahuje krom toho také: Orloj múdrosti, naučenie sv. Isidora hřiešnému člověku, naučenie sv. Anselma o přijímání těla božieho, Kroniku Trojanskou, o kralovici jmenem Jozafat, synu Avemírovu, a kroniku o králi Alexandrovi velikém.

IX. „Knížky proti knězi kuchmistrovi.“ Knížka v malém 8 tisku pěkného. Na konci: „Impressum per Paulum in Monte Oliveti (t. v Litomyšli, kdež byla tiskárna bratrská). Anno domini MCCCCCIX.“ Jediný nyní známý, velmi pěkně zachovalý exemplář toho tisku náleží panu Fr. Palackému.

X. „Provázek třípramený z víry, lásky, naděje, kteréhož se má každý křesťan držeti, kdo chce do věčného blahoslavenstvie přijíti. Složený od poctivého svaté paměti M. Jana z Husince léta 1412. Vytištěn léta 1545,“ v 4. Předmluva: „Urozenému vládyce panu Jakubovi Fikarovi z Vratu, hofrichtáři K. Č. a primasovi Starého města Pražs., příteli svému zvláště milému, pozdravení s žádostí všeho dobrého kněz Pavel Bydžovský, farář kostela sv. Havla v St. m. Pr. vzkazuje“ atd. Na konci v krátké promluvě dokazuje vydavatel, že svátosť těla a krve boží trvá v své dobrotě svátosti tak dlouho, jak dlouho trvají případnosť chleba a vína. K čehož potvrzení přivodí čtyry důvody: „Čtvrtý důvod z písma svaté paměti Mistra Jana Husi, kteréž z žaláře Konstanského, v němž seděl, Robertovi napsal takto: Věděti sluší, že po slovích posvěcování svátosti tak dlouho jest tělo a krev páně, jak dlouho zuostává zpuosob chleba a vína.“ Na poslední stránce pod čarou: „Vytištěno u Jana Hada.“ Exemplářů tisku toho známo jest několik.

O tomto spisku svém zmiňuje se Hus ve Výkladu víry (I, 42, ř. 14), řka, že o životu věčném psal „v knížkách, jenž slovú Provázek, na konci píše o blahoslavenství.“

XI. „Mistra Jana Husi kázaní dvoje o Antikristu a šelmě, která bojuje proti svatým, nyní v řeč českou přeloženo od kněze Viktorína Anxigína Skutečského, někdy kazatele evangelium Kristova na Horách Kutnách." Na konci: „Tlačeno v Magdeburce, 1554," v malé 8 literami švabskými bez akcentů. Obsahuje tyto věci:

1. Předmluvu: „Všem věřícím v Ježíše Krista a jeho evangelium milujícím, kteří v České zemi jsou, milosť a pokoj spasitele našeho, kněz Viktorín Anxigín Skutečský, služebník J. Kr." Jestiť to vlastně řeč, v které žaluje na tehdejší vlažnosť i porušenosť u víře svých krajanů. „Pamatujte na to," praví ku konci, „že předkové vaši jiným národům učením spasitedlným a pravou poctou boží posluhovali: a kam se již to dělo, že vy zase od nich toho, aby se s vámi zdělovali, potřebujete? Neb kde jest svaté paměti mistra Jana Husi učení? kterého již ne vy, ale pohané v nově na víru obrácení užívají. Patřtež tehdy na ty své předky, kteří pro kšaft Kristův těla svá na oheň vydali, jichž teď knihy mezi cizími národy čtou se. O tom také víte, jak veliký počet křesťanův od nevěrných na Horách Kutnách do šachet vmetán; též u Litoměřic co jich v Labi ztopeno. A toť jsou ti předkové naši, kteří ne pro lidské věci, ješto jich nezastávali, ale pro pravdu boží, kterou vyznávali, trpěli" atd. Dáno: „V Magdeburce v pondělí před sv. Havlem, léta 1554."

Na to následuje:

2. „Mistra Jana Husi kázaní první: „O Kristu a Antikristu" atd. a „Kázaní druhé: „O pravém povolání kazateluov, o boji šelmy proti svatým" atd.

V traktátu svém „o svatokupectví" slíbil Hus, že, dá-li pán bůh, něco také napíše o Antikristovi (I, 393, ř. 12), kterémužto slibu, jak se podobá, zadost učinil tímto dvojím kázaním, sepsav je v jazyku latinském. Žeby překlad český byl zcela věrný, o tom již na str. 309 vyslovili sme pochybnosť svou; neb vědomé jest, že v časech pozdějších mnohé nepravě připisováno bylo Husovi, aby jeho jmenem nabylo vůbec váhy a platnosti.

3. „Mistra Jana Husi napomenutí, které činí k kněžstvu, aby zanechajíce učení a nálezkův lidských, sebe a lid slovem

božím zpravovali; nebo lidu božímu k veliké škodě jsou, proto že původ z ďábla mají, a kdo je zastává a zachovává, že jest Antikristem.“ Snad jest to týž spisek, jejž Jungmann v Lit. uvodí pod titulem: „O zkáze pocházející z ustanovení lidských,“ tištěn in fol. bez roku a místa (str. 110, č. 873, c).

Jako kázaní nadřečená, tak i tento spisek pochází patrně z času, když Hus byl z Prahy vyobcován a v kletbě, tudíž asi z druhé polovice roku 1413 nebo z první polovice roku 1414.

XII. „Postilla svaté paměti M. Jana Husi, mučedlníka božího, na evangelia, kteráž se čtou přes celý rok. K nížto přidané jsou mnohé jiné knihy téhož M. Jana Husi, kteréž jsou ještě nikdy nebyly imprimované, a již nyní teprv na světlo jsou vydané. MDLXIII.“

Jsouť v ní obsaženy věci tyto:

1. Předmluva na Postillu mistra Jana Husi z Husince. „Milosrdný spasitel“ atd. (Viz II, str. 1.)

2. Předmluva impressorova.

3. Jiná předmluva M. Jana Husi: „Aby kdož čísti budeš“ atd. (II, str. 440.)

4. Vyobrazení M. Jana Husi na hranici, s nápisem nahoře:

Haec fuit effigies quondam venerabilis Hussi,
Dum sua pro Christo membra cremanda dedit.

A dole:

Jenž's všecky ptáky převýšil bělostí,
Čechuom tvým, Husi, podnes jsi v milosti.
Tobě věčná česť, tvé pamětné jmeno
věkem, lstí žádnou nebude shlazeno.
Ač krkavec černý nosem svým černým
bělosť tvou lstivě odjíti chce věrným:
však není Čechuom žádný vzácnější pták,
byť se mohl živým hlasem vrovnati tak.
Stádo ptactva zpěvem svým těší uši:
ty slovem, ctným skutkem, srdce i duši.

5. „Život M. Jana Husi, mučedlníka božího,“ k čemuž v exempláři musejním rukou šestnáctého věku barvou červenou připsáno: „Sepsaný od mistra Petra z Mladěnovic, kterýž byl očitý svědek všech těch věcí, kteréž se toho času

v Konstancí dály. Byl písařem u pana Václava z Leštna." Jestiť to výtah v řeči české z jeho latinského spisu o při a o skonání M. Jana Husi. Viz výše čl. V.

6. Dva podvržené listy M. Jana Husi, týkajíce se přijímání pod obojí: Jeden jich psán byl prý z Konstancí knězi Havlovi, příjmím Havlíkovi, kazateli Pražskému a z latiny v češtinu přeložen, v němž jeho bratrsky za to žádá, aby se nestavěl na odpor „velebné svátosti, totižto krvi páně, kterouž věrní z kalichu přijímají" od mistra Jakobella, „aby nebyla roztržitosť mezi věrnými" atd. „Dán v Konstancí v okovách, u vigilji desíti tisícuov rytířuov (21 Června). Léta páně tisícého čtyřstého čtrnádctého." Ale toho času byl Hus ještě v Čechách, a dne 26 Července téhož roku datoval některé spisky své z Ústí.

Druhý list bez datum svědčil prý panu Václavovi z Dubé a panu Janovi z Chlumu. Píše v něm proti sněmu Kostnickému, že „blud býti praví, když laikuom věrným píti se propůjčuje z kalichu páně." I kdybychom vzali za to, že rok 1414, slovy napsaný, omylem položen jest místo 1415, což nikoliv se nepodobá, vždy předce nedá se hájiti, žeby tyto listy byly pravé. Od 21 Června až do smrti své dne 6 Července psal Hus mnoho listů latinských a, pokud vědomo, aspoň čtyry české, a v žádném jich ani slovíčkem o věci té se nezmiňuje, jakož i před tím nikdy nic podobného neučil; a kdyby takových listův Husových z vězení bývalo, zajisté by byl pilný jich sběratel, nadřečený Petr z Mladěnovic, neopominul do spisu svého jich pojmouti. Osoby v těchto nepravých listech jmenované vzaty jsou z jiných známých listů Husových, t. č. 10 a 16.

7. Postilla (fol. 1—145). Mimo úmyslné změny v textu srovnává se toto Norimberské vydání nejvíce s rukopisem musejním, tak že i chyby písařské vytištěny jsou. Tak k. př. (dle našeho vydání II, na str. 387, ř. 20) rkp. mus. má: „móž v čtenie," tištěná Postilla: „může v Evangelium," a rkp. cís. bibliotéky právě: „móž i čtenie."

Potom následuje „druhá strana" t. druhý díl Postilly (f. 146—162), obsahujíc kázaní a) na den zvěstování panny Marie, b) na den navštívení p. M., a c) výklad na pašiji, rozdílný od výkladu v rkp. mus. (čl. II, 2). Třetí pak díl (f. 163

až 216) obsahuje kázaní a) na den sv. Ondřeje, b) sv. Mikuláše, c) sv. Tomáše, d) narození božího, sedmero kázaní, e) sv. Jana Evangelisty, f) památky těla božího, g) sv. Martina, h) sv. Alžběty, a i) sv. Kateřiny. Žeby všecky tyto věci od M. Jana Husi byly složeny a sepsány, jakož vydavatel Postilly praví, těžko jest uvěřiti, hledíme-li k tomu, že v žádném rukopise Postilly Husovy nic toho se nenalézá, ano že vůbec ani žádného rukopisu není, jenž by svědčil, že jsou to práce staré, a nad to práce Husovy. Jediné kázaní na den památky těla božího z toho vyjímáme, kteréžto již v nejstarším pramenu rukopisném Českého Musea přichází (čl. I, 2), a také v nadřečeném starém seznamu spisů Husových pod č. 17 jmenováno jest.

Postilla Norimberská přidává k tomuto kázaní na konci (fol. 200 p. v.) kratičký článek, jenž se také nalézá v témž rkp. Musejním na listě 76, ale pod zvláštním nápisem a zvláštní kapitolou, totiž:

„Počíná sě řěč o božiem tělu velmi dobrá. Kapitola ... Že ty dobré věci dóstojné a časté přijímánie těla božieho činí, jakož si slyšal, protož to věz také, co zlého a škodlivého dlúhé nepřistúpánie k tělu božiemu přivodí: Najprvé, že duch svatý duši opustí. Druhé, kázni a bázni božie v tom člověku ubývá. Třetie, že sě člověk tak pilně hřiechu nevystřiehá. Čtvrté, že toho náboženstvie sě zmařuje. Páté, že láska božie sě hasí, a dobré žádosti sě mrtvie. Šesté, mnozí dobří skutkové sě opúščejí. Sedmé, hřiechóm věčšé hotovosť přicházie. Osmé, silná a těžká pokušenie sě rozmnožují. Deváté, tiem viec a viec přibývá ďábelského nabádánie, a z toho člověk boha daleko zapomíná. Desáté, že sě v srdci zatvrzuje a rozum sě zatmievá, že nerozezná mezi dobrým a mezi zlým, a všecka zlosť sě v člověku rozmnožuje, aby jemu nevonělo nic dobrého.“ Zdali tento přídavek náleží Husovi aneb komu jinému, nelze rozhodnouti.

8. Traktát o šesti bludích (fol. 217—229). Zdá se, že vydavatel měl nějaký lepší rukopis před sebou, nežli jest musejní (čl. II. 3), proto že sme mohli věci některé dlé toho vydání opraviti; ale v tom chybil velmi, že všecky výklady Husovy k cizím textům, ježto v rkp. psány byly mezi řádky

a po stranách, pojal bez závorek do textu, jako by to byla slova dokladu samého.

Na konci toho traktátu jest jakýsi cizí, pozdější přídavek, jenž v žádném rkp. se nenachází: „Proč nyní lidé pravdy nesmějí zjevně vyznávati? Proč pro jiné, jediné že jsme nestateční, bojíce se chvály světské ztratiti a přízně, a druzí obrokuov, a ovšem pro pravdu bojíce se pohanění od lidí a utrpení tělesného“ atd.

9. „Devět artikuluov aneb kusuov zlatých“ (fol. 230—232). Viz nahoře čl. **VII**.

10. „Zrcadlo věčší slavné paměti mistra Jana Husi, v kterémžto každý člověk může spatřiti, co jeho budoucně potkati má, a kterak mnoho dobrého ztratí“ (fol. 232—238). Již nahoře pod čl. **I**, 2 poznamenali sme, že to jest práce cizí, pozdější, jmenu Husovu podvržená. Rozdělena jest na pět kapitol, totiž: a) „O radosti věčné.“ b) „Při smrti co se trefí.“ c) O dni soudném. d) „O pokání.“ e) O falešných prorocích. Tato poslední kapitola není než vášnivý, hrubý hanopis na kněžstvo, ovšem katolické.

11. „Traktát o sedmi smrtedlných hříších, téhož mistra Jana Husi, mučedlníka božího“ (fol. 238—243). Neznáme žádného rukopisu, v němž by se ten traktát byl zachoval; a protož musili sme jej přijmouti z vydání tohoto. Krátký a velmi chatrný výtah z něho nalézá se ve spise: Historia et monumenta Joannis Hus et Hieronymi Pragensis, Norimb. 1715, pag. 45, pod titulem: Tractatus de septem peccatis mortalibus.

12. „Pět epištol od M. Jana Husi v žaláři složených“ atd. (fol. 244—247). Viz nahoře čl. **V**.

13. „List pánuov českých a moravských do Konstancí odeslaný“ l. 1416, 2 Září (fol. 247—248).

14. „Traktát o manželství“ (fol. 249—250. V exempláři musejním tyto dva listy se pohřešují).

15. „Traktát od umrtí (sic). Písmo přivodí M. Jan Hus“ (fol. 251—252). Viz čl. **IV**, 1.

16. „Krátký a úžitečný výklad na dvanácte článkuov víry apoštolské, z písem svatých sebraný skrze jednoho muže v písmě sv. zběhlého, nyní z latinské v českou řeč přeložený“ (fol. 253 atd.)

Na konci: „Vytištěno v slavném říšském městě Nornberce u Jana Montana a Oldřicha Neybera.“

XIII. Tři písně nábožné vzaty jsou z Kancionálu Bratří českých, vytištěného v Kralicích l. 1576 v 4, pod titulem: „Písně duchovní evangelické, opět znovu přehlednuté atd. Od jednoty bratrské.“ V některých exemplářích, jakož i v pozdějších vydáních, nad každou písní rukou souvěkou připsáno, kdo ji složil; ale jmeno Husovo nenalézá se než toliko při těch třech, totiž na str. 153, 472 a 474.. O písni: „Jezu Kriste, štědrý kněže“ zmiňuje se sám v Postille na konci čtení 20 (II, 132).

Konečně krátká Modlitba: Králi slavný, Kriste“ atd. nalézá se v „Graduálu chval božských,“ psaném l. 1573 na pergaméně největšího formátu s notami, jenž se chová v archivu městském v Praze. Na listě 133 jest totiž „Proza o sv. mistru Janovi z Husince svaté paměti, na jeho vlastní píseň udělená od Jana T(áborského),“ tohoto počátku:

„Králi nad králi, Kriste! vedlé člověčenství tvého svatého léta od narození tvého tisícího čtyrystého a patnáctého.

Slavný pane! tvé chvály stále vypravujíc, v České zemi rozený, řečený mistr Jan Hus, pro pravdu tvú opovážil života svého.

Kriste! tvůj kalich útrpný pijíc, v sobotu v ochtáb Petra a Pavla, svatých apoštoluov, k věčnému odpočinutí statečně se bral.

Dobrý pane! služebník tvůj, mistr Jan Hus, věrný tobě“ atd.

Slova tuto v tisku proložená psána jsou v Graduálu červeně, a na konci poznamenáno: „Navrátě se zpátkem k počátku Prozy, vezmi z každého verše přední slovo červené, a tak zpívaj jeho píseň až do konce.“

Probravše takto všecky prameny psané i tištěné spisův Husových, pokud jsou známé i přístupné, a k ceně jich, jakož se za potřebí vidělo, přihlednuvše, můžeme s úplným upokojením všecky články, které se zavírají ve sbírce této, až na tři, ježto níže (str. 343) vytknuty jsou, buďto na základě starých hodnověrných svědectví, aneb již z obsahu i povahy jich samých přijmouti za pravé a nepodezřelé práce tohoto

v mravích svých bezúhoného, ale také bezohledého mravokárce.*) A jakož sme na svých místech, pokud možno, také hleděli ukázati, kdy který článek byl psán, podáváme v seznamu následujícím jakýs takýs přehled, jak jedno po druhém asi následuje, články takové, o kterých v příčině té nic určiti nelze, napřed položivše:

1. Výklad písniček Šalomúnových (III, 1).
2. O sedmi smrtedlných hříších (III, 178).
3. Devět kusův zlatých (III, 147).
4. Zrcadlo hříšníka menší a o potupení světa (III, 142, 145).
5. Písně nábožné a modlitba (III, 262, 268).
6. Předmluva k bibli Šafhausské, z r. 1412? (III, 260).
7. List pannám jistého kláštera (III, 269).

---

*) Všecka souvěká svědectví o Husovi v tom se jednomyslně shodují, že život jeho byl vůbec příkladný a bez úhony, tak že ani úhlavní nepřátelé jeho neměli jemu čím vytýkati. A co se dotýče jeho učení, vyznati musí každý, kdo bez vášně a předpojatosti spisy jeho čte, že Hus nechtěl býti než opravcem morální porušenosti a hojných nešvar věku svého, káraje v tom bez ušetření netoliko lid světský, ale i stav duchovní, od papeže počínaje až po nejmenší mnichy; a že toho času v duchovenstvu bylo skutečně mnoho co kárati, nikdo popříti nemůže. Viz p. barona J. A. Helferta spis o Husovi, str. 9—16. Tím ovšem spůsobil sobě Hus mnoho mocných i zuřivých nepřátel, kteří také neopominuli k odsouzení jeho, co na nich bylo, se přičiniti, jakož sám v listech svých z Kostnice o tom vypravuje. Norimberský vydavatel nejprvnější sbírky latinských spisů Husových léta 1558 píše v té příčině takto: „Magister Joannes Hus, quamdiu in scelera ordinum secularium hominum acriter praedicando invehebatur, omnes dicebant spiritum sanctum ex eo loqui; at cum in clerum convertit sermonem et stilum, tum ulcus tetegit et male audire coepit.“ A v týž smysl mluví také Martin Kuthen v jednom spisku svém léta 1564, řka: „Toho času (1410) povstal jest mistr Jan Hus, i jal se kázati a lid tuze z hříchův trestati. Tehdy duchovní lid velice jej chválili, řkouce, že duch boží z něho mluví. A když se jal kázati na kněžstvo, dotýkaje nejvyššího papeže, až do nejmenšího kněze, i na jich pýchu, i na lakomství, na svatokupectví, i na kuběnářství, a aby kněží světským nepanovali a zboží nedrželi: tehdy se jest kněžstvo proti němu zbouřilo, řkouce, že jest veň již ďábel vstoupil, a že jest kacíř.“

8. Provázek třípramený, z r. 1412 (III, 152).
9. Zrcadlo člověka hříšného věčší, asi z r. 1412 (III, 131).
10. Výklad víry, desatera božího přikázaní a modlitby páně, dokon. r. 1412, přede dnem 11 Listop. (I, 1).
11. O poznání cesty pravé k spasení, z r. 1412 n. 1413 (III, 104).
12. O svatokupectví, dokon. r. 1413, dne 2 Února (I, 389).
13. List Pražanům po vypovědění z Prahy, r. 1413 (III, 274).
14. List Plzenským, r. 1413 (III, 270).
15. List osadníkům Betlémským ? r. 1413 (III, 299).
16. Kázaní na den památky těla božího, r. 1413, 22 Června (III, 170).
17. Kázaní o člověku, který sstupoval do Jerusaléma, r. 1413, 10 Září (II, 428).
18. Postilla, dokon. r. 1413, 28 Října na hradě Kozím (II, 1).
19. O manželství, z r. 1413 n. 1414 (III, 197).
20. O šesti bludích, dokon. v Betlémě dne 6 Června 1414 (III, 212).
21. Proti knězi kuchmistrovi, r. 1414 (III, 241).
22. Abeceda a Jádro učení křesťanského (Katechismus), v Ústí dne 26 Června 1414 (III, 261, 255).
23. Mravné průpovědi (III, 259).
24. Třináct listův, od 26 Srpna 1414 až do počátku Července 1415 (III, 275—290, č. 4—16).

Za spisy pochybné, buď zdali v celém svém obsahu a znění, jakož jsou před rukama, pocházejí od Husa, anebo nejsou-li aspoň v některých částech svých k úmyslům pozdějším předělány, pokládáme tyto:

1. O víře (III, 291). Srov. str. 320.
2. Kázaní dvoje o Antikristu a o šelmě, z r. 1413 n. 1414 přeloženo z latiny (III, 301).
3. Napomenutí kněžstvu, aby zanechali učení a nálezkův lidských, z r. 1413 n. 1414, přeloženo z latiny (III, 312).

Již nahoře zmínili sme se, že spisky některé, ježto dle zpráv nás došlých také pocházejí z péra Husova, nyní se pohřešují, buď že již přišly zlovolí lidskou anebo všelikými nehodami na zmar, aneb že se vůbec o nich neví, kde se cho-

vají, anebo také že na ten čas pro všeliké překážky nelze jich míti.

Seznam nadřečený z XVI věku jmenuje tyto věci, jichž nyní nemáme:

1. „Výklad menší obzvlášť na páteře.“ Počátek: „Spasitel církvi svaté, kteráž jest sbor“ atd.

2. „O víře a její článcích, a o stránkách církve svaté.“ Poč.: „Poněvadž, jakož dí apoštol k židuom“ atd. Jungmann v Lit. sice praví, že rkp. toho článku jest v Mus.; ale již nahoře pod **I**, 1 ukázali sme na ten omyl. O článku tištěném b. r. a m. pod titulem: „Odpověď na otázku, co jest to věřiti?“ souditi nemůžeme, neznajíce ho. Dvanácte pak článků víry křesťanské, tištěných při Postille 1563, jest práce cizí. Viz čl. **II**, 2 a **XI**, 16.

3. „O panenství.“ Poč.: „Anno panno, choti Jezu Kristova“ atd. Článku tohoto také v žádném rkp. Česk. Mus. nenajdeš; a spisek „O panenství, kterak sě má mieti každá panna“ v cís. veř. bibl. rkp. XVII, E 10, str. 14, Husovi nenáleží.

4. „O církvi (kázaní) takové, jakové latinské sám vydal.“ O svých latinských „knížkách o cierkvi svaté“ zmiňuje se Hus několikkrát v Postille, totiž: ve čtení sedmém (str. 39, ř. 3), dvanáctém (str. 63, ř. 20) a dvacátém pátém (str. 175, ř. 17); ale o nějaké české řeči téhož obsahu již nyní se neví.

5. Čtyry listy (pod č. 21—24). Dva z nich, totiž: „M. Jan Hus, nestatečný sluha boží, všem vyvoleným,“ a list z Konstancí jednomu knězi: „Pokoj od hřích uov, spasení k životu,“ dokonce nejsou známy; ostatní pak dva téhož počátku: „M. Jan Hus, kněz a sluha v naději p. J. Kr.,“ srovnávají se v tomto počátku skoro s listem č. 6 sbírky naší. Zdali však jeden jich jest tento šestý, nelze určiti.

6. V bibl. Mikulovské jsou prý v rkp. z XV věku, č. 159, mezi jinými spisy Husovými také tři listy „o pravém potupení tohoto světa a jeho veliké nevěře“ atd. Viz Jungm. Lit. str. 110, č. 873, e. (Srov. „O potupení světa“ III, 145.) List: „Proč přijímáme pod dvojím spůsobem tělo a krev p. Krista,“ jenž prý také se tam nalézá (Lit. str. 96, 608, p), nepo-

chází od Husa. Viz co o listech takových řečeno výše pod **XII**, 6.

Dále uvádí Jungmann v Literatuře:

7. Některé tisky prací Husových bez roku a bez místa ve fol., totiž: a) Traktát o poznání a milování boha (str. 96 č. 608, l); b) O pravé povinnosti člověka (str. 110, č. 873, b); c) O jednotě církve (str. 96, č. 608, m) a j. v. Kde Jungmann tyto tisky viděl, nepraví; v Mus. a v cís. bibl. jich není.

8. V jednom rkp. bibliotéky Olomúcké, č. 5: „Výklad na první epištolu sv. Petra,“ a „Výklad na druhé boží přikázaní“ (str. 106, č. 812, a).

9. Kázaní o vysvětlení víry, o pánu bohu a o sv. Trojici (str. 108, č. 841, c).

10. Dobrovský nalezl v Staré Boleslavi rkp. z r. 1515, jenž obsahuje „List odvolání, lat. appellatio, od papeže k nejvyššímu sudímu. (Dobr. Lit. I, 135.)

11. Václav Šturm ve „Srovnání víry a učení bratří starších“ atd., tišt. v Holomouci 1582, na str. 377 jmenuje list veliký pod pečetí všeho sboru mistrovského, a před dvěma písaři obecníma učiněný, jichž jest M. Jan Hus na svědectví žádal a zavolal, a před nimi přede všemi víru svou vyznával. Dále praví, že jim podal svou rukou napsané víry na listu poselacím ke dvoru papežovu, vyznávaje atd. (Jgm. str. 69, čl. 135, b.)

12. V Postille, ve čtení 20 (II, 132) přivodí Hus počátky tří svých písní, ježto se zpívaly v Betlémě. Jedna jich: „Jezu Kriste, štědrý kněže,“ zachovala se potud: ostatní dvě, tohoto počátku: „Vstal jest bóh z mrtvých svú mocí“ atd., pak: „Navštěv nás, Kriste žádúcí“ atd. nyní se pohřešují. Také v listech svých zmiňuje se o dvou písních, které složil: jednu jich poslal nějakým pannám klášterským, aby ji zpívaly na nešpoře panen svatých (III. 270, ř. 19), a druhou z vězení panu Jindřichovi Škopkovi (III, 281).

Na konec budiž ještě také doloženo, co známý mnich Kříž z Telče rukou svou poznamenal na malém lístku, jenž se nalézá v rkp. cís. veř. bibl. v Praze I, G 11 mezi listy 104—105, v slova tato:

„Anno domini 1416 (sic) currente, in die sanctae Agnetis,

virginis gloriosae et martyris (21 Jan.) dicto matutino quasi in media nocte in carcere civitatis Constanciae, tempore concilii, quod per procuratorem agebat causa(m) contra me super multis articulis, finaliter perlegi legendas librorum et non potui plene corrigere, quia carui biblia." Haec Johannes Hus propria manu sua in viatico suo, quem ad peticionem palatinus consecutus est et donavit monasterio in Ingelheim. (Sitzungsber. d. k. b. Gesellschaft d. Wissensch., Philos. Sect. 3 Juni 1867, kdež o tom četl Dr. Hanuš.) Slovem „(liber) viaticus" může se rozuměti buď denník, do něhož Hus zapisoval, co se mu na cestě do Kostnice i v Kostnici kdy přihodilo, anebo snad nejspíše kněžská modlicí kniha, tak nazvaný breviář, do něhož jen slova svrchupsaná sobě zaznamenal, kteroužto knihu potom po smrti jeho falckrabě rýnský sobě vyžádav, klášteru Engelheimskému daroval. Ostatně srovnej s touto zápiskou Husův list, daný dne 19 Ledna 1415 (III, 280).

Zdali všecky spisy svrchu poznamenané, ježto se nyní pohřešují, jsou skutečně práce Husovy, bude se moci posouditi teprv tehdáž, kdyžby se který jich snad ještě nalezl.

Oprava.

Na str. 329, ve 4té řádce zdola, místo Vartmberský má býti Gutnšteinský.

